BEATO ALANO DELLA RUPE

IL SANTISSIMO ROSARIO: IL SALTERIO DI GESU' E DI MARIA

VOLUME PRIMO:

Storia del Rosario e Vita del Beato Alano della Rupe o.p.

CENTRO STUDI ROSARIANI

I Lumnueshmi Alano della Rupe o.p.
(Plöuer sur Rance, 1428, + Zwolle 1475)

RRUZARI ME I SHENJTE:
PSALTERI JEZUSIT DHE MARIES

Veprat e plota te te Lumnueshmit Alano della Rupe:
VOLUMI I.

Hyrje:

HISTORIA E ME TE SHENJTIT SS. ROSARIO DHE JETA E TE LUMNUESHMIT ALANO DELLA RUPE O.P.

Nden kujdesin e:
Don Roberto Paola

Rome, 25-3-2015, Festa liturgjike e Shpalljes.

Kolana: *Studimi Rozarian,* n. 4

n. 1: I Lumnueshmi Alano della Rupe, *Psalteri i Jezusit dhe i Maries: Gjeneza, historia e Zbulimit te Me Te Shenjtit Rosario*, edicione I, nden kujdesin e: don Roberto Paola; perkthimi i pare italisht, nden kujdesin e: Gaspare Paola, Rosina Murone, don Roberto Paola, Annalisa Massimi, Alberta Cardillo, Rome, 2006 (teksti ne shtypshkronjen prane Shtepise Botuese Ancilla, dhe i shkarkueshem falas on line site www.beatoalano.it).

n. 2: I Lumnueshmi Alano della Rupe, *Marian*, nden kujdesin e: don Roberto Paola (publikuar ne site www.beatoalano.it dhe i shkarkueshem falas).

n. 3: *Jeta e Maries ne Marianet e Mesjetes*, nden kujdesin e: Cristoforo Mariani, Rome, 2013 (publikuar ne site www.beatoalano.it dhe i shkarkueshem falas).

n. 4: I Lumnueshmi Alano della Rupe: *Me i Shenjti Rosario, Psalteri i Jezusit dhe i Maries*. Hyrja dhe Perkthimi, vol. I-V, nden kujdesin e: Don Roberto Paola, Rome, 2015 (teksti ne shtypshkronjen prane Shtepise Botuese Ancilla, dhe i shkarkueshem falas ne site www.beatoalano.it).

TITOLO ORIGINALE DELL'OPERA: P. Frà GIOVANNI ANDREA COPPESTEIN o.p.: *Beati fr. Alani redivivi Rupensis, tractatus mirabilis de ortu et progressu Psalterii Christi et Mariae eiusque Fraternitatis*, Friburgo, 1619 (me botime te ndryshme ne vazhdim).

Pese jane veprat e te Lumnueshmit Alano qe permbahen ketu: *Apologia; Relationes, Revelationes et Visiones; Sermones S. Dominici Alano rivelati; Sermones et tractaculi; Exempla seu miracula*.

Botimi i fundit latinisht i Coppestein mban titullin: "*Opus vere aureum B. Alani Rupensis Ordinis Praedicatorum, de ortu et progressu Psalterii Christi et Mariae, seu Sacratissimi Rosarii, in ejusdem praeconium praedicatoribus Verbi Dei et omnibus Christi fidelibus propositum*", Imola (Forum Cornelii), 1847.

Sito web: www.beatoalano.it

Ne internet veprat jane paraqitur te plota dhe falas; veprat ne leter, tani e pergjithmone, sipas vullnetit te kuratorit, duhet te kene vetem cmimin neto te kostos se vepres (shpenzime per shtypshkronjen, shtepine botuese dhe shitesin). Asnje te drejte autori ose te ardhura, as tani as kurre, nuk do ti shtohen cmimit te kostos origjinale.

Ne kopertine: Shfaqja e Virgjereshes te Lumnueshmit Alano della Rupe, sec. XVI, Zwolle (kapaku nden kujdesin e: Maria Grazia Comanducci).

INDEKSI I PERGJITHSHEM

VELLIMI I PARE

HISTORIA E RRUZARIT DHE JETA E TE LUMNUESHMIT ALANO DELLA RUPE O.P.:

Indeksi.....p. 6

Parathenie.....p. 18

Hyrje: Origjina dhe Historia e Rruzarit ose Psalterit te Jezusit dhe Maries, dhe e Baskevellazerise se Saj .....p. 20

1. Vizionet Themelore te Rruzarit dhe te Bashkevellazerise se Saj: shfaqjet e Madones se Rruzarit perpara San Domenico Di Guzman (25 Marzo 1212; 25 Marzo 1214).....p. 20

2. SS. Rosario dhe Bashkevellazeria e Saj, nga fundi i shek. XIII ne mesin e shek XV.....p. 56

2.1: Shembuj shkrimesh nga i XIII deri ne shek. XIV .....p. 56

2.2 Shembuj Dokumentash magjistrale, kapitullor dhe statutor, nga shek. XIII deri ne ate XV .....p. 78

2.3. Shembuj te deshmive piktureske nga shek. XIII deri ne ate XIV.....p. 96

2.4. Shembuj te Kurores se Rruzarit, nga shek. XIII deri ne ate XIV .....p. 108

2.5. Shembuj te Monumenteve Funebre nga shek. XIII deri ne ate XV .....p. 112

3. I Shek. XIV DHE XV: dekadenca e Rruzarit dhe e Bashkevellazerise se Saj, dhe Ardhja e te Lumnueshmit Alano della Rupe o.p.....p. 126

4. Zhvillimi i Rruzarit me nisje nga i Lumnueshmi Alano, nga fundi i shek XV deri ne ditet tona.....p. 543

4.1: Vulat Papale te shek. XV dhe XVI mbi Rruzarin dhe mbi Bashkevellazerine e Saj.....p. 543

4.2: Shembuj te Deshmive artistike per Rruzarin, nga fundi i Shek. XV, deri ne ate XVIII .....p. 649

4.3: Dokumentat magjisterial nga shek. XIX deri ne ditet tona .....p. 703

Bibliografia.....p. 759

APENDIKS: jeta Antike e te Lumnueshmit Alano della Rupe, e shkruajtur ne shek. XVII.....p. 793

VOLUMI DYTE

LIBRI I, APOLOGJIA E ME TE SHENJTIT ROSARIO:

Prezantimi i Apologjise se te Lumnueshmit Mjeshtrit Alano della Rupe Ferricos, Peshkopit te Tournai.....p. 28

Kap. I: Perse Rruzari eshte quajtur Psalteri i Jezusit dhe i Maries?.....p. 36

Kap. II: Perse ne SS. Rosario thuhet perpara Ati Yne dhe pastaj Ave Maria?.....p. 42

Kap. III: Eshte me mire ta quajme kete lutje Psalter, apo Kurore, Varg ose Rruzar?.....p. 54

Kap. IV: Perse ne Rruzarin ndodhen 15 Ati Yne?.....p. 64

Kap. V: Perse ne Rruzarin e Jezusit e te Maries ndodhen 150 Ave Maria?.....p. 70

Kap. VI: Ka vlere me te madhe Ati Yne apo Ave Maria?.....p. 94

Kap. VII: Shkrimet e Testamentit Antik flasin per Rruzarin?.....p. 104

Kap. VIII: Gjeneza e Historise se Rruzarit te Jezusit dhe Maries.....p. 114

Kap. IX: Si eshte e mundur kjo forme lutjeje, per nje kohe te gjate sa te jashtezakonshme aq dhe gloriose, ra ne harrese?.....p. 146

Kap. X: Zbulimi i dorezimit te ri te Rruzarit, qe Maria, Nena e Zotit i ben te Lumnueshmit Alano .....p. 158

Kap. XI: Cili nga te dy, per nga permbushja indulgjente dhe vlera eshte superior: Psalteri i Davidit apo Rruzari i Nenes se Zotit?.....p.186

Kap. XII: Avantazhet madhore dhe frutat e Rruzarit.....p.202

Kap. XIII: Kenaqesite qe fitohen nga Rruzari p.210

Kap. XIV: Si lutet Rruzari?.....p. 214

Kap. XV: Perse eshte e nevojshme te predikohet dhe ti mesohet Rruzari cdokujt dhe kudo?.....p. 220

Kap. XVI: Rivendosja e Bashkevellazerise se SS. Rosario.....p. 260

Kap. XVII: Regjistrimi i emrave ne Regjistrin e Bashkevellazerise p.290

Kap. XVIII: Perfitimet e panumurta shpirterore dhe materiale qe fitohen me Regjistrimin ne Bashkevellazeri.....p. 320

Kap. XIX: Si eshte me mire: Ta lutesh Rruzarin me ze te larte apo ne heshtje? Eshte me mire ta predikosh Rruzarin apo eshte me mire ta shpallesh me shkrime falje?.....p. 352

Kap. XX: Duhet ta mbash me vehte Rruzarin?.....p. 366

Kap. XXI: Dhurimi i Kurores se Rruzarit njerezve.....p. 394

Kap. XXII: Pergjigje kundershtimeve.....p. 402

Kap. XXIII: Mbeshtetesit, mbrojtesit dhe garantuesit e Rruzarit dhe te Bashkevellazerise .....p. 424

Kap. XXIV: Kritiket dhe persekutoret e Rruzarit dhe armiqte e Bashkevellazerise.....p. 438

LIBRI II: HISTORIA, ZBULIMET DHE VIZIONET:

Kap. I: Prologu levdues i Rruzarit te Dhendrit dhe Nuses, ose te Jezusit e te Maries Virgjereshe dhe Nenes se Zotit .....p. 452

Kap. II: Origjinat, Traditat, Shpalljet dhe Futja e Rruzarit .....p. 470

Kap. III: Historia e vertete e San Domenikos, Predikuesit te Rruzarit.....p. 490

Kap. IV: I Lumnueshmi Alano tregon vete se si behet Bashkeshorti i Nenes se Zotit dhe Apostull i Rruzarit. (cf. Apologia cap. 10).....p. 536

Kap. V: Te pesembedhjete Guret qe Nusja Maria i ofroi Dhenderrit , te Lumnueshmit Beato .....p. 572

Kap. VI: Zbulimi i Maries SS te Lumnueshmit Alano, per soditjen e Madones ne Rruzarin .....p. 594

Kap. VII: Zbulime te shkurtra qe Nena e Zotit i dha te Lumnueshmit Alano .....p. 642

Kap. VIII: I Lumnueshmi shikon vegimin e te Lumnueshmes Virgjereshes Mari te Marre ne Qiell .....p. 658

Kap. IX: Pjesa e dyte e Vegimit. Lufta e Mbretereshes se Meshires e faljes kunder (Mbreterive) te Drejtesise, etj. .....p. 700

Kap. X: Vlerat e Ave Marias, qe Jezuesi i zbulon burrit (te Ri) te Marias .....p. 728

Kap. XI: Zbulime mbi shenjat qe do i paraprinin mallkimit .....p. 770

Kap. XII: Jezusi i zbulon (te Lumnueshmit Alano), Misteret E Pasionit te Saj .....p. 772

Kap. XIII: Bashkeshortit (te Ri) te Marias , (Jezusi i Kryqezuar) i zbulon denimet e Ferrit ...p. 822

Kap. XIV: (Dhendrri i Ri) shikon ne ekstaze Pasionin e meshirshem te Krishtit .....p. 840

Kap. XV: Perse jane 15 At i Yne ne Rruzar?.....p. 844

Kap. XVI: E Lumnueshmja Virgjeresha Mari zbulon kuptimin e 150 Ave Maria ne Rruzar .....p. 846

Kap. XVII: Maria SS i zbulon Burrit (te Ri) Bashkevellazerine (e Rruzarit): shfaqjen e saj, statutet, perfitimet dhe rregulloren e saj .....p. 856

VOLUMI TRETE

LIBRI III: PREDIKIMET E SAN DOMENIKOS QE JU ZBULUAN TE LUMNUESHMIT ALANO:

Kap. I: Predikimi i Pare mbi Atin Tone, qe Jezu Krishti, ne Tolosa, i zbuloi San Domenikos, dhe , ne vazhdim, Bashkeshortit te Ri te Marias .....p. 24

Kap. II: San Domenico i zbulon (Te Lumnueshmit Alano), Burrit te Ri (te Marias), nje Predikim qe Nena e Zotit, nje here, ja kish zbuluar atij.....p. 66

Kap. III: Maria SS. I zbulon Bashkeshortit (Te Ri), qe Rruzari te shpeton nga shtrigat.....p. 116

Kap. IV: Predikimi i Trete i San Domenico: vegimi u bashkeprovua nga 15 Kafshe Perverse te Humneres se Ferrit: .....p. 162

1) Luani Super kryelarte.....p. 168

2) Demoni i Smires.....p. 172

3) Maiale i Merzitjes se Jetes.....p. 176
4) Serpente i Zemerimit.....p. 182
5) Zhaba e Kopracise.....p. 192
6) Ujku i Grykes .....p. 204
7) Il Cjapi i Epshit.....p. 208
8) Ariu i Mosbesimit.....p. 216
9) Balena e Deshperimit.....p. 222
10) Perbindeshi i Supozimit.....p. 228
11) Akrepi i Urrejtjes.....p. 242
12) Kukuvajka e Mospendeses.....p. 254
13) Prostituta e Apostazes.....p. 264
14) Perbindeshi i Luftes.....p. 270
15) Dragoi i Pabesise.....p. 294
Kap. V: Pesembedhjete Mbretereshat e Virtytit. Le quindici Regine delle Virtù. Vizioni i popullit te Britanise, qe San Domenico i zbuloi Bashkeshortit te Ri te Marias.....p. 318
Kap. VI: Pesembedhjete Mbretereshat e Virtytit .....p. 340
1) Mbreteresha e Perulesise.....p. 350
2) Mbreteresha e Miqesise.....p. 356
3) Mbreteresha e Gezimit Qiellor .....p. 372
4) Mbreteresha e Durimit.....p. 378
5) Mbreteresha e Meshires.....p. 386
6) Mbreteresha e Maturise.....p. 396
7) Mbreteresha e Dliresise.....p. 404
8) Mbreteresha e Kujdesit.....p. 414
9) Mbreteresha e Drejtesise.....p. 420
10) Mbreteresha e Kalase.....p. 424
11) Mbreteresha e Besimit.....p. 432
12) Mbreteresha e Shpreses.....p. 438
13) Mbreteresha e Bamirsise.....p. 444
14) Mbreteresha e Pendeses.....p. 450
15) Mbreteresha e Fese.....p. 456

VOLUMI KATERT

LIBRI IV: PREDIKIMET DHE TRAKTATET E TE LUMNUESHMIT ALANO

Kap. I: Predikimi Pare:Parathenie e Tezave mbi Librin e Trete te Gjykimeve te Pietro Lombardos, te Fratit Alano della Rupe, te Urdherit te Predikuesve, te Provinces se Frances, te Kombesise Bretone, ne arritjen e Doktoratures ne Teologji, ne Alma Universita di Rostok, ne te Teten e Sant'Agostinit te vitit 1471. Tema: Ai qe ndryshon shkembinjte ne liqene dhe thepat ne burime uji (Psalmi 113) p.24

Gure te çmuar qe i ofrohen si dhurate Virgjereshes Mari:

1) Diamanti i Dliresise.....p. 68

2)Rubini i Dijes .....p. 84

3) Perla e Mirenjohjes.....p. 92

4) Kuarci i Perfeksionit.....p. 102

5) Zefiri i Fuqise.....p. 112

6) Kalcedoni i Meshires.....p. 124

7) Smeraldi i Marteses .....p. 134

8) Sardoniko (gur cmuar) i Emrit te Mire p. 140

9) Sardoniko (gur cmuar) i Prosperitetit..p. 150

10) Grizoliti (gur i cmuar) i Shendetit .....p. 160

11) Beriliumi (gur cmuar) i Nenes Zotit... p. 172

12) Topazi (gur i cmuar) i Pasurise.....p. 182

13) Krisoprazio (gur cmuar) i Shendetit...p. 194

14) Zymbyli Sherues.....p. 206

15)Ametisti (gur i cmuar) i Vertetesise....p. 218

Kap. II: Predikimi Dyte i Mjeshtrit Alano, me teme: Trembujuni Zotit dhe i jepni Atij Nderim, sepse po afrohet Ora e Gjykimit te Tij (Ap. 14).....p. 240

a) Realitetet qe i paraprijne Gjykimit .....p. 246

b) Realitetet qe do Gjykohen.....p. 293

c) Realitetet pas Gjykimit .....p. 357

Kap. III: Traktatei doktrinal i te Devotshmit Mjeshtrit Alano, mbi madheshtine e Jetes Prifterore, rreth Temes: Ave Maria, Plot Hir.....p. 421

Kap. IV: Te XV Superioritetet e Fuqise Prifterore:.....p. 453

1) Pese Yjet e mbinatyrshme te Privilegjeve Prifterore, ose Esenca e tyre .....p. 453

2) Pese Burimet e Privilegjeve te Prifterimit te Shenjte .....p. 529

3) Pese Kalate e Privilegjeve te Prifterimit te Shenjte. .....p. 597

Kap. V: Shtojca e Vogel e Psalterit Prifteror te Jezu Krishtit .....p. 667

Kap. VI: Shkalla Besimit Fetar te te Lumnueshmit Mjeshtrit Alano, nje Murg, ne shkollen e Drejtesise se Marias (SS.).....p. 681

Kap. VII: Mirenjohje te Vecanta e brohoritje per Ave Marian.....p. 687

Kap. VIII: Tridhjete Privilegjet te Besimtareve , qe i zbulohen te Lumnueshmit Mjeshtrit Alano .....p. 699

Kap. IX: Menyra e te medituarit te Rruzarit, sic ju zbulua San Domenikos.....p. 713

Kap. X: Merzitja ne lutje dhe cfare duhet te mbajme parasysh per meditimin e Rruzarit.....p. 735

Misteret e Meditimit te Rruzarit...cf. VOLUME V

VOLUMI I PESTE

SHTOJCE E LIBRIT IV: XV Misteret e Rruzarit te te Lumnueshmit Alano della Rupe o.p.....p. 22

LIBRI V: SHEMBUJT:

A) SHEMBUJ TE NJEREZVE TE DEVOTSHEM

Shembull I: Rruzari ringren Arcidiakun Adriano nga renia e tij tragjike p.442

Shembull II: Mesuesi i Shkolles , lirohet ne menyre te jashtezakonshme nga Burgu (fale Rruzarit te te Ndritures Virgjereshe).....p. 460

Shembull III: Ushtari i Pathyeshem Breton .....p. 474

Shembulli IV: Nje Peshkop qe kishte hyre ne herezi (te Albixheseve), kthehet fale Rruzarit te Maries .....p. 494

Shembulli V: Giacomo, fajdexhiu.....p. 510

Shembulli VI: Kthimi i mrekullueshem i paganit Eliodato, fale Rruzarit te te Lavdishmes Virgjereshes Mari .....p. 528

Shembulli VII: Kardinali i devotshem (i Rruzarit) .....p. 544

Shembulli VIII: Alano, Ushtar i devotshem Breton.....p. 562

Shembulli IX:Konte Bartolomeo i Italise.p. 566

Shembulli X: Sa e dobishme eshte te mbash vetem Rruzarin e Virgjereshes Mari .....p. 582

Shembulli XI: Il Rev. Padre, Fra Pietro, Kreu Karthezian.....p. 588

Shembulli XII: Un Karthezian shikon Jezusin te egersuar me boten, dhe gati ta sulmonte, nese nuk d te kishte nderhyre e Lumnueshmja Virgjeresha.p. 594

Shembulli XIII: Si Recitimi i Rruzarit duket se i pelqen Zotit dhe Engjejve .....p. 614

Shembulli XIV: Shfaqja e mrekullueshme te Lumnueshmit Alano, Burrit te Ri te Virgjereshes Mari.....p. 622

Shembulli XV: Murgu papritmas behet i ditur.....p. 630

Shembull XVI: Eshte e dobishme te lutesh Rruzarin e te Lavdishmes Virgjereshe, duke perdorur pendese trupore.....p. 634

Shembull XVII: Rruzari te ben te fitosh qytetin e Qiellit .....p. 660

Mrekullira shume te shkurtra (te Rruzarit) te kesaj kohe, (te ndara) Ati Yne.....p. 670

Pesembedhjete shembuj shume te shkurter per Ave Marian .....p. 688

Shembull XVIII: Baroni Pietro.....p. 706

Shembull XIX: Nje Kont Un Conte i bere magji i Frances, i kthyer nga forca e Rruzarit te Virgjereshes Mari .....p. 712

Shembulli XX: Kthimi i nje Fisniku dore shpuar .....p. 722

Shembulli XXI: Rruzari shpeton nje Pirat nga nje djall (i maskuar si i) shtepise .....p. 734

Shembulli XXII: Frati i kthyer qe recitonte vetem Ave (Maria) .....p. 738

Shembulli XXIII: Princi Alfonso.....p. 744

B) SHEMBUJ GRASHE TE DEVOTSHME

Shembulli I: Mrekullia e bukuroshes Katerina, Romane .....p. 760

Shembulli II: Pasqyra e mekatares Benedetta, e Firences .....p. 796

Shembull III: Benedetta, e Spanjes.....p. 876

Shembull IV: Virgjeresha Aleksandra.....p. 920

Shembull V: Fisnikja Lucia, e Spanjes.....p. 934

Shembull VI: Maria, Kontesha e Spanjes..p. 948

Shembulli VII: Murgesha e izoluar, dhe Manastiri i Riformuar, fale Rruzarit .....p. 962

Shembulli VIII: Elena, prostituta e Anglise, kthehet, fale Rruzarit te Virgjereshes Mari.....p. 984

Shembulli IX: Shembulli i paharrueshem i Konteshes Domenika.....p. 996

Shembulli X: Eshte avantazh per grate e martuara te lusin Rruzarin e te Lumnueshmes Virgjereshes Mari .....p. 1012

Shembulli XI: Virgjeresha e shqyer nga nje ujk.....p. 1016

Shembulli XII: Tre motrat qe vdiqen shenjterisht.....p. 1018

Shembulli XIII: Italianija Maria qe nuk donte te luste Rruzarin dhe te bente pjese ne Bashkevellazeri .....p. 1022

Shembulli XIV: Murgesha e devotshme, fale Ave Marias .....p. 1032

H. Snyers, Çfaqja e Virgjereshes Te Lumnueshmit Alano della Rupe Shek. XVII, Kupferstichkabinett, Dresden: Madona e Rruzarit i çfaqet te Lumnueshmit Alano, dhe i dorezon atij, Unazen e bere me Floket e Saj (ngjyrat e ndryshuara; paraqitje e ksilografise origjinale, me avante)

PARATHENIE

Pas nente vjetesh nga versioni i pare italian, eshte kenaqesi ti dhurosh Kishes versionin e dyte te veprave te te Lumnueshmit Alano della Rupe o.p., i pari dhe me i madhi Kengetar i Madones se Rruzarit.

Kushdo qe lut Rruzarin , ai kontribuon, eksperimenton qe e keqja te zhduket, e mira te lulezoje; Satanai tja mbathe, ferri te dridhet; trishtimi te largohet, gezimi te mberrije; zinxhiri i se keqes te shperbehet, nga zemra e coptuara te thara, te shperthejne burime uji; mizeria te zhduket; jeta fetare behet e zjarrte; behesh fitimtar ne kendveshtrimet e jetes; dhe, te vdekurve, Me e Shenjta Maria i hap Portat e Meshires.

Te tilla dhurata te hirshme mbeshteten mbi premtimin e madh, qe Madona e Rruzarit i ben me 1212 San Domenikos, dhe, dy shekuj me pas, me 1464, te Lumnueshmit Alano: "Gjithcka qe do te kerkosh ne Rruzarin tim, do ta marresh", eshte pothuajse sfide ta perjetosh efikasitetin e mrekullueshem, vetem, dhe ne ate Kompani te frutshme te Vellazerise, qe Ajo vete e deshironte si ndihme te Rruzarianeve, pra Vellazeria e Rruzarit te Shenjte!

I Lumnueshmi Alano ka qene nje mesazher i shpreses per mesjeten, por eshte, po njesoj, per boten e sotme.

Ne shekuj luftarake, ai nuk hezitoi te thoshte qe "lufta eshte e keqja me e madhe" (libri III).

Ka zbuluar se Maria SS. eshte kurorezuar nga Ati Zot, Mbreteresha e Mbreterise se Misericordia (libri II), dhe, kush e zgjedh Ate si Mbretereshe, duke lutur Ate ne Rruzar, do te jetoje ne kete jete ne Mbreterine e Saj te Misericordia: edhe nese je mekatar i madh mund te ringrihesh, dhe per kete, duke qene larg nga Zoti, nuk do te humbesh ne perjetesi.

Ne shekuj kaq gjykuesialiste, i Lumnueshmi Alano ka treguar per here te pare , vetem histori te misericordia , kurre te denimit, vetem me fund te gezuar, asnjehere epilog te trishtuar.

Ai ka rivleresuar figuren femerore, ne nje kohe kur gruaja ishte teper e zhvleresuar: deshironte Vellazeri miste, dhe zbuloi qe Me e Shenta Maria u çfaq pa vello, duke treguar Floket e saj.

O Maria, bej qe, nepermjet Rruzarit dhe anetaresimit ne Bashkevellazerine Tende, nje dite te jemi te nderuar me titullin Rruzariantet e Tu ne Parajse.

I Yti Don Roberto Paola, 25 marzo 2015

HYRJE:
ORIGJINA DHE HISTORIA E RRUZARIT , OSE PSALTERI I JEZUSIT DHE I MARIES , DHE I VELLAZERISE SE SAJ.

1. VIZIONET THEMELUESE TE RRUZARIT DHE TE VELLAZERISE SE SAJ: SHFAQJA E MADONES SE RRUZARIT SAN DOMENIKOS SE GUZMAN (25 MARS 1212; 25 MARS 1214).

Rruzari, ose Psalteri i Jezusit e i Maries, shfaqet papritur me 1212, kur ne Tolouse (Tolosa), France, Madona beri inkursion ne histori, duke ju shfaqur San Domenikos te Guzmàn-it (1170-1221).

Mori hov egersisht, ne kete kohe , ne Kishen e Frances, nje levizje heretike me shume influence ne popull, levizja e Albixhesi-ve ose Katari-ve.

Papa Innocenzo III po pregatiste nje Kryqezate per te ndaluar revolten, kur nderhyn Madona, duke zgjedhur nje te ri Prift te Kanonikeve te Rregullt te Spanjes, Domenico di Guzman (1170-1221), qe

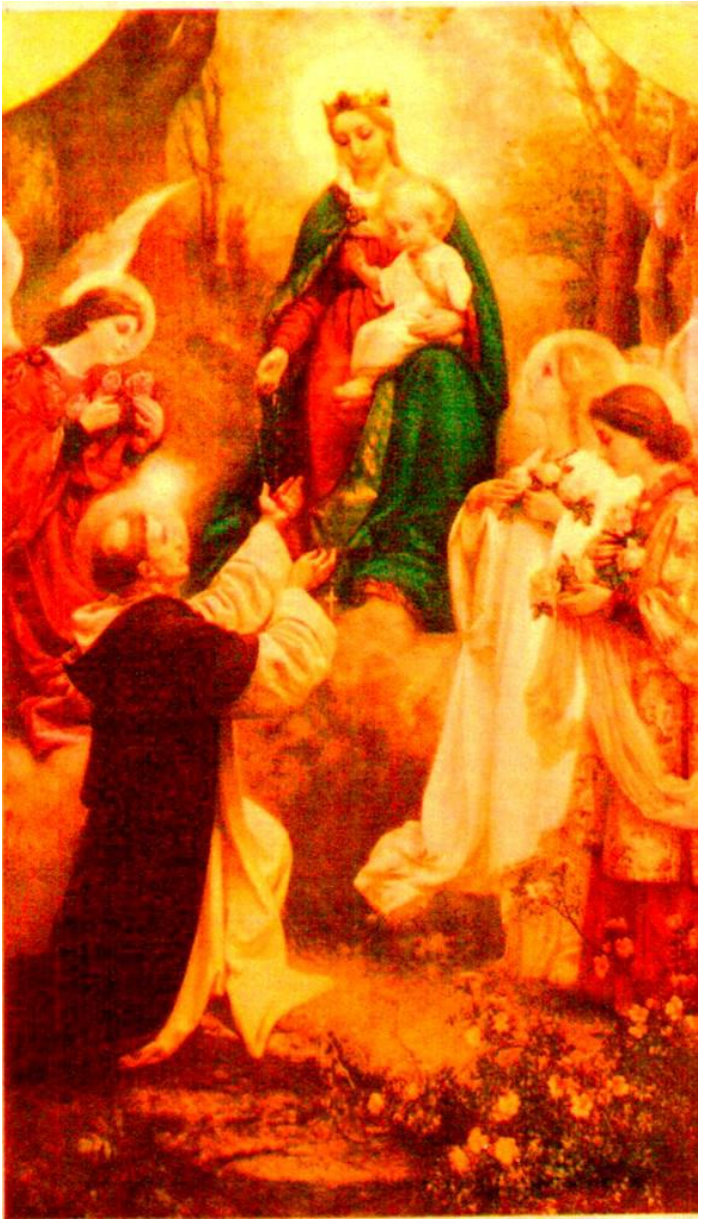

Anonimo, *Madonna del Rosario*, Chiesa di Sant'Eligio, Praga.

ndodhej ne Tolouse, ne France, per te predikuar.

I Lumnueshmi Alano della Rupe referon[1], qe San Domeniko, i merzitur per herezine e Albixhes-ve, ishte perkulur pertoke ne nje pyll, pak jashte nga qyteti i Tolouse-s, duke u lutur papushim dhe duke bere pendim per te lypur shpetim nga Mbreteresha e Qiellit, kur ja shfaqet para tij, me nje shkelqim Lavdie, Madona e Rruzarit.

Ishte, presupozohet, nata ndermjet 24 dhe 25 marsit 1212, nata e Lajmerimit te Te Lumnueshmes Virgjereshes Mari, qe mbeti per shume shekuj, festa e Rruzarit.

Maria SS. Mbante veshur nje Tunike te kuqe dhe po ashtu mbante nje Mantel mbreteror jeshil, ishte e ulur mbi nje fron dhe po vishte kepucet dhe dukej se me nje nga kembet deshironte te zbriste nga Froni per te vajtur te takoje San Domenikon.

Madona ishte e shoqeruar nga tre Virgjeresha, njera e veshur me te bardha, njera me te kuqe, dhe njera me te verdha.

---

[1] **Cf. BEATO ALANO DELLA RUPE O.P., *Il Santissimo Rosario: il Salterio di Gesù e di Maria*, libro II, cap. III.**

Anonimo, *Madonna del Rosario*, sec. XVI, Montecalvo Irpino: mbrapa San Domenico-s eshte paraqitur il Beato Alano della Rupe.

Secila nga Vajzat e shoqerimit, ndiqej nga pas nga pesembedhjete Virgjeresha[2].

Te tre Vajzat e shoqerimit do te vinin te merrnin San Domenikon, qe kishte mbetur i ngrire tek shihte Madonen, dhe e sollen ne kembet e Mbretereshes se Rruzarit.

Madona e Rruzarit, duke i zgjatur San Domenikos nje rreth kurore lulesh me 15 Zambake dhe 150 Trandafila (qe nga ku burojne pesembedhjete Misteret e Rruzarit), i thote San Domenikos: "Merri dhe rrecito Rruzarin Tim: do te shikosh mrekullira te medha! Gjithcka qe do te me kerkosh ne Rruzar, do ti marresh"[3].

I Lumnueshmi Alano nuk na e sjell daten, por ajo mund te hipotezohet: duke qene festa antike e Rruzarit dhe e Vellazerise se saj, 25 marsi, me shume mundesi, Madona mund ti jete shfaqur San Domenikos, naten midis 24 e 25 marsit te 1212.

Ne vendin ku i shfaqet Madona e Rruzarit San Domenico-s di Guzman, u ngrit kisha l'Eglise des Jacobins (shume here eshte zgjeruar deri

---

[2]Me kete Vizion, Madona e Rruzarit krijoi numurin e shenjte te tre tre Kurorave te Rruzarit dhe te 15 Ati Yne dhe te 150 Ave Maria.

[3]Cf. BEATO ALANO DELLA RUPE, *Il Santissimo Rosario: il Salterio di Gesù e di Maria*, libro II, cap. III.

Jacopo Vignali, *VirgjereshaVergine qe i jep Ruzarin San Domenico-s*, sec. XVII, Pieve dell'Antella (Firenze).

me 1385, por gjithmone mbi modelin origjinal te kollonave qendrore), me madheshtorja e te gjitha Kishave te Domenikaneve: eshte e stilit gotik, ne formen e M se Maries, e ndare ne qender nga 8 kollona monumentale , qe, ne kapitelet ndahen, secila, ne tete degezime.

Kollonat simbolizojne Pemen e Rruzarit, dhe jane tete, si tete germa qe perbehet fjala: *Rosarium*.

Deget qe dalin nga cdo kollone jane tete, sikurse tete germat qe perbejne fjalen: *AveMaria*.

Nje simbologji e Rruzarit dhe Ave Marise, Pema e Ave Marise.

Kjo simbologji gjendet e spjeguar edhe ne disa imazhe antike, ku shihet San Domeniko, qe mbjell Pemen e Rruzarit, dhe i Lumnueshmi Alano qe e vadit.

Ne qender te kesaj Kishe, e fshehur nga kollonat qe kulmojne ne qender te Kishes, ngrihet Kisheza, Kapela e Shfaqjes se Madones se Rruzarit San Domeniko-s, ku gjendet Altari madhor, dhe siper, nje kuader i madh qe rievokon kete Shfaqje, dhe, mbi Altar, dy trandafila te medhenj te arte

Tolouse, *Eglise des Jacobins*, fasada e jashtme e Kishes, u ngrit ne pemishten ku ndodhi shfaqja e Madones se Ruzarit San Domenico-s.

Tolouse, *Eglise des Jacobins*, Brenda Kishes, dhe ne fund, kisheza-Kapella ku ndodhi shfaqja e Madones se Ruzarit San Domenico-s.

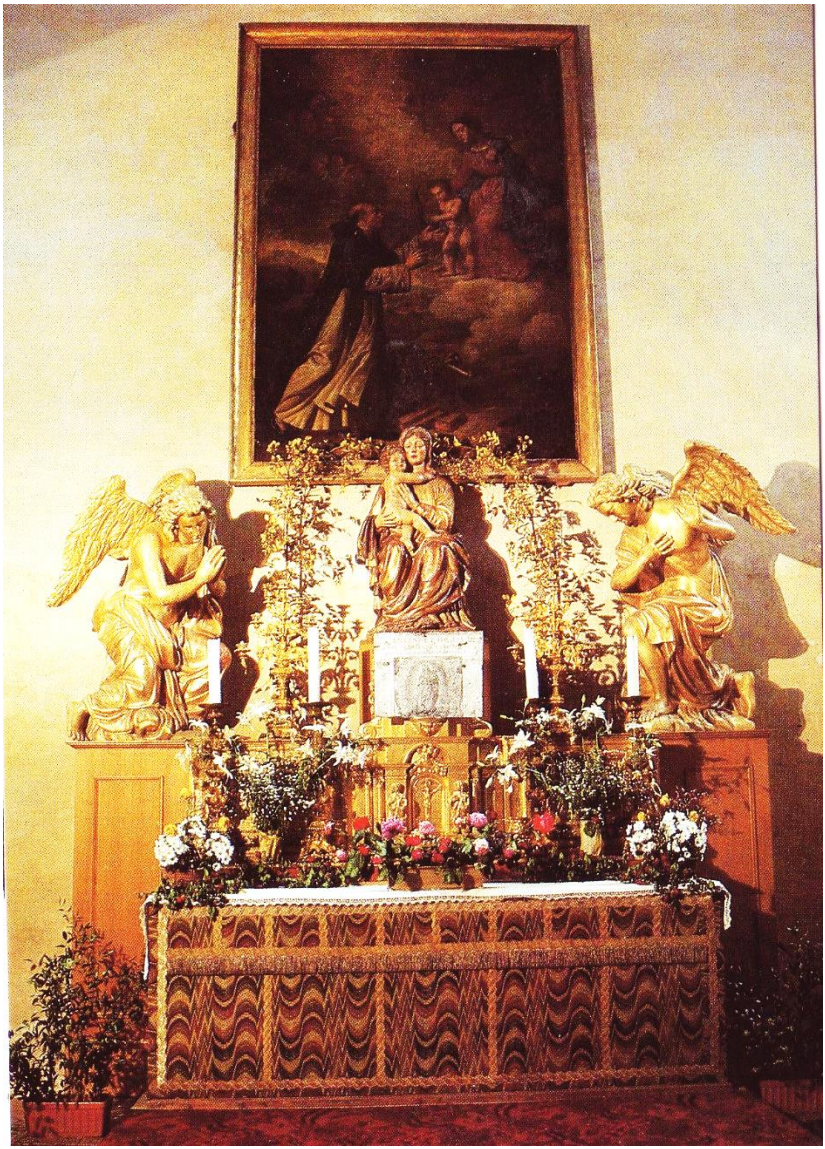

Tolouse, *Eglise des Jacobins*, Kapella ku ndodhi shfaqja e Madones se Ruzarit San Domenico-s.

Tolouse, *Eglise des Jacobins*, jashte; poshte: Vecori e Kapelles ku ndodhi shfaqja e Madones se Ruzarit San Domenico-s, qe duket e shkeputur nga Kisha, duke qene Kisheza e pare e ndertuar.

L'*Eglise des Jacobins* (lart); Hollet e Manastirit, anni '30 (poshte).

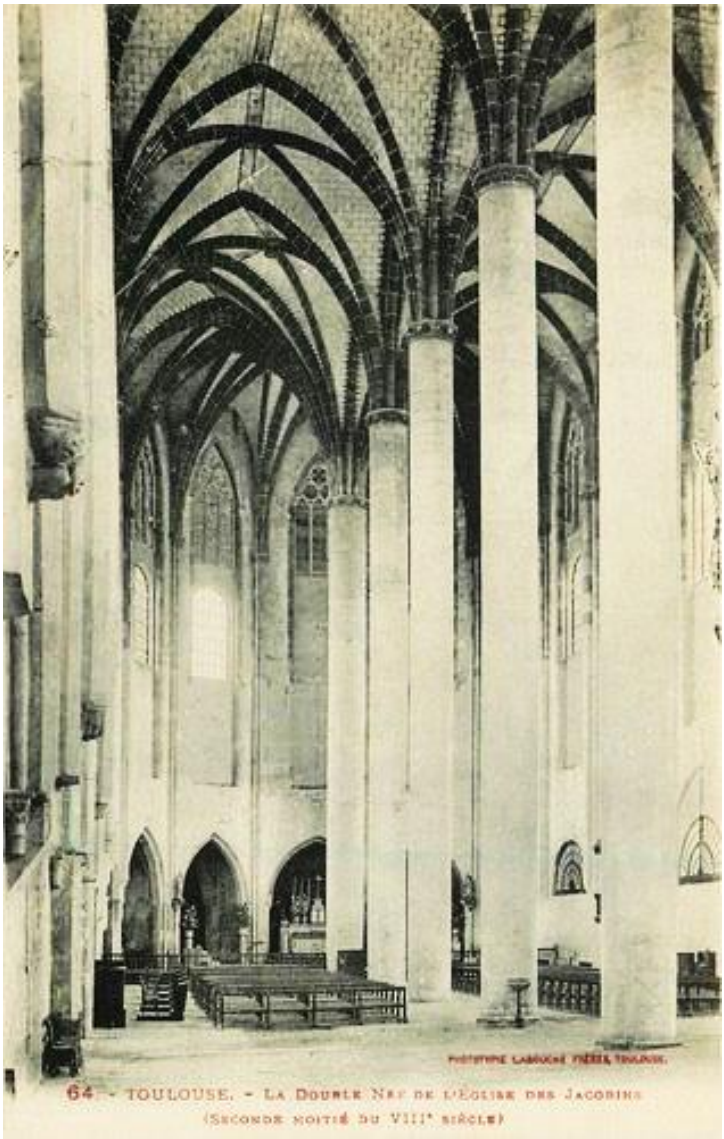

Tolouse, *Eglise des Jacobins*, Brenda Kishes, vitet '30.

Tolouse, *Eglise des Jacobins*, Brenda Kishes, dhe, ne fund, pothuajse e fshehur, Kapella ku ndodhi shfaqja e Madones se Ruzarit San Domenico-s: tete kollonat (sic jane tete germat e ROSARIUM), nga ku dalin tete dege (sic jane tete germat e AVE MARIA).

ferkojne kanavacen e Madones qe i dorezon Rruzarin San Domeniko-s.

Edhe Altaret anesore kane si teme te vetme, shfaqjen e Maries San Domeniko-s dhe dorezimin e Rruzarit.

Ngjitur me Kishen, ndodhen Manastiri dhe Konventa e domenikaneve.

Kisha e Jakobineve, duke u nisur nga 1369 strehon trupin e San Tommaso[4]: mbrapa varrit te tij, nje mur suva allçi shume antik, me afreske ne trajte fush shahu , sjell nje seri te gjate kriptogramesh, me: "AM", ose "Ave Maria", te alternuara me trandafil te kuq, simbol i Trandafilave te Rruzarit.

Duke qene ky mur qe daton qe nga agimet e Kishes (Shek XIII), mund te mendohet qe e gjithe kisha ka qene me afreske me kriptograme te alternuar me Ave Maria dhe Trandafila.

Pak me larg nga Eglise de Jacobins, sheshi i Katedrales, ku te njejten nate te shfaqjes, San Domenico

---

[4] Il corpo di San Tommaso d'Aquino, morto il 7 marzo 1274 nel convento di Fossanova, vicino Latina, e fatto traslare nell'Eglise des Jacobins da papa Urbano V nel 1369, manifesta l'importanza della Chiesa per l'Ordine Domenicano. Nel 1385, l'Eglise des Jacobins fu terminata e dedicata a San Tommaso d'Aquino.

Tolouse, *Eglise des Jacobins*, suva origjinale me alternim te fjales "Ave Maria" dhe te trendafilit (lart); Varri i San Tommaso d'Aquino (poshte)

u dergua nga Madona e Rruzarit te ballafaqohej me heretiket Albixhese, me armen Qiellore te Kurores se SS Rosario.

I Lumnueshmi Alano tregon qe, ate nate, kur San Domeniko arriti ne sheshin e Katedrales se Tolouse , kembanat filluan te bien papritur, dhe populli u mblodh ne shesh, dhe, kur San Domenico i beri thirrje atyre te ktheheshin, duke i treguar atyre, Il Beato Alano racconta che, in quella notte, quando San Domenico arrivò sulla piazza della Cattedrale di Tolouse, le campane iniziarono a suonare all'improvviso, e il popolo affollò la piazza, e, quando San Domenico intimò loro di convertirsi, mostrando ad essi, presuposohet, Rruzarin vete ne formen e rrethit kurore me 15 zambake dhe 150 trandafila (te bardhe, te kuq, dhe te verdhe), qe ja kish dorezuar Madona ne vegim, ndodhi, papritur nje fortune e nje termet.

Ndersa toka u duk sikur po hapej per ti gelltitur, ndodhi nje mrekulli teper e madhe: Statuja e Madones, qe ndodhej propabilisht perpara Katedrales se Tolosa-s , ngriti papritur krahet, dhe albixheset, te tronditur nga nje mrekulli e tille, filluan te perserisinme San Domenicon Rruzarin.

Dhe ja, furtuna dhe termeti u qetesuan, statuja e Madones uli krahet, dhe albixheset, thellesisht te impresionuar per sa kishin pare me

Tolouse, *Katedralja antike dhe sheshi* (lart); brenda, nje *riprodhim i statujes se Madones qe ngriti krahet* naten e 24 marsit 1212 (poshte).

Tolouse, rruga, shume mire e ruajtur, qe pershkoi San Domenico naten e shfaqjes se Madones se Ruzarit, per te arritur ne Katedrale.

Tolouse, ne fund te rruges, San Domenico hyri ne shesh, dhe kembana e Katedrales filloi te bie si me mrekulli, dhe njerezit ja mberriten ne shesh.

Katedralja antike e Tolouse, ne vitet ’30, kur ende sheshi antik nuk dukej si duhet, per shkak te shtepive, me pas te shkaterruara.

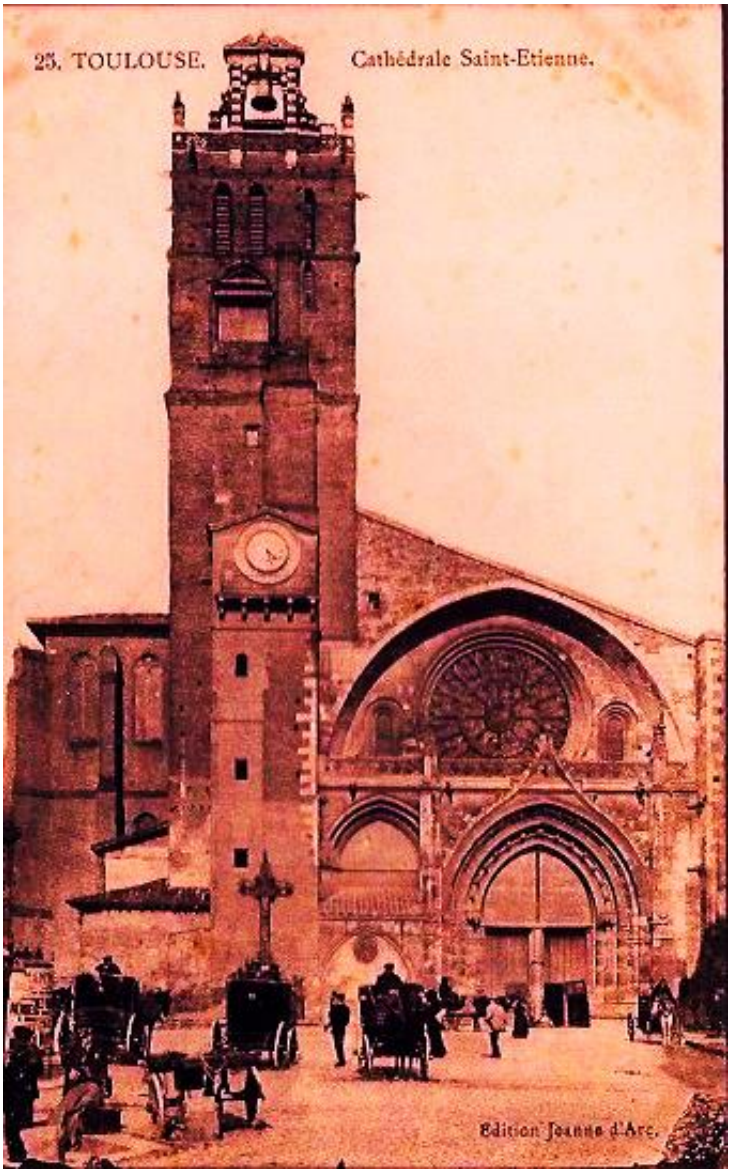

Katedralja antike e Tolouse, ne vitet ’40, pas shkaterrimit te shtepiave ne shesh.

Brenda Katedrales antike te Tolosa, dedikuar Saint Etienne, vitet ’30.

Nje vetrate xhami dhe nje riprodhim i statujes se Madones me krahet ngritur, qe ruan kujtimin perjetesisht.

Brenda Katedrales antike te Toulouse, duket sikur koha ka ndalu ne ate nate te mrekullise 1212.

Lart: brenda Katedrales antike te Toulouse; poshte: Rozete e Katedrales antike di Toulouse. Cdo karakteristike te Katedrales antike te Toulouse, don te rivitalizoje kthimin e mrekullueshem te albixheseve.

syte e tyre, u kthyen dhe abandonuan herezine.

Deri me sot, Katedralja antike e Toloses ruan te paprekur strukturen antike : Katedralja e re eshte ndertuar ne bri, pa prekur Kishen antike dhe sheshin e mrekullise.

Nga jashte shihet kembana e stermadhe qe kumboi ate nate, dhe, poshte saj, nje piedestal siper te cilit eshte i montuar nje kryq hekuri, qe ndoshta ishte piedestali ku gjendej statuja e madhe e Madones, qe ngriti krahet.

Nga brenda Katedrales antike , kujtimi i asaj mrekullie duket akoma me evident, nga xhamat dhe kuadrot qe paraqesin San Domeniko-n dhe disa Santi Domenikani, dhe, ne menyre te vecante, nga kuadri i Altarit Madhor dhe nga nje statuje e madhe qe gjendet mbi foltoren antike, qe paraqet Madonen me krahet te ngritura lart, si kujtim i perjetshem i asaj mrekullie antike grandioze, per te cilen e gjithe Tolosa ishte deshmitare.

Dy vjet me pas, me 1214, San Domeniko gjendej ne brigjet e Spanjes, nga anet e San Giacomo di Compostela, kur u grabit nga piratet sebashku me fratin Bernardo,

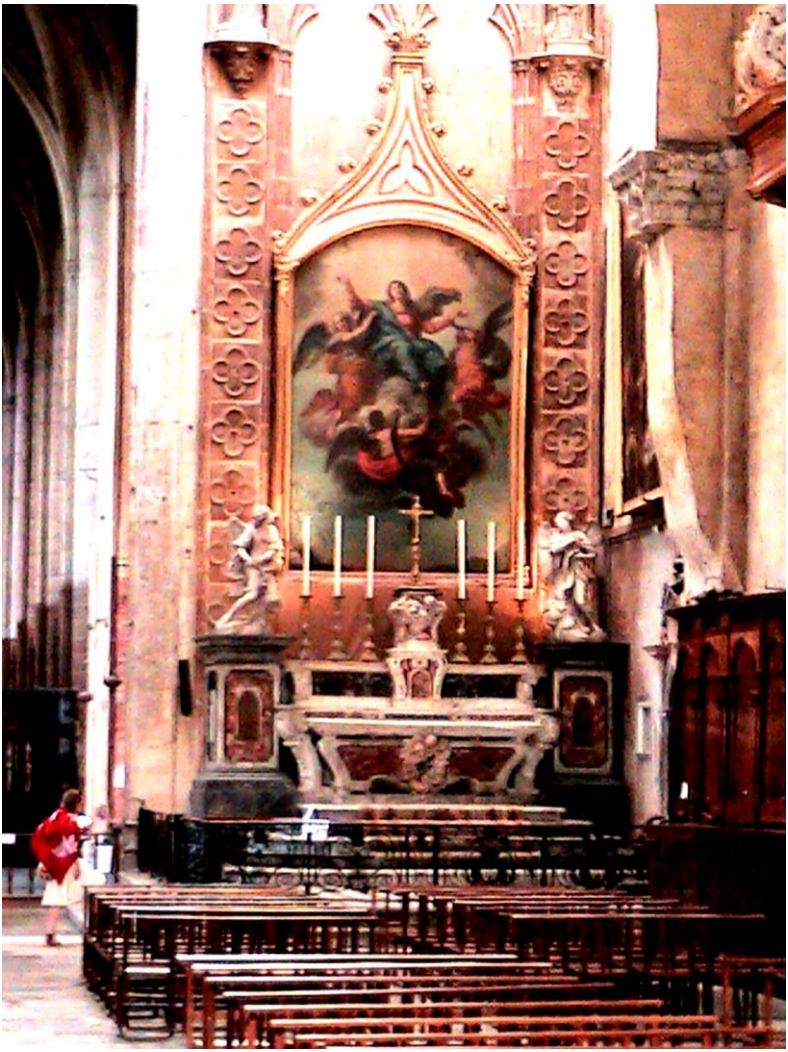

Tolouse, brenda Katedrales antike. Gjithcka i referohes mrekullise te statujes se Madones qe ngriti krahet lart.

dhe, pas gjashte muajsh i burgosur tek remat, ne vigjiljen e Shpalljes se te Lumnueshmes Virgjereshes Mari, ose te nates ndermjet 24 e 25 marsit, nje furtune e goditi anijen dhe i hodhi ne det piratet.

Dhe ja, per here te dyte, Madona e Rruzarit i shfaqet San Domeniko-s dhe i jep nje detyre mandat te dyte, ate te themelimit te Vellazerise se Rruzarit, per te fundit dhe per ato qe ishin ne rrezik me te madh jete , dhe ti ftonte ne kete vellazeri piratet qe po mbyteshin, duke i premtuar atyre shpetim, jo vetem te shpirtit, por dhe te jeteve te tyre te veta, nese do aderonin ne Vellazerine.

Nese do te refuzonin, ne te kundert, do te perpiheshin nga vdekja.

Ata pranuan, dhe, papritur stuhija u qetesua, dhe, ne agim te 25 marsit te 1214, Vellazeria e Rruzarit mirepriti, si anetare te saj te pare, piratet.

Vellazeria e Rruzarit do te behej , koshi i ri me te cilin Maria, Mbledhesja e re e kallzave Rut, do te mblidhte kallzat, ose shpirtrat, qe korresit i harronin ose i lenin, dhe do ti rivendoste ne Shtepine e Saj te meshires Misericordia,

B. Zenale, *Madona e Ruzarit ndermjet San Domenico-s dhe te Lumnueshmit Alano dhe i Rruzarianeve*, Oleggio, 1510.

Vellazerine e me te Shenjtit Rruzar, sepse shpirtrat gjenin nje familje te re ate te Bashkevellezerve e Bashkemotrave shpirterore, dhe, sebashku i kendonin lavde Jezusit dhe Maries, me Psalterin me dhjete korda te Rruzarit.

Jane tre karakteristikat e Vellazerise se Rruzarit, te deshiruara nga Madona: falje absolute (jane te ndaluara lemoshat ne para), pjesmarrje e lire, dhe Bashkesia e meritave ndermjet Vellezerve, ose Rruzaret e recituara, te tanishme dhe te kaluara, behen si nje Trashegimi shpirterore, ne dispozicion te te gjithe te regjistruarve ne Vellazeri, ne jete e ne vdekje

Sipas Pader Riccardo Barile O.P., Vellazerite antike te Rruzarit i korespondojne "Vellazerive te Virgjereshes , qe njihnin Psalterin e njeqind e pesedhjete formulave te lutjeve, [...] nderonin ne menyre te vecante festen e Shpalljes dhe, per motive te dukshme, kujtimin e San Pietro Martire dhe te San Domenico-s; ne fund, njihnin dhe praktikonin disa menyra lutjeje, te lidhura me gezimet e Marias ose dhimbjet e Krishtit [...]

Gjejme vellazeri te ngjashme prane franceskaneve.

Fleta e themelimit te nje Bashkevellazerie te Ruzarit (lart); kuader i paidentifikuar: Vellezerit e nje Bashkevellezerie (shek. XVI).

Ne shek XV bashkesite mariane ishin pak ne dekadence dhe Alano, nepermjet punes se bere ne Douai, vepron mbi to, duke i rivitalizuar”[5].

Sipas il Walz: “Vellazerite e te Lumnueshmes (Virgjereshes Mari), ne grumbullime, perhapnin devocionin ndaj te Lavdishmes Virgjereshe, dhe asaj i drejtoheshin dhe i frekuentonin dhe laike te devotshem: (ata u ngriten) ne 1255 ne Mantova, ne 1256 ne Firenze, ne 1258 ne Perugia, ne 1259 ne Piacenza, ne 1288 ne Urbino, dhe u quajten: Kongregacioni dhe Shoqata te te Lumnueshmes Virgjeresha Mari dhe te San Domeniko-s. Ne vitin 1346, (bashke)vellezerit dhe (bashke)motrat e provinces Teutonica u grumbulluan ne Basilea [...] Si kujtim i veçante i denje eshte Bashkevellazeria e SS Annunziata, per nder te te Lumnueshmes Virgjereshes Mari, e themeluar nga Kardinali Giovanni da Torquemada (1420-1498), prane Kishes Minerva ne Rome, ne vitin 1460. [...] Ne Kishezen e Shpalljes me te Shenjte, SS Annunziata, ne Minerva, Papet, per pese shekuj, çdo

---

5 Cf. R. BARILE O.P., *Ruzari, Psalteri i Virgjereshes,* p. 99-100.

Giusto d'Alemagna, *Annunciazione*, 1451, Chiesa S. Maria di Castello, Genova. Rreth shtambes prane Engjellit Gabriele, eshte nje Kurore e Rruzarit prej 150 kokrrash.

25 mars kryesojne Festen (e Bashkevellazerise se Rruzarit)”[6].

Qe nga atehere, Rruzari dhe Bashkevellazieria e tij filluan te perhapen kudo nga Urdheri i ri i domenikaneve , sipas sa i tha Madona e Rruzarit San Domeciko-s "*Eam precandi formula omnes doce*" (*“mesoja te gjitheve ta recitojne kete lutje”*)[7], dhe shfaqet kudo ne podiumet e altareve domenikane, ne shkrimet dhe monumentet funerale.

Shkruante Padre Raimondo Spiazzi O.P.: “Qe Padre San Domeniko ka qene i pari

---

[6] ***“Ad propagandam pietatem in Gloriosissimam Virginem apud conventus fraternitates B. Mariae dirigebantur a piis laicis frequentatae, e.g. ab anno 1255 Mantuana, 1256 Florentina, 1258 Perusina et Papiensis, 1259 Placentina, 1288 Urbevetana, quae vocatur "congregatio societatis B. Mariae V. et S. Dominici". Anno 1346 "fratres et sorores de fraternitate B. Virginis provinciae Teutoniae conventus Basileensis [...] Particulari memoria digna est confraternitas SS. Annuntiatae in honorem B. Mariae V. auctore cardinali Ioanne de Torquemada apud ecclesiam Minervitanam de Urbe anno 1460 condita [...] In capella SS. Annuntiatae Minervitana Papae per quinque saecula sacris interfuerunt in die 25 martii"*, in: A. WALZ O.P.,*Compendium historiae Ordinis Praedicatorum*, p. 196.**

[7] **Cf. BEATO ALANO DELLA RUPE O.P., *Il Santissimo Rosario: il Salterio di Gesù e di Maria*, libro II, cap. III.**

Santino, sec. XX: San Domenico shperndan Vargje Rruzari ne popull.

qe ka themeluar devocionin e Rruzarit eshte opinion i pergjithshem, qe konfirmohet ne Vulat e Leone-s X, Pio V, Gregorio XIII, Sisto V dhe te Papaleve te tjere, te cilet kane shkruajtur: "Rruzari i Nenes se dashur te Zotit u themelua nepermjet San Domeniko-s te Urdherit te Frateve Predikues; besohet qe ai te kete qene autori, i frymezyar nga fryma e Shpirtit teShenjte"[8].

2. SS ROZARIO DHE BASHKEVELLAZERIA E TIJ, NGA FUNDI I SHEK XIII NE MESIN E SHEKULLIT XV.

Jane te shumta deshmite mbi Rruzarin, ndermjet shek. XIII e XV, qe vijne pera mbushur hapesiren e me shume se dy shekujve, nga San Domenico di Guzman tek I Lumnueshmi Alano della Rupe.

2.1. Shembuj shkrimesh ndermjet shekullit *XIII e XV:*

a) Vella Tommaso di Cantimprè O.P., ndermjet

---

[8] ***"Rosarium almae Dei Genitricis istitutum per B. Dominicum Ord. Fratrum Praedicatorum, auctorem, Spiritu Sancto, ut creditur, afflatum excogitatum"*, in: R. SPIAZZI O.P., *Cronache e fioretti del monastero di San Sisto all'Appia*, p. 356.**

Fonti non identificate: *Madonna del Rosario*, sec. XVIII

1240 dhe 1244, sjell historine e te rese Margarita d'Ypres qe vdiq me 1237, 21 vjeç. Ajo ishte vajza me shpirt e Vella Sigeri-t, i Konventes Domenikane te Lille (themeluar me 1224), dhe recitonte perdite pjesen e trete te Psalterit [te Maria-s] *("quinquagenam de psalterio")*: "Çdo dite ajo recitonte ne gjunje 40 Pater Noster e 40 Ave Maria, dhe rreth pesedhjete prej Psalterit"[9].

b) Me 1243, Vella Giovanni di Mailly O.P. ne vepren e tij: "*Abbreviatio in gestis et miraculis sanctorum*", shkruan: "Kjo menyre numerike e te pershendeturit te Lumnueshmen Virgjereshe, praktikohet nga shume. Ne fakt, shume gra matrone dhe virgjeresha perserisin 150 here l'Ave Maria, dhe, ne fund, recitojne nje Gloria Patri, dhe thone se keshtu recitojne Psalterin e te Lumnueshmes Maria, qe ka te njejtin numur Psalmesh"[10].

---

[9] ***"Cotidie quadrigentas oraciones dominicas et tociens Ave Maria dicebat et hoc cum flexionibus totidem, sed et de psalterio quinquagenam..."*, cit. in:G. G. MEERSSERMAN O.P., *"Les Frères Precheurs et le Mouvement Dévot en Flandre au XIII siècle",* in: *Archivum Fratrum Praedicatorum*, v. XVIII (1948) p. 69-130*,* in:S. ORLANDI O.P., *Libro del Rosario della Gloriosa Vergine Maria,* pag. 3.**

[10] ***"Iste modus et numerus salutandi beatam Virginem teneri a plurimis consuevit. Multae enim matronae et virgines, centies et quinquagies hoc faciunt, et per***

Monumento non identificato: *Statua della Madonna del Rosario, e i XV Misteri*, sec. XVII.

***singulas salutationes Gloria Patri subiungunt, et sic Psalterium beatae Mariae cantare se dicunt propter eundem numerum psalmorum"*, cit. in: G. G. MEERSSERMAN O.P.: *Etude sur les anciennes Confrèires Dominicaines. Les Congrégations de la Vierge,* in: *Archivum Fratrum Praedicatorum*, *v.* XXII, (1952) pag. 44, nota 44, in: S. ORLANDI O.P., *Libro del Rosario,* pag. 4.**

c) Me 1251, Vella Tommaso di Cantimpré O.P., ne vepren e tij celebre: *Bonum universale de apibus*"[11], tregon per nje te ri nga rajoni Brabante (Fiandre) i njohur prej tij, qe e kishte bere zakon te recitonte perdite Psalterin e Maries, te perbere nga tre pesedhjeteshe Ave Maria, o Pershendetje Engjellore: "Asaj qe ne, pra, i referohemi rreth tre pesedhjeteshe Pershendetje Engjellore , Ave Maria, ndodhi ne vitin 1251, nga misherimi i Zotit. Ne Rajonin Brabante, kam pare dhe njohur nje te ri bujar, qe, perveçse ishte komplet i zhytur ne boten, ishte edhe devotshem ndaj te Lumnueshmes Virgjeresha Mari, dhe, cdo dite, recitonte tre pesedhjeteshet te Ave Marias"[12].

---

[11] **Cf. TOMMASO DA CANTIMPRE' O.P., *Bonum universale de apibus,* Lib. II, cap. XXIX, § 6 e 8.**

[12] ***"Quid igitur de triplici quinquagena in salutatione versus angelici Ave Maria, anno ab Incarnatione Domini M.CC.LI contigerit, referamus. Vidi et cognovi juvenem in Brabantiae partibus generosum, qui quamvis esset totaliter saeculo deditus, beatae tamen Virginis Mariae devotus, quotidie tres dictas quinquagenas in salutationibus exsolvebat"*, in: TOMMASO DA CANTIMPRE' O.P., *Bonum universale de apibus,* Lib. II, cap. XXIX, § 6 e 8; cit. in: S. ORLANDI O.P., *Libro del Rosario,* pag. 4.**

Mattia Preti, *San Domenico,* Chiesa San Domenico, Taverna, Catanzaro: Madona e Rruzarit, e thirrur nga San Domenico, nderhyn tek Biri i Saj Hyjnor qe te mos e denoje boten per mekatet.

d) A. Walz, ne: *"Compendium historiae Ordinis Praedicatorum",* shkruan qe: "ne lutjen private, jo vetem qe recitoheshin Ave Maria(ose Pershendetje Engjellore) te panumurta, por perdoreshin shpesh kordone me nyje me te cilat numeroheshin Ave Mariat. Kjo menyre e te numeruarit te lutjeve quhej edhe Ati Yne Paternostri ose Rruzaret"[13].

e) Thomas Esser na sjell qe me 1261 vdiqi Romaeus de Levia, qe "kishte gjithmone ne dore nje kordon me nyje, me te cilin e kishte bere zakon te numeronte mijra Ave Maria ne dite"[14].

f) I Lumnueshmi Francesco Venimbeni da Fabriano, franceskan, vdiq me 22 prill 1322, dhe trupi i tij mbeti i ekspozuar per tre dite. Nga turma, qe ndodhi per ta nderu, aty ishte dhe nje besimtare grua, e cila kishte varur ne brez, Kuroren e Ruzarit ose Paternostro-n,

---

[13] ***"In privata prece non solum salutationes angelicae multiplicabantur, verum etiam saepius fila cordulae eum nodulis, quibus oratio Ave Maria numerabatur, usui erant. Qui modi numerandi preces etiam Paternoster vel rosaria vocabantur"*, in: A. WALZ O.P.,*Compendium historiae Ordinis Praedicatorum*, p. 195.**

[14] **Cf. T. ESSER O.P., *Zur Archaologie der Paternoster-Schnur*, p. 20ss., in: A. WALZ O.P., *Compendium historiae Ordinis Praedicatorum*, p. 195.**

Giuseppe Cesari, detto Cavalier D'Arpino, *Madonna del Rosario e San Domenico*, 1589, Chiesa di San Domenico, Cesena.

Per te recituar Psalterin e te Lumnueshmes Virgjereshes. Gruaja besimtare, mori ekstremitetin e Ruzarit te saj, preku duart e te Lumnueshmit te ndjerit, i cili, mrekullisht, e kapi fort me gishtat e tij, duke penguar qe te mund te largohej.

Posedojme dy tregime te shquara te kesaj mrekullie:

"Nderkohe qe ai rrinte i shtrire, gjate ceremonise triduo (funerale), mbi qefin, hyri per te nderuar trupin e shejte nje grua besimtare, qe e kishte zakon te prekte (reliket) me Ruzarin. Ajo duke ngritur ekstremitetin e Ruzarit, qe e mbante te lidhur me brezin, e vuri mbi doren e te shenjtit. Dhe ai e merr dhe e shterngon ne dore, nderkohe qe gruaja lutej, duke pare ngultas fytyren e tij. Ne ikje, ndjeu ta terheqin, duke qene se Ruzari ishte i kapur nga i shenjti, dhe menjehere ajo leshoi nje britme"[15].

---

[15] ***"Dum jaceret illo triduo in feretro, accessit pia femina, sanctum corpus veneratura, et rosario, ut solet tactura, haerentis cingulo rosarii partem extremam elevavit, et super sancti viri manum collocavit. Cepit ille et manus strinxit, dum mulier, in vultum eius intendens orabat; ut recedere voluit, sensit se detineri, rosario a sancto viro apprehenso, et repente clamavit"*, in:**

BOLLANDISTAE, *Acta SS.*, aprilis t.III, pag. 92, in: S. ORLANDI O.P., *Libro del Rosario,* p. 7–8.

Gaspare Diziani, 1750: Madona i jep Ruzarin te Lumnueshmit Alano, dhe, prane, San Domenico duke soditur.

Tregimi i dyte i Jetes se Te Lumnueshmit, u shkruajt nga nipi i tij vella Domenico: "Ishte prezent nje grua, e devotshme ndaj Zotit dhe Shenjtit vella Francesco; dhe, duke marre kokrrat e Paternostro, ose Kuroren e te Lumnueshmes Virgjereshe, e vendos ne doren e shenjtit (burre), per devocion teper te madh qe kishte ndaj te ndjerit (burre); duke besuar, siç e kane zakon grate, qe Kurora e saj, ose kokrrat e Pater Noster dhe te Ave Marias, ne kontakt me te ndjerin do te shenjteroheshin. Pastaj kjo grua, pas kryerjes se devocionit te saj, donte te kthehej ne shtepi, por nuk mundej, sepse kordoni i Kurores, nga njera ane ishte i lidhur me fundin."[16].

g) San Vincenzo Ferreri-t i atribohet nje Nder ne dialektin katalanas, i titulluar: *"Goigs del Roser"*, ose: *"Gezimet e*

---

[16] **Cf. BOLLANDISTAE, *Acta SS.*, aprilis t. III, pag. 988: *"Adest mulier Deo devota et sancti Fr. Francisci; et accipiens signa Pater noster, id est coronam beatae Virginis, posuit eam in manu sancti ex devotione quam habebat et maxime ad sanctum; putans, ut moris est mulierum, suam coronam sive signa dominicae orationis et coronae Virginis ex tactu sancti facere sancta. Praedicta vero mulier, completa devotione sua volens redire ad propria, non poterat quia cordula coronae ex una parte erat ligata in gonna"*, in: S. ORLANDI O.P., *Libro del Rosario,* p. 7-8.**

Van Dick, *Madonna del Rosario*, sec. XVII: mbrapa San Domenico-s, shihet il Beato Alano della Rupe.

Ruzarit", **tek e cila kendohen shtate Gezimet e te Lumnueshmes Virgjereshe[17]: Shpallja, Lindja, Adhurimi i Magjive, Ringjallja, Ngjitja, Zbritja e Shpirtit te Shenjte, Marrja ne Qiell, dhe, ne fund, ftohet te hyhet ne Bashkevellazerine e Virgjereshes Mari, ne Kishen e Freterve Predikues[18].**

h) Maksim Gorki, beri studimin te nje doreshkrimi domenikan te viteve te para te shekullit XIV , qe vinte nga Manastiri Monastero di Poissy[19].

Burimet kryesore te ketij doreshkrimi jane "Vitae Fratum", te fratit Gerardo di

---

[17] ***"Stefano, Abate del Monastero cistercense di Sallay, in Inghilterra, sul principio del sec. XIII, enumerava fino a 15 (Gaudi). Altri poi ne enumerano 7, 8, 10, 15 ed anche 20"***, **in: S. ORLANDI O.P.,** ***Libro del Rosario*****, p.9.**

[18] ***"Manà Vostra Senyorìa / als Frares Predicadors, / que de vostra Confrarìa, / fossen istituidors, / i aixis ells la han fundada/ obeint vostre voler, / dignament intitulada / Verge i Mare del Roser. / Puix mostreu vostre poder / fent miracles cada dia: / Preseveren, Verge Maria, / als confratres del Roser",*** **cit. in: E. LEVI,** ***"Inni e laudi d'un frate piemontese del secolo XIV"*****,in:** ***ArchivioStoricoItaliano*****, vol. X, an. 86 (1928), p. 91-100, in:S. ORLANDI O.P.,** ***Libro del Rosario*****, p. 15-17.**

[19] **Cf. M. GORCE,** ***Le Rosaire*** **et** ***ses antécédentes historiques d'après le manuscript 12483, fond francais de la Bibliotèque Nationale*****, Paris, 1931, in:S. ORLANDI O.P.,** ***Libro del Rosario,*** **p. 18-32.**

Fonte non identificata: *Madonna del Rosario*: per rreth saj nje Kurore Ruzari.

Frachet dhe "*Bonum comune de apibus*" i Fratit Tommaso di Cantimpré, qe te dy domenikane dhe anetare te brezit te pare te freterve , pasardhes pas vdekjes se Domeniko-s.

Ketij doreshkrimi i mungojne prology dhe tridhjete kapituj te vellimit te pare.

Vepra origjinale perbehej nga tre vellime, cdonjeri per te cileve, i ndare ne 50 kapituj: kjo ndarje eshte e qellimshme, sepse ndjek Ruzarin e Virgjereshes, qe ndahet ne tre kurora me nga 50 Ave Maria.

Doreshkrimi, keshtu si e disponojme ne sot, fillon me kapitullin XXXI, me betimin per recitimin e Salve Regina. Pas lavderimit te lutjes dhe lavdise se Maria-s, si ilaç per problemet e botes, autori thekson se ne punen e saj te shpetimit, Virgjeresha zgjedh per ndihme l'*Ordre*, ose, Urdherin domenikan[20].

Pastaj ndjek një shpjegim të gjatë të simbolit të Trandafilit, lule virtuoze, domethene aromatike, nga të cilat secili ben mirë për të kurorëzuar kokën, sepse këto trëndafila luftojnë dhimbjen ose të keqen [21].

---

[20] **Cf. M. GORCE, *Le Rosaire*, fol.11v.**

[21] ***"...Pour se la vertuese rose/ Ciascun met en son chief et pose. / Met chapiau de rose en ton chief / La***

Alonso Cano, *Madonna del Rosario,* Granada, Spagna, sec. XVII.

***douleur oste et le meschief... »,* cit. in:M. GORCE, *Le Rosaire*, fol.32r.**

Pas ketij pershkrimi, autori krahason pese Harete e Maries, me pese petalet nga te cilat perbehet trandafili[22].

Dhe te pesta Gezimet e Marias, jane, : Shpalla; Lindja e Jezusit; Ringjallja; Ngjitja ne Qiell; Marrja ne Qiell dhe Kurorezimi i Maria-s[23].

Nuk jane pershkruar vetem Gezimet, por edhe Dhimbjet E Maria-s, qe jane pese Dhimbjet e Jezu Krishtit[24].

Ne doreshkrim tregohet per nje te ri te devotshem, qe Madona e ringjall (jemi rreth vitit 1250), i cili e kishte bere zakon ta pershendeste te Lumnueshmen me njeqind e pesedhjete Ave Maria[25].

Ne ane te tekstit, pastaj, autori shenon: *Rosarius*, dhe, ne tekst, ai precizon qe perkushtimi ndaj njeqind e pesedhjete Ave-ve, quhet Psalteri i Zonjes Sone.

Pastaj, ai vazhdon te flase per devocion trandafilash e zambakesh ndaj Virgjereshes

---

[22] ***"Des V joies enlumina/ La rose à ses V barbiaux"***,**cit.in:M. GORCE, *Le Rosaire*, fol.39v.**

[23] **Cf. M. GORCE, *Le Rosaire*, fol. 45.**

[24] ***"Les douleurs cinq qu'eust Jhesuschrist",*** **cit. in:M. GORCE, *Le Rosaire*, fol. 42.**

[25] ***"D'un jone homme que Notre Dame resuscita qui la saluoit par cent et cinquante Ave Maria",*** **cit. in:M. GORCE, *Le Rosaire*, fol.48v.**

Anonimo, *Madonna del Rosario*, S. Eligio, Praga, sec. XVII.

Maria, duke thene qe kristiani duhet te ushqehet me me Maria , *"mangies Maria",* ose: *"mangiare Maria"*, ashtu sikurse ushqehet me Eucaristia, meqenese Maria eshte Lulja e Krishtit[26].

Ne vellimin e dyte, ai vazhdon me rendesine e Avve Maria-s, duke qene Maria, Ylli qe drejton adhuruesit e saj, ne pelegrinazhin e lodhshem te tokes, duke u kujdesur nga cdo e keqe.

Dhe e quan Psalterin e Maria-s: *"la Paternostre - Damedieu"*[27], ose: "Ati Yne ose Kurora e Ruzarit te Zonjes se Zoti"*,* dhe rekomandon te recitohet Psalteri cdo dite sepse l'Ave Maria eshte jeta, dhe kush nuk e reciton vdes[28].

Ne fund, San Domenico thirret Apostulli i madh i Maria-s i cili, para se te vdese, pati vizionin qiellor te femijeve te saj domenikane te mbledhur nden Mantelin e Maria-s[29].

Duke patur kete vizion sublim, San Domeniko grumbulloi femijet e tij Domenikane,

---

[26] Cf. M. GORCE, *Le Rosaire*, fol. 64v.

[27] Cf. M. GORCE,*Le Rosaire*, fol.156.

[28] *"Il est mort"*, in:M. GORCE, *Le Rosaire*, fol.163.

29 *"Saint Dominicque fut prud'hom/.../ Te préchant: Ave Maria... »,* in:M. GORCE, *Le Rosaire*, fol. 238v.

Siper: Bazilika e San Domeniko-s, ne Bolonje, ku San Domeniko vdiq me 1221: varri i tij eshte i rrethuar nga statuja te Mbretereshes se Virtytit, qe San Domeniko pati si vizion (cf. B. Alano, lib. III). Perballe Kishezes, ne te cilen eshte varri monument i San Domeniko-s, ndodhet dhe Kisheza e Bashkevellazerise antike te Ruzarit.

I tregoi atyre rreth vizionit, dhe i nxiti ato me gjith shpirt per te nderu Zonjen Qiellore[30].

Gorku e perfundon studimin e tij: "Dihet se cfare don te thote per autorin domenikan, te nderoje Maria-n Zonjen tone [...] Ky paragraf informon qe San Domeniko ka patur misionin te shpetoje boten me predikimin e ketij Ruzari te Virgjereshes, duke perhapur kete devocion te tij prej lulesh"[31].

i) Jashte ambientit domenikan, dy Murgj kane shkruajtur per Ruzarin: Murgu Gautier de Coinci (vdekur ne Soisson, me 1238), i cili, ne *"Les Miracles de Notre Dame"*, ka treguar, ne poezi, per devocionin e besimtares Eulalia, ne lutjen e 150 Ave Maria; dhe Murgu Cesareo di Heisterbach (Murg nga1199, vdekur rreth 1240), i cili ne "*Dialogus miracolorum*"[32], ka shkruajtur mbi Psalterin e Virgjereshes, te ndare ne tre.

---

30 *"Les freres apele an chapitre/...Et leur conte la vision/...Mult leur admoneste et prie/ Qu'ils honneurent Dame Mariae..."* in:M. GORCE, *Le Rosaire*, fol. 238v.

31 Cf. M. GORCE, *Le Rosaire*, pag. 75, in: S. ORLANDI O.P.,*Libro del Rosario,* p. 18-32.

32 Cf. CESAREO DI HEINSTERBACH, *Dialogus miracolorum,* lib. VIII, cap. 24 e 37, in: A. MEISTER, *Die Fragmente der Libri VIII Miraculorum des Caesarius von Heisterbach*, p. 165.

Kuader i paidentifikuar, *Madonna del Rosario*, shek. XVII: San Domeniko ka vizionin e Urdherit domenikan, si Manteli i Maria-s: poshte Manteli, domenikani me krah te hapura eshte i Lumnueshmi Alano della Rupe.

sekuenca me nga 50 Ave Maria.

l) Ne fund te shekullit XIII, u publikua *"Rosarium sermonum praedicatorum"*, i franceskanit Bernardo di Bestis (vdekur me 1300).

Edhe Certosini-t perdornin, duke u nisur nga shekulli XIII, termin *"Rosarium"*, per te treguar mbledhjen e *"clausulae"*, per recitimin e medituar te Ave Maria-s, dhe u paraqit gjithmone ne shekullin XIII fjala *Rosenkranz*, perkthimi gjerman i *Rosarium*.

m) Certosino Enrico di Kalkar (1328-1408), e kishte zakon te recitonte dhjetra XV te Rusarit te paraprira nga Pater Noster[33].

2.2. *Shembuj te Dokumentave magjisteriale, kapitullor dhe statutor, per gjate shekujve XIII e XV:*

Jane te shumta deshmite qe demonstrojne futjen pothuajse

---

[33] Disa autore mbeshtesin qe praktika e Ruzarit te XV Mistereve ti atribohet Enrico di Kelkar. Ai perkundrazi ishte vetem nje admirues dhe propogandues i madh midis Certose-ve, sikurse tregon gjeresisht historia e Ruzarit perpara tij.

Maestro Guglielmo di Colonia, *Madona me lule buxhaku*, 1410, Colonia, Wallraf-Richartz Museum: Jezusi Femije ka ne dore nje Varg te madh Ruzari.

te menjehereshme te Ruzarit dhe te Bashkevellazerise se Tij:

a) me 25 maj 1255, Frati Humbertus da Romans (1200 circa-1277), Mjeshtri i peste I pergjithshem i Urdherit te Predikuesve, me keto fjale vizatoi Vellazerine e Mantoves, ne nje leter pranimi drejtuar Te Mirat Shpirterore te Urdherit: "Mbledhje Kongregacioni te Devotshem, e Shoqate e lavderueshme, ne nder te Mbretereshes se Qiellit, Te Lumnueshmes Virgjereshes Mari, Nenes se Zotit"[34].

b) me 13 maj 1258, Papa Alessandro IV (1254-1261), i shkruan Bashkevellazerise se Ruzarit te Peruxhias, dhe i dhuron 100 dit te favorshme privilegji.

Keto jane me te cilat Papa pershendeste Bashkevellazerine: "Te dashur bij, Rektore, Bashkevellezer e Bashkemotra te gjithe, te Vellazerise te te Lumnueshmes Virgjeresha Maria, ne Peruxhia, Shendet dhe Bekim Apostolik. [...] Kemi degjuar qe eshte krijuar ne menyre te lavderueshme

---

[34] ***"Devota vestra congregatio, et laudabilis societas in honorem Reginae coeli Matris Dei B. Virginis Mariae in domo fratrum nostri Ordini instituita ad Dei gloriam et ipsius Dei Genitrici laudem, et devotionem fidelium"*, in: HUMBERTUS (Humbertus da Romans), Litt.:*Fideli et grata*, 1255 maii 25,in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, p. 8-9.**

Grazio Cossali, *Madonna del Rosario*, 1579, Chiesa di Santa Croce, Boscomarengo (Alessandria).

nje Vellazeri e juaja, per nder te te Lumnueshmes Virgjeresha Mari. [...] Meqenese ecen mire ne me te miren [...] kemi dhuruar nje here ne muaj [...] njeqind dite te favorshme privilegji"[35].

Me 4 maj 1260, Papa Alessandro IV i dhuron Bashkevellazerise se Ruzarit te Milanos, te drejten te festojne Meshen e Shenjte ne Seline e vet.[36].

c) Ne Kapitullin Provincial Roman te 1261, freterve te kthyer ju ishte ndaluar te mbanin Paternostri (Varg Ruzari) prej qelibari ose korali, dhe atyre qe kishin guximin te mbanin

---

[35] ***"Dilectis filiis rectoribus confratribus, et sororibus universis fraternitatis B. Mariae Perusinis salutem, et apostolicam benedictionem. [...] percipimus, fraternitas vestra in honorem gloriosae Mariae Virginis sit laudabiliter institute. [...] Quod ipsa de bono in melius augmentetur [...] centum die de injuncta [...] relaxamus"*, in: ALEXANDER PAPA IV, Bull.: *Dilectis filiis*, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, p. 11.**

[36] ***"Alexander, Episcopus, servus servorum Dei, universis Christifidelibus de Congregatione B. Virginis ac de Societate seu Scola fidelium Mediolan. [...] ex indulto Sedis Apostolicae [...] ecclesiastica Sacramenta [...] celebrentur in locis eisdem"*, in: ALEXANDER IV, Bull.: *De studio*, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, p. 14-15.**

Luca Bombello, *Madona e Rusarit ndermjet San Domenico-s e Santa Caterina-s*, shek. XVI, Santa Maria Vecchia alla Pieve di Gussago: lart, mbrapa San Domenico-s eshte Beato Alano della Rupe, e, mbrapa Santa Caterina da Siena, eshte San Pietro Martire. Poshte, San Domenico dhuron Ruzarin ne popull: aty eshte dhe Papa, Peshkope e Zoterinj te popullit, qe rrine ne mes te popullit, per te treguar barazi ne Bashkevellazerine e Ruzarit.

(Varg Ruzari) te tille te vyer, te mos e kishin ate private, te tyren”[37].

d) Ne Statutet e 1265 te Bashkevellazerise se te Lumnueshmes Virgjeresh Mari te Abbazia di Saint-Trond, lexohet: “Kleriku, atehere, sapo te behet Prift, do te recitoje nje here ne vit nje Psalter te Davidit per (bashke)vellezerit, (bashke)motrat dhe mireberesit e kesaj Bashkevellazerie, te gjalle e te vdekur. Laiket, perkundrazi, qofte (bashke)vellezer, qofte (bashke)motra, do te recitojne, nje here ne vit, nje Psalter te te Lumnueshmes Virgjereshe per te gjallet, dhe nje here per (bashke)vellezerit dhe (bashke)motrat dhe bamiresit e vdekur”[38].

---

[37] ***“In capitulo provinciali Romano anni 1261 fratribus conversis inhibetur, quod paternoster de ambra vel corallo non portent, qui portare praesumpserint per priores priventur iisdem"***, **in: T. ESSER O.P.,** ***Zur Archaologie der Paternoster-Schnur*****, p. 12, in: A. WALZ O.P.,** ***Compendium historiae Ordinis Praedicatorum*****, p. 195.**

[38] ***“Clericus vero qui sacerdos fuerit, dicet singulis annis unum Psalterium Davidicum pro fratribus, sororibus et benefactoribus huius fraternitas, vivis pariter ac defunctis. Laici vero fratres et sorores dicent quolibet anno unum psalterium de beata Virgine pro vivis et unum similiter pro defunctis fratribus, sororibus et benefactoribus”*****, cit. in: G. G. MEERSSERMAN O.P.:** ***“Etude sur les anciennes Confrèires Dominicaines. Les Congrégations de la Vierge,*** **in:*****Archivum Fratrum Praedicatorum*****,** ***v.*** **XXII, (1952) p. 42, in: S. ORLANDI O.P.,** ***Libro del Rosario,*** **pag. 5.**

Ambrogio Bergognone, *Vierge à l'Enfant et au Chapelet*, circa 1500-1523, Rijksmuseum, Amsterdam.

e) Te Djelen e Pasionit te 1268, Guido, Peshkopi i Camerino-s, i njeh dyzet dite te favorshme privilegji kujtdo qe kishte marre pjese me devotshmeri "ne Bashkevellazerine qe gjendet ne Kishen Santa Maria, te Freterve Predikues, ne San Severino"[39].

f) Pontius de Ponzonibus, Pastori i Peshkopit te Cremona, i njeh dyzet dite te favorshme privilegji Bashkevellezerve te te Lumnueshmes Virgjereshes Mari, qe gjendet ne Kishen e Domenikaneve te Kremones[40].

g) Themelimi i Beghinaggio di Gand, me i vjetri ne Fiandre, daton 1233, kur grate e devotshme besimtare u mblodhen, prane Spitalit te Kishes Abbazia di Byloke, nden drejtimin e Eterve domenikane, qe ishin prezent aty qe nga 1228.

Me 1242 u krijua i pari Beghinaggio i pavarur nga Abbazia,

---

[39] ***"Ad Ecclesiam Sanctae Mariae Fratrum Praedicatorum Sancti Severini, Camerini dioecesis, in congregationibus ejusdem Virginis"*, in: GUIDUS, Litt.:*Ad divini*, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, p. 16.**

[40] ***"In Congregationibus Beatae Mariae Virginis [...] possint dare indulgentiam XL dierum"*, in: PONTIUS DE PONZONIBUS, Litt.:*Nos Pontius*, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, p. 19.**

Friedrich Herlin, *Nördlingen*, Städtisches Museum, 1462-1465: Motrat e Bashkevellazerise SS, Rosario, me Vargun e Ruzarit neper duar.

Ne rregullat primitive te te cilit ju kerkua grave besimtare recitimi i Psalterit te Maria-s.

Ne Korrik 1277, Giovanni Sersanders i kerkon grave Beghine, te recitojne un *Psalterium Beatae Virginis Mariae*, ose *nje Psalter te te Lumnueshmes Virgjereshes Mari*, cdo vit, ne pervjetorin e vdekjes se Saj[41].

Ngjashmeria e elementeve te *Psalterium* me nje si stil rregullimi lulesh paraqitet ne rregulloren e nje begghinaggio fiammingo te 1343 (Sant'Elisabetta, a Gent o Gand), ku pershkruhen ato si recitim i perditshem i *"drie hoedekins die men mount Onser Lieven Vrauwen sautere"*, ose i "tre kapeleve te vogla, qe quhen Psalteri i Zonjes Sone"[42].

Jane te shumta tekstet e Meesserman dhe te Orlandi-t, qe vertetojne se recitimi i Psalterit te Virgjereshes dhe te Bashkevellazerise se Saj eshte praktikuar

---

[41]**Cf. G. G. MEERSSERMAN O.P., *"Les Frères Precheurs et le Mouvement Dévot en Flandre au XIII siècle",* in:*Archivum Fratrum Praedicatorum,* v. XVIII (1948) p. 85-87, cit. in: S. ORLANDI O.P., *Libro del Rosario,* p. 5-7.**

[42] **Cf. G. G. MEESRSSERMAN O.P., *La predication domenicaine dans les congregations marianes en Italie au XIII siècle*, in: *Archivum Fratrum Praedicatorum*, vol. XVIII (1948), p. 1145-1146.**

Friedrich Herlin, *Nördlingen*, Städtisches Museum, 1462-1465: Vellezerit e Rruzarit luten me nje Kurore te madhe Rruzari ne duar.

qe nga shekulli XIII ne qytetet e Lille-s (ne Kishen e Notre Dame te Treille, prane Selise antike te domenikaneve), Saint-Trond, Namur, Gand etc[43].

h) Me 1288, Munio da Zamora (1237-1300), Mjeshtri i shtate i Pergjithshem i Urdherit te Predikuesve, i paraqiti te mirat shpirterore te Urdherit Bashkevellazerise se Ruzarit ne Viterbo[44].

i) I Lumnueshmi Alano, tek Apologjia, sjell Vulen e Papa Giovanni XXII (1316-1334)[45],

---

[43] Cf. S. ORLANDI O.P., *Libro del Rosario,* pag. 95;

cf. G. G. MEESRSSERMAN (O.P.), *La predication domenicaine dans les congregations marianes en Italie au XIII siècle*, in: *Archivum Fratrum Praedicatorum*, vol. XVIII (1948), p. 947-948.

[44] *"Omnibus viris congregationis societatis Beatae Mariae Virginis, et B. Dominici"*, in: MUNIUS ZAMORENSIS O.P., Litt.: *Et coeli*, 1288, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, p. 20.

[45] Cf. BEATO ALANO DELLA RUPE, *Il Santissimo Rosario: Salterio di Gesù e di Maria*, Apologia, cap. XIII.

Giovanni XXII, ishte Papa qe mbeti i famshem per dhenien e cd. *"Privilegio Sabatino"*, ose privilegji, per kedo qe kishte mbajtur ne jete me devotshmeri, ikonen e te Lumnueshmes Mari te Karmelo-s: te shtunen e pare pas vdekjes, Madona reciton tekstin, shkon ne Purgator dhe merr ne mes shpirtrave femijet e saj te devotshem dhe i sjell ne Qiell; ishte papa, po ashtu, qe deshiroi qe ne mengjes e ne darke te binin kembanat per Ave Maria-n, dhe ne mesdite te binin kembanat per l'Angelus, ne kujtim te

Friedrich Herlin, *Nördlingen*, Städtisches Museum, 1462-1465, particolare.

---

ores kur ndodh njoftimi i Maria Santissima-s per Shpalljen Engjell te saj.

I Lumnueshmi Alano raporton edhe, ne kapitullin XIII te Apologjise, favorizimin me privilegjin e 60 diteve, dhuruar nga Papa Urbano IV (1261-1264) atij qe i kishte shtuar Ave Maria-s klauzolen: *Jesus Christus*. Kjo te ben te mendosh qe Ave Maria, ne periudhen e te Lumnueshmit Alano, ende mbaronte me: *Ventris Tui*, dhe fjalet: *Jesus Christus*, do ti jene shtuar, ne vijim te favorizimit me privilegjin e dhene nga Papa Urbano IV.

i cili jepte favorizim me privilegj 24 vite, 34 jave dhe 1 dite, per ate qe kishte recituar te tere Ruzarin me 150 Ave Maria.

I Lumnueshmi Alano deshmon se ka pare nje Transkriptim, ose kopje te vertetuar te origjinalit, dhe qe doreshkrimi origjinal, ruhej ne Konventen domenikane te Avignone-s.

l) Duke u nisur nga 1288, nuk disponohet me asnje konfirmim dokumentash zyrtare , deri me 17 gusht 1439, kur Papa Eugenio IV i jep anetareve te Bashkevellazerise se Ruzarit, favorizimin me privilegjin plenar per articulo mortis[46].

Permendja Confraternite del Rosario (e quajtur Shoqeria e te Lumnueshmes Virgjereshes Mari) eshte futur, sidoqofte, ne fund te nje dokumenti te madh per Privilegjet e dhena Urdherit Domenikan, shenje evidente e dekadences, ne shekullin XV, se Bashkevellazerive te Ruzarit, siç nenvizon i Lumnueshmi Alano ne veprat e tij.

m) Papa Callisto III (sherbeu si Pape 1455 al 1458), me 9 tetor 1456,

---

[46] ***"Indulgentiam [...] in Societate Beatae Virginis [...] plenariam in mortis articulo"*, in: EUGENIUS PAPA IV, Bull.:*Advesperascente*, 1439 aug. 17, in: *Bullarium Sacri Ordinis Praedicatorum,* vol. III, p. 110.**

Burim i paidentifikuar: *Beato Alano della Rupe*, sec. XX.

i dhuron Bashkevellazerise se Ruzarit te Tarascona-s, ne Provenza, favorizimin me privilegjin plenar te anetareve te saj, ne articulo mortis, me kusht qe, per nje vit ata te agjeronin te premten.

Ne kete Vule ai do te perdorte gjithmone termin "Confraternita", ne vend te asaj te zakonshme: *Congregatio vel Societas Beatae Virginis*[47]. Ndjehet tashme ne ajer prezenca ne Urdherin domenikan te Kantorit me te madh te Ruzarit, te Lumnueshmit Alano della Rupe.

n) Papa Pio II, me 12 qershor 1464, ne Vulen: *Dum levamus*, do te konfirmoje favorizimet me privilegj te Papa Eugenio IV, dhe do ta quaj Bashkevellazerine me nje emer njesh *Societasperegrinantium*[48].

---

[47] ***"B. Mariae [...] honorabilem Confraternitatem [...] in mortis articulo plenam remissionem eisdem apostolica auctoritate concedere valeret [...] in dictum annum [...] jejunium teneatur [...]. Si [...] jejunium in toto vel in parte quomodocumque adimplere commode nequiverit, eo casu confessor praedictus jejunium ipsum in alia pietatis opera eisdem personis commutare valeat, prout animarum praedictarum personarum saluti viderit expedire"*, in: CALISTUS PAPA III, Bull.:*Generis tui claritas*, 1456 oct. 9, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Sacri Ordinis Praedicatorum*, tom. III, p. 355.**

[48] **Cf. PIUS PAPA II, Bull.:*Dum levamus*, 1464 iun. 12, in: *Bullarium Sacri Ordinis Praedicatorum*, tom. III, p. 431.**

Carlo Cignani, *Madonna del Rosario*, sec. XVII.

2.3. ***Shembuj te deshmive ne pikture nga shek XIII deri ne ate XV:***

a) Ne nje diptik te shkolles se Guido da Siena, te fundit te shekullit XIII, qe gjendet ne Pinakoteken e Siena-s, eshte figuruar Beato Andrea Gallerani, vdekur me 1251, dhe varrosur ne kishen San Domenico.

I Lumnueshmi eshte paraqitur ne gjunje perpara nje kryqi, dhe ka ne doren e djathte nje Paternostro, ose ndryshe nje Kurore Rruzari, me nje pesedhjeteshe kokrrash.

Me Rruzarin ne dore, i Lumnueshmi Andrea Gallerani rigjendet ne nje tabllo te Lorenzo Di Pietro, i quajtur Plaku, ruajtur ne Pinakoteken Kombetare te Siena-s[49]

b) Ne skenen me San Francesco-n e Assisi-t qe shfaqet tek Papa Gregorio IX, pikturuar nga Giotto nel 1295 ne Basiliken e San Francesco-s ne Assisi, eshte figuruar nje Kalores me Mantel me Kryq, qe eshte duke recituar Kuroren e gjate te Rruzarit[50].

c) Ne Kortona, ne muzeun dioqezan, ruhet nje Tabllo, me episodet nga Santa Margherita di Cortona, qe eshte pikturuar nga Margheritone d'Arezzo, ne fund te shek. XIII. Santa Margherita di Cortona, terziaria

---

[49]**Cf. S. ORLANDI O.P.,** ***Libro del Rosario,*** **p. 96.**

[50] **Cf. S. ORLANDI O.P.,** ***Libro del Rosario,*** **p. 96-97.**

a) Guido di Siena, *Beato Andrea Gallerani*, diptik (karakteristika), fundi shekullit XIII, Pinakoteca e Siena-s.

Giotto, *Shfaqja e San Francesco-s se Assisi-t tek Papa Gregorio IX*, rreth 1295, Basilica Superiore di Assisi: ne ane nje kalores i Kryqezuar po rreciton Rruzarin.

Giotto, *Shfaqja e San Francesco-s se Assisi-t tek Papa Gregorio IX*, rreth 1295, Basilica Superiore di Assisi: karakteristika e Kaloresit te Kryqezuar, recitimi me Vargun e tij te gjate te Rruzarit.

Lorenzo Di Pietro, i thirrur Plaku, Fondi *Arliquiera* (karakteristika), 1445, Siena, Pinacoteca Nazionale.

c)E panjohur, *Santa Margherita da Cortona*, rreth 1280, Cortona, Museu Dioqezian.

domenikane, qe themeloi ne Cortona Vellazerine Laudi, ka ne dore nje Varg te madh Rruzari.

d) Ne Bibloteken Medicea Laurenziana ne Firenze, ne Doreshkrimin Mediceo Palatino, faqe 121r, eshte nje miniature e 1401 (edhe nese datimi luhatet deri me 1501), ku i penduari qendron ne kembet e Madones qe i jep gji Jezusit Foshnje, dhe mban ne duar nje Varg Rruzari.

e) Ne Kishen e Shenjtoreve Giusto e Clemente, ne Castelnuovo Bardegna, Siena, ruhet nje Tabllo e Giovanni Di Paolo, e 1426, e titulluar: Madona me Foshnjen dhe Engjejt Muzikante. Madona ka ne duar nje Varg te madh Rruzari.

f) Ne Gent (Gand), ne Kishen e Bavone-s, ne *Polittico dell'Agnello*, e Jan Van Eich-tit, eshte nje heremit me nje Varg te madh Rruzari.

g) Ne Londer, ne National Gallery, eshte nje telajo e Jan Van Eych, e 1434: *Portreti i Coniugi Arnolfini*. Pasqyra ka si kornize disa nga Misteret e Rruzarit, dhe, prane pasqyres eshte nje Varg Rruzari i epokes(i Lumnueshmi Alano kujton

d) ***Doreshkrim Mediceo Palatino*****, faqe 121r, miniature e 1401, Firenze: e penduara ka ne duar nje Varg Rruzari.**

e) Giovanni Di Paolo, *Madona me Foshnjen dhe Engjejt Muzikante*, Castelnuovo Berardenga, Siena, Kisha e Shenjteve Giusto e Clemente, 1426.

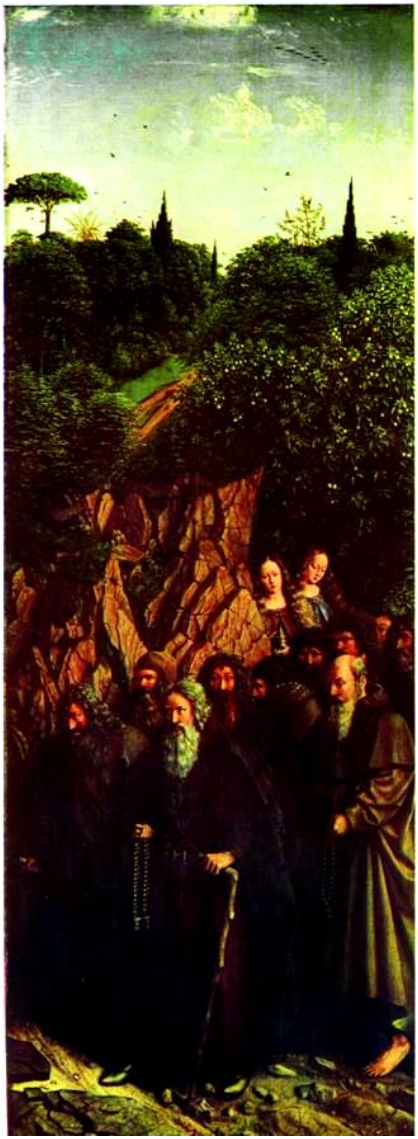

f) Jan Van Eych, *Polittico dell'Agnello* (karakteristike Heremiti me Varg Rruzari), Gent, Chiesa di San Bavone, 1432.

g) Jan Van Eich, *Portret i Bashkeshorteve Arnolfini*, Londra, National Gallery, 1434: mbi mur ne sfond eshte varur nje Varg Rruzari, dhe, rreth e qark pasqyres jane dhjete nga pesembedhjete Misteret e Rruzarit.

g) Jan Van Eich, *Portrete te Bashkeshorteve Arnolfini*, Londra, National Gallery, 1434: karakteristike Kurora e Rruzarit; rreth e qark pasqyres jane dhjete nga pesembedhjete Misteret e Rruzarit

te tilla Kurora Rruzari vareshin edhe ne Kisha per perdorim nga besimtaret).

h) Ne Anversa, ne Muzeun Royal Des Beaux Arts, gjendet nje telaio e Jan Van Eych: *Virgjeresha e Burimit*, qe te kthen me 1439. Nga dora e Femijes Jezus varet nje Varg Rruzari.

i) Ne: *Portretin e Gerardo di Villamagna*, e Bicci Di Lorenzo, e gjysmes se pare te 1400, ne doren e personazhit gjendet nje Kurore Rruzari.

l) Ne tritikun: *The Mérode Altarpiece*, e The Master of Flémalle, e 1427 (Metropolitan Museum of Art, New York), ne panelin anesor, nje grua mban nje Kurore te madhe Rruzari.

2.4) *Lurorat e Rruzarit, nga shekulli XIII deri tek ai XV:*

a) Ne Nantes, prane Zonjat Spitalore te Sigurimit te Madh, ruhej, nje kohe, Rruzari i San Vincenzo Ferreri (1350-1419). Ai perbehej nga pesedhjete kokrra druri te forte, te shperndare ne pese dhjeteshe me pese kokrra me te medha, dhe qe perfundonin me nje kryq. Esso era composto di cinquanta grani di legno duro, distribuito in cinque decine di cinque grani più grossi, e terminante con una croce.

b) Rruzari i Santa Rita da Cascia, me te cilin ajo e kishte bere zakon te lutej, sic figurohet

h) Jan Van Eych, *La Vergine della Fontana*, 1439, Anversa, Musée Royal Des Beaux Arts.

i) Bicci Di Lorenzo, *Portret i Gerardo di Villamagna*, gjysma e pare e 1400.

I) The Master of Flemanne, *The Mérode altarpiece*, 1427,Metropolitan Museum of Art, New York.

ne kutine e saj funerale (1377-1447), ruhet ne Konventen e Santa Rita-s, ne Cascia.

c) Rruzari i San Francesco di Paola, me te cilen ai lutej vazhdimisht (1416-1507), u ekspozua ne Shenjterimin e Paola-s.

Nje imazh antik e paraqit San Francesco di Paola-n qe ka per vizion Madonen e Rruzarit.

Kur Papa Sisto IV donte ta komandonte Prift San Francesco di Paola-n, ai i pergjigjet Papes se deshironte vetem te kishte fuqine te bekonte Rruzaret e Shenjte dhe kandilet per tja dhene te semureve[51].

2.5. *Shembuj te Monumenteve Funebre te shekujve nga ai XIII deri tek ai XV.*

a) Ne Firenze, ne Manastirin e Kishes S. Egidio, prane Spitalit Santa Maria Nuova, gjendet guri varrit i nene monna Tessa (vdekur me 1327), ku paraqitet komplet e shtrire. E vdekura mban ne duart e kryqezuara librin e Rregullave, nga ku varet nje Varg i madh Rruzari dhe

---

[51] **Cf. FIORINI MOROSINI G., *karizma e pendeses e San Francesco di Paola*, p. 592-596.**

b) Cascia, *kutia* qe ka mbajtur trupin e paprishur te Santa Rita da Cascia, nga vdekja e saj (1457) deri me 1745: ne duar Santa Rita ka nje Kurore Rruzari (karakteristika lart).

Cascia, relikuar qe mban *Rruzarin e Santa Rita-s* (sec. XV).

Cascia, *Rruzari i Santa Rita-s* (sec. XV).

c)xilografia del 1513: *San Francesco di Paola* ha una visione della *Madonna del Rosario*.

a) Varri i nene Monna Tessa (+1327), Firenze, Manastiri i Kishes se Sant'Egidio: nga brezi i varet nje Kurore Rruzari.

mund te dallosh qartazi Ave Maria-t nga Paternostri-t[52].

b) Ne Firenze, per me teper, ne Certosa, mbi gurin e varrit te donna Lapa degli Acciaiuoli in Buondelmonti (vdekur me 1370), paraqitur e shtrire, varet gjithashtu nje varg Rruzari qe gruaja e shterngon me duar te bashkuara lehte. Kurora perbehet nga pesedhjete e me shume kokrra te perziera ne menyre te c'rregullt me kater kryqa[53].

c) E se njejtes forme duhej te ishte Kurora ose Paternostro, qe kishte ne dore Santa Caterina nga Siena, kur shkeputi nga ajo, nje kryq te vogel argjendi, per t'ja dhene si lemoshe nje te varferi: "Ajo mendoi te shkepuste nje kryq te vogel argjendi, me vlere modeste, qe, tradicionalisht fiksohet i varur tek vendi i nyjeve, ne pjesen e kordonit, qe quhet pergjithsisht Paternostro, duke e ditur qe, cdo numeri te caktuar Ave Mariash i korrespondon nje Lutje e Zotit, (nje Paternostro). Ky Paternostro, pra, qe e shenjta virgjereshe kishte midis duarve"[54].

---

[52] **Cf. S. ORLANDI O.P.,** ***Libro del Rosario,*** **pag. 97.**

[53] **Cf. S. ORLANDI O.P.,** ***Libro del Rosario,*** **pag. 97.**

[54] ***"Cogitanti occurrit crux quaedam argentea parvae quantitatis quae, iuxta consuetudinem, solet inseri***

b) ***Tomba di Monna Lapa degli Acciaiuoli, in Buondelmonti*****, Certosa di Firenze, 1370. Ndermjet duarve nene Monna Lapa ka nje Kurore Rruzari, e nderthurur nga kryqe si Rruzari i Santa Caterina-s nga Siena (shembulli c).**

---

filo inter nodulos illos qui Paternoster vulgariter appellantur, eo quod ad ipsorum numerum oratio dominicalis replicatur. Hoc igitur paternoster sacra virgo habens in manibus**", in: BOLLANDISTAE,** ***Acta Sanctae Sedis,*** **t. II, apr. al g. 30, in: S. ORLANDI O.P.,** ***Libro del Rosario,*** **pag. 98.**

d) At Tommaso Maria Mamachi (1713-1792), duke shkruajtur para rrevolucionit francez, perpara atij qe shume deshmi te artit do te humbnin, mundi te pershkruaj dy varre qe ishin atehere ne Kishen domenikane te San Giacomo (Saint Jacques), ne Paris[55].

Sa pershkruhet nga Mamachi, ka nje rendesi te madhe per historine e Psalterit te Maria-s.

Varri i pare eshte ai i Alain di Villepierre, signore di Tabur, qe vdiq me 13 janar 1358: mbi varrin e tij[56] paraqiteshin tre figura, nga te cilat, ajo e mesit, kishte te varur nga duart nje varg 150 kokrrash, te ndara ne dhjeteshe nga kokrra me te medha.

Varri i dyte eshte ai i Umberto II de la Tour du Pin, i cili hoqi dore nga Delfinato ne favor te Mbretit te Frances, dhe, ne 1349, hyri ne Urdherin Domenicano, duke u bere pastaj

---

[55] Cf. MAMACHI T. M. O.P. - POLLIDORIUS F. M., O.P., *Annalium Ordinis Praedicatorum*, t. I, p. 326-29, in: S. ORLANDI O.P., *Libro del Rosario,* p. 98- 99.

[56] Varri u shkaterrua gjate Rrevolucionit Francez, por nga ai ka mbetur nje imazh shtypi qe ndodhet ne Bibloteken Kombetare te Frances, ne Paris ne koleksionin Collezione Gaignières (stampa Pe Ij fol. 82).

d) ***Vizatim i varrit te Alain di Villepierre*****, vdekur ne 1358. Nder duart e personazhit te qendres shihet nje Varg i gjate Rruzari, me 150 kokrra**

Patriark i Aleksandrise dhe administrator i Dioqezes se Reims. Vdiq me 1354.

Varri i tij ne bronx kishte ne qender figuren e tij, me çallmen Kurore dhe Shkopin e Bariut te Deleve.

Ne dy anet e tij ishin figura te ndryshme freterish domenikane, dy nga te cilet kishin ne dore nga nje Kurore Rruzari.

e) Louis Alonso Getino, historian domenikan (1877-1946), vepren e tij "*Origen del Rosario*", ka ilustruar dy varre te shekullit XIV, nje ne Portugali dhe tjetri ne Spagnje[57].

I pari eshte varri i gruas Beatrice, gruaja e dyte e mbretit Giovanni I, vdekur me 1307, dhe e varrosur ne Kishen e Monastero Sancti Spiritus (Toro) di Zamora, ne Spanje.

Nga qafa e figures se gruas Beatrice varet nje Varg i madh Rruzari.

Ne anet e varrit pastaj paraqiten Shenjtore dhe Shenjtore te Urdherit domenikan.

Monumenti i dyte funeber gjendet ne Valladolid, in Spanje, ne Monastero cistercense te Santa Maria la Real.

---

[57] **Cf. L. GETINO ALONSO O.P., *Origen del Rosario y Leyendas Castellanas del siglo XIII sopre S.to Domingo de Guzman,* Vergara, 1925, p. 39-40, in: S. ORLANDI O.P., *Libro del Rosario,* pag. 99.**

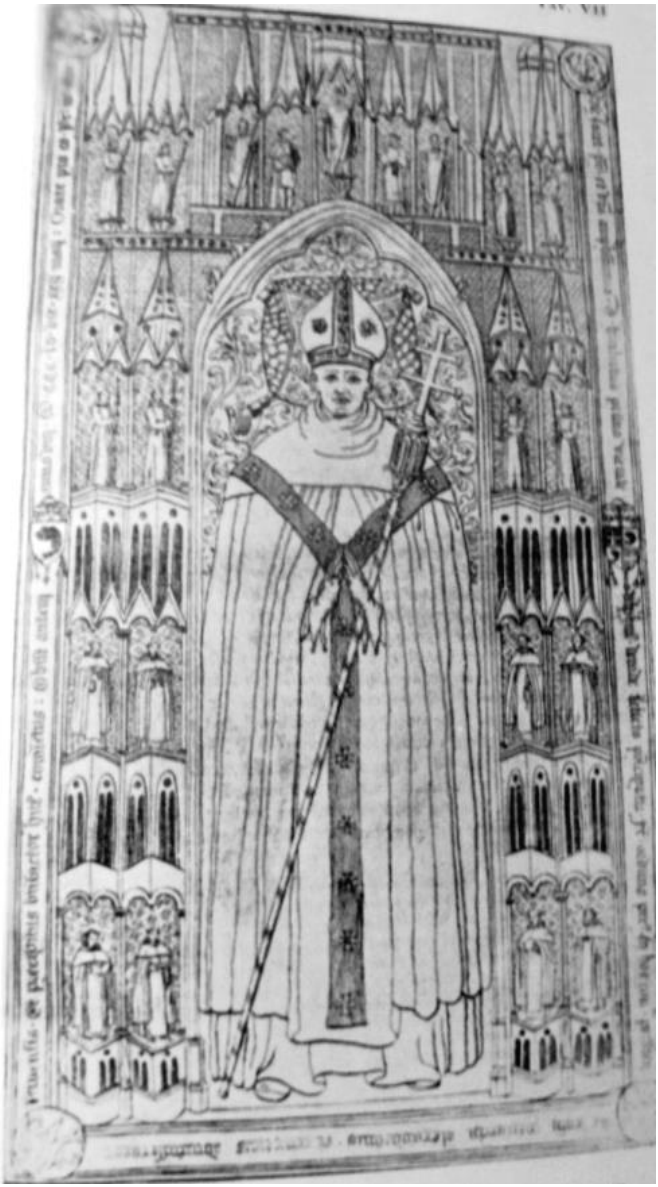

d) ***Vizatim i varrit te Umberto II de la Tour du Pin*****, vdekur me 1354. Ne anet e te ndjerit jane dy domenikane qe kane nga nje kurore Rruzari ne duar.**

e1) *varri i Beatrices se Portugalise*, Mbretereshes se Castiglia e Leon, vdekur me 1307 dhe varrosur ne Kishen e Monastero Sancti Spiritus (Toro) di Zamora, ne Spanje.

e2) Varri *i Maria de Molina* (e Portugalise), Mbreteresha e Castiglia e di Leon, vdekur me 1321 dhe e varrosur ne Valladolid, ne Spanje, ne Monastero di Santa Maria la Real.

Po aty ruhet varri i gruas Maria de Molina (Maria e Portugalise), e ashtuquajtur e Madhja, mbretereshe e Castiglia e Leon, qe po aty vdiq me 1321, duke e lene me shkrim se donte te varrosej me veshje domenikane.

Mbi sarkofag shihet e riprodhuar ne alabaster figura e shtrire e mbretereshes dhe nga qafa i varet nje Kurore e bukur Rruzari[58].

f) Ne Muzeun e Arteve te Bukura ne Dijon, ne France, ruhet varri i Philippe Le Hardi, qe u gdhend nga Jean de Marville, nga 1383 deri ne fund te 1410.

Ne anet e Monumentit funeber, ka freter domenikane me Kurora Rruzari.

III) SHEK. XIV E XV: DEKADENCA E RRUZARIT DHE E VELLAZERISE SE SAJ, DHE ARDHJA DEL BEATO ALANO DELLA RUPE O.P.

Nga fundi i 1300 asistohet nje sbehje e Vellazerive te Rruzarit dhe te recitimit te vet Rruzarit.

---

[58] **Cf. S. ORLANDI O.P., *Libro del Rosario,* p. 99-100.**

f) Jean de Marville, *Varri i Philippe Le Hardi*, gdhendur nga 1383 deri 1410, Dijon, Musee des Beaux Arts.

P. Raimondo Spiazzi O.P., na ofron nje pershkrim ekselent: "Por per shkak te dobesise sone si humane, me kalimin e kohes perkushtimi behet i vaket, deri ne ate pike sa bie pothuajse ne harrese. Por Virgjeresha u zgjua dhe kerkoi perseri ta rindeze ne zemrat e popujve. Dhe sic beri tek Patriarku S. Domenico Themeluesi, po keshtu donte qe nje domenikan te kthehej dhe te predikonte formulen e bekuar te lutjes. Ky domenikan ishte Beato Alano, mjeshti i Urdherit".

Alano della Rupe (Alanus de Rupe, Alain de la Roche, Alain Van der Rutze, o in fiammingo Alain Van der Clip[59]), lindi rreth me 1428, a Plöuer sur Rance, in Bretagna[60].

Ai i perkiste Familjes fisnike Casato De la Roche, Keshtjella e se ciles, nga e cila sot ka, ende pjeserisht te groposura, mbetje antike

---

59 Hipolit Marracci raporton gjithashtu, si emer i gabuar: Alarius: *"Alanus de Rupe (cuidam, sed male, Alarius)"*, in: MARRACII HIPPOLYTI, *BibliothecaMariana*, in: *Monumenta italica mariana*, n. 2, p. 15.

60 Autoret moderne nuk i kane shtuar asgje te re njoftimit biografik te shkelqyer te QUETIF-ECHARD, I, 849-852 te bazuar mbi Aktet e Kapitujve te Pergjithshem te Urdherit, mbi ato te Kongregacionit te Holandes dhe mbi dokumentat e Arkivit te Lilla-s sot te humbura.

Anonim, *Beato Alano della Rupe merr Rruzarin nga Maria Santissima*, fillimet e shek. XVI, Zwolle, Konventa e Eterve domenikane, ngjitur me Kishen San Tommaso d'Aquino. Per tu theksuar, aureola rreth kokes se Beato Alano-s, sikurse tashme edhe ne imazhet e tjera, duke e pas marre, pak kohe pas vdekjes, titullin i Lumnueshmi.

te mureve te jashtme dhe te dhomave te brendshmedelle, shikon nga grykederdhja e lumit Rance, ne nje pejsazh, edhe sot, me bukuri magjepese.

Ai e mesonte Rruzarin ne familje, si deshmi monumenti funeber qe gjendet ne Kishen Chiesa di Plöuer sur Rance, sigurisht, qe, i perket familjes se tij, qe mban te gdhendur figuren e nje Gruaje fisnike te shekullit XV, qe ka Kuroren e Rruzarit nder duar, nje shenje ndjeshmerie, e cila mungon ne pllakat e tjera te varreve, qe jane prezent ne po kete Kishe (dhe qe i perkasin te njejtes familje casato De la Roche), dhe ne zonat e tjera rreth e qark.

Datimi i qarte i shekullit XV, emri i familjes i shprehur mbi pllaken e varrit, dhe Rruzari i skalitur nder duar do te duket se nuk lejne asnje dyshim per Gruan fisnike te varrosur aty: mund te flitet pikerisht per nenen e Beato Alano-s, dhe do te jete ai qe ka menaxhuar varrin e nenes dhe qe ka dashur Rruzarin nder duart e saj.

Ne te njejten Kishe ndodhet nje kompleks druri qe me shikim te pare te perfytyron Madonen e Rruzarit qe i jep Rruzarin San Domenikos dhe Santa Katerines nga Siena: Sidoqofte, duke u gjendur tamam ne kishen e

***Plöuer sur Rance*, in Bretagna, vendi i lindjes se Beato Alano della Rupe, sic paraqitej ne mes te 1950 (lart) dhe si paraqitet sot (poshte).**

Plöuer sur Rance, Kisha *Saint Pierre et Saint Paul*, ne qender te vendit.

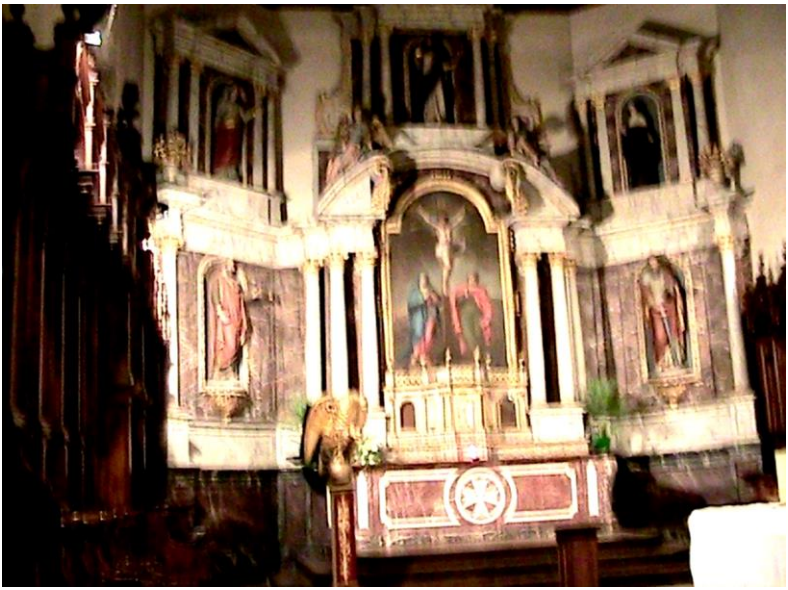

Plöuer sur Rance, brenda Kishes *Saint Pierre et Saint Paul*: *Altari Madhor* (lart), e (in basso) *Madona e Rruzarit me anesoret*, me propabilitet, Beato Alano della Rupe e Santa Rosa da Lima.

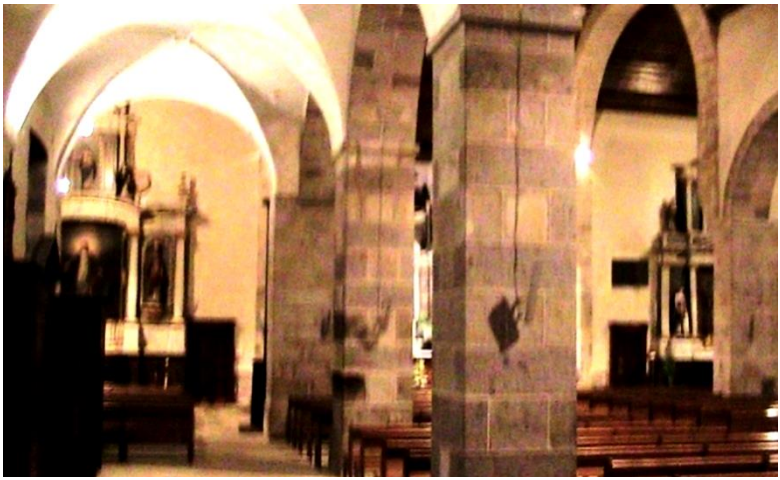

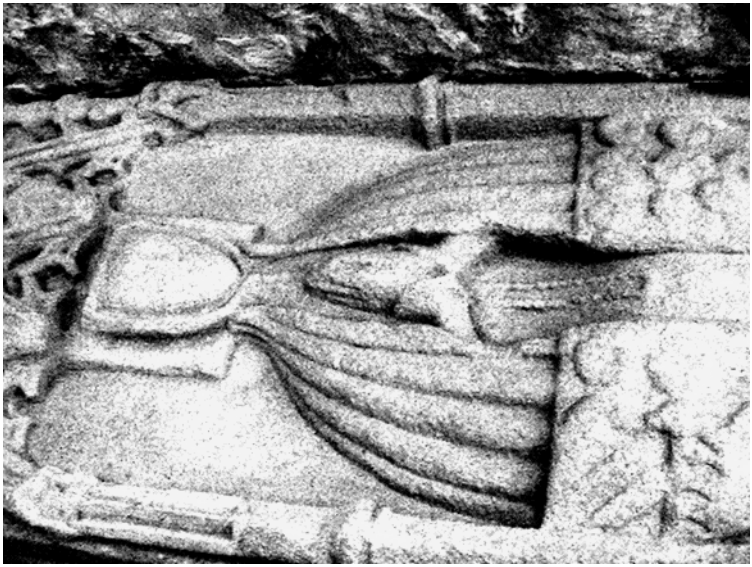

Plöuer sur Rance, interno dell'*Église Saint Pierre et Saint Paul*,: Ne anen e majte te Kishes, ne menyre qe ti korrispondoje kompleksit te drunjte te Madones se Rruzarit, eshte nje Varr i nje Gruaje fisnike te familjes *casato De la Roche*, i shekullit XV, me nje Kurore Rruzari

ne duar: do te mund te flitej pikerisht per nenen e Beato Alano-s.

Plöuer sur Rance, ilustrim i jashtem i kishes, qe konfirmon se Gruaja fisnike e *Plöuer sur Rance* eshte e shekullit XV.

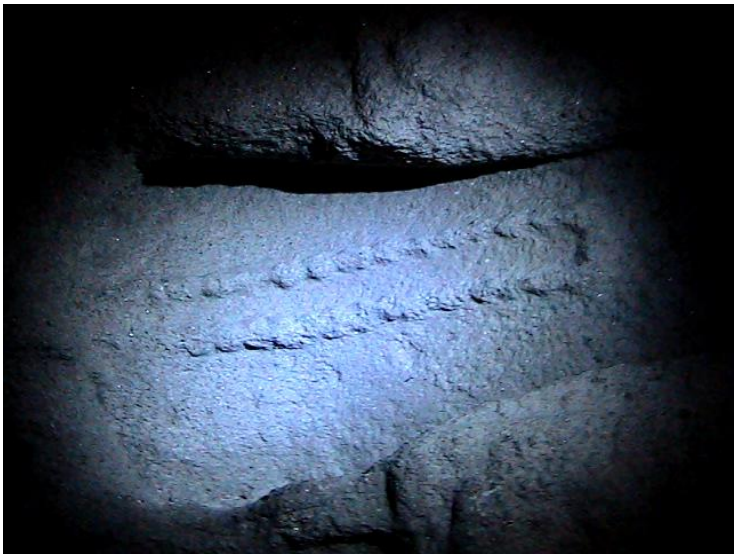

Plöuer sur Rance, brenda kishes *Saint Pierre et Saint Paul*,: karakteristika e fytyres dhe e Kurores se Rruzarit te Varrit te *Gruas fisnike te Plöuer sur Rance*, te shek. XV, qe i perket familjes casato De la Roche.

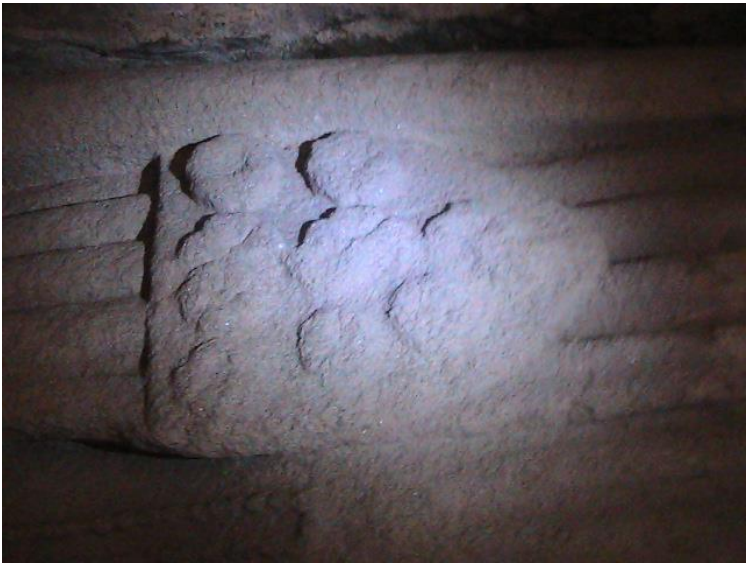

Plöuer sur Rance, brenda kishes *Saint Pierre et Saint Paul*,: karakteristikat e Kurores se Rruzarit dhe te stemes De la Roche, mbi varrin e Gruas fisnike te *Plöuer sur Rance*, te shek. XV.

s

Ne krahun tjeter te Kishes *Saint Pierre et Saint Paul*, te Plöuer sur Rance ndodhet guri i varrit *i nje gruaje*, sigurisht te se njejtes familje casato De la Roche.

Plöuer sur Rance, brenda *Kishes Saint Pierre et Saint Paul*,: prane varrit te shekullit XV te Gruas fisnike te Plöuer sur Rance, ndodhet *Varri i nje luftetari*.

Plöuer sur Rance, brenda *Kishes Saint Pierre et Saint Paul*: gjithcka duket se flet per jeten e Beato Alano-s, qe nga varri i gruas me Rruzar, nga stema e njejte dhe epoka (shek. XV) e drejtuesit (do te mund te ishin pikerisht prinderit e Beato Alano-s), dhe statuja e domenikanit prane Madones se Rruzarit (duke qene pa mjeker dhe pa qen do te mund te flitej pikerisht per Beato Alano-n).

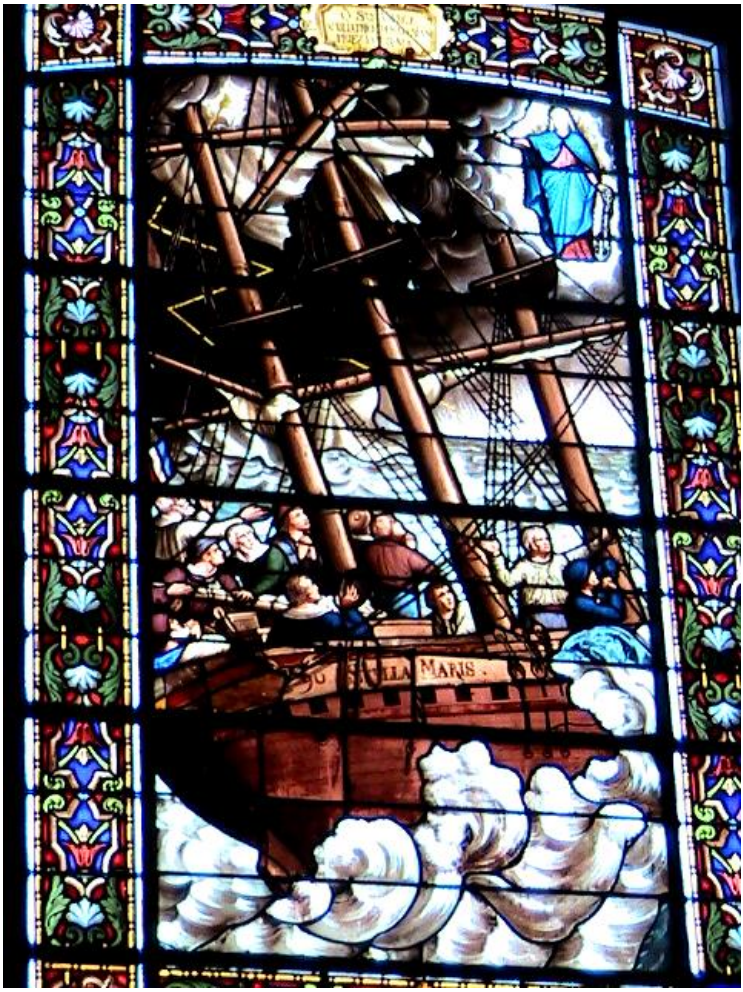

Plöuer sur Rance, brenda *Kishes Saint Pierre et Saint Paul*,, prane altarit te Nadones se Rruzarit, nje vetrate xhami qe paraqet Notre Dame della "deshires", qe duket se tregon origjinen e Vellazerise se Rruzarit, sic e pati ne zbulim i Lumnueshmi Alano della Rupe.

Plouër-sur-Rance bassa, Château de Péhou, sec. XII: keshtu duhej te dukej Castello De la Roche.

Qendra historike e *Plöuer sur Rance* mbaron ketu pas pak metrash rruge.

Plöuer sur Rance: lart, karakteristika e nje muri te vjeter te nje shtepie; poshte, Kisha Saint Pierre et Saint Paul.

vendit te lindjes se te Lumnueshmit Alano, nje kompleks i tille statujash do te mund te paraqiste dhe vete te Lumnueshmin Alano, dhe kjo sepse fytyra e Shenjtit eshte pa mjeker dhe mungon, ne kembet e statujes, riferim i dukshem per San Domenico-n, ose qeni me pishtarin ne dore.

Edhe shenjtorja prane do te mund te ishte Santa Rosa da Lima.

Ne Plöuer, ne Kishen e Notre Dame della "Souhaitié", ne kembet e Plöuer sur Rance, nje statuje e Beato Alano-s te kujton famen e tij si shenjt midis njerezve te tij.

Se cili ka qene emri i pagezimit i Alanos ende nuk dihet, por dihet qe ai pati prirje qe femije, aq sa hyri shume i ri ne shkollen e Urdherit domenikan ne Dinan, ne dioqezen e Saint-Malo, nja rreth dhjete Km nga Plöuer, ku qendroi deri ne profesionin relixhios, dhe, ne vazhdim, u transferua ne Lille.

Ne Dinan, kalimi i te riut Alano deshmohet nga nje vetrate xhami qe e paraqet, ne Kishen e Saint Sauveur, qe eshte shume afer Shkolles antike Domenikane, ku ai kaloi adoleshencen e tij dhe rinine e tij te hereshme.

Pejsazhi rreth Kishes *Notre Dame de la Souhaitié*, ne kembet e Plöuer sur Rance.

Plöuer sur Rance, *Kisha Notre Dame de la Souhaitié*, ne kembet e Plöuer sur Rance.

Plöuer sur Rance, *Kisha Notre Dame de la Souhaitié*, ne kembet e Plöuer sur Rance.

Plöuer sur Rance, *Kisha Notre Dame de la Souhaitié*, ne kembet e Plöuer sur Rance.

Plöuer sur Rance, *Kisha Notre Dame de la Souhaitié*, ne kembet e Plöuer sur Rance, dhe karakteristikat e statujes se vogel te Madones dhe e kembanes.

Plöuer sur Rance, *Kisha Notre Dame de la Souhaitié*: brenda, dhe, ne anen e djathte, statuja e te Lumnueshmit Beato Alano della Rupe.

Plöuer sur Rance, *Kisha Notre Dame de la Souhaitié*: Altari Madhor dhe statuja e Beato Alano della Rupe (lart); ne sfond te Kishes, anijet "simbolikisht" te sjella ne faltore nga marinaret qe i mbijetuan mbytjes (poshte).

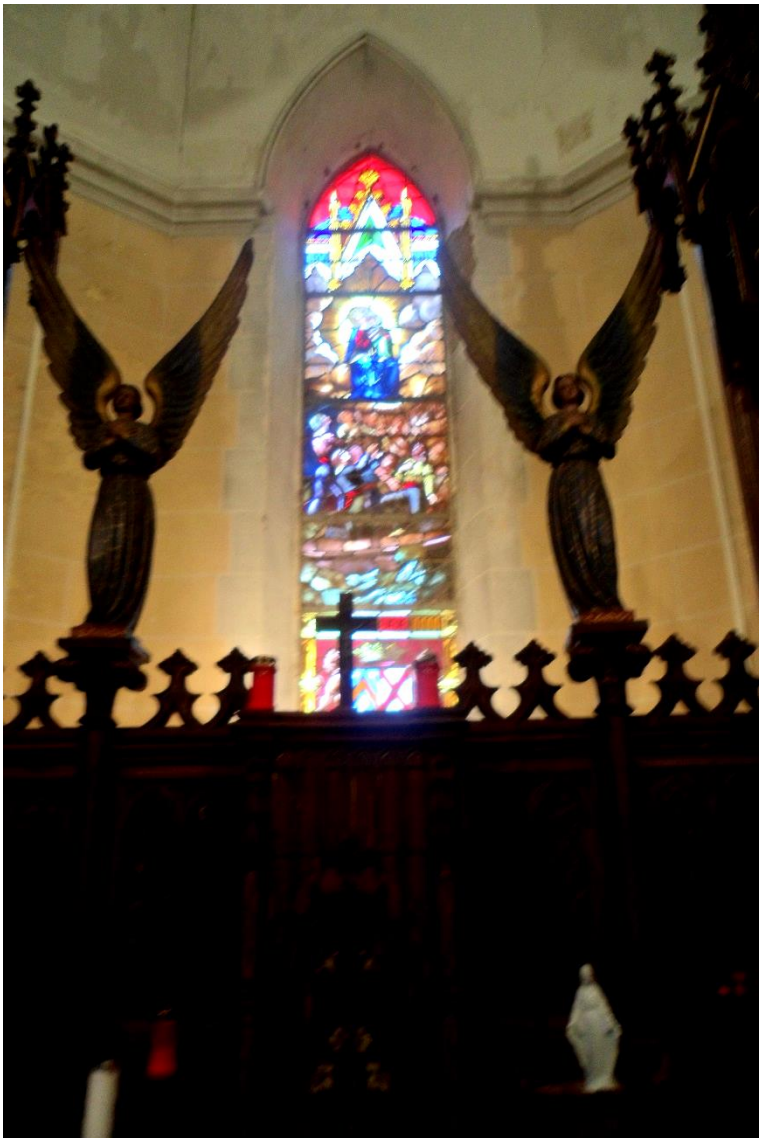

Plöuer sur Rance, *Kisha Notre Dame de la Souhaitié*, Altari Madhor.

Plöuer sur Rance, *Kisha Notre Dame de la Souhaitié*: Kisha e pare prej nga Altari Madhor.

Plöuer sur Rance, *Kisha Notre Dame de la Souhaitié*: brenda, dhe, nga ana e djathte, statuja e Beato Alano della Rupe.

Plöuer sur Rance, *Kisha Notre Dame de la Souhaitié*: ana e djathte, statuja e Beato Alano della Rupe.

Plöuer sur Rance, *Kisha Notre Dame de la Souhaitié*:
Statuja e *Beato Alano della Rupe*.

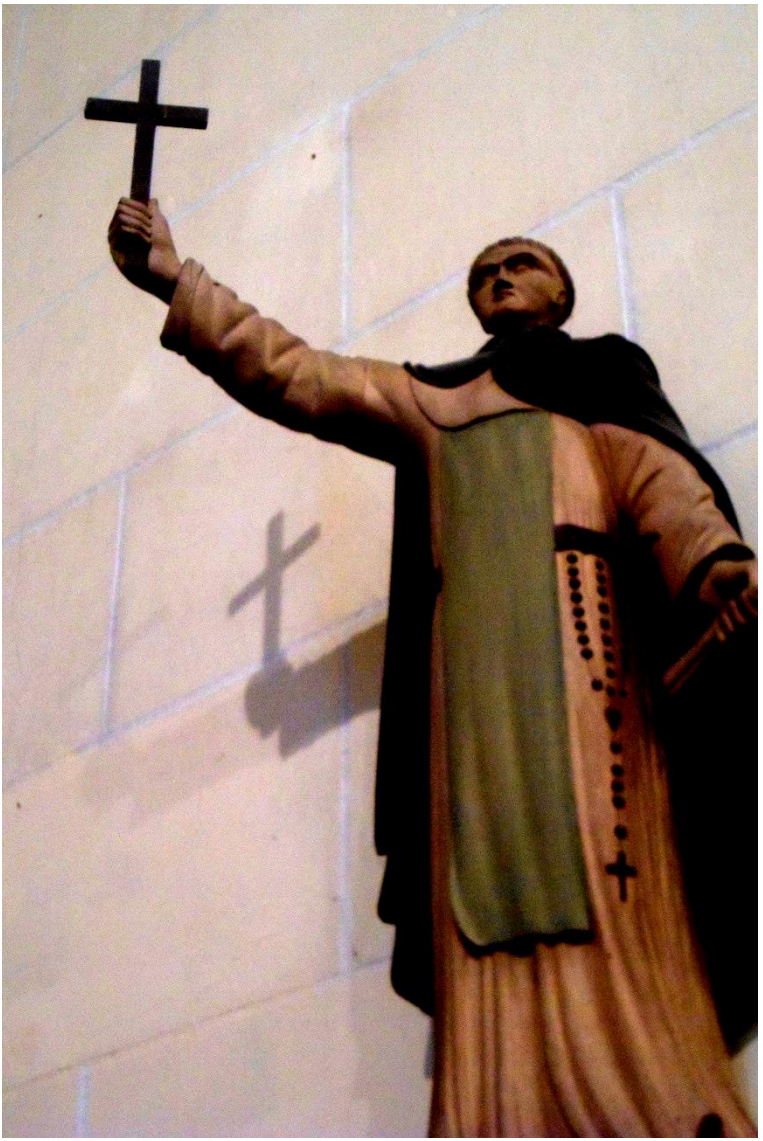

Plöuer sur Rance, *Kisha Notre Dame de la Souhaitié*: Statuja e *Beato Alano della Rupe*.

Plöuer sur Rance, *Kisha Notre Dame de la Souhaitié*:
Statuja e *Beato Alano della Rupe*.

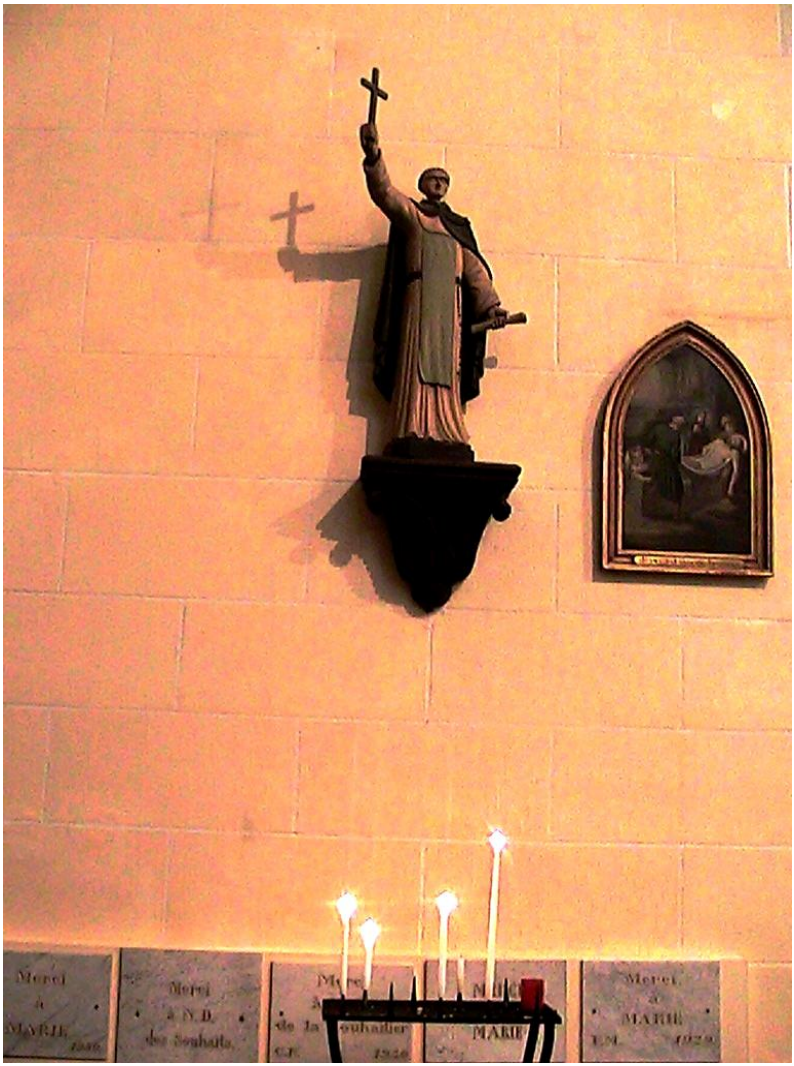

Plöuer sur Rance, *Kisha Notre Dame de la Souhaitié*:
Statuja e *Beato Alano della Rupe*.

Plöuer sur Rance, *Kisha Notre Dame de la Souhaitié*:
Statuja e Beato Alano della Rupe.

Plöuer sur Rance, *Kisha Notre Dame de la Souhaitié*: Maria dhe trandafilat shoqerojne gjithmone vendet ku nderohet i Lumnueshmi Alano.

Plöuer sur Rance, jashte Kishes *Notre Dame de la Souhaitié*.

Plöuer sur Rance, jashte Kishes *Notre Dame de la Souhaitié*.

Plöuer sur Rance, pejsazhi sugjestiv qe eshte rreth e qark Kishes Notre Dame de la Souhaitié.

Plöuer sur Rance, pejsazhi sugjestiv qe eshte rreth Kishes Notre Dame de la Souhaitié, dhe qe ka kenaqur syte e vogelushit Alano.

Pak me larg nga qendra historike e Plöuer sur Rance dhe Kisha Notre Dame de la Souhaitié, eshte *Vendi ku u ngrit Keshtjella De la Roche*: ne foto lart panorama e vendit te lindjes se Beato Alano-s, dhe poshte, hyrja e familjes De la Roche.

Plöuer sur Rance, *Vendi mbi te cilin u ngrit Keshtjella De la Roche*, qe gjendej atje ku sot eshte nje lendine e madhe perpara shtepise shtateqind vjecare De la Roche.

Plöuer sur Rance, *Vendi mbi te cilin u ndertua Keshtjella De la Roche*, hyrja per ne shtepi (lart), dhe dalja nga vila ne lendinen e madhe, ku ka qene Keshtjella De la Roche.

Plöuer sur Rance, *Vendi mbi te cilin ka qene ngritur Keshtjella De la Roche*, pejsazhi i jashtezakonshem i lumit Rance, sic e kane pare syte e Beato Alano-s, qe nga femijeria.

Plöuer sur Rance, *Vendi mbi te cilin u ngrit Keshtjella De la Roche*: grykedredhja e lumit Rance, qe pregatitet te rrjedhe ne Kanalin e Lamanshit.

Plöuer sur Rance, *Vendi mbi te cilin qendronte Kalaja De la Roche*: fortifikimet e vjetra te Keshtjelles De la Roche.

Plöuer sur Rance, Vendi *mbi te cilin qendronte Keshtjella De la Roche*: Pamja e lumit Rance (foto lart), dhe lugina ku qendronte Castello De la Roche.

Plöuer sur Rance, *Vendi ku qendronte Keshtjella De la Roche*: pejsazhi qe syte e vogelushit Alano kane soditur, ruan ende bukurine magjepese.

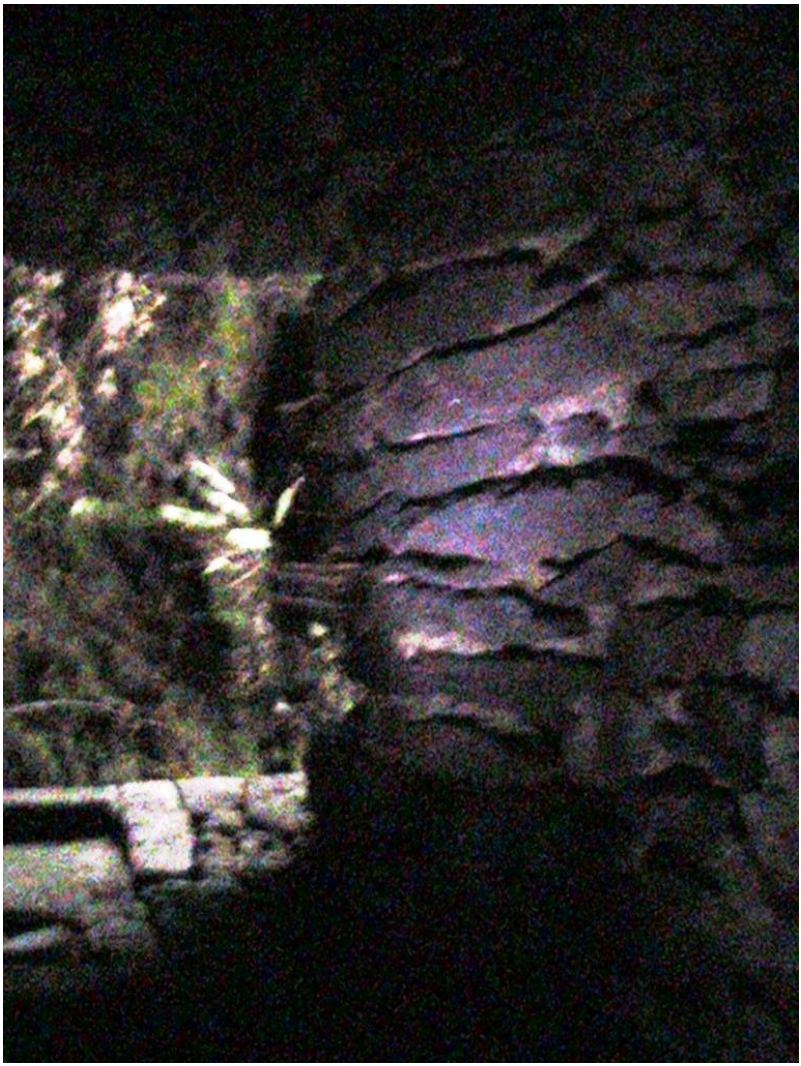

Plöuer sur Rance, *Vendi ku qendronte Keshtjella De la Roche*: dhomat e katit te pare te Keshtjelles, nga germimet e bera sefundmi nden lendine.

Plöuer sur Rance, *Vendi ku qendronte Keshtjella De la Roche*: dhomat e katit te pare te Keshtjelles, nga germimet e bera sefundmi nden lendine.

Plöuer sur Rance, *Vendi ku qendronte Keshtjella De la Roche*: dhomat e katit te pare te Keshtjelles, nga germimet e bera sefundmi nden lendine.

Plöuer sur Rance, *Vendi ku qendronte Keshtjella De la Roche*: dhomat e katit te pare te Keshtjelles, nga germimet e bera sefundmi nden lendine.

Plöuer sur Rance *Vendi ku qendronte Keshtjella De la Roche*:: lulet e trandafilave.

Plöuer sur Rance, *Vendi ku qendronte Keshtjella De la Roche*: lulet e trandafilave.

Plöuer sur Rance, *Vendi ku qendronte Keshtjella De la Roche*: lendina qe mbulon germadhat e Keshtjelles De la Roche.

Plöuer sur Rance, *Vendi ku qendronte Keshtjella De la Roche*: ndoshta kjo torre antike, transformuar gjate shekujve ne shtepi pellumbash, eshte e vetmja pjese e shquar, qe ka mbetur nga strukturat e lashta te Keshtjelles.

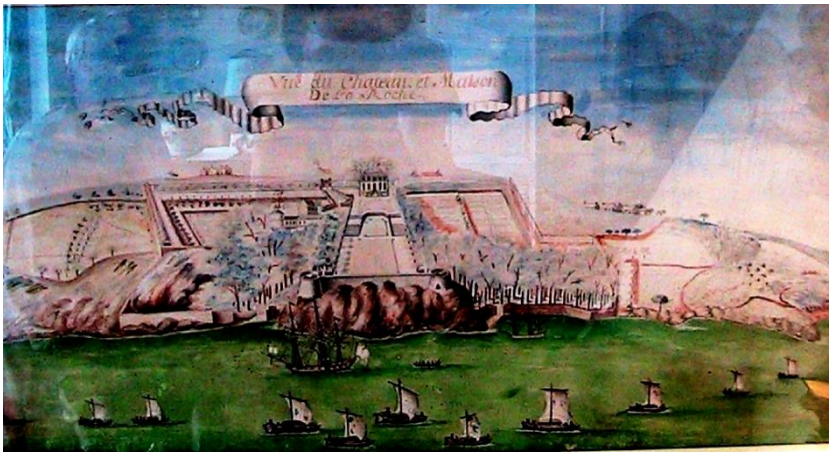

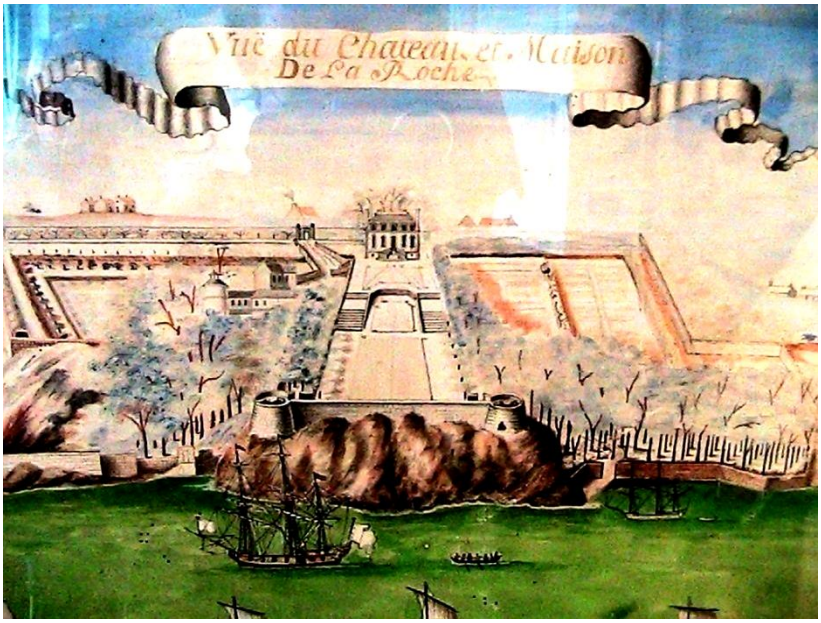

Plöuer sur Rance, ***Vendi ku qendronte Keshtjella De la Roche,*** **ne harta te vjetra.**

Plöuer sur Rance, *Vendi ku qendronte Keshtjella De la Roche*, ne harta te vjetra.

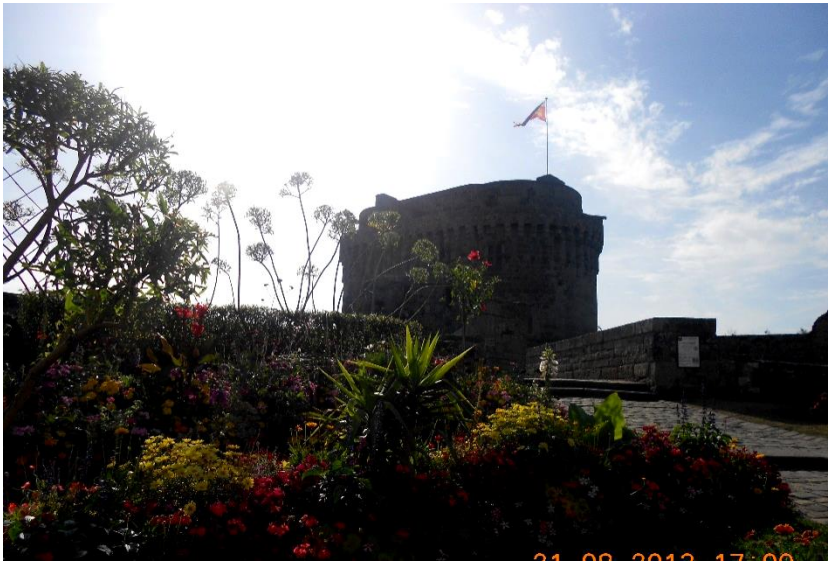

Dinan, pak km nga Plöuer sur Rance, ku i Lumnueshmi Alano beri shkollen Domenikane: *Keshtjella e Dukeshes*, qe i riu Alano pa ne ndertim.

Dinan:*Keshtjella e Dukeshes* (shek. XV).

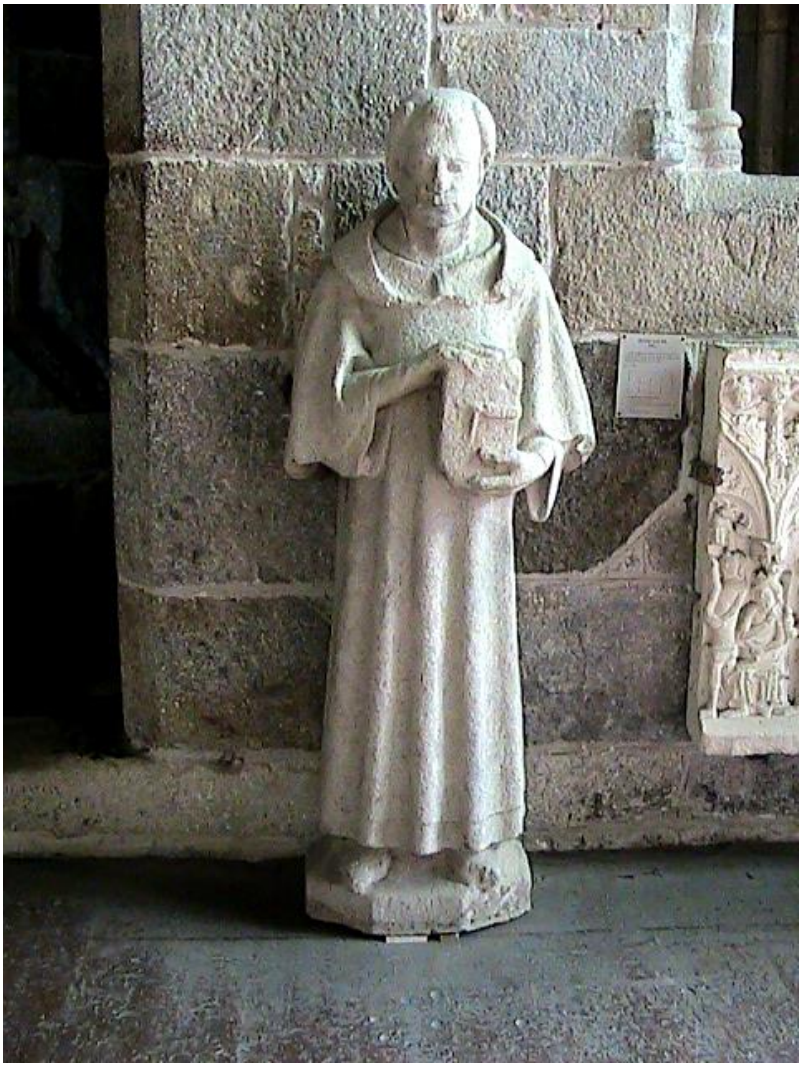

Dinan, brenda Keshtjelles se Dukeshes, Statuja ne gur e nje domenikani, e shek. XVI., rigjetur me 1962 ne germimet e kishezes se konventes se domenikaneve ne Dinan: A do te mund te ishte i Lumnueshmi Alano della Rupe?

Dinan, brenda Keshtjelles se Dukeshes, *Kuader i San Domenico di Guzman*, i 1593, qe vjen nga Kisha e vjeter domenikane e Dinan-it.

Dinan, brenda Keshtjelles se Dukeshes *Statuja e Madones me skeptrin* (simbolo i Rrusarit), i shek XVI., qe vjen ndoshta nga Kisha e vjeter domenikane e Dinan-it.

Dinan, brenda Keshtjelles se Dukeshes *Statuja e Engjellit te Gjykimit* , i shek XVI., qe vjen ndoshta nga Kisha e vjeter domenikane e Dinan-it.

Dinan, brenda Keshtjelles se Dukeshes, *Statuja e San Rocco-s*, e shek. XVI, qe vjen nga Dinan: nga brezi ka nje Kurore te madhe Rruzari.

Lart: fragmente nga nje *pala d'altare*, gjetur me 1962 ne germimet e Konventes se vjeter Domenikane te Dinan-it. E ka pare me shume mundesi Alano, duke qene e gjysmes se pare te shek. XV. Poshte: tarraca e Keshtjelles se Dukeshes, dhe pamje e Kishes Saint Malo, e kulles se sahatit, dhe e Kishes San Sauveur.

Dinan, fortifikime te vjetra te Qytetit.

Dinan, fortifikimet e vjetra te Qytetit.

Dinan, *Kisha Saint Malo*.

Dinan, *Kisha Saint Malo*: vetrate me Madonen e Rruzarit.

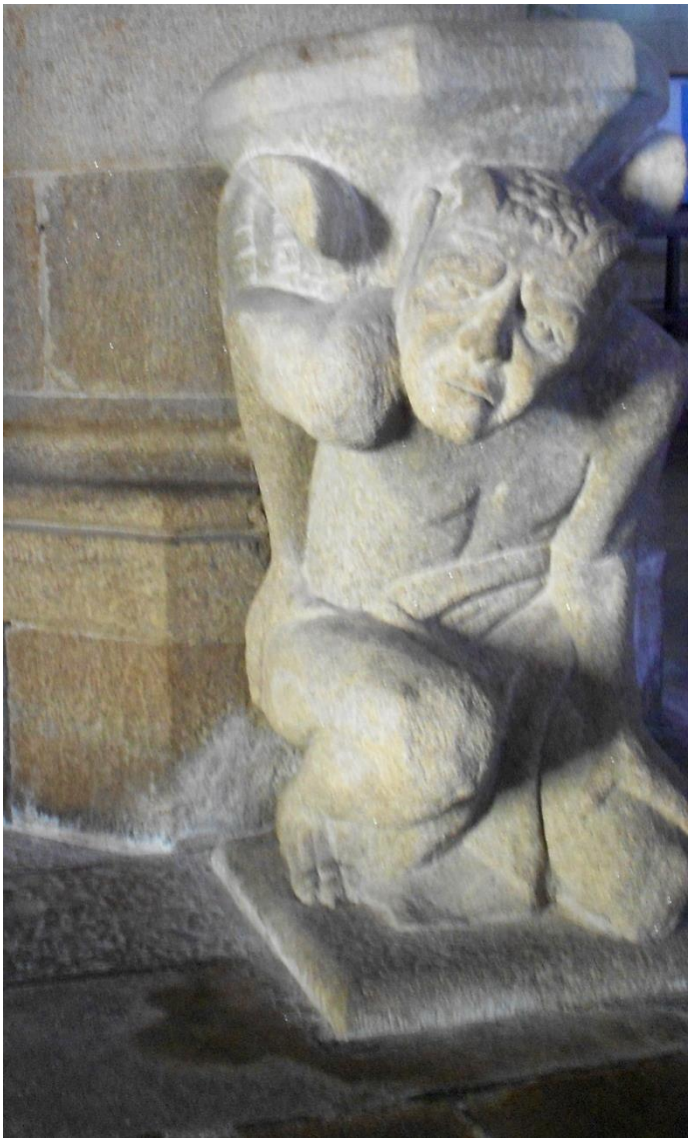

Dinan, *Kisha Saint Malo*, brenda: paraqitje kureshtare mesjetare e djallit, i shtypur nga grumbulluesi i ujit te bebuar.

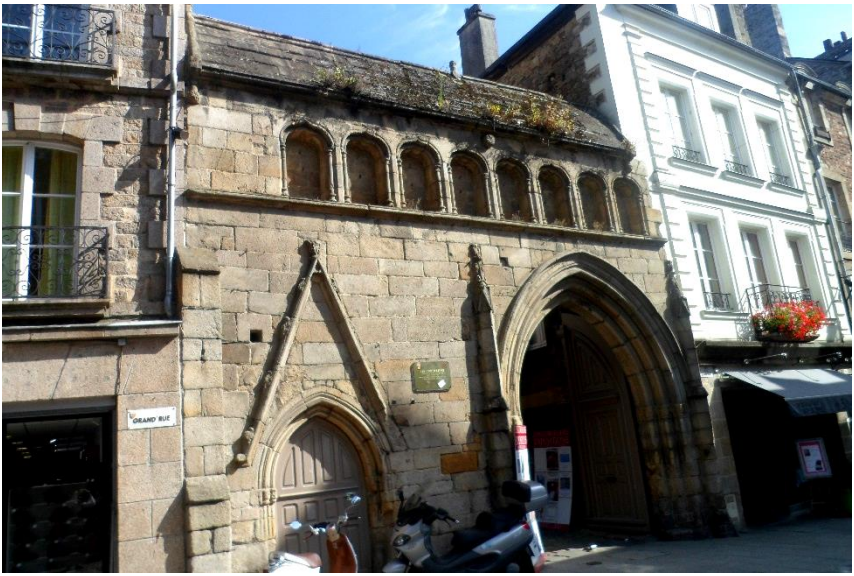

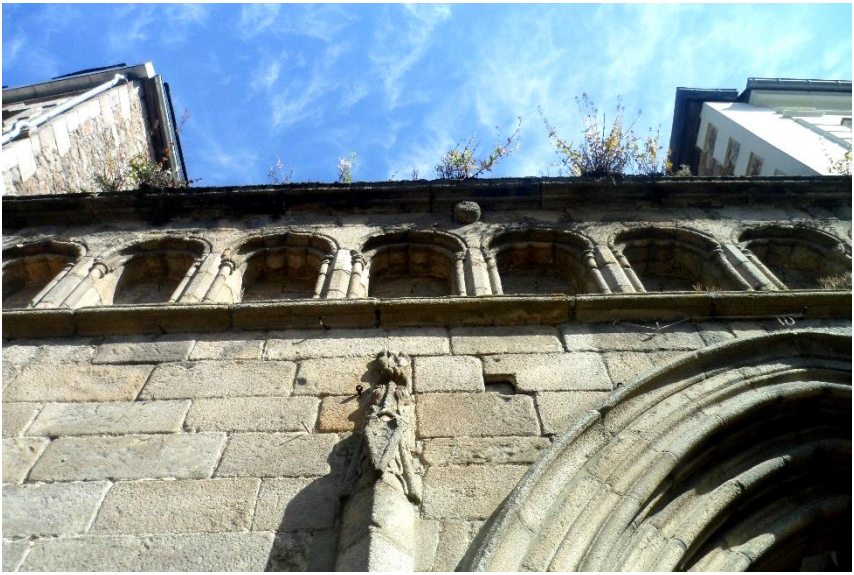

Dinan, *Konventa e vjeter e franceskaneve*, themeluar ne shek. XIII, njekohesisht me Domenikani.

Dinan, shtepite e vjetra te qendres historike.

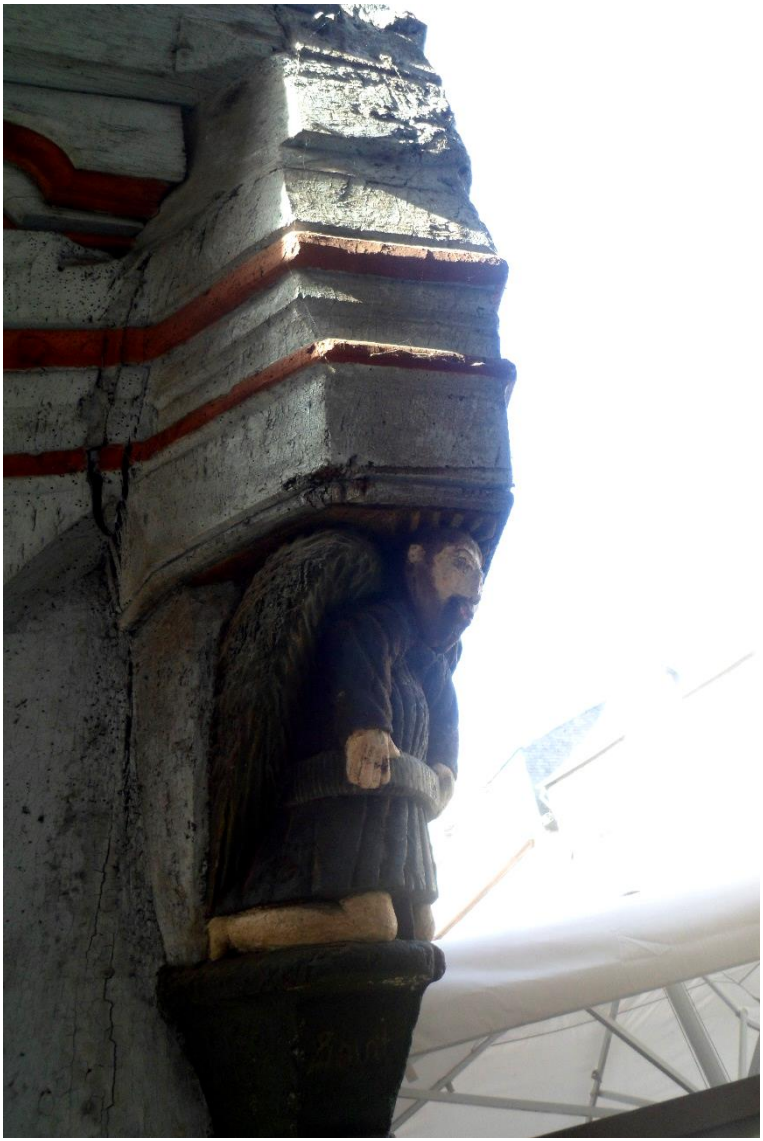

Dinan, shtepite e vjetra te qendres historike.

Dinan, shtepite antike te qendres historike.

Dinan, shtepite e vjetra te qendres historike dhe kulla e sahatit, pak metra nga konventa e vjeter domenikane.

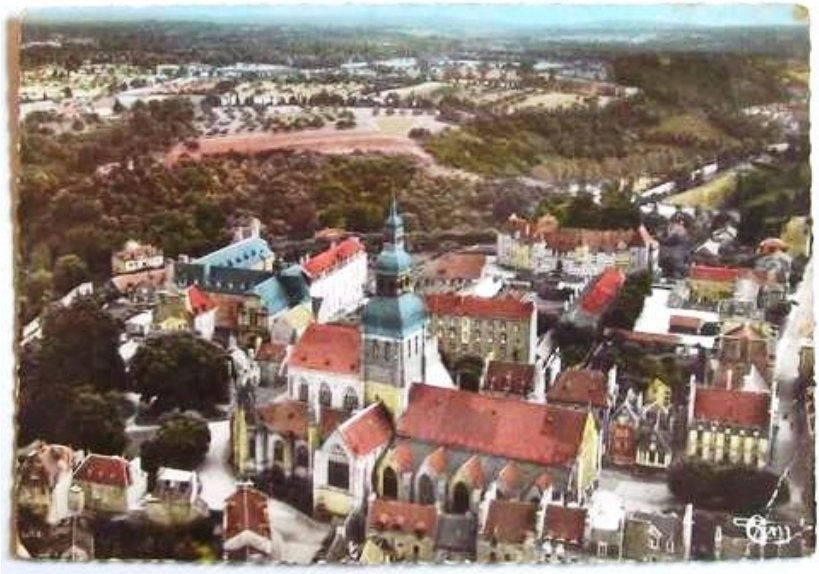

Dinan, panorame e viteve 50, e Kishes Saint Sauveur, dhe, mbrapa, zoterimet domenikane (lart). Eshte e mundur te shihet Konventa e vjeter e murgeshave domenikane te shek. XVII lart, dhe poshte, si paraqitet sot).

Dinan, shteg i vjeter qe ndante feudin e madh te Domenikaneve, nga Kisha Saint Sauveur.

Dinan, *Kisheza faltore Sainte Catherine*, qe qendron prane Manastirit te vjeter te Murgeshave Domenikane.

Dinan, Kisha*Saint Sauveur*, pamje nga zoterimet e vjetra Domenikane (lart), dhe *Manastiri i vjeter i Murgeshave Domenikane*, sot biblioteke (poshte).

Dinan, mure dhe kopesht i *Manastirit te Murgeshave Domenikane*.

Dinan, qielli dhe kopeshti i *Manastirit te vjeter te Murgeshave Domenikane*.

Dinan, *Kisha Saint Sauveur*, qe ka nje vetrate te dedikuar Beato Alano-s.

Dinan, *Kisha Saint Sauveur*: ajo kufizohej me pronen e pamate domenikane. Shkolla qendronte pak metra nga kjo Kishe.

Dinan, karakteristike e jashtme e Kishes Saint Sauveur.

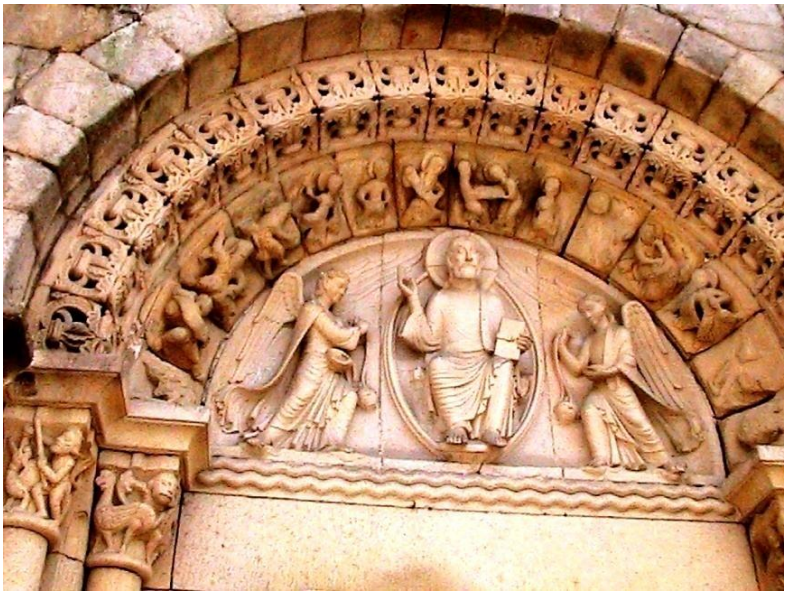

Dinan, karakteristike e portes se hyrjes se Kishes *Saint Sauveur* (lart); brenda Kishes (poshte)

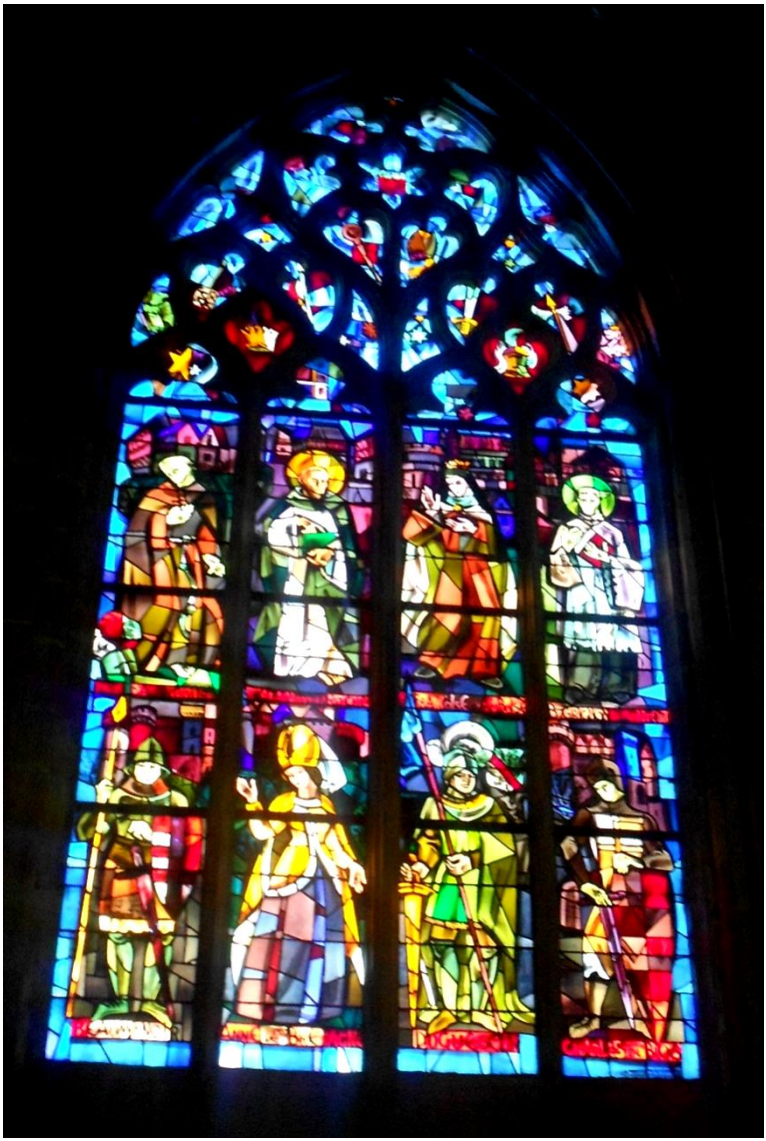

Dinan, brenda Kishes *Saint Sauveur*, vetrata e ndarjes anesore te majte: ne te ndodhet i paraqitur Beato Alano.

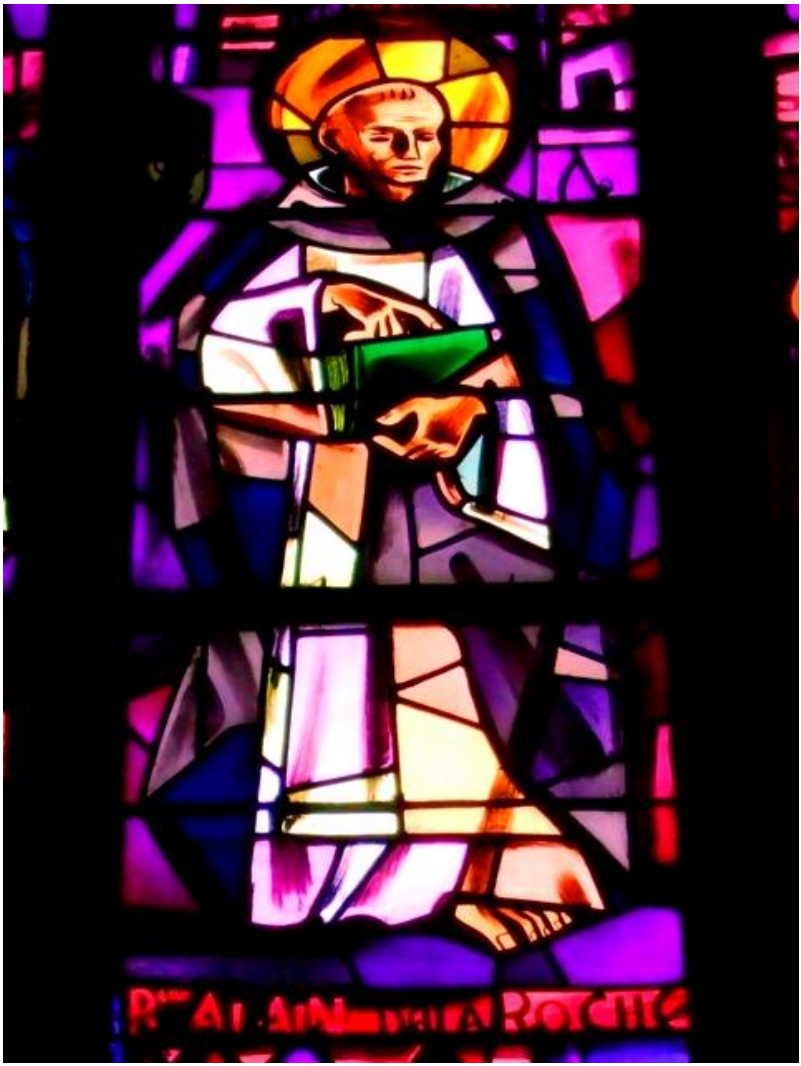

Dinan, brenda *Kishes Saint Sauveur*, vetrata e ndarjes anesore te majte: karakteristika imazhi i Beato Alano-s.

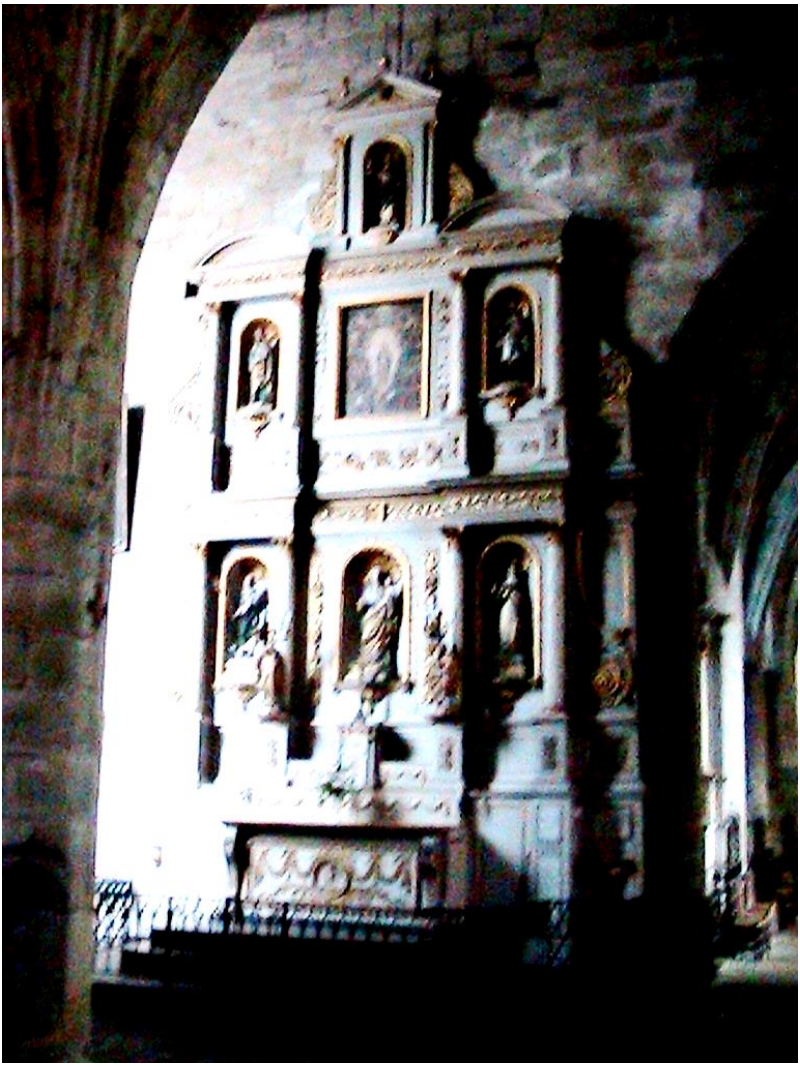

Dinan, brenda *Kishes Saint Sauveur*: Altari i Vellazerise se Rruzarit, ne ndarjen anesore te majte, pak metra nga vetrata me imazhin e Beato Alano-s.

Dinan, brenda *Kishes Saint Sauveur*, karakteristika Altari i Vellazerise se Rruzarit.

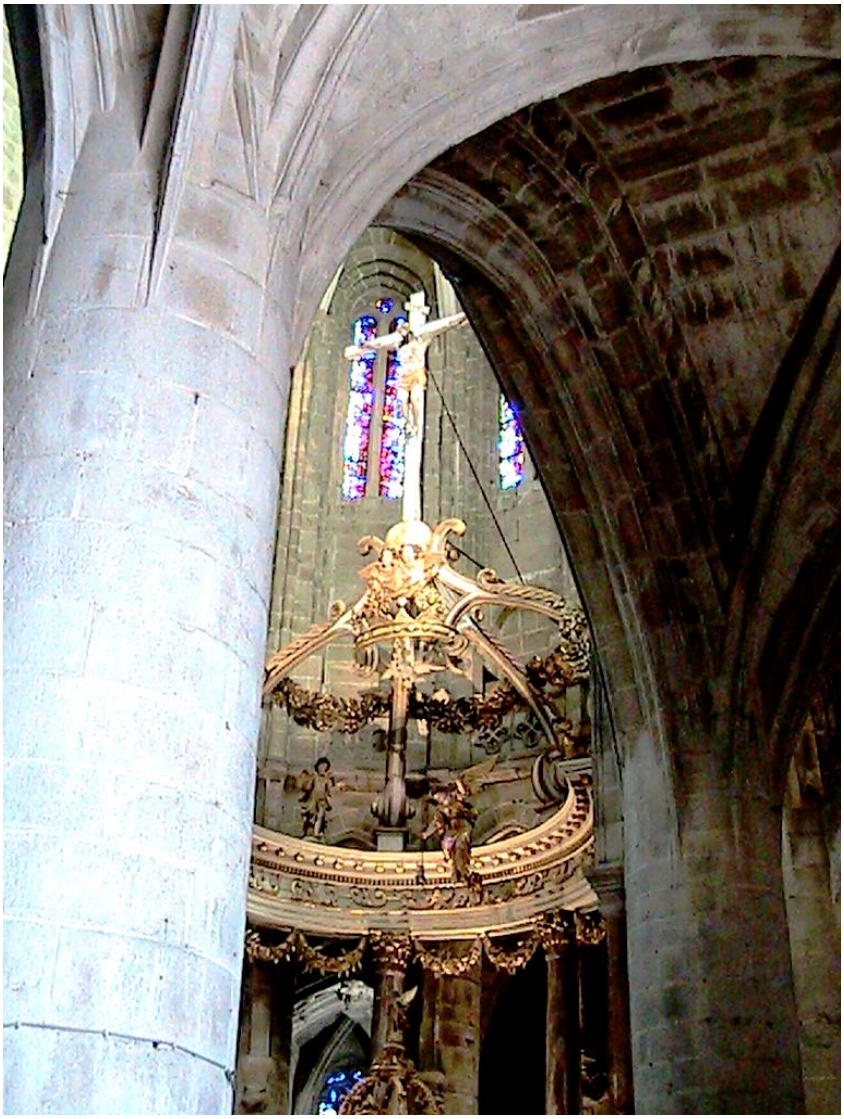

Dinan, brenda *Kishes Saint Sauveur*, karakteristika Altari Madhor.

Dinan, fasada e *Kishes Saint Sauveur*: nga ana e djathte e rruges fillonte terreni i vjeter domenikan, ne te cilin qendronte Shkolla fetare.

Dinan, njera ane e *Shkolles se vjeter domenicano*, sot Theatre des Jacobins, dhe, ne fund te rruges, shihet Kisha Saint Sauveur.

Dinan, Kisha e vjeter e Shkolles se vjeter *antico Noviziato domenicano*, sot e shperfytyruar, dhe pershtatur ne biletari teatri.

Dinan, ndertime te tjera, disa nga te cilat ishin pjese e shkolles antike domenikane.
Fasada e Teatrit eshte e vitit rreth 1962.

Dinan, *Theatre des Jacobins*: (lart): ndertime qe i perkasin Shkolles se vjeter Noviziato domenicano, dhe çatia e Kulles se Sahatit (Torre dell'Orologio); (poshte): Kisha e vjeter dhe Shkolla Noviziato.

Dinan, *Theatre des Jacobins*: (lart), Kisha e vjeter dhe, prane, mbetje te Shkolles se vjeter Noviziato domenicano; (poshte) brenda nderteses, sot Gjykate.

Dinan, sheshi i *Theatre des Jacobins*.

Dinan, *Kulla e Sahatit*: il Theatre des Jacobins qendron ne zemer te qendres historike, prane Kulles se Sahatit.

Dinan, *Theatre des Jacobins*, nga jashte (lart) dhe nga brenda (poshte).

Dinan, *Theatre des Jacobins*: brenda Kishes se vjeter te Shkolles Noviziato domenicano, dhe muri bashkues ndermjet Kishes dhe Konventes.

Dinan, *Theatre des Jacobins*: brenda Kishes se vjeter Noviziato domenicano: neper keto mure i riu Alano jetoi adoleshencen dhe vitet e para te rinise.

Dinan, *Theatre des Jacobins*, brenda Kishezes se vjeter te Shkolles Noviziato domenicano, dhe muret e lidhjes se Kishes me Konventen: ky duhet te kete qene kalimi i nxenesve te Shkolles Noviziato per te shkuar ne Kishe.

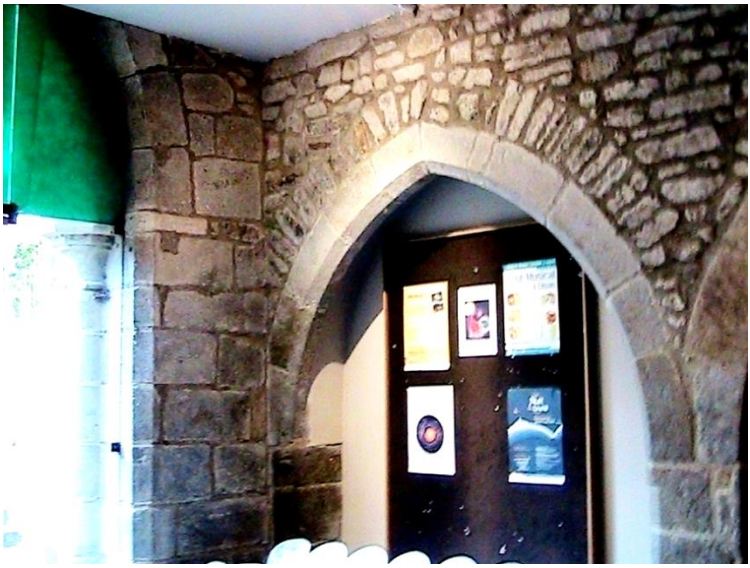

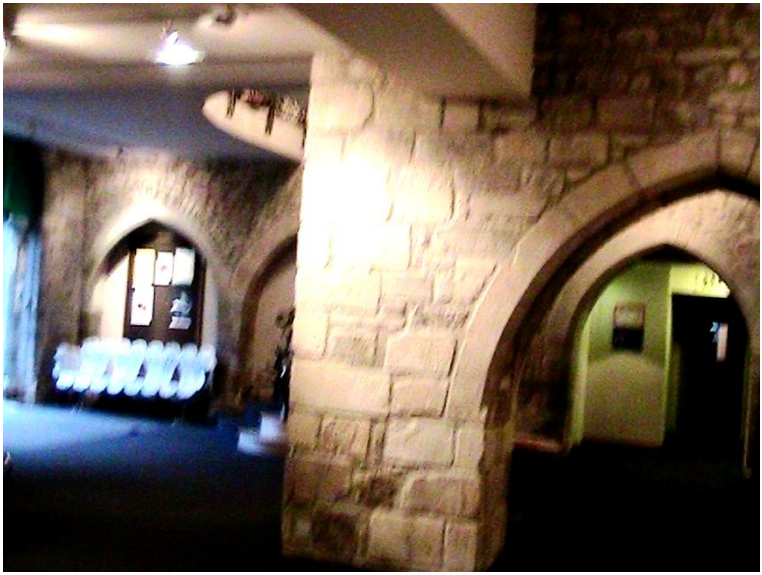

Dinan, *Theatre des Jacobins*, brenda Kishes se vjeter Noviziato domenicano: harqet i heqin kufijte e Kishes dhe ndihmojne te kuptosh planimetrine e Shkolles.

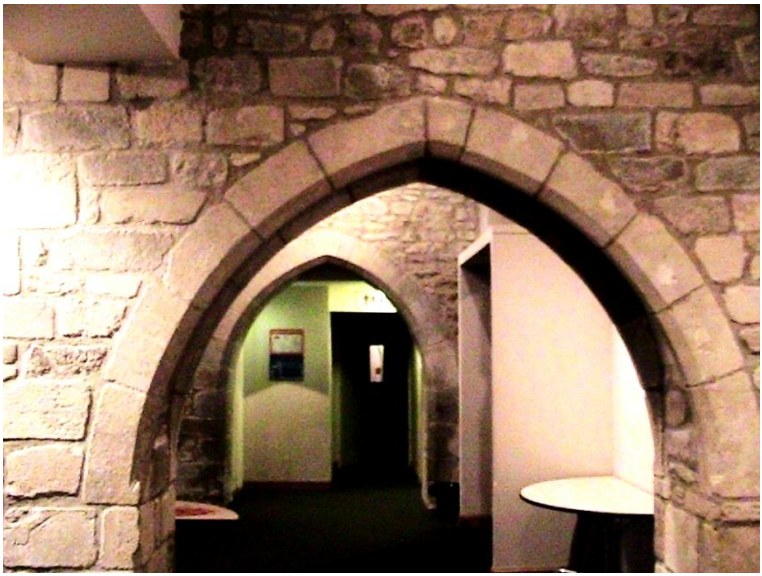

Dinan, *Theatre des Jacobins*, brenda Kishes se vjeter te Shkolles Noviziato domenicano: muret dhe harqet aty ku ishin altaret.

Qielli mbi Shkollen e vjeter Noviziato domenicano ne Dinan.

Dinan, *Theatre des Jacobins*, agimi i nje dite vere.

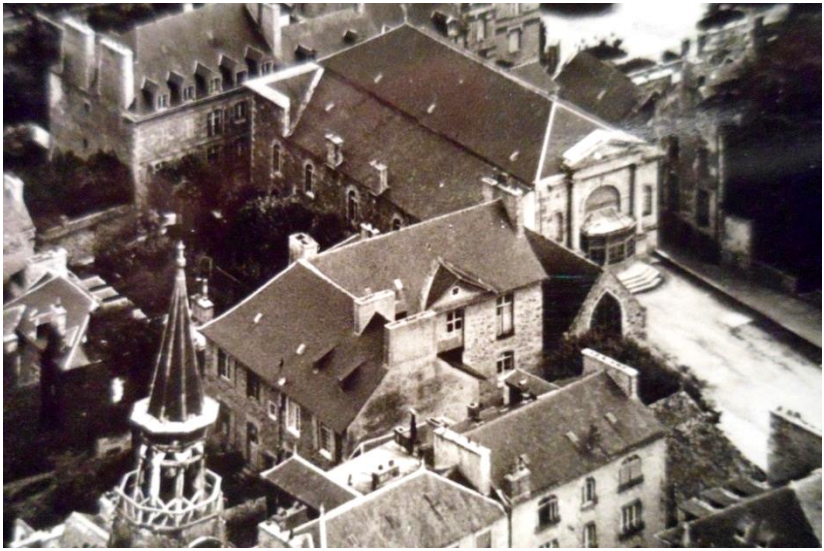

Dinan, rreth 1950 : terreni ku qendronte Shkolla Noviziato e domenikaneve (karakteristike territori poshte): mungon fasada e Teatrit, ku u kryen germime me 1962 dhe gjeten vepra te Kishes se vjeter.

Duke e zmadhuar akoma me shume, behet e dukshme struktura e Shkolles Noviziato, pothuajse e dallueshme me dritaret me harqe, mbrapa Kishes.

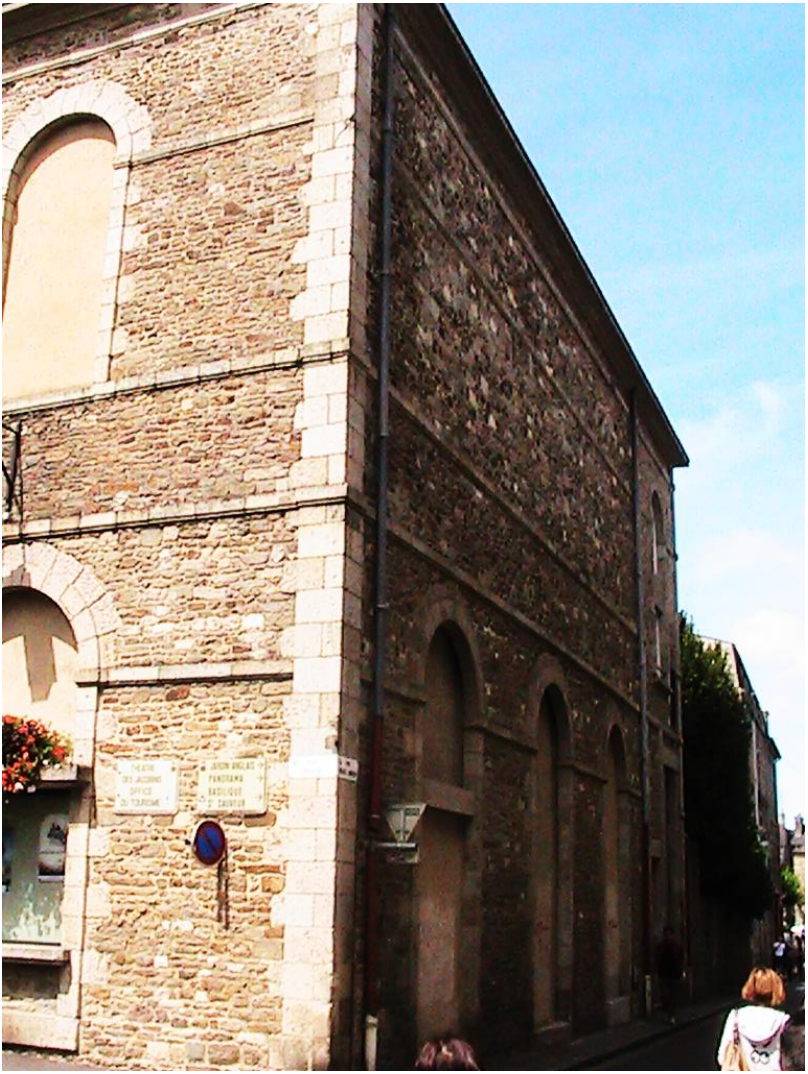

Dinan, Theatre des Jacobins: nga kerkimet e kryeramund te pohohet qe aty ishte selia e vjeter e Shkolles , Noviziato domenicano: ne kete ndertese Alano pregatitej te behej Padre domenicano.

Ne kete Kishe ndodhet dhe nje Altar, dedikuar Bashkevellazerise se Rruzarit.

Ne vazhdim, Alano studjoi filosofi dhe teologji ne Paris, ne Konventen e Saint Jacques, dhe, ne festen Pentecoste me 1459, Kreu i Pergjithshem i Domenikaneve i besoi detyren ti mesonte, ne Sorbonen prestigjioze ne Paris, studenteve te kursit dy vjecar te filozofise "Sentenze" di Pietro Lombardo-s.

Ai dha mesim ne Paris deri me 1464, mbeti pastaj ne Lille si Lektor dhe Predikues, dhe u impenjua aktivisht si anetar i Kongregacionit te Riformuar te Hollandes, qe donte ti sillte Konventat domenikane ne Observacion te Rregullt[61]: per kete aresye ishte ne Lille, nga 1459 deri me 1464; pastaj, ne Douai, prane Lille-s, nga 9 tetori 1464 (data e Kapitullit te Kongregacionit te Hollandes) deri me 1468; ne fund, ne Gand, nga 1468 me 1470.

---

[61] Me 9 tetor 1464, Mjeshtrat e Urdherit Domenikan qe inspironin ne kete ideal te Observimit te Rregullores, "u bashkuan njezeri" ne Lille, dhe ky pakt u quajt "Kongregacioni i riformuar i Hollandes", meqenese idea e nje rikuperimi te tille te tradites se Rregullores Domenikane, ndodhi ne Rotterdam, ne Holande.

Paris, *Konventa Saint Jacques*, ku Beato Alano banoi, ne periudhat qe jepte mesim ne Sorbonne, nga 1459 deri me 1464.

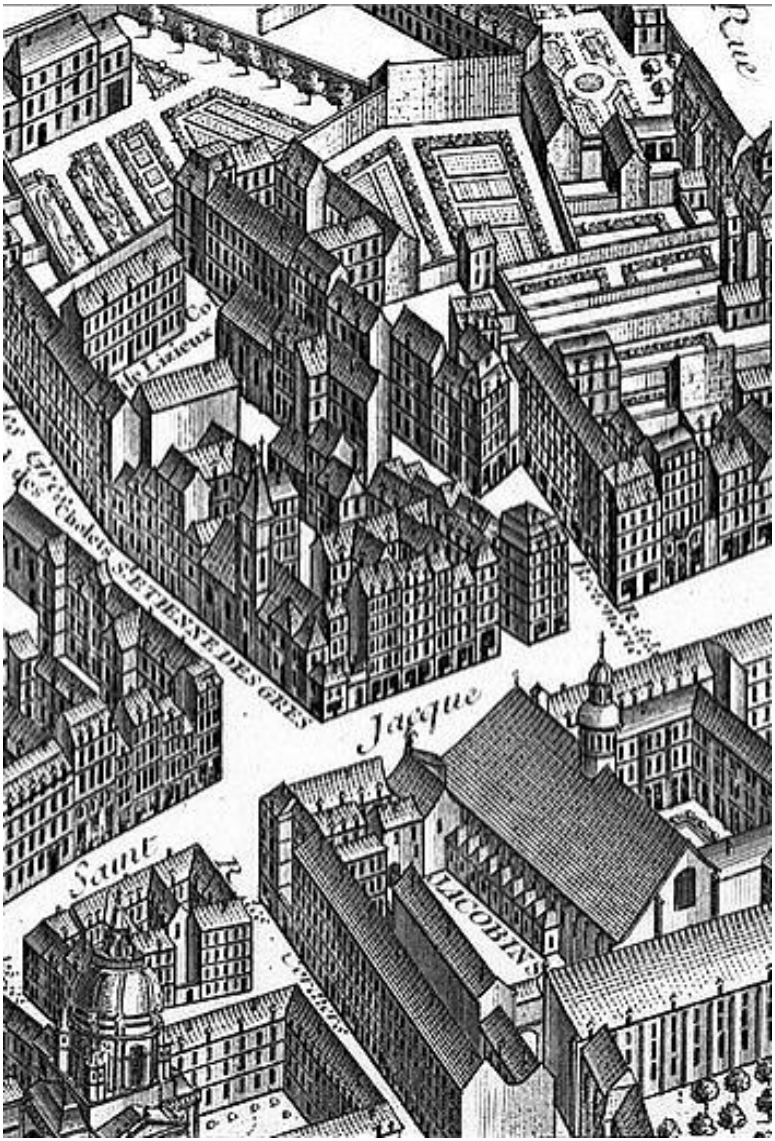

Paris, *Kisha* e vjeter *Saint Jacques* dhe *Konventa e Jakobineve*, ku banoi disa vite Beato Alano, dhe ku dhane mesim Sant'Alberto Magno e San

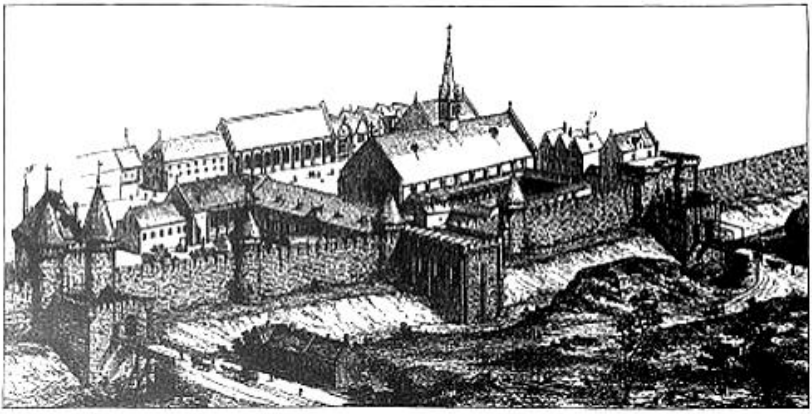

Paris, *Kisha* e vjeter *Saint Jacques* dhe *Konventa e Jakobineve*, ku banoi disa vite Beato Alano , dhe ku dhane mesim Sant'Alberto Magno e San Tommaso d'Aquino.

Ja si paraqitet sot hapsira ku ishin Kisha antike dhe Konventa antike e Domenikaneve ne Paris: ato ndodheshin ndermjet rrugeve aktuale Saint-Jacques, Sufflot, Victor Cousin, dhe Littre, ne afersi te Pantheon-it.

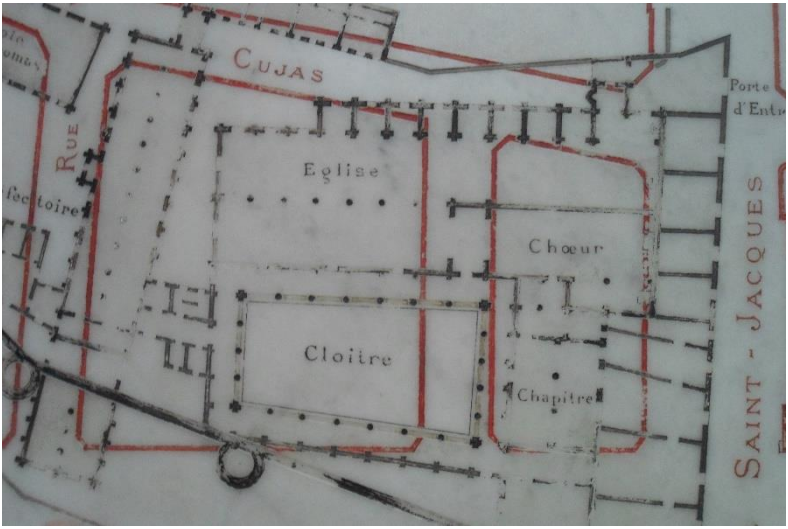

Perballe hapsires domenikane ndodhet Kisha Saint Etienne, dhe, prane kembanarja e Kishes se meparshme Santa Genoveffa (Saint Geneviève): ne Kishen Saint Etienne gjejme nje dysheme mermeri te hapsires se vjeter domenikane.

Prane territorit domenikan qendron Universiteti i Sorbones i Parisit, ku i Lumnueshmi Alano della Rupe dha mesim nga viti 1459 deri me 1461; ne foto prane, ne hapsirat e futura te Kishes ndodhen statujat e Domenikaneve, Profesore te Sorbones.

ÉCOLE NATIONALE
DES CHARTES
19
RUE
SORBONNE

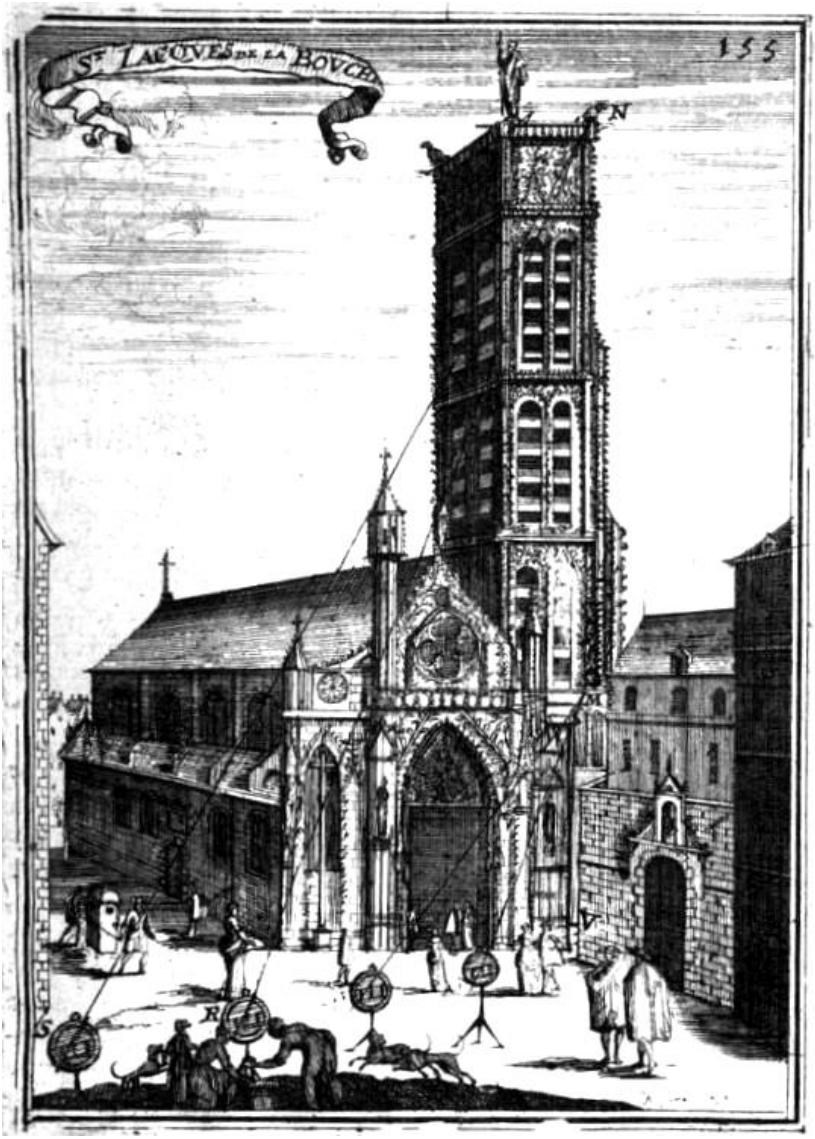

Parigi, l'antica *Eglise Saint Jacques de la Boucherie* (sec. XII), shume prane konventes se domenikaneve, Jakobinet: nga i gjithe kompleksi, sot ka mbetur vetem kembanorja.

Parigi, Kulla e vjeter e kembanes se *Kishes Saint Jacques*: lartesija e Kulles na jep nje ide sa madheshtore ishte Kisha Saint Jacques de la Boucherie e Parisit, e shkaterruar gjate Revolucionit francez.

Gjate mesimdhenies ne Paris, Alano pati si dishepull besnik, at Michele di Francesco di Lilla (Michael François de Lille, 1435-1502), i cili, me vone, do ta ekzaltonte devotshmerine mariane te Maestros, dhe zellin e tij per futjen e Psallterit ose Rruzarit te Virgjereshes Mari dhe te Vellazerise se Saj, me keto fjale: " Mesuesi shembullor i teologjise beato Alano, i dashuri kryesor i ketij psallteri [...] per te cilen ndonjehere une meritoja te isha dishepull, ishte shume i zjarrte ne dashurine e Virgjereshes se lavdishme, dhe duke vajtur, duke folur, duke predikuar kishte ne gojen e tij pershendetjen engjellore, dhe ndikoi ne me shume se mijera njerez per ta thene ata kete psallter, gje per te cilen pa dyshim nga ajo Virgjeresha e Lavdishme merr tashme shperblimin ne parajse"[62].

---

62 **Cf. MICHELE DI FRANCESCO DI LILLA O.P., *"Quodlibet de veritate Fraternitatis Rosarii, seu Psalterii beatae Mariae Virginis"*, Colonia, 1476. Teksti eshte marre nga versioni i pare ne dialektin Pisano i viteve te para1500 (parte IV n.8), in: S. ORLANDI O.P., *Libro del Rosario,* p. 174-175.**

Eksperienca qe pati i Lumnueshmi Alano nga *"Maria lehone"*, ne te njejten menyre si Shenjtore te tjere mistike,si *San Bernardo da Chiaravalle* (piktura lart).

Nga 1464 dhe deri me 1468[63], pas shtate vitesh te errta, gjate te cilave Alano u torturua nga djalli, ndodhi Perfytyrimi i madhor i Madones se Rruzarit: Ajo duke i dhene atij te pije

---

63 **Per Orlandi perfytyrimet, mund te kishin ndodhur, ne Lille ose ne Douai, me 1464. Keshtu ai shkruan:** ***"Duke treguar kete zbulese, Alano rrefen se ka vuajtur gjate shtate vjeteve merzitje spirituale dhe tundime te mishit.***

Prandaj fillimi i kesaj krize morale daton nga 1457, kur ai ishte ende ne Bretagna [...]

Vizioni i 1464 duket nje lloj kompensimi qiellor, per besnikerine e tij dhe recitimin cdo dite te Psallterit marian, gjate krizes morale te 1457-1464. Te pakten ky ishte mendimi i Alano-s [...] Alano, pastaj, tregon se si Virgjeresha i dha te pije nga gjiri i saj, i vuri ne gisht unazen, te bere me floket e saj, e ngarkoi te predikoje Psallterin e saj dhe te predikoje vellazerine e saj, duke e kercenuar, nga ana e Krishtit, per nje vdekje te tmerrshme, kurdo qe nuk do te kryente misionin qe i ishte besuar. Alano do ta ruaj gjithmone kete zbulese, pa, asnjehere, kerkuar qe te tjeret te jene te detyruar ta besojne ate..

Duke mos permendur emrin e dikujt qe kishte patur nje vizion identik, ai e tregoi ate ne nje predikim, te mbajtur ne Rostock, diten Pentecoste me 1471.

Dhe, pas pak, ja spjegoi kuptimin alegorik heremitit Giacomo te Marienehe; ne maj 1475 e tregoi perseri gjate predikimit ne Douai.

Ne qershor te po atij viti, perfundimisht, e mbrojti perpara Peshkopit te Tournai, per te justifikuar se e kishte predikuar ne dioqeze. Duket, pra, qe tashme, me 1464, shpejt mbasi mori kete mision, Alano futi Psallterin marian ne vellazerine e Douai-t.

***Kjo date shenoi nje kthese ne jeten e tij: Fillimin, pra, te propagandes se Psallterit marian dhe te vellazerise se tij"*, ne: S. ORLANDI, *Libri i Rruzarit,* p. 50-51.**

Orazio Gentileschi, *Madonna del Rosario*, 1613-1617, Pinacoteca Civica, Fabriano.

Qumeshtin e Saj Te Virgjereshes, dhe duke vendosur ne qafen e tij nje Kurore Rruzari me 150 Gure, dhe ne gishtin e tij nje Unaze te bere me Floket e Maria-s, e ben Burrin e Saj te Ri dhe e beri ate te permbushe Vizionet e Rruzarit qe pati San Domenico, dhe i jep mandatin te perhape kudo Rruzarin e Saj dhe Vellazerine e Saj.

Mori, pastaj, nga Madona e Rruzarit, pesembedhjete Gure te cmuar ose dhurata shume te vecanta te hirit te Me te Shenjtes Maria e Rruzarit.

Ja tregimi i Perfytyrimeve ashtu sic i ka treguar i Lumnueshmi Alano ne librin e dyte te Perfytyrimeve dhe Zbulesave:

"Hiresia e Zotit denjoji te beje mrekulli te patreguara dhe te panumurta, nepermjet nje Prifti Predikues, i cili ishte ne menyre te veçante i devotshem ndaj Rruzarit te Jezusit dhe te Marias.

Ati i lartpermendur, perpara se tashme te arrinte ate hiresi te predikimit te jashtezakonshem, si thirrje qiellore per nje kohe te gjate e kishte bere zakon ti ofronte Zotit, me devocion te zellshem dhe te perditshem, Rruzarin e Maria-s, Avokate dhe Nene e Zotit; dhe, nepermjet Rruzarit ishte cliruar nga tentativat e djallit, te mishit dhe te botes, dhe, imun

Goswijn van der Weyden, I quindici Misteri del Rosario, 1515 - 1520 circa, Metropolitan Museum of Art, New York.

nga ato, kalonte nje jete te sigurte sebashku me Zotin, ne Institutin e vokacionit te tij.

Megjithate, [...] duke e pas lejuar Zoti, ai u tentua per shtate vjet me rradhe teper mizorisht nga djalli, rrahur nga fshikullimet e tij, dhe marre goditje te renda nga nervat. Ishin kaq te egra keto denime saqe e torturonin ne vazhdimin e metejshem te jetes, dhe do ta kishin shtyre drejte deshperimit, nese Virgjeresha Nena e Zotit, meshirmadhe nuk do te kishte nderhyre shume shpesh ne shpetimin e gjendjes se agravuar dhe ne venien ne vend te gjerave.

Dhe, ndonjehere, forca e fshehte e torturonjesit te tmerrshem ishte kaq e pafrenueshme dhe e vrullshme, saqe ai shtyhej nga shpirti i deshperimit tja jepte me dhune vdekjen vehtes, duke e bere kete me duart e tij, duke e shperndare frymen dhe gjakun me nje thike, ose ta hiqte jeten me cfardo lloj tjeter menyre vdekjeje. Nje here, ndersa i zhytur ne nje gjendje te vetedijshme deshperimi shpirti , Maria Me e Shenjta i çfaqet perpara syve, papritur, ne Kishen e Urdherit te tij te Shenjte, duke e zgjidhur tundimin.

Kur, tmerresisht, ne momentin e deshperimit, ai çoi doren e tij tek

Antico dipinto del XVII secolo circa, ritaglio di una pala d'altare, dove la Madonna del Rosario dà al Beato Alano il Rosario dai XV Misteri. Il dipinto è stato venduto ad un'asta e fa parte di una collezione privata.

thika, duke e nxjerre nga kellefi, dhe, pa llogaritur se sa i rende ishte xhesti, drejton krahun ndaj vehtes, duke u hallakatur me tehun e mprehte ne fytin e vet, me nje goditje te vendosur dhe te shinjestruar, qe sigurisht do ti kishte prere plotesisht fytin, duke i shkaktuar vdekjen e menjehereshme: dhe ja, i shfaqet, papritur, ne Shpetim te Tij, Maria e Dashur, e cila vjen ne Ndihme te tij, dhe, me gadishmeri i ndalon krahun atij, duke ja penguar xhestin e çmendur, dhe, duke i dhene nje shuplake te deshperuar[64], i thote: "Çfare ben, o i deshperuar? Po te kishe kerkuar Ndihmen time, Siç ke bere heret e tjera, nuk do te kishe rene ne nje kaq te madh". Me te thene kete u zhduk, dhe i deshperuari mbeti vetem.

Mbas pak kohe, ai u godit nga nje semundje shume e rende dhe e pakurueshme e trupit, saqe, te gjithe ata qe e njihnin, ishin te sigurte se ai ishte biri i radhes i vdekjes.

---

[64] "Shpulla" e me te Shenjtes Maria SS. korrespondon me fjalen latine: "alapa", qe ishte shpulla qe i jepej skllavit ne momentin e çlirimit: Madona i premton Beato Alano-s çlirimin nga skllaveria e demonit.

Marka e panjohur, Madona e Rruzarit, Comune di San Giorgio, sec. XVI: faljet qe i jep Beato Alano-s, Madona e Rruzarit ja premton te gjithe te devotshmeve te Saj.

Pasi doli nga Kisha, hyri ne qele, ku, perseri u rrethua nga te gjitha anet nga demonet, te cilet e ngacmonin dhe tallnin ne ndergjegje, duke ja agravuar akoma me shume semundjen; u shtri ne shtrat, i deshperuar, qante me ngasherim, dhe i lutej e therriste Vergjereshen Maria, me keto fjale: "I Mjeri une, ndjehem kaq prane vdekjes! O medet! Perse jam keshtu fatkeq? Perse Qielli me eshte kaq kunder? Perse Qielli eshtaq mizor me mua? Ferri me perndjek; njerezit me largohen. Nuk di me as çfare te mendoj, as çfare te them, as ku te drejtohem. Ndjehesha, o Maria, shume i forte nga Shpetimi jot, dhe shume i sigurte nga Ndihma jote, por, ja tani, jam shume keq! Cfare gjeme! Po me shtyp nje mallkim gjigand. O i ziu une! Perse kam lindur? I Mjeri une, perse e kam pare kete drite? Perse kam hyre ne kete Urdher Fetar, dhe perse jam shenjteruar? Perse puna me ka caktuar nje sherbim kaq te gjate dhe te veshtire? Ku eshte, atehere, e verteta e fjaleve te Atij qe thote: "zgjedha ime eshte e bute dhe ngarkesa ime e lehte"?. Ku eshte e verteta e fjaleve, qe Ai nuk e lejon qe ne te mundohemi me shume se sa mundemi?

Tabllo e paidentifikuar, *Madonna del Rosario*, sec. XVII. San Domenico merr Rruzarin nga duart e Jezusit femi (ne te djathte), ndersa Beato Alano della Rupe shkruan Perfytyrimin e San Domenico-s (ne te majte). Beato Alano, me 1600 vjen i paraqitur me mjeker dhe e ka krahun te zbuluar per te paraqitur angazhimin ne pune dhe palodhshmerine per perhapjen e Rruzarit te Shenjte. Mbrapa San Domenico-s nje i ri domenikan, ne adhurim te thelle te Perfytyrimit te San Domenico-s, dhe me nje zambak ne dore. Mund te jete po i njejti Beato Alano, i pikturuar ne dashurine e tij te pakufishme per te Lumnueshmen Virgjereshen Maria te Rruzarit.

Ne te vertete, e di qe e fyej Zotin me keto fjale te thena çilter, do te kisha preferuar me shume te mos ekzistoja, ose te isha nje gur dhe ti kaloja keshtu ditet e jetes sime". Thoshte gjithe keto gjera, Thoshte gjithe ato gjera, duke ju lutur Zotit, si Diceva tutte queste cose, supplicando Dio, si Xhobe e Xheremia, Giobbe e Geremia, dhe pyeste se çfare kuptimi kishte te vazhdohej keshtu sherbimi ndaj Zoterise per pjesen tjeter te jetes, apo te mos mendohej rasti per tu larguar nga Ai.

Nderkohe qe ai ishte i perhumbur nga kjo pyetje, ja papritur, erdhi ne ndihme te tij Me e Shenjta Maria. Nderkohe qe ai, ne fakt, debatonte ne mes gjendjesh te ndryshme shpirterore, dhe ishte i prirur sa ne nje gje, sa ne nje tjeter, pothuajse ne mes te nje nate dramatike, nga ora dhjete, a njembedhjete, ne çelen ku ai ishte i shtrire, shendriti papritur nje drite qiellore me bukuri te pamate, dhe tek ajo u çfaq madherisht e Lumnueshmja Vergjeresha Maria, qe e salutoi me shume embelsi.

Pas shume bisedash te shenjta, Virgjeresha ja lau me Qumeshtin e saj shenjterisht te paster plaget e shumta vdekjeprurese te demoneve, dhe shpejt ja sheroi plotesisht.

Ne te njejten kohe, ne prezencen e Signore Gesù Cristo dhe te shume Shenjteve, qe i rrinin rreth e qark, u Martua me sherbetorin e saj, dhe

Shembuj relike per Floket dhe Qumeshtin e Beata Vergine Maria, relike te mbledhura nga shfaqjet e vjetra. Keto relike i perkasin privateve.

I dha Unazen e Virgjerise se Saj, te bere me ekzaktesi prej Flokesh Virgjeror te vete Me te Shenjtes Maria SS[65].

Nuk mund te pershkruhet ekselenca e kesaj Unaze Lavdie, qe Maria SS. ja vendos ne gisht, dhe me te cilen, ne menyre hyjnore e misterioze, e lidhi ne Martese me nje Bashkim martesor te mrekullueshem, e papare nga askush. Nga ai moment ai ndjeu ne menyre te magjishme ndihmen, kunder cdo tentative diabolike.

Ne te njejten menyre, e Bekuara Virgjeresha Nena e Zotit i var ne qafe duke ja vendosur me duart e veta, Ajo, nje Zinxhir te thurur me Floket Virgjeror, mbi te cilin qendronin te fiksuar 150 Gure te Çmuar, te ndare ne 15 dhjeteshe, sipas numerit te Rruzarit te saj.

Pasi e kreu kete, Madona i thote se do ti kishte bere te njejten gje, ne menyre shpirterore dhe te padukshme, kujtdo qe do te kish recituar me devotshmeri Rruzarin e saj. I njejti numer Guresh, ndonese me te vegjel, ndodheshin edhe ne unaze.

---

[65] I referohemi imazhit te shekullit XVII, publikuar sebashku me tekstin ne balle, per te kenaqur perfytyrimin e madheshtise se skenes.

Giorgio Vasari, *Madonna del Rosario,* 1568, Firenze, Basilica Santa Maria Novella: majtas, San Domenico i jep popullit kurorat e Rruzarit; djathtas Beato Alano puth doren e Madones se Rruzarit.

Pas ketyre gjerave, Zonja me e Embla i jep nje puthje, dhe i jep te pije Qumeshtin e Gjirit te Saj Virgjeror.

Ai e piu me veneracion te madh, dhe ju duk se mesefundi kish arritur paqen, dhe se po ngrihej drejt Qiellit.

Dhe qe prej asaj kohe, shume shpesh, Nena e Zotit, i jepte dhurate ate Hir te pamate te Qumeshtit te saj.

Keto gjera qe tregoj, jane te denja te admirohen nga te gjithe njerezit.

1. Mbreteresha e Qiellit dhe e tokes, pas Marteses, i çfaqej teper shpesh dhe e lente te magjepsur, e bente pabesueshmerisht te forte, dhe e ringjallte, ne menyre qe ai te ishte ne gjendje ti jepte ne te njejten menyre kurajo te devotshmeve te tjere, nepermjet Rruzarit te Nenes se Zotit.

Njehere Ajo i thote: «Bashkeshort i Dashur, nga tani e mbrapa nuk duhet kurre me te me konsiderosh larg vehtes, as te mos largohesh kurre nga mbrojtja ime dhe nga Sherbimi im [...] Ti ke qene shume shpesh ne agoni, ke qene semurur teper rende, ke qene i torturuar shume fort: por e din perse? Kisha vendosur te te jap keto embelsira, per kete aresye, per shume vite, te solla gjera te hidhura. Hajde tani, gezohu tani. Ja po te jap, nga

Luigi Granata, *Rosario della Sacratissima Vergine Maria, Madre di Dio, Nostra Avvocata*, Roma, 1585: ne anet e Madones jane San Domenico dhe Beato Alano della Rupe.

Bolleku i dhuratave te mia, pesembedhjete *Gure te çmuar*, siç jane pesembedhjete zambaket e Psallterit tim Virgjeror»

I. *Guri i pare*: Falja perfundimtare e mekateve. [...]

II. *Guri i dyte*: Shoqeria e Maria-s [...]

III. *Guri i Trete.* Dhuntia per te marre ate qe do te kerkosh (ne Rruzar). [...]

IV. *Guri i Katert*: Ndihma e Qiellit. [...]

V. *Guri i Peste*: Shoqeria e Zotit. [...]

VI. *Guri i Gjashte*. Shoqeria e Shenjtoreve. [...]

VII. *Guri i Shtate*: Menyra per te folur me Shenjtoret. [...]

VIII. *Guri i Tete*: Njohja e realitetit qiellor dhe tokesor. [...]

IX. *Guri i Nente*. Pafajesia ndaj grave. [...]

X. *Guri i Dhjete*. Dituria ne te Folur. [...]

XI. *Dhurata e Njembedhjete*. Shoqeria e Krishtit[...]

Guri i dymbedhjete, i trembedhjete, i katermbedhjete dhe pesembedhjete,

Wolf Traut (1485 1520), *Gregorsmesse mit dem gekreuzigten Christus als Ursprung der Sieben Sakramente* 1505/1515 Holzschnitt, Badische Landesbibliothek, Karlsruhe. Ne karakteristikat poshte, Ati Zot merr nga Krishti dhe nga Maria, Rruzaret e Vellazerise.

Dhendri i caktuar nuk i ka zbuluar ata dhe nuk ka dashur ti tregoje aresyet: mendohet qe kane qene sekret dhe sublime, qe ai gjykoi se nuk duhej ti tregoheshin te vdekshmeve."[66].

Kete Zbulim ka bere Alano Kenduesi i Madones se Rruzarit.

Alano ndejti ne Gand, deri me 13 maj 1470[67], diten kur u ftua ne Rostock, ne Universitetin prestigjioz te Meclemburgo-s, per te kryer graden e Doktorit ne Teologji[68].

Para se te nisej, sidoqofte, Alano u kthye ne Douai, dhe, ne Kishen Notre Dame, qe i perkiste Urdherit Domenikan, themeloi Vellazerine e Rruzarit.

Por perse pikerisht ne Kishen e vogel Notre Dame te Douai, i Lumnueshmi Alano themeloi Vellazerine dhe jo ne Lille, ne Gand, ose ne Paris, ku kishte qene Profesor?

---

[66]Cf. BEATO ALANO DELLA RUPE, *Il Santissimo Rosario: il Salterio di Gesù e di Maria*, lib. III, cap. IV-V.

[67] Meqenese nuk ka njoftime per Alanon nga 1466 deri me 1468, dikush mbeshtet qe ai te jete kthyer ne Bretagna per t'ju predikuar. Mund te mendohet edhe nje kthim ne atdhe per vdekjen e nenes.

[68] Rezulton ende, ne regjistrat e Universitetit te Rostokut, regjistrimi i tij, me 30 Tetor 1470.

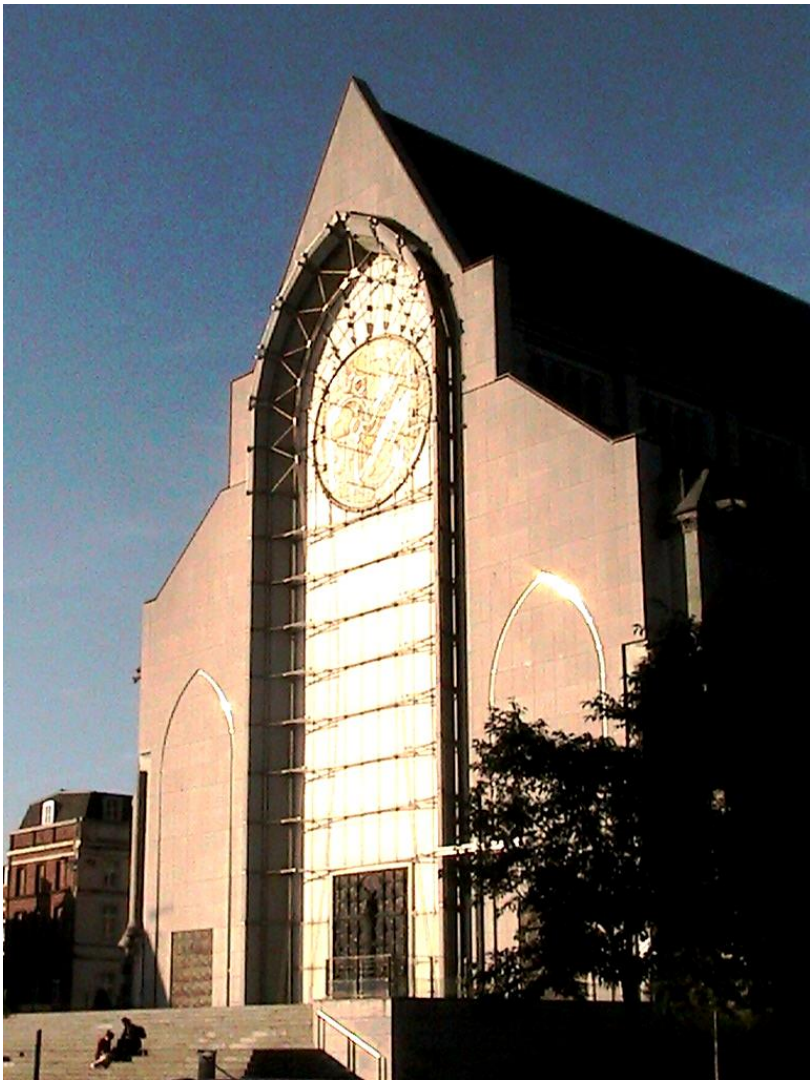

Lille, *Eglise Notre Dame de la Treille*: ajo sic ishte ne kohet e Beato Alano-s: fasada e vjeter, eshte rikonstruktuar ne stilin modern.

Lille, l'*Eglise Notre Dame de la Treille* ne projektin e origjines, asnjehere nuk mbaroi.

Lille, l'*Eglise Notre Dame de la Treille*, fillimet e 1900: pjesa aksiale dhe kembanorja.

Lille, *Engjelli i Kishes Notre Dame de la Treille* (lart) dhe Bujtina *Hospice de la Comtesse*, ne rrugen aktuale de la Monnaie (poshte): engjelli misterioz duket se shikon ne hapsiren bosh prane bujtines Hospice de la Comtesse.

A nuk duket sikur Engjelli qe shikon, jo ne drejtim te Kishes Notre Dame de la Treille, por ne drejtim te rruges la Monnaie, don te na kujtoje per nje vend te shenjte nga i cili ka mbetur pak: nje shtepi e riadaptuar, nje hapsire boshe ne mes te shtepiave, ndoshta ishte pikerisht ketu ajo Konvente madheshtore Domenikane dhe Kisha e saj, te shkaterruar nga Revolucioni francez?

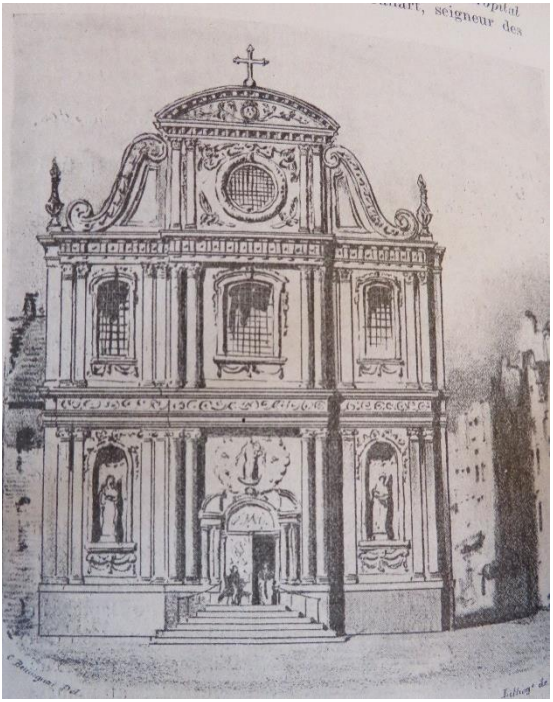
seigneur des

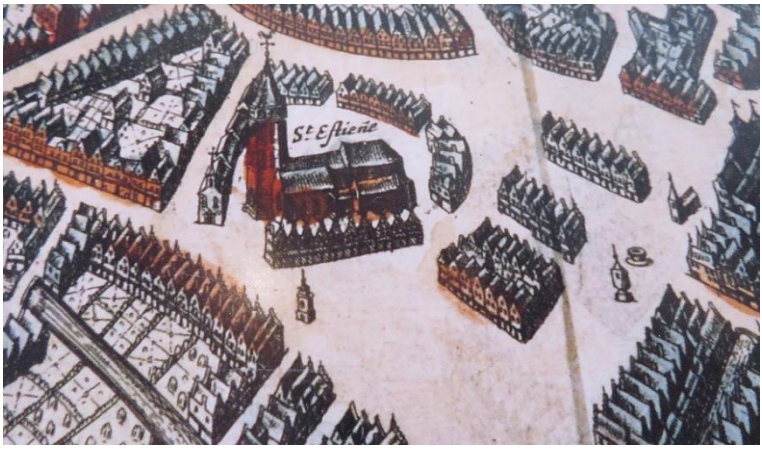

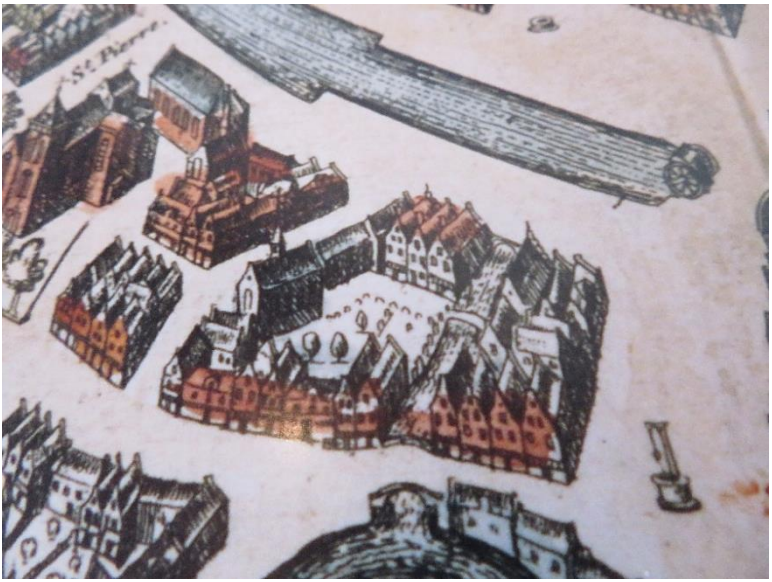

Jane ende te pamjaftueshme gjurmet e mbledhura per te pervijuar vendin e Kishes se vjeter dhe Konventes se Domenikaneve. Shume pyetje ende te pazgjidhura duket se rrotullohen neper rrugen la Monnaie, te cilat duhet te jene ende objekt i nje hetimi te thelluar. Ne te djathte Kisha dhe Konventa Domenikane.
Lart: *Sheshi i madh ne shekullin* XVII; poshte: *Rruga la Monnaie dhe sheshi i luanit te arte*, ne shek. XVII.

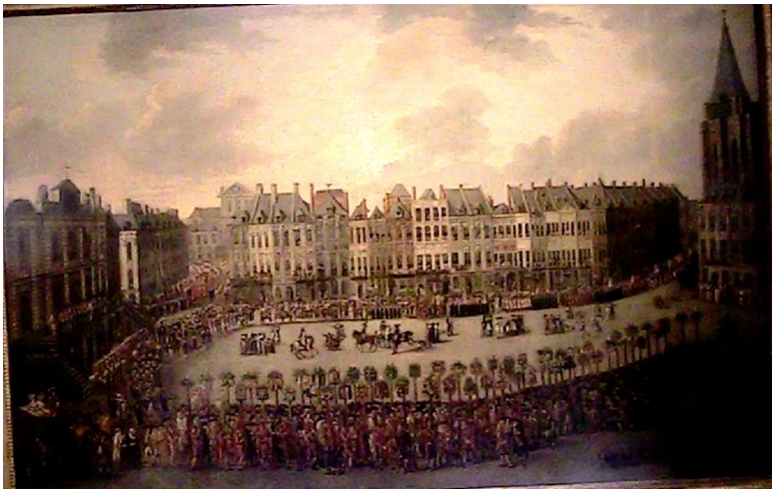

Tabllo e F. Watteau, *La procession de Lille*, (poshte), e 1787 (tablloja gjendet ne muzeun Hospice de la Comtesse, ne rrugen la Monnaie), duket sikur autori, menjehere para Revolucionit francese, me shume se nje tabllo historike besnike, ka pikturuar dy qoshe te Lille-s se vjeter, d.m.th. kembanaren e vjeter te Kishes Saint Etienne, dhe nje shesh, qe i ngjan me shume *Sheshit te Luanit te arte* te sotem, se sa *La grande Place*.

F. Watteau, *La procession de Lille*, 1787: nese kembanorja do te ishte thjesht nje gjetje artistike , dhe nese sheshi i paraqitur te ishte pikerisht *Sheshi i Luanit te arte*, do te kishte kuptim procesioni i Domenikaneve te cilet duket se dalin nga rruga aktuale la Monnaie, sepse sipas tradites ata pikerisht aty kishin Kishen dhe Konventen.

Gjithçka duket se mund te kuptohet po te bazohesh ne tabllone e Watteau-t: Kisha e domenikaneve, nga ku niset proçesioni i Domenikaneve qendronte ne rrugen e sotme le Monnaie; pallati dhe qoshja kane mbetur te njejte.

Ja e njejta qoshe para Revolucionit francez.

***Rue de la Monnaie*, kjo i korispondon plotesisht kembanores te pikturuar ne tabllone e Watteau-t.**

Hapesire, brenda ndertimeve te rruges *rue de la Monnaie* (poshte), kundruall Kishes Notre Dame de la Treille (poshte). Lart, nje harte e Lille-s e shek. XVII.

Hapesira dhe mbetje ne rrugen *rue de la Monnaie*.

Kisha dhe Konventa e domenikaneve nuk ishin larg nga bujtina'*Hospice de la Comtesse*, ne rrugen aktuale *rue de la Monnaie*.Atje ndodhet muzeu i mesjetes dhe tablloja e F. Watteau: studimet dhe kerkimet nuk kane mbaruar ende.

L'*Hospice de la Comtesse* ishte nje vend sigurisht i pare dhe i njohur nga Beato Alano: perkushtimi i tyre ndaj Rruzarit eshte tashme nje prove e lidhjes se atyre me Urdherin domenikan.

p

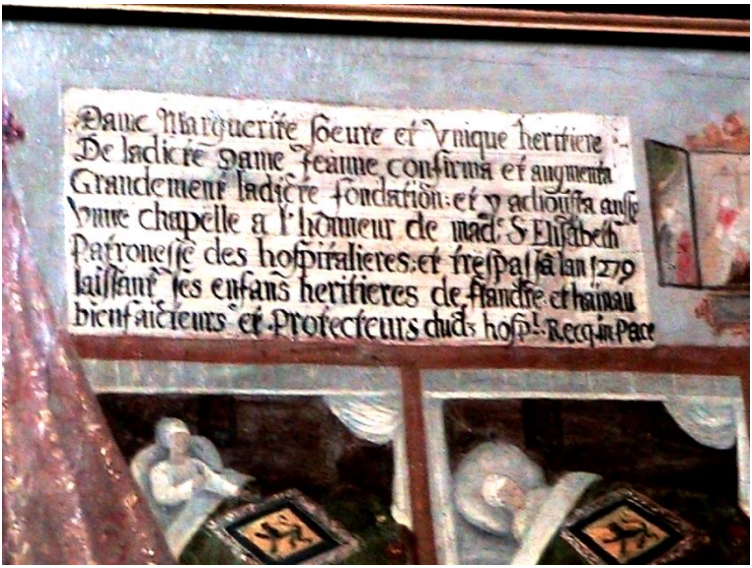

Afreske te vjetra tregojne historine e bujtines *de la Comtesse*, te themeluar ne 1236, gati ne te njejten kohe me Konventen e domenikaneve.

Su *rue de la Monnaie*, perballe bujtines Hospice de la Comtesse dhe mbetjeve domenikane, eshte nje kalim per ne Kishen Notre Dame de la Treille.

Su *rue de la Monnaie*, ne korespondence me engjellin, qe ne menyre misterioze i eshte kthyer ne sensin e kundert Kishes se Notre Dame de la Treilla, ndodhet nje kjoske mariane, qe ndodhet ne piken ekzakte te kembanores se vjeter te kishes domenikane te pikturuar nga Watteau.

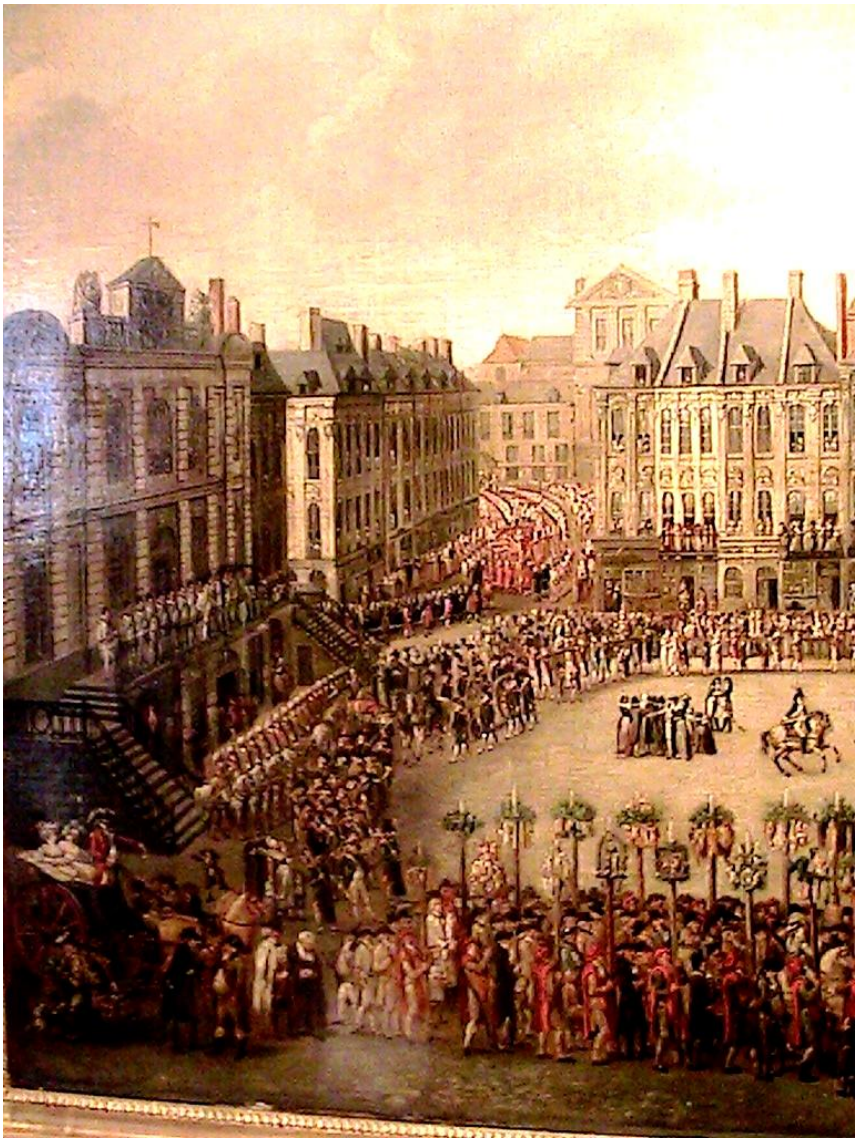

Tablloja e F. Watteau: *Proçesioni i Lille-s*, i 1787, veçoria, ana e majte...

...ne perballje me te sotmen *Place de Lion d'or*, a Lille: fizionomija e pallatit me shkallaren e madhe ka mbetur teper e ngjashme.

Veçoria, qendra e tabllose se F. Watteau: Procesioni i *Lille*, i 1787...

...ne perballje me sheshin modern *Place de Lion d'or*, a Lille: shihen shtepi mjaft te ngjashme me ato te tabllose, dhe, mbas çatijave dallojne kulla e kambanes, (me ne krye nje gjel), dhe kantjeri i Kishes se vjeter Chiesa Notre Dame de la Treille, si deshmi edhe ne fotot e sotme.

Veçoria, ana e djathte e tabllose se F. Watteau: *La procession de Lille*, del 1787...

... krahasuar me rrugen moderne *rue de la Monnaie*: pallatet ne te dy qoshet jane njesoj me ato te tabllose se Watteau-t (lart, foto 1914), dhe kembanorja ne pikture eshte vendosur ndermjet pallatit te pare ose pallatit te qoshes dhe shtepise me çatine ne formen e M.

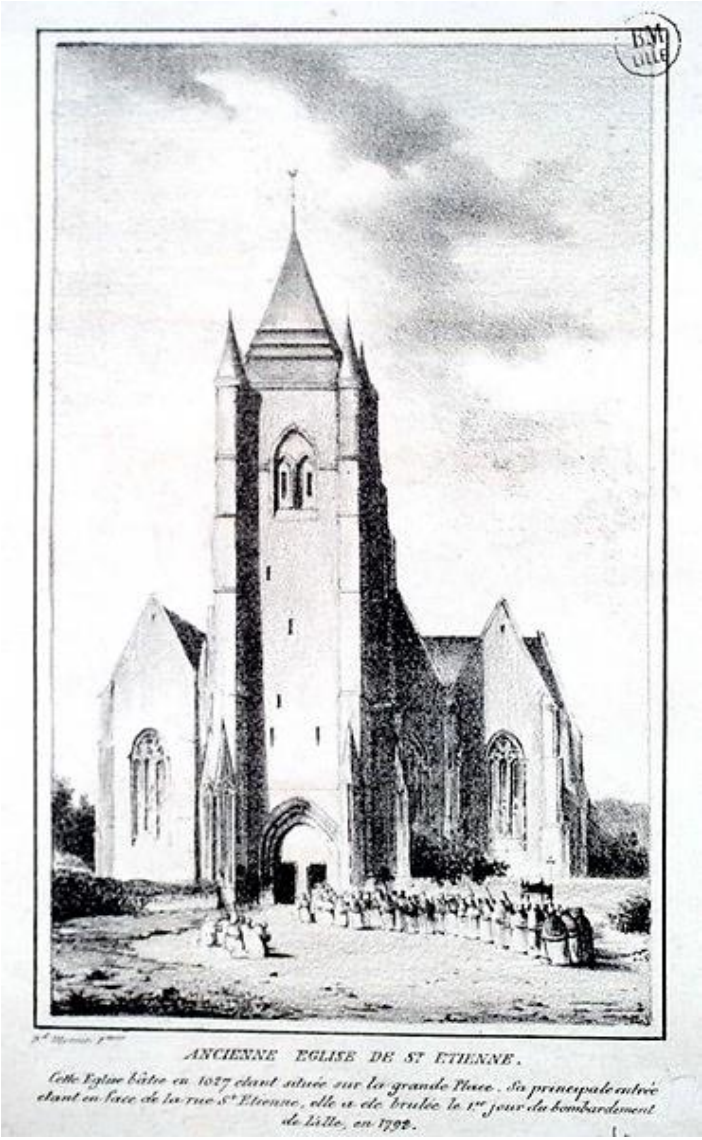

Ja si ishte kembanorja e Kishes Saint Etienne, paraqitur ne tabllone e Watteau-t, qe gjendej ne afersi te "la grande Place"...

...kembanorja e paraqitur nga Watteau eshte koreagrafike sepse eshte komplet ndryshe nga origjinali: mbi fasade, ka tre kollona, dhe dy dritare te medha, ndersa kembanorja e Saint Etienne ka nje dritare te vogel dhe kater kollona anesore qe mbarojne me çati me maje.

Po sikur te jete pikerisht ajo, Kisha ku i ndodhen shfaqjet e Madones se Rruzarit , Beato Alano-s?

Kjo vetem mund te hipotezohet, nga koincidenca e datave historike: me 1464 tradita daton shfaqjet e Madones se Rruzarit, Beato Alano-s, dhe, ne po kete vit, ai ndodhej ne Douai.

Gjithmone me 1464, ai themeloi Bashkevellazerine e Rruzarit ne ate Kishe, dhe kerkoi aprovimin e saj kur po nisej per Rostock.

Kisha Notre Dame, pastaj, i ka mbijetuar mrekullisht Rrevolucionit francez, perdhosjes, pra, te pjeses me te madhe te Kishave ne France, dhe, ajo qe eshte akoma me mrekulli, i ka mbijetuar nje bombe, qe me 1944, gjate luftes se dyte boterore, shkaterroi apsiden e kishes, kthinen dhe zhveshi pikturat murale me stuko qe vishnin kollonat e Kishes, me perjashtim te atyre te transeptit te majte (nese rri perballe altarit madhor), ku mblidhej Bashkevellazeria e Rruzarit, qe ka mbetur e paprekur, siç mund te shihet sot.

Nder te gjithe Kishat e domenikaneve, ku kaloi Beato Alano, eshte e vetmja

Harta te shekullit te XVII, qe te japin nje ide per Douai e Beato Alano-s.

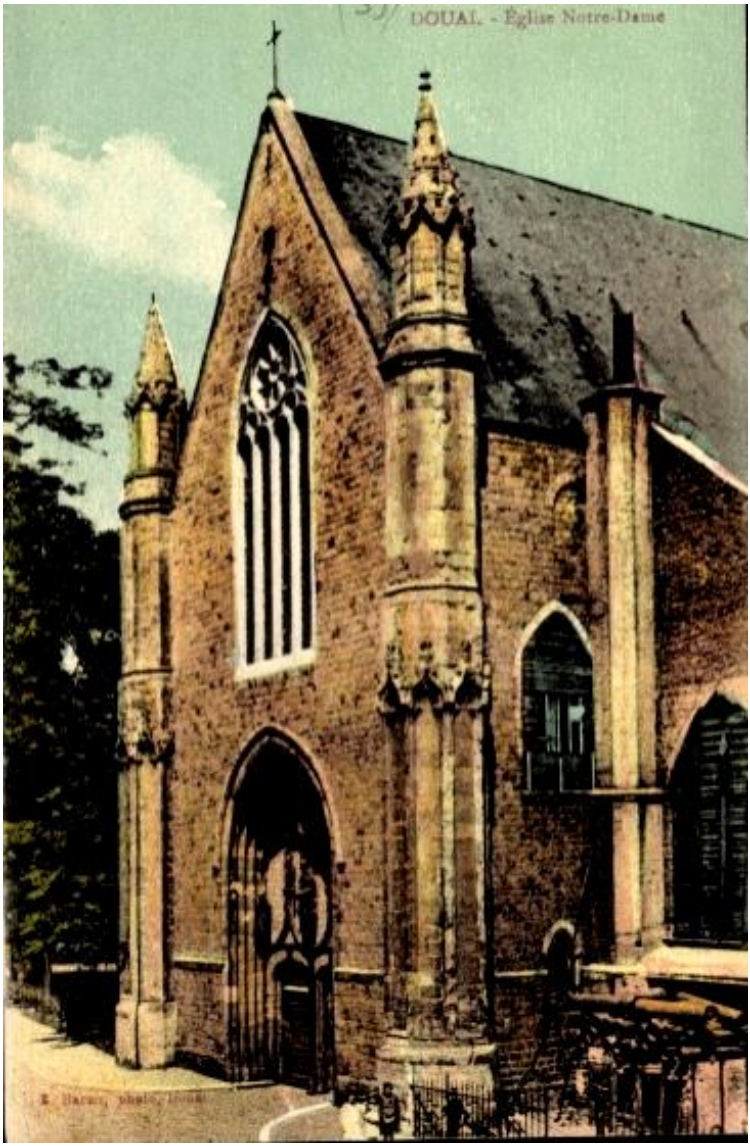

Douai, foto e epokes se Kishes Eg*lise Notre Dame*, tek e cila Beato Alano themeloi me 1470 Vellazerine e Rruzarit. Te jete valle kjo Kisha ku ai pati vizionet e Madones se Rruzarit? Apo Kisha e Urdherit te tij?

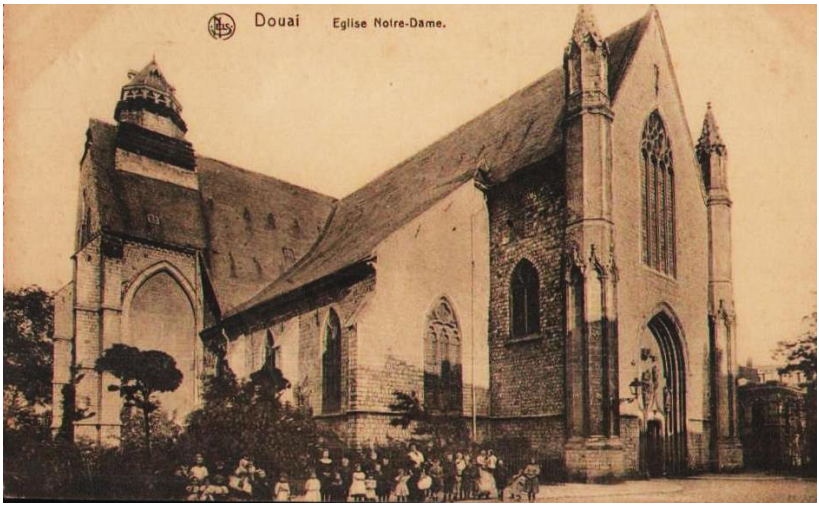

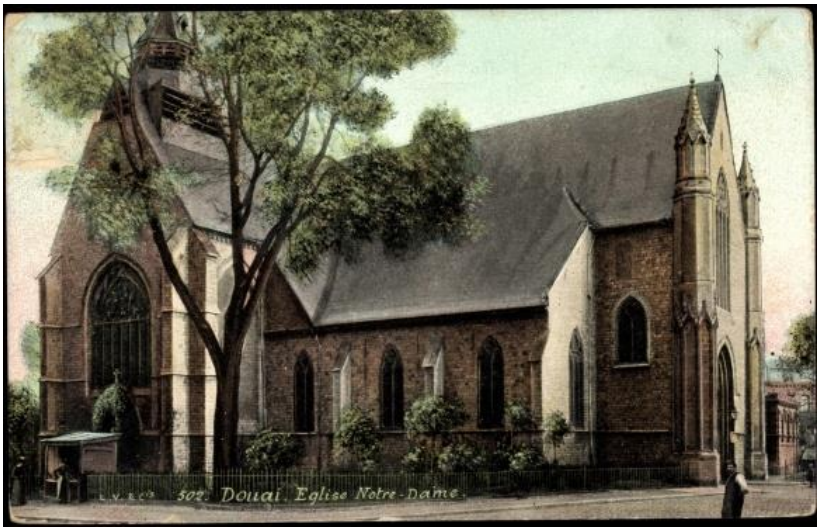

Kisha *Eglise Notre Dame* di Douai, pare anash, me Kishezen e Bashkevellazerise se Rruzarit. Fotot datojne para bombes qe e shkaterroi gjate luftes se dyte boterore, keshtu Kisha eshte ende siç e kane pare syte e Beato Alano-s.

Douai, *Eglise Notre Dame*: transekti, ku mblidhej Bashkevellazeria e Rruzarit e themeluar nga Beato Alano. Bashkevellazerite e Rruzarit mblidheshin te djelen mbasdite ne oren 17.

Douai, *Eglise Notre Dame*:Absidja e Kishes. Gjate luftes se dyte boterore nje bombe e beri te rrezohet, por mrekullisht transekti i Bashkevellazerise se Rruzarit mbeti i pademtuar.

Douai, *Eglise Notre Dame*:prane fasades se jashtme te Kishes Notre Dame di Douai, ndodhet nje statuje e madhe e Madones me Femijen.

Douai, *Eglise Notre Dame*:karakteristika e fasades. La fasada eshte origjinale, tamam si ne kohet e Beato Alano-s.

Douai, *Eglise Notre Dame*:il transekt i Kishes, ku mblidhej Bashkevellazeria e Rruzarit sebashku me Beato Alano-n.

Douai, *Eglise Notre Dame*:karakteristika e fasades. Kisha per antikitetin e saj, eshte monument kombetar ne France.

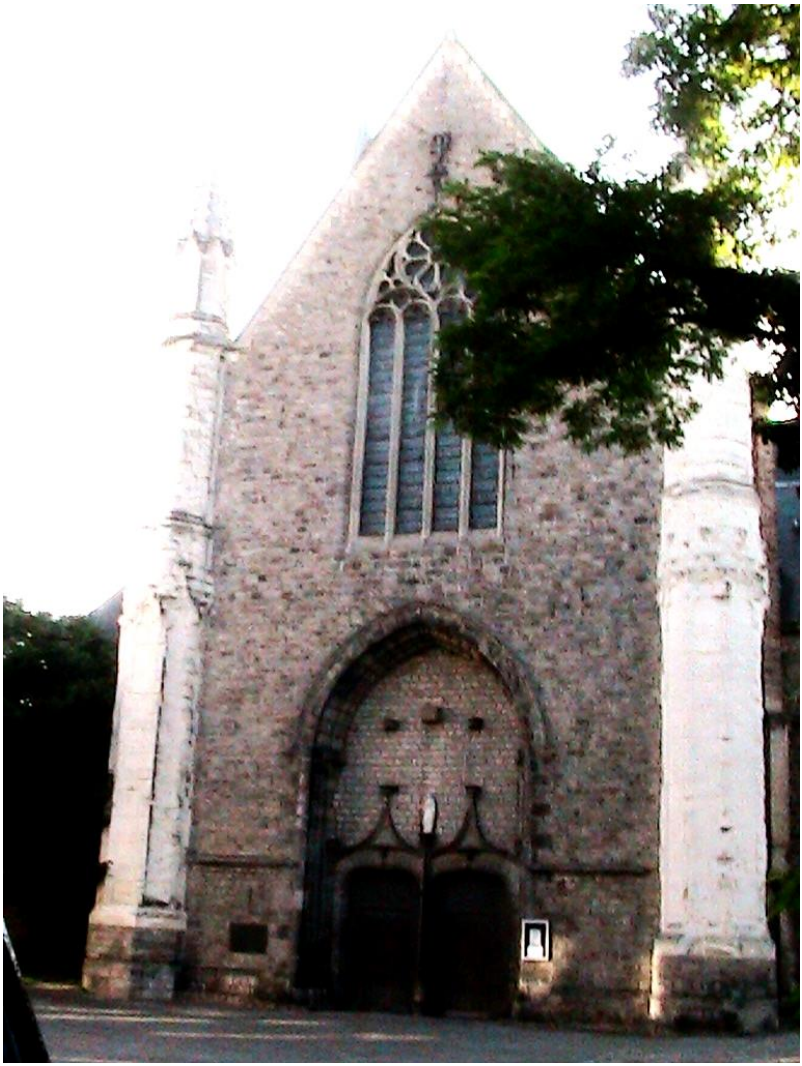

Douai, *Eglise Notre Dame*: fasada e jashtme.

Douai, *Eglise Notre Dame*:transekti nga jashte, selia e Bashkevellazerise se vjeter te Rruzarit, themeluar nga Beato Alano me 1470.

Douai, *Eglise Notre Dame*:karakteristika e fasades se anes se djathte te Kishes.

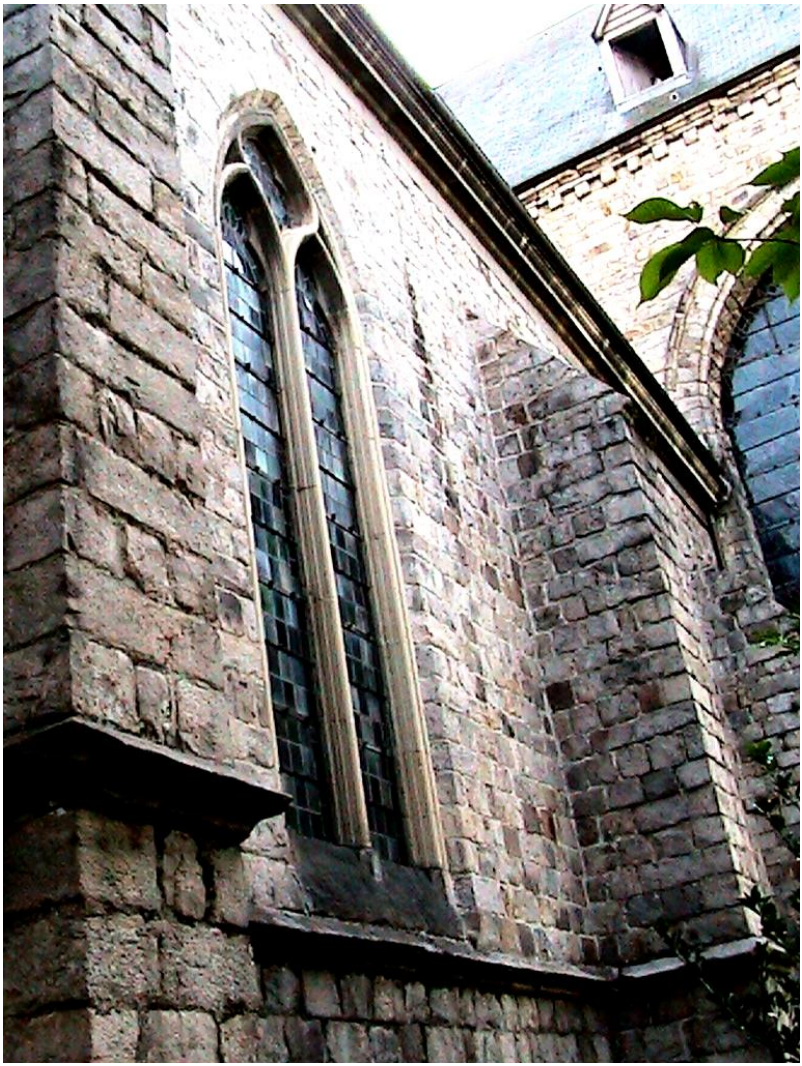

Douai, *Eglise Notre Dame*: karakteristika e anes se djathte te Kishes.

Douai, *Eglise Notre Dame*: karakteristika e anes se djathte te Kishes.

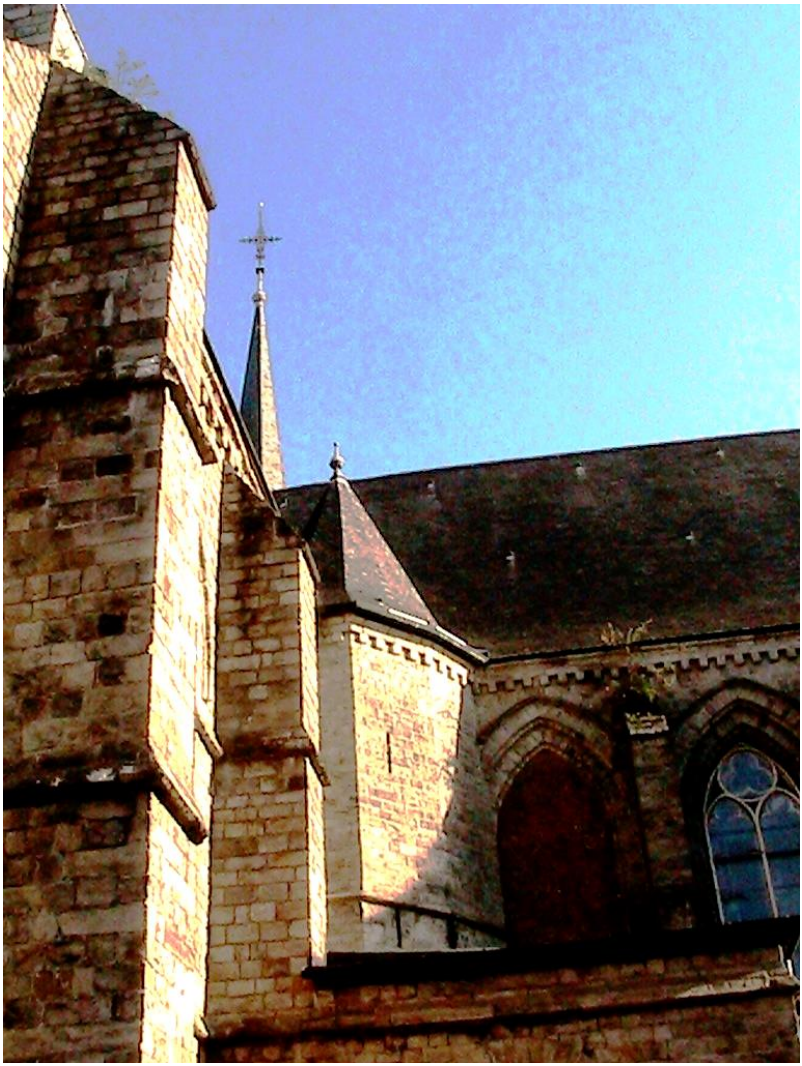

Douai, *Eglise Notre Dame*: karakteristika e anes se djathte te Kishes.

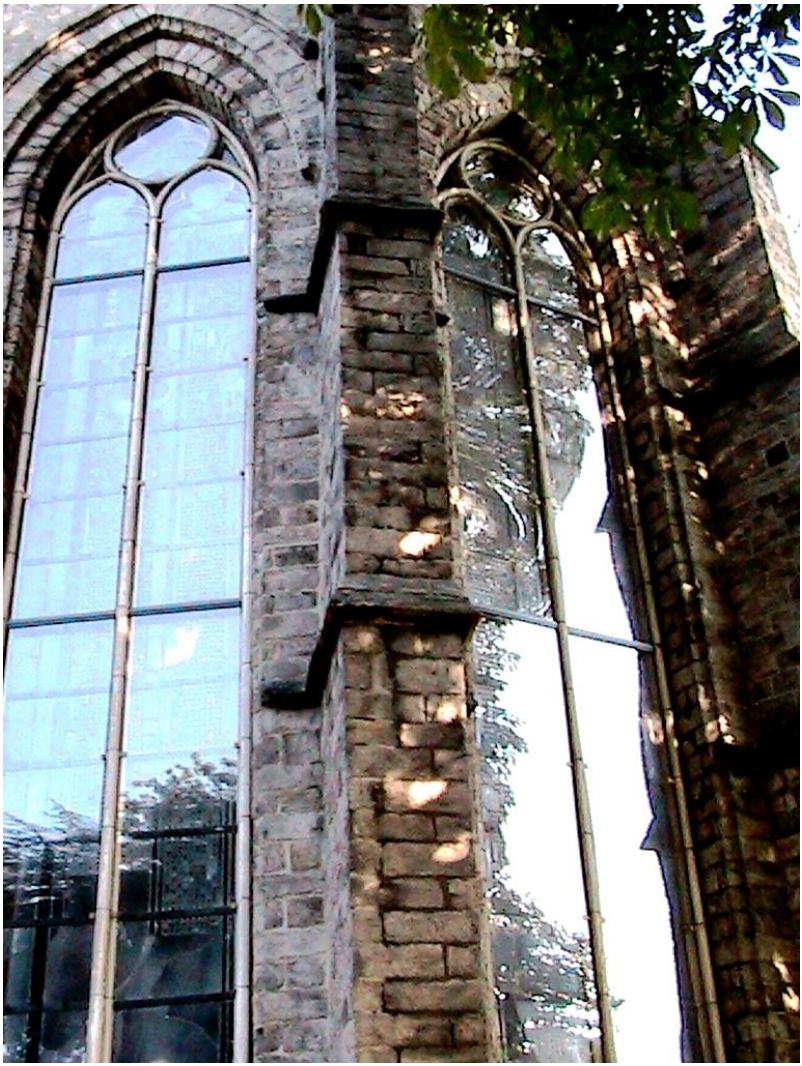

Douai, *Eglise Notre Dame*:karakteristika e absides se Kishes.

Douai, *Eglise Notre Dame*: karakteristika e anes se majte te Kishes.

Douai, *Eglise Notre Dame*, nel 1940, para se nje bombe gjate luftes se dyte boterore, te binte mbi absiden dhe te shkaterronte Kishen. Shihen ende kollonat e pikturuara. Mbrapa podiumit mblidhej Bashkevellazeria e Rruzarit.

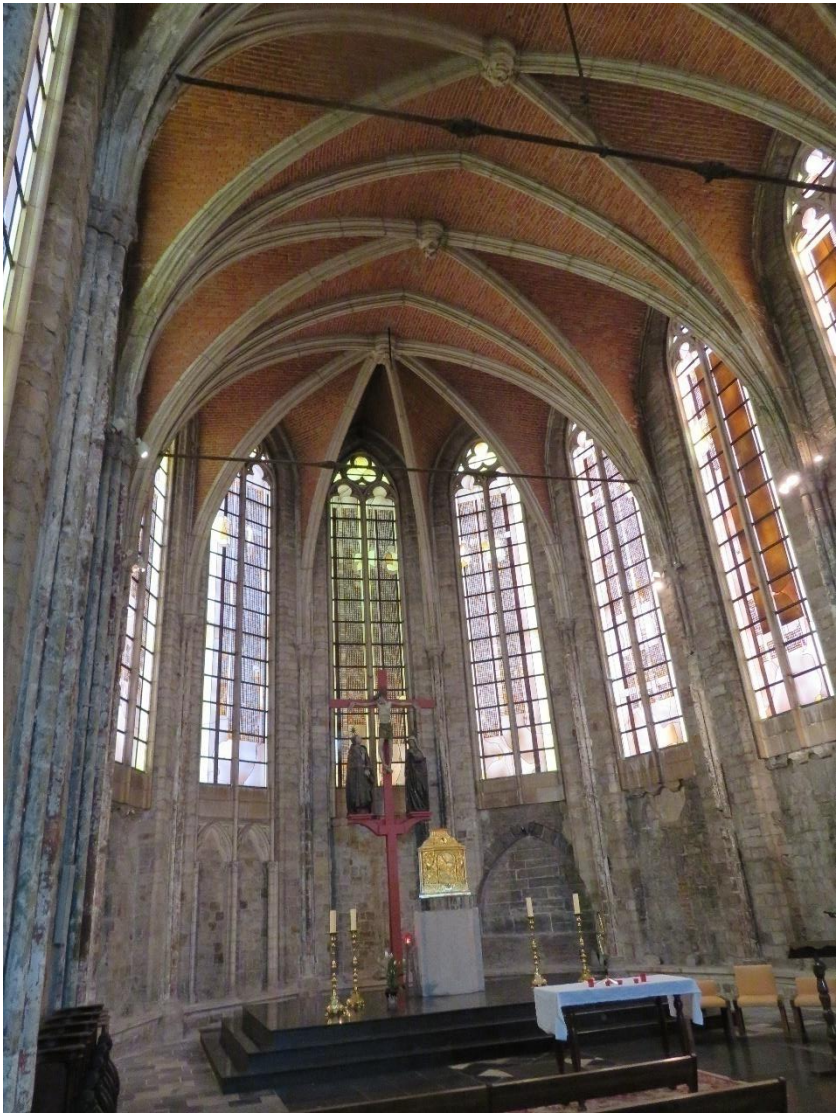

Douai, *Eglise Notre Dame*: brenda si paraqitet tani.

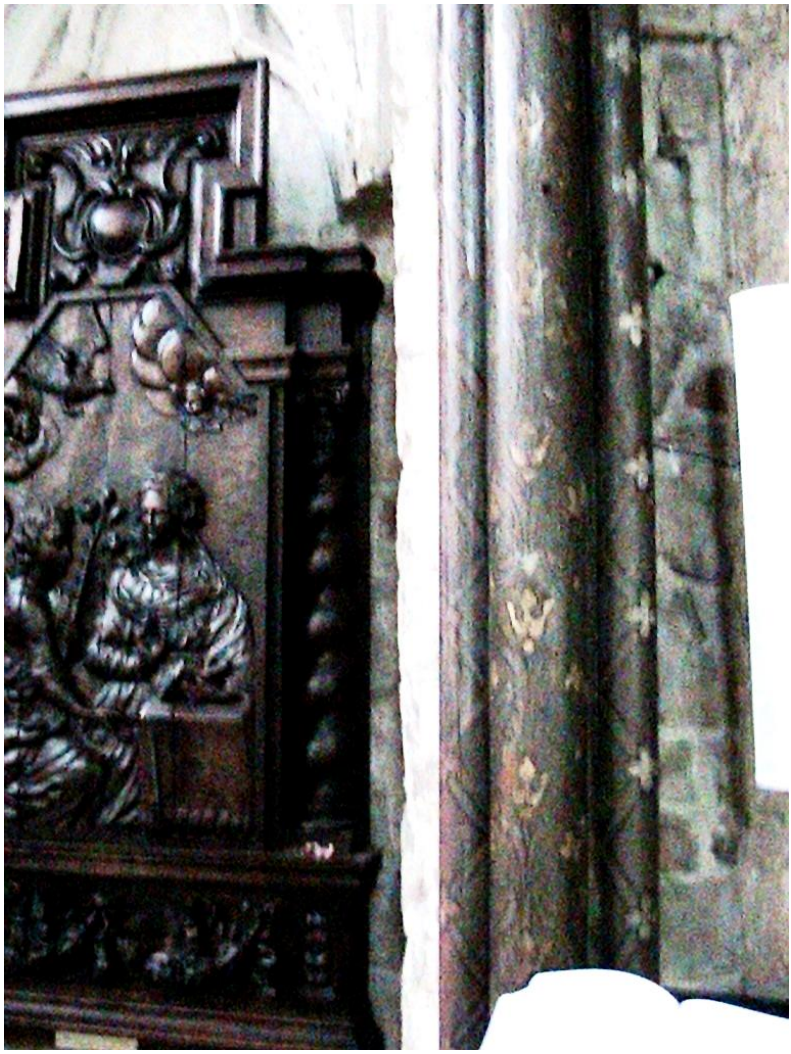

Douai, *Eglise Notre Dame*:karakteristika e transektit te Bashkevellazerise se Rruzarit: Zbulimi eshte mbase po i njejti imazh qe perdor Beato Alano dhe per lutjen. Habitesh kur shikon kollonat e Bashkevellazerise qe nuk kane pesuar asnje dem nga bomba,ne ndryshim nga kollonat e tjera te Kishes qe kane humbur te gjithe suvane.

Douai, *Eglise Notre Dame*:karakteristika e transektit te Bashkevellazerise se Rruzarit: pllaka e mermerit qe te kujton krijimin e Bashkevellazerise se Rruzarit si veper e Beato Alano della Rupe, me 1470.
Per tu theksuar, nje pjese e shkrimit: "Ne Kishen antike Notre Dame, ne vitin e Hirshem 1470 u krijua, si veper e Beato Alano della Rupe, domenikan i Konventes se Douai-t, e para nga te gjitha Bashkevellazerite e Rruzarit".

Ne Kishen Notre Dame eshte nje tabllo e Beato Alano della Rupe qe, i kurorezuar, merr nga Gesù Bambino Unazen Martesore te vendosur ne nje Kurore Rruzari, nderkohe qe Madona e Rruzarit prek Gjirin e Saj, ne kujtim te Qumeshtit Virgjeror te Maria-s.

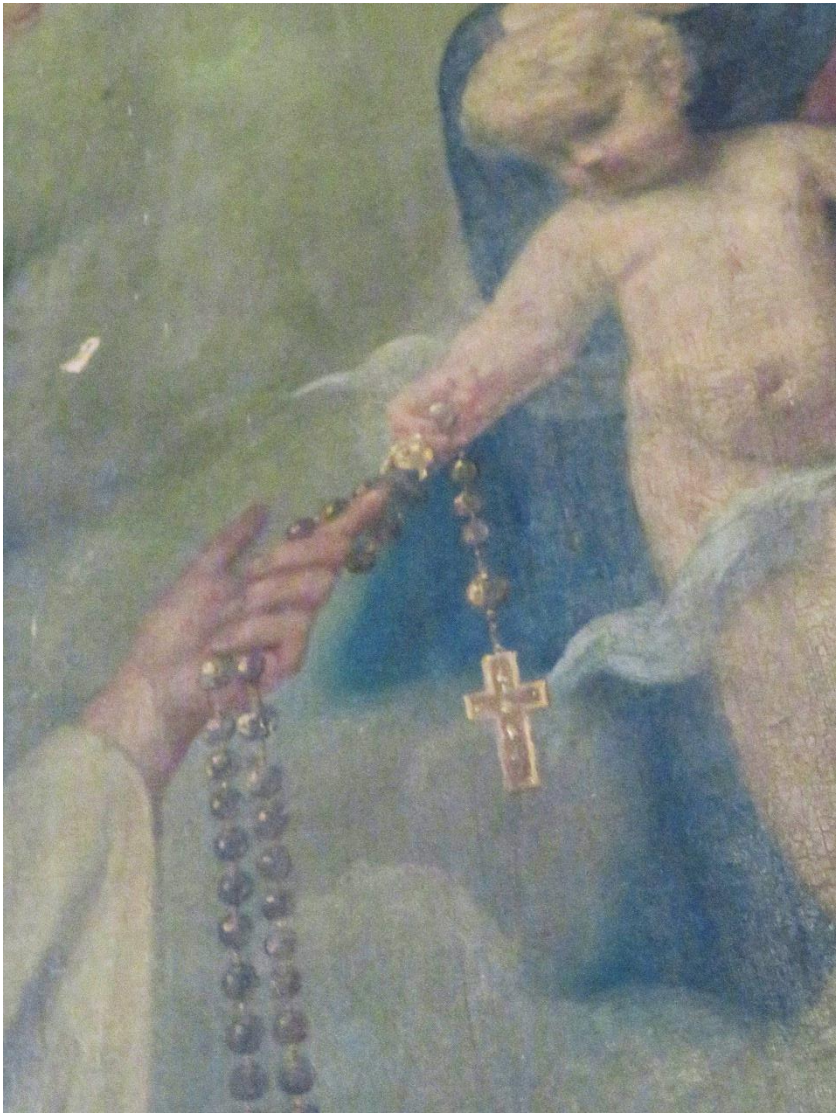

Douai, *Eglise Notre Dame*: detaje te transektit kundruall atij te Bashkevellazerise. Kollonat deri ne renien e bombes ishin te gjitha te dekoruara si kollona e transektit ku mblidhej Bashkevellazeria, e vetmja qe nuk ka humbur mrekullisht pikturat ne suvane e murit.

Douai, *Eglise Notre Dame*:detaje te rreshtit te majte, ku ishte Bashkevellazeria e vjeter e Rruzarit.

Douai, *Eglise Notre Dame*: Brenda Kishes, duke pare nga Altari Madhor.

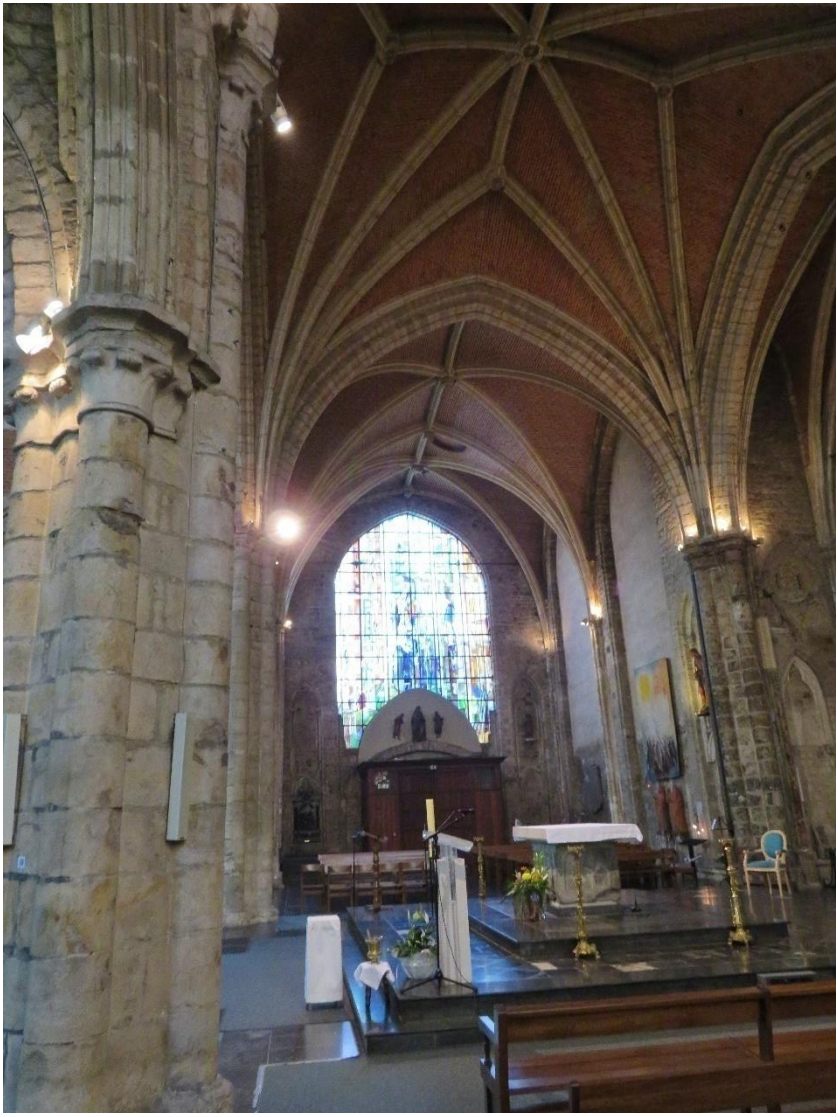

Douai, *Eglise Notre Dame*:rreshti dhe transekti i majte, ku mblidhej Bashkevellazeria, duke pare nga Altari Madhor.

JeanBellegambe (Douai, 1470-1535), *Triptyque de l'Immaculée Conception* (Triptik i Konceptit te Paperlyer), 1526,Douai, Musée de la Chartreuse:nel paneli i anes majte, Duns Scoto e il Beato Alano della Rupe me Bashkevellazerine e Tij te Rruzarit te Douai-t, mbrojne doktrinen te Konceptit te Paperlyerjes (e bere dogem me 1854).

JeanBellegambe (Douai, 1470-1535), *Triptiku i Konceptit te Paperlyer* (Trittico dell'Immacolata Concezione), 1526,Douai, Musée de la Chartreuse: paneli i djathte (paneli qendror mungon) Papa Sisto IV, San Girolamo e Sant'Ambrogio glorifikojne doktrinen e Konceptit te Paperlyerjes se Maria-s.

Douai, Musée de la Chartreuse, *Jean Bellegambe* (Douai 1470-1535), *Triptyque de l'Immaculée Conception*, 1526: Beato Alano, me flamurin e Rruzarit ne dore, i shoqeruar nga Rruzaranet e Bashkevellazerise se Rruzarit te Douai-t, eshte ne mes te teologeve mbeshtetes te Konceptit te Paperlyeshmerise se Maria-s. Frati prane tij eshte françeskani Scoto.Ne ane, poshte: Papa Sisto IV.

Nga Kisha e vjeter dhe Konventa e domenikaneve nuk ka mbetur gjurme, dihet vetem se ku ishte shtepia ishteKisha.

Perballe Kishes se vjeter dhe Konventes se Domenikaneve ka qene ngritur Kisha Kollegjiale Saint Amé, ku, me 1218 ndodhi Mrekullia Eukaristike e Douai-t: nje Engjell bie ne toke dhe u shfaq ne fillim Jezusi Foshnje, pastaj Jezusi i Vuajtur, ne fund Krishti i Lavdueshem: Beato Alano u konfirmua nga Mrekullia Eukaristike ne ndarjen e Rruzarit per Misteret e Gezueshme, te Dhimbshme dhe te Lavdishme.

qe mbijetoi, duke qene se ajo e Dinan-it, Parisit, Lille-s, Gand-it, Rostock-ut sot jane te shkaterruara: a ka mundesi te jete pikerisht ajo, Kisha ku i ndodhi çfaqja e Madones se Rruzarit Beato Alano-s?

Historia mundet nje dite ti jape nje pergjigje kesaj pyetje.

Ne vitin akademik 1470-71, ne Rostock, Alano kreu vitin e doktoratures ne Teologji, dhe, me 4 shtator 1471, behet Doktor dhe Maestro ne Teologji, duke komentuar librat e pare Sentenze di Pietro Lombardo, dhe duke diskutuar Tezat mbi Dinjitetin te Salutazione Angelica, o Ave Maria, me titull: *Principium super III Sententiarum*.

Ne Rostok, A Rostock, Alano forcoi miqesi me manastirin Certosa di Marienehe (shkaterruar ne fund te shek. XVI, dhe sot, zona industriale di Rostock), veçanerisht me murgjit certosini, Jacques Carto e Jean Spane, te cileve ai i dedikoi disa nga shkrimet e tij[69].

Nga 1470 me 1475, Alano filloi te mbledhe frutat e para te lodhjes se tij: Kongregacioni i reformuar domenikan i Holandes i lejoi Vellazerise

---

[69] **Cf. T. KAEPPELI O.P., *Scriptores Ordinis Praedicatorum Medii Aevi*, I, p. 1151-1156, n. 81, 87.**

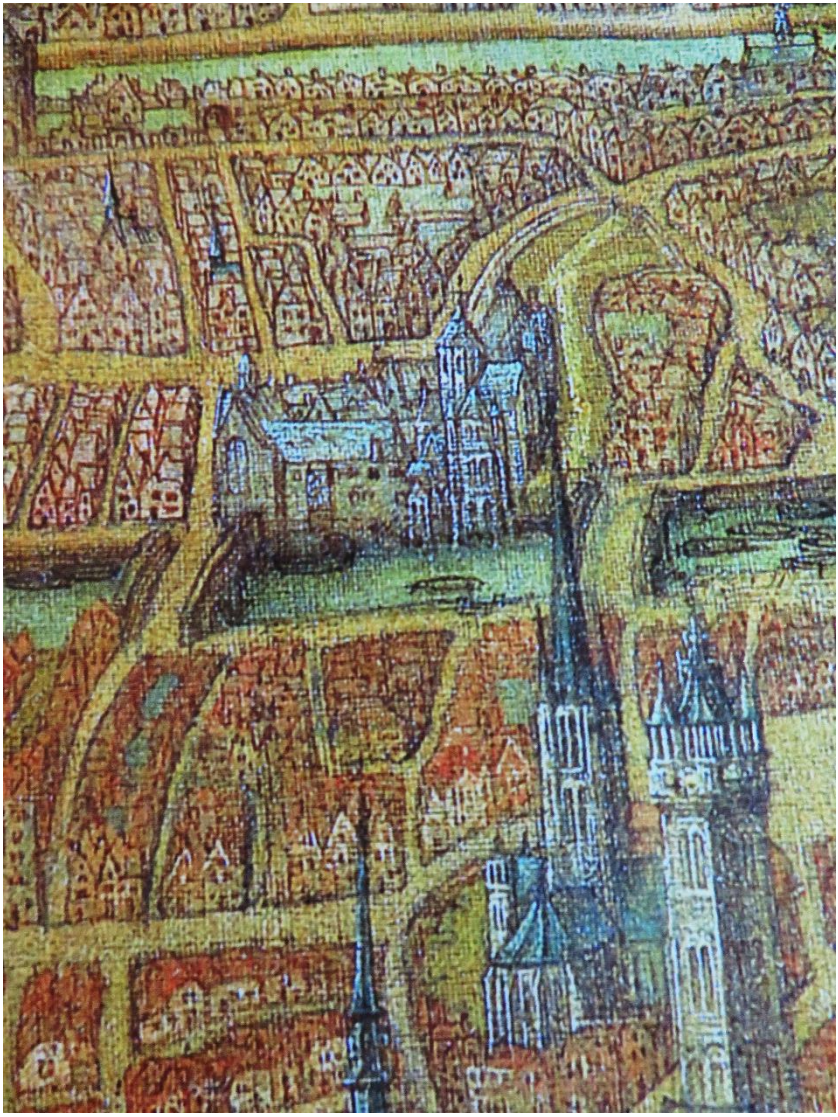

Gand ne kohet e Beato Alano-s: ne qender shihet Kisha e vjeter domenikane, rrethuar nga Konventa dhe Kisha e San Michele Arcangelo.

Gand, l'*Eglise Des Dominicains*: nga Kisha e vjeter ka mbetur vetem kjo cope muri, duke qene se eshte shembur me 1880.

Gand: vendi i madh bosh i lene nga shkaterrimi i Kishes se vjeter domenikane: ne vend te saj u ngrit nje shtepi e bardhe.

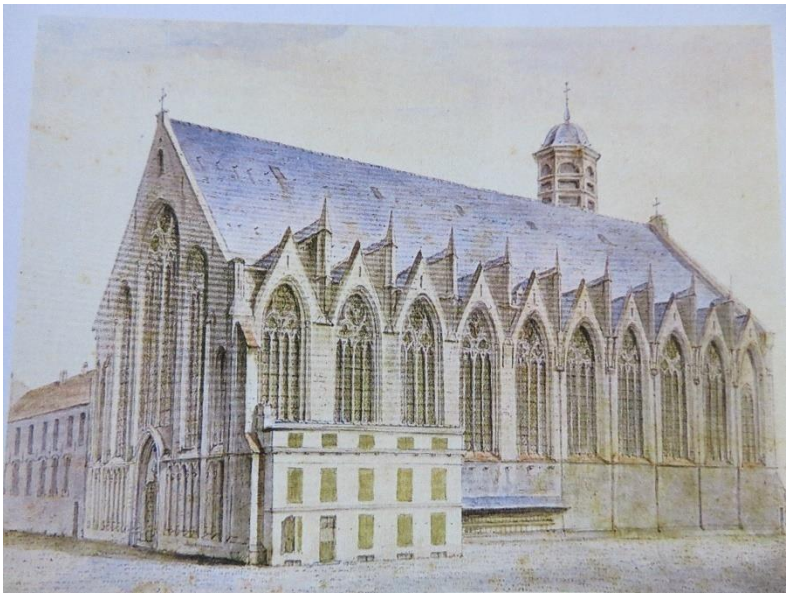

Couvent des Dominicains (ancienne estampe)

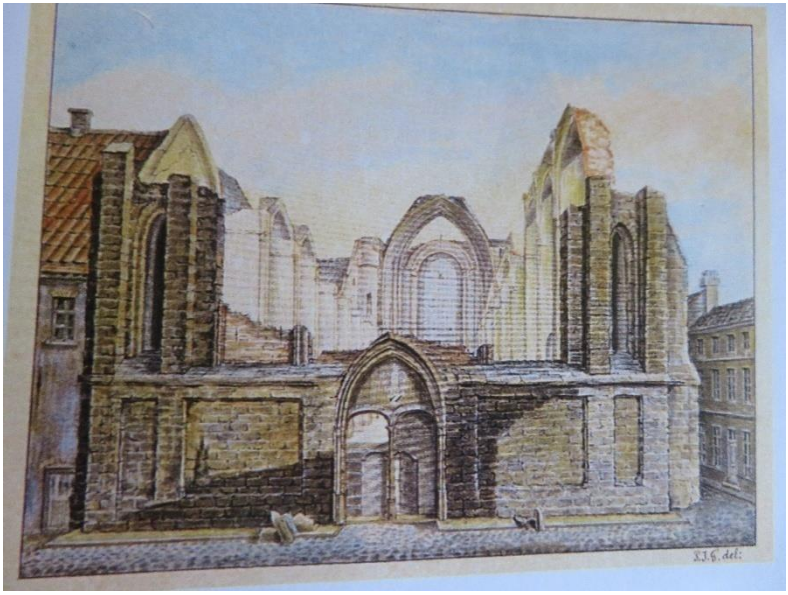

Gand: Kisha e vjeter e domenikaneve; ne imazhin e fundit shihet Kisha gjate gjendjes se rrenuar.

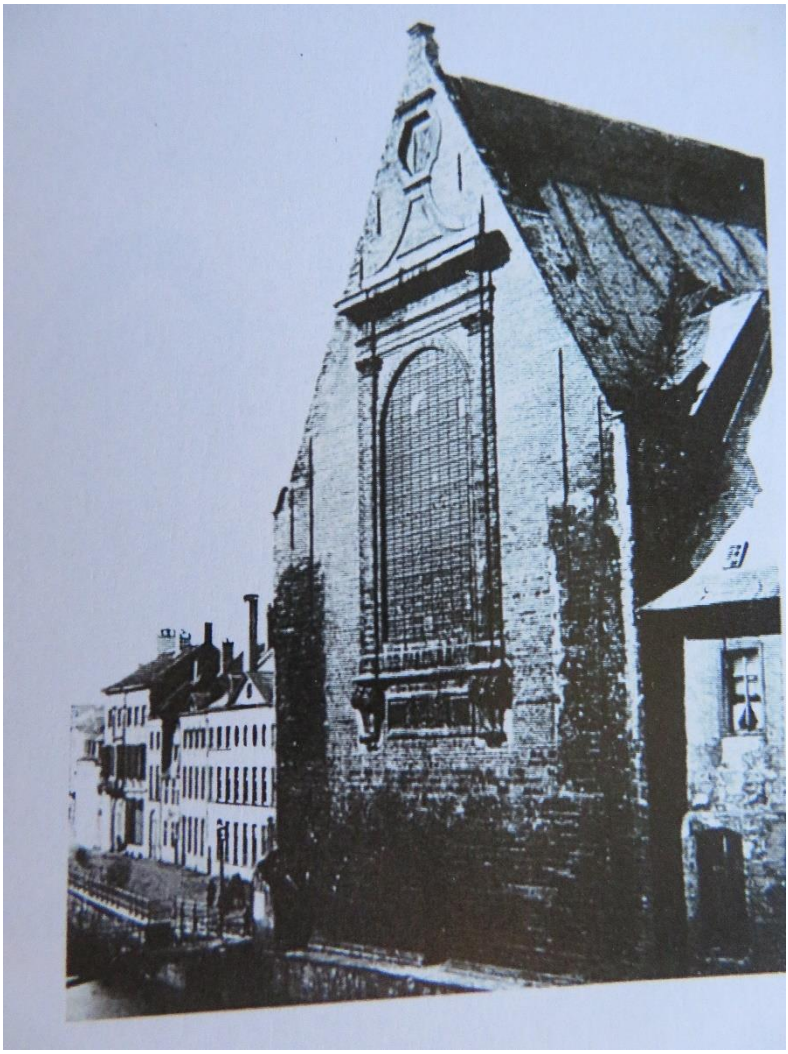

Gand, dy foto te rralla te Kishes *Eglise Des Dominicains*,pak vite para rrenimit, me 1880.

Gand: brenda Kishes se vjeter te Domenikaneve.

Gand: detaje nga Altari Madhor i Kishes se vjeter te Domenikaneve.

Gand: detaje te anes se majte te Kishes se vjeter te domenikaneve.

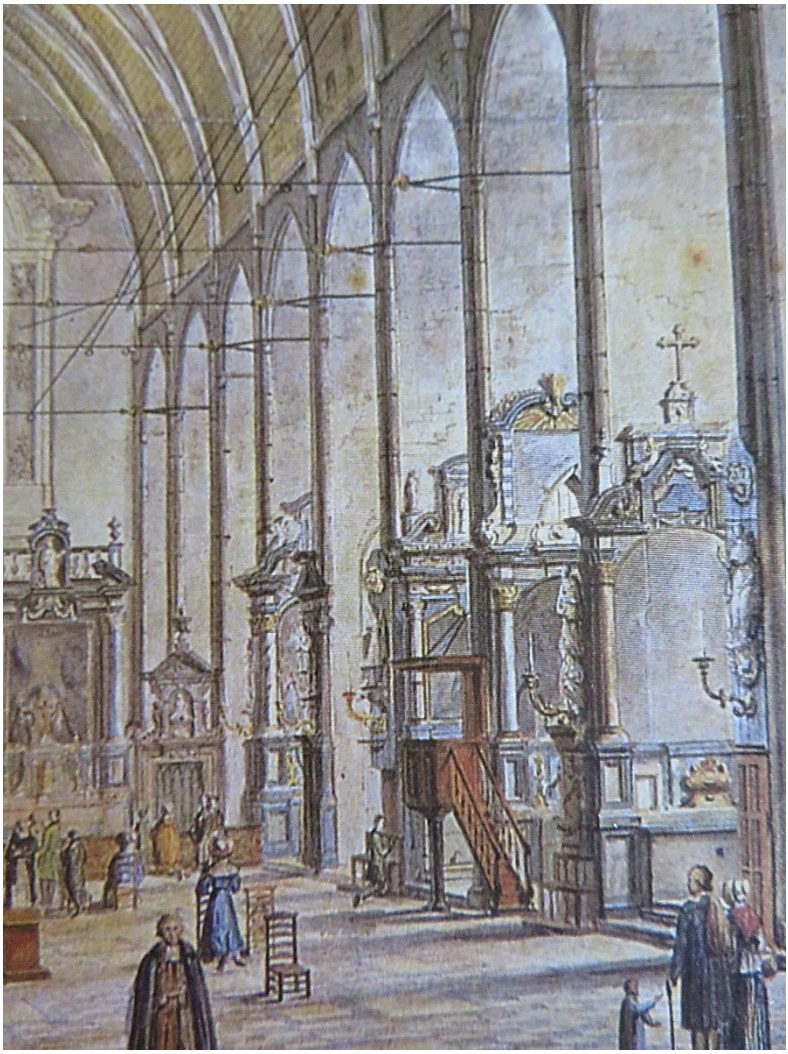

Gand: detaje te anes se djathte te Kishes se vjeter te Domenikaneve.

Gand, *ish dhoma e sherbimit e Kishes Eglise Des Dominicains*, sot shtojce e Universitetit te Gand-it (Gent), e quajtur Pand. Pikturat murale ndodhen tashme qe nga koha e Beato Alano.

Dritaret shohin per gjate kanalit te ujit te Konventes.

Gand, *ish dhoma e sherbimit e Kishes Eglise Des Dominicains*, sot shtojce e Universitetit te Gand-it (Gent), e quajtur Pand: San Domenico.

Gand, *Konventa e vjeter e Domenikaneve*.

Gand, *Konventa e vjeter e Domenikaneve*, nje nga dritaret e katit te siperm ishte cella e Beato Alano-s.

Gand, *Konventa e vjeter e Domenikaneve*, nje nga dritaret e cellave te freterve domenikane.

Gand, *Konventa e vjeter e Domenikaneve*, ne te cilen Beato Alano jetoi nga 1464 deri me 1468.

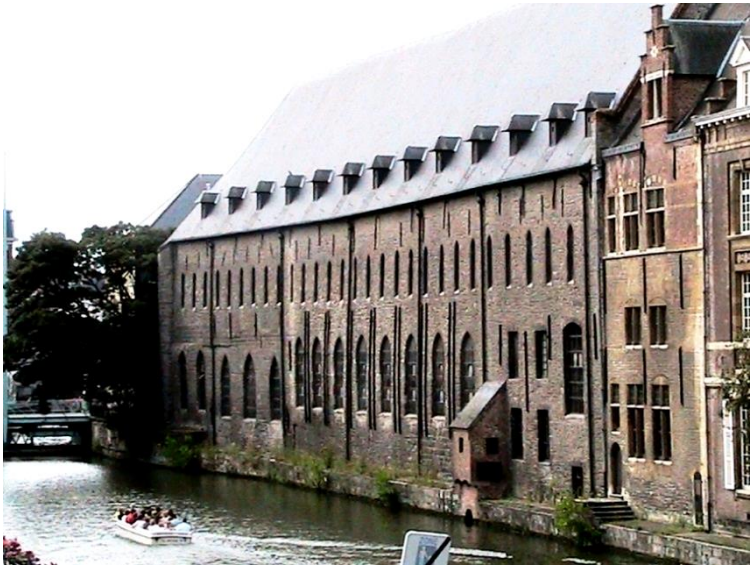

Gand, si dukej *Konventa e domenikaneve* ne fillim te shekullit te shkuar (lart); Kisha l'*Eglise Saint Michel*, ngjitur Konventes se domenikaneve, egzistuese ne kohet e Beato Alano-s.

Pergjate mureve antike arrihet ne hyrjen e *Konventes se vjeter domenikane*, sot selia e Universitetit te Gand-it (Gent), e quajtur *Pand*. Ne kete hyrje, ndodhen çela te tjera te freterve domenikane (foto poshte).

Gand, hyrja e *Konventes se vjeter domenikane,* sot selia e Universitetit te Gand-it (Gent), e quajtur *Pand*: çka ka ngelur nga vetratat e vjetra te Kishes se domenikaneve (lart), dhe detaje te Konventes se vjeter te domenikaneve (poshte).

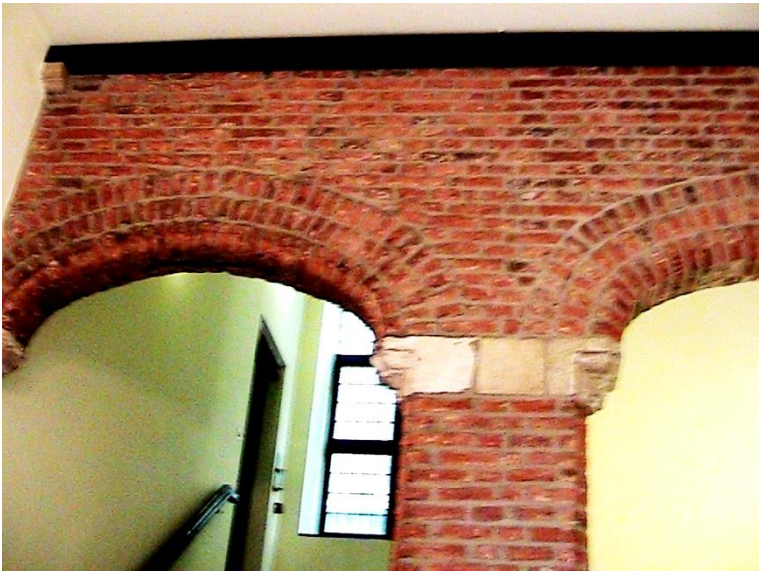

Gand, brenda *Konventes se vjeter te domenikaneve* shkallet (lart) dhe tavani antik me tulla (poshte).

Gand, *Konventa e vjeter domenikane*: çelet e katit te pare e te dyte.

Gand, *Konventa e vjeter e domenikaneve*: brenda njeres prej çelave te freterve.

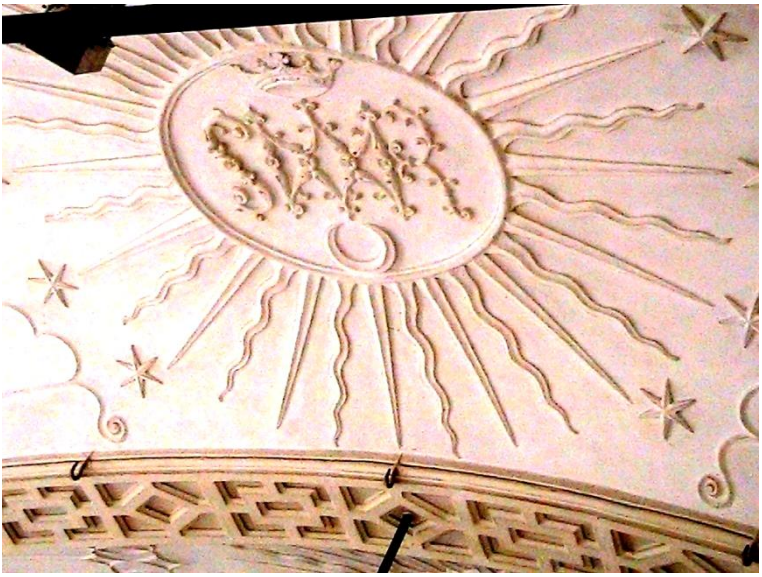

Gand, *Konventa e vjeter e domenikaneve*, kati perdhese, mensa e freterve domenikane.

Ne Universitetin Pand ende ruhet nje tabllo e Konventes se vjeter: San Domenico mbjell Trandafilin e Urdherit te Tij: ne te djathte eshte Beato Alano.

Beato Alano della Rupe.

Pak ne distance nga Konventa e domenikaneve dy beguinazhet e Gand-it (deformim i: "Beginnasium", ose Ginnasio i Beata Vergine Maria). Ne foto: *Kisha e Beguinazhit* e shekullit XIII, rreth se ciles qendronin shtepite e beguineve.

Gand, *Beguinazh* i shekullit XIII. Sot Beguinazhet jane bosh dhe shtepite e vjetra te Beguine-ve i jane shitur privateve.

Gand, *Beguinazh* i shekullit XIII: shtepite e Beguineve.

Gand, Beguinazh i shekullit XIII: shtepite e Beguineve.

Gand, *Beguinazh* i shekullit XIII, shtepite e Beguineve, te mbledhura rreth Kishes.

Gand, *Beguinazh i shekullit* XIII.
Detaje per porten e shtepise se Beguineve.

Gand, *Beguinazh i shekullit* XIII.

Gand, *Beguinazh i shekullit* XVII, detaje shkrimi mbi porte, lart ne hyrje: Beguinazh eshte defomim i emrit shume te bukur Begginnasium Beatae Mariae Virginis, ose, "Ginnasio della Beata Vergine Maria". Fjala Beghina, nga ana e vet, do te thote: "Gjimnazi i te Lumnueshmes Virgjereshes Maria".

Gand, *Beguinazh i shekullit* XVII, nje Kishez e vendosur ne hyrje te struktures (lart), dhe, ndoshta shtepi pritje per miqte (poshte).

Gand, *Beguinazh i shekullit* XVII secolo: shtepite e Beguineve.

Gand, *Beguinazh i shekullit* XVII: Kisha ne qender te Beguinazhit.

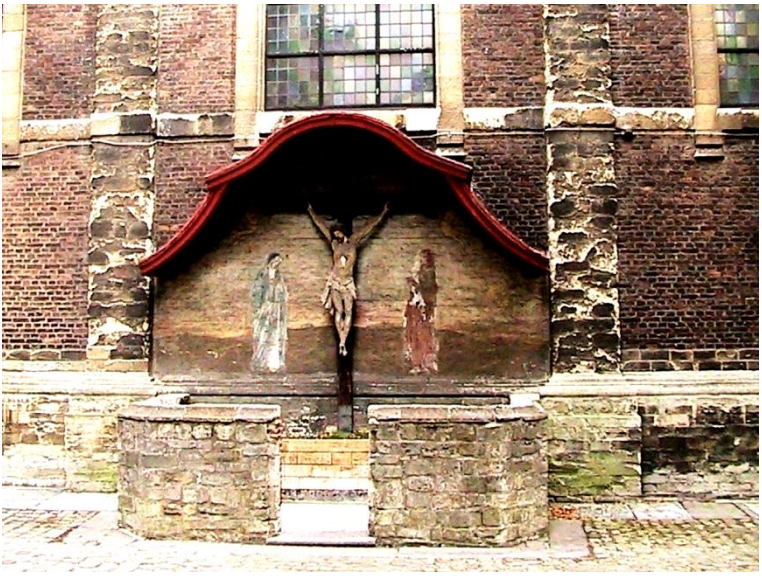

Gand, *Beguinazh i shekullit* XVII : Kryqezimi, ne ane te Kishes (lart); dhe nje statuje e Madones mbi porten hyrese te shtepise se nje Beguineje (poshte).

Nei Beguinazhet, ndoshta te pabanuara, kujtim dhe frymemarrje per jeten e Beguineve te vjetra.

Gand-i dhe mjediset, jeta e punes dhe ne heshtje e Beguineve.

Mjediset e Gand-it, foto te vjetra te Beguineve.

Gand-i dhe mjediset, foto te vjetra te Beguineve.

Gand-i, foto te vjetra te Beguineve gjate lutjes.

Gand-i, foto te vjetra te Beguineve gjate lutjes.

Se Rruzarit te Douai-t[70], recitimin e perditshem te Psalterit ose Rruzarit Marian, pjesmarrjen ne miresite shpirterore te vete Kongregacionit: ne nje leter te 15 majit 1470, Vikari i Pergjithshem i Kongregacionit te Holandes, Padre Giovanni Excuria (emri i te cilit ishte: John Uyt den Hove), pranon kerkesen e aprovimit te Bashkevellazerise se Douai-t (qe ai e kishte themeluar me 1464, ndoshta ne te njejtin vit kur pati shfaqjen e Madones se Rruzarit `[71]),

---

[70] Nje pllakate e Kishes se Notre Dame, ne Douai, na kujton prezencen historike te Alanos, ne ballkonin e Kishes ku ai, me 1470, themeloi Bashkevellazerine e Rruzarit. Sipas Angelo Walz O.P., perkundrazi Bashkevellazeria e Douai mund te jete themeluar *"ose nga viti 1464 deri 1468, [...] ose me 1470, si shume te tjere e mbeshtesin" ("sive ab anno 1464 ad 1468 [...] sive anno 1470 prout diversi diversae referunt)"*, in: A. WALZ O.P., *Compendium historiae Ordinis Praedicatorum*, p. 197.

[71] Per Orlandi-n (Cf. S. ORLANDI O.P., *Libro del Rosario*, p. 41, 79), dalja e Madones se Rruzarit mund te kete ndodhur me 1464 e me 1468.

Nga studimi i Orlandi-t mund te arrihet ne perfundim se, nese vizionet i kthejme me 1464, te shtate vitet e errta do te kene filluar kur ai gjendej akoma ne Bretagna, me 1457, dhe shfaqjet, keshtu, do te kene ndodhur ka gjasa ne Douai, ndoshta pikerisht ne Kishen e Notre Dame, ku ai, po ate vit, themeloi Bashkevellazerine.

Nese vizionet, perkundrazi, do te kene ndodhur me 1468, te shtate vitet e errta do te kene filluar kur ai jepte mesim ne

Chiesa di San Domenico, Nicastro (Catanzaro), Altare della Confraternita del Santissimo Rosario.

Paris, dhe vizionet do te kene ndodhur ne Konventen e vjeter domenikane te Gand-it, dhe ne Kishen e saj, te shkaterruar me 1800.

te paraqitur nga vete Beato Alano, duke i dhene teresine e meritave shpirterore te Rruzarit, me keto fjale: «fundata in communicatione omnium meritorum spirituali e oratione psalterii virginis Mariae» ("themeluar si Kungim te te gjithe meritave shpirterore dhe te lutjes se Psalterit te Virgjereshes Maria").

Statutet e Bashkevellazerise, te zbuluara nga Madonna e Rruzarit per Beato Alano-n, te japin vetem tre gjera te nevojshme:

1. Meritat e vellezerve te gjalle e te vdekur jane te perbashketa per te gjithe.

2. Regjistrimi dhe pjesmarrja ne Bashkevellazeri jane komplet falas.

3. Ne Vellazeri nuk ka asnje detyrim me gjobe ose mekat.

Ne Librin e Rruzarit te se Lavdishmes *Vergine Maria*, teksti ne gjuhen folklorike pizane te 1505, keshtu flitet per cdo gje falas ne Bashkevellazeri: "Persa i perket [...] menyres institucionale, ose te vertetes se hyrjes ne kete vellazeri, duhet te behet e ditur se pari se ajo eshte themeluar dhe instutucionalizuar vetem si komunikim liberal i oratorive te caktuara, keshtu qe ne te nuk jepet asgje e perkohshme, as ne hyrje, as ne dalje, as ne qendrim. Keshtu nese disa(qe Zoti i

Chiesa di San Domenico, Lamezia Terme (Catanzaro), Annunciazione della Beata Vergine Maria: l'Ave Maria è la dichiarazione d'Amore che Dio Padre inviò per mezzo dell'Arcangelo Gabriele. A questa dichiarazione Maria rispose: "Ghenoito", un verbo dal modo ottativo, che si traduce: "Voglio con tutto il cuore che ciò avvenga". Questa duplice dichiarazione d'Amore costituì il Matrimonio tra Dio Padre e Maria SS., e consentì che il Verbo diventasse Carne, nel Grembo Immacolato di Maria.

sheh) do ta benin kete gje, ose do te kerkonin ose merrnin para per kete gje, keta te ashtuquajtur sigurisht, pseudo profete duhet te neveriten dhe te perjashtohen nga kjo vellazeri e shenjte, dhe si kam frike, do te denohen nga ajo e lavdishmja Vergine Maria, si njerez qe ndotin e njollosin pastertine e vellazerise se saj"[72].

Kapitulli i Kongregacionit te Hollandes, me 1473, i imponoi vellezerve, "*unum Psalterium Beatae Mariae Virginis*" (nje Psallter ose Rruzar te te Lumnueshmes Vergine Maria), si lutje per falje per tu recituar per te gjallet e per te vdekurit: per here te pare kjo lutje u shkruajt ne Urdherin Domenikan.

Ne Colonia tashme me 1472 u shkruajt nje traktat i pare "*Tractatus de Rosario B. Mariae Virginis*", dhe ne Francoforte, ne Kishen e domenikaneve, me 1474, u ndertua nje Altar per Vellazerine e Rruzarit.

Me 1475, Alano mori pjese ne Lille, ne Capitolo della Congregazione d'Olanda, dhe, me kete rast, visitoi Vellazerine e

---

[72]**Cf. MICHELE DI FRANCESCO DI LILLA, *Libro del Rosario della Gloriosa Vergine Maria,* teksti ne gjuhen pizane folklorike, 1505, cap. V, in: S. ORLANDI O.P., p. 156-157.**

Chiesa del Rosario dell'Università domenicana, *Angelicum*, Roma, Altare della Madonna del Rosario (probabilmente era l'altare della Confraternita del Rosario).

Rruzarit te Douai, dhe, per tete dite, i predikoi anetareve te Vellazerise.

Sherbeu ky rast, qe Alano beri disa shkrime deçisive per historine e Psalterit, ose Rrusarit te Maria, dhe e çoi ne fund l'*Apologia* del Salterio di Maria[73].

Ne Douai, Alano predikoi tete dite per bashkimin shpirteror te te regjistruarve ne Vellazeri.

Nje nga auditori, anetar i Vellazerise se Rruzarit te Douai-t, shkruan esencen e diskutimit te tij, te cilen, pas vdekjes se Alano-s e publikon ne: *Livre et ordonnance de la devote confraire du psaultier de la glorieuse Vierge Marie[74],* nje dokument i sigurte i mesim-dhenies se tij, dhe, siç shkruan Barile, "nuk eshte shkrim i Alanos, por shume sipas shpirtit te tij dhe pra qe mund te thuhet si i tij"[75].

---

73 titulli ekzakt latinisht eshte: *Apologeticus seu tractatus responsorius de Psalterio V. Mariae, ad Ferricum de Cluniaco, ep. Tornacensem, dh*e i korrispondon librit te pare te koleksioneve te Coppenstein-it.

74 Teksti i sjelle nga: S. ORLANDI O.P., *Libro del Rosario,* p. 58-65. Behet fjale per nje tekst ne frengjishte te vjeter, me influenca flaminge, por ende te kuptueshme.

75 Cf. R. BARILE O.P., *Il Rosario, Salterio della Vergine"*, pag. 65.

Pompei, *Santuario della Madonna del Rosario*, Altare Maggiore.

Ne to Alano predikon per nevojen e regjistrimit ne regjistrin e nje Bashkevellazerie te cfaredoshme, per te marre pjese ne meritat e te tere Vellazerise se Rruzarit.

Regjistri i Vellazerise eshte, ne fakt, si "Libri i Jetes".

Recitimi i perditshem i Rruzarit nga te regjistruarit ne Vellazeri, i fut ata ne nje rrjet teper te madh te fuqishem solidariteti shpirteror, duke u bashkuar lutjet e tyre bashke nga me e Shenjta Maria.

Privilegji qe Alano predikonte ishte e pamate (dhjete mije vjet), si thjesht mbrojtje nga Santa Vergine, jo vetem nga gjynahet e vdekshme, por dhe nga: "rrufeja dhe bubullima, kusaret, hajdutet, vrasesit, nga te gjithe armiqte e ferrit», dhe e gjitha kjo pa shpenzuar asnje lek, meqenese Alano nuk donte qe «te jepej para».

Ne fund te qershorit 1475, Alano shkoi ne Tournai, jo larg nga Douai, per te takuar Peshkopin Ferriko, dhe per ti dorezuar l'*Apologia del Rosario*[76], si

---

[76]Ne te vertete Beato Alano nuk ka dashur kurre qe Psalteri i Marias te quhej "Rosario", ose "Serto", ose "Chappellet", meqenese, atehere, te tille emra, kishin nje kuptim profan e mondan. Shpejt pas vdekjes se Alano-s, pavaresisht, fjala Rruzar "Rosarium" percaktonte Psalterin e Jezusit e te Maries.

Tournai, *Katedralja Notre Dame*, ku ndodhi, ne qershor 1475, takimi ndermjet Alano-s dhe Peshkopit Ferrico dhe dorezimi i Apologjise, Apologia.

Tournai, fasada e Katedrales *Cathédrale Notre Dame*, dhe, perrreth, pallati episkopal, siç eshte sot (lart), dhe siç ishte ne kohen e Beato Alano-s (poshte).

Tournai, holli i *Cathédrale Notre Dame*. Statujat ka te ngjare te kene qene edhe ne kohen e Beato Alano-s.

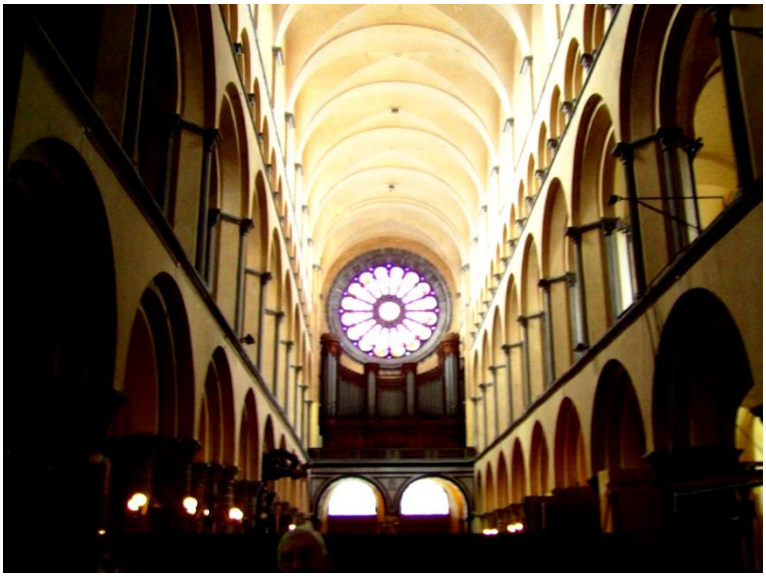

Tournai, brenda *Cathédrale Notre Dame*, pare nga hyrja (lart), dhe nga Altare Maggiore (poshte).

Tournai, brenda *Cathédrale Notre Dame*: dritare tavani, ndertuar pas Beato Alano-s (lart); dhe varret e Peshkopeve te Tournai-t, dale ne drite me 2010 (poshte).

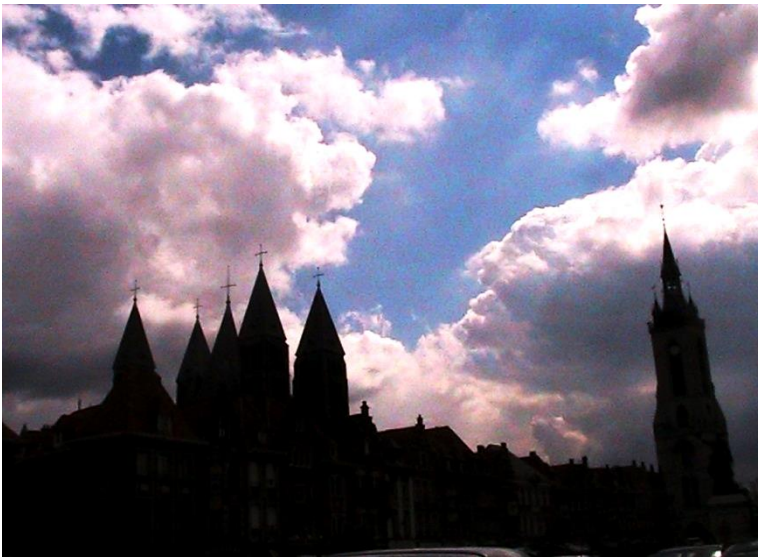

Tournai, *Kisha Saint Jacques*, teper afer Cattedrale di Notre Dame: eshte vendi ku ndejti ka mundesi Beato Alano gjate qendrimit te shkurter ne Tournai.

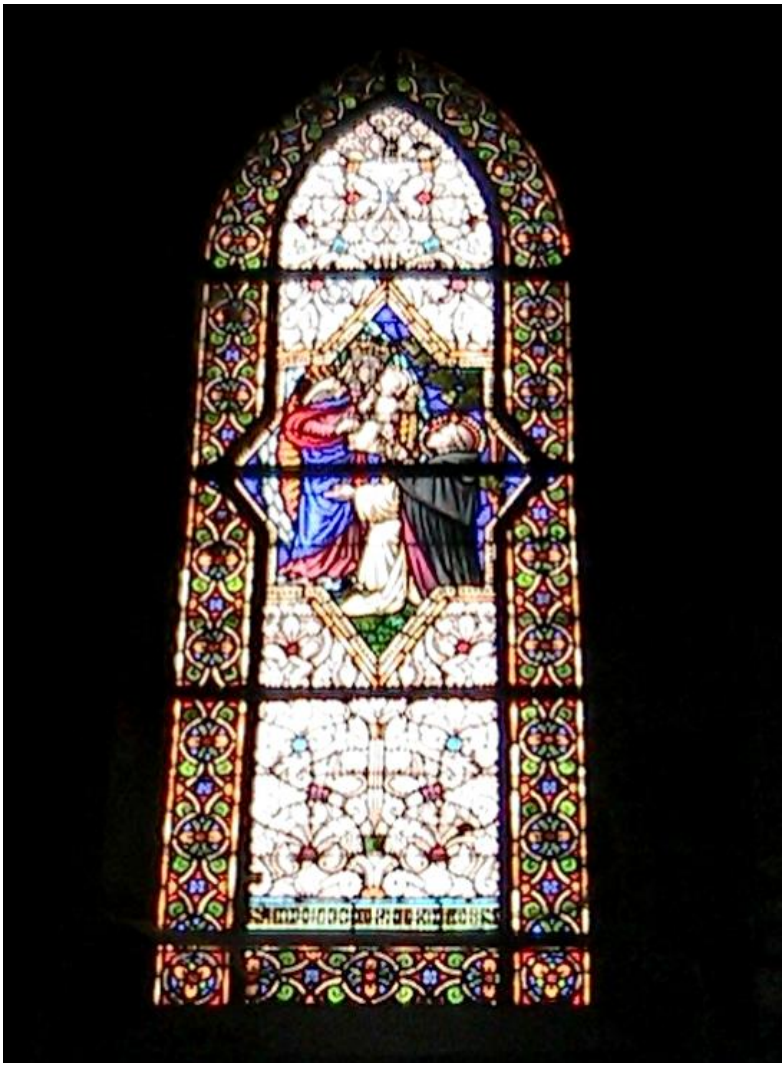

Tournai, *Kisha Saint Jacques*, vetrata e Madones se Rruzarit, shenje e perkatesise se vjeter te Kishes ndaj Urdherit Domenikan.

justifikim per kritikat qe Peshkopi i kishte bere, dhe, shpejt pas, visitoi miqte e tij heremite, certosini di Hérines[77], dhe veçanerisht te Parin e tyre, Lorenzo Musschesele (Laurentius Musgheselius).

Para se te fillonte vitin e ri shkollor ne Rostok, Alano ndali, me pas, per ca kohe ne Gand, duke vijuar pastaj ne Konventen domenikane te Zwolle.

Disa tradita thone se ne kete Konvente ai jetoi, Lektor dhe Predikues, qe nga 1474, kur nuk jepte mesim ne Rostock.

Me 15 gusht 1475, Solemniteti i Lidhjes me Marian, Alano u semur papritur, dhe, pas njezet ditesh semundje, u shuajt me qetesi me emrin e Marias ne buze, siç tregojne tradita te vjetra, me 8 shtator 1475, ose, sipas nje tradite tjeter, mbremjen e 7 shtatorit 1475, ne moshen 47 vjeç.

Sipas fratit MICHELE DI FRANCESCO DI LILLA, bashkekohes dhe dishepull i Beato Alano: "Ne vitin 1475, qe do te thote viti, dhe ne te vertete ne po te njejten dite qe

---

[77] Herines ishte Certosa di Chercq e vjeter , ne afersite e Tournai, ne provincen e Hainault (Belgio).

***Certosa di Chercq e vjeter*, ne mesjete e quajtur *Certosa di Herines*, ne afersi te Tournai, ne provincen e Hainault (Belgio), qe Alano shkoi ta vizitoje, pasi i dorezoi Peshkopit Ferrico l'Apologia, miqte e tij murgj certosini dhe te Parin e tyre Lorenzo Musschesele(Laurentius Musgheselius).**

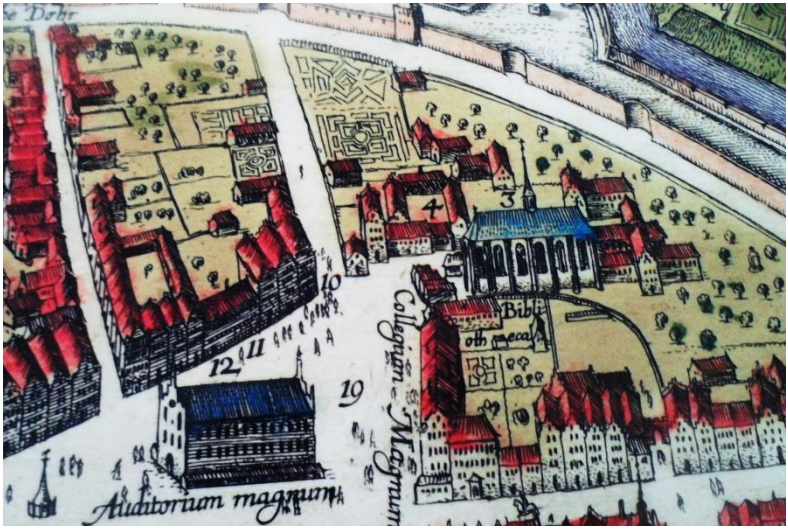

Rostock, harte e shekullit XVII: si paraqitej *qyteti mesjetar* i Rostock-ut (lart), dhe *l'Università*, i quajtur Collegium Magnum, qe kishte prane l'Auditorium magnum dhe Kishen (poshte).

Rostock, i famshmi *Università* del Meclemburgo (Universitätsplatz, 1), ku Alano dha teologji, nga 1470 me 1475, vit kur vdiq, si paraqitet sot (lart), dhe si paraqitej ne shekullin XVI (poshte).

FORMVLA

IVRAMENTI STVDIOSORVM,

QVI MEMBRA ESSE HVIVS ACADEmiæ, & Priuilegijs illius frui cupiunt: proposita ab antiquis Gubernatoribus Academiæ, anno 1419. die 12. Nouembris primùm inchoatæ.

EGO N. iuro vobis Domino Rectori Vniuersitatis studij Rostochiensis, vestris quoq; in hoc officio successoribus, obedientiam in licitis & honestis.

Et quòd volo obseruare statuta, & per ipsam Vniuersitatem statuenda: ac procurare bonum Vniuersitatis eiusdem, pro posse & nosse meis, ad quemcunq; statum peruenero.

Et, si propter excessum, per me commissum, aut propter inobedientiam, per Vniuersitatis Rectorem mihi mandatum fuerit, vt intra certum terminum ab oppido Rostock recedam, & ante terminum mihi præfixum non reuertar: illud, cùm mihi mandatum fuerit, semota omni rebellione exequar: nisi super dicto recessu, & termino mihi præfixo, per consilium Vniuersitatis, siue per Rectorem, mecum fuerit dispensatum.

Nec quo modolibet recedendo, quin satisfecerim Creditoribus meis, aut eorum expressam obtinuerim voluntatem.

Deferendo habitum honestum, prout Vniuersitas suis Professoribus & membris actualibus decreuerit gerendum.

Promitto quoq; me inhabitaturum domos Academiæ, nisi ob iustas causas per Rectorem mecum fuerit dispensatum.

Sic me DEVS adiuuet.

UA Rostock 1.8 Matrikelbücher, Matrikel WS 1419 - SS 1760 http://rosdok.uni-rostock.de/resolve?id=rosdok_document_000000000176&img&page=0003

Università di Rostock, liber origjinal i regjistrimit dhe i betimit te studenteve, viti1419. Kete liber Beato Alano e pa dhe e preku me dore.

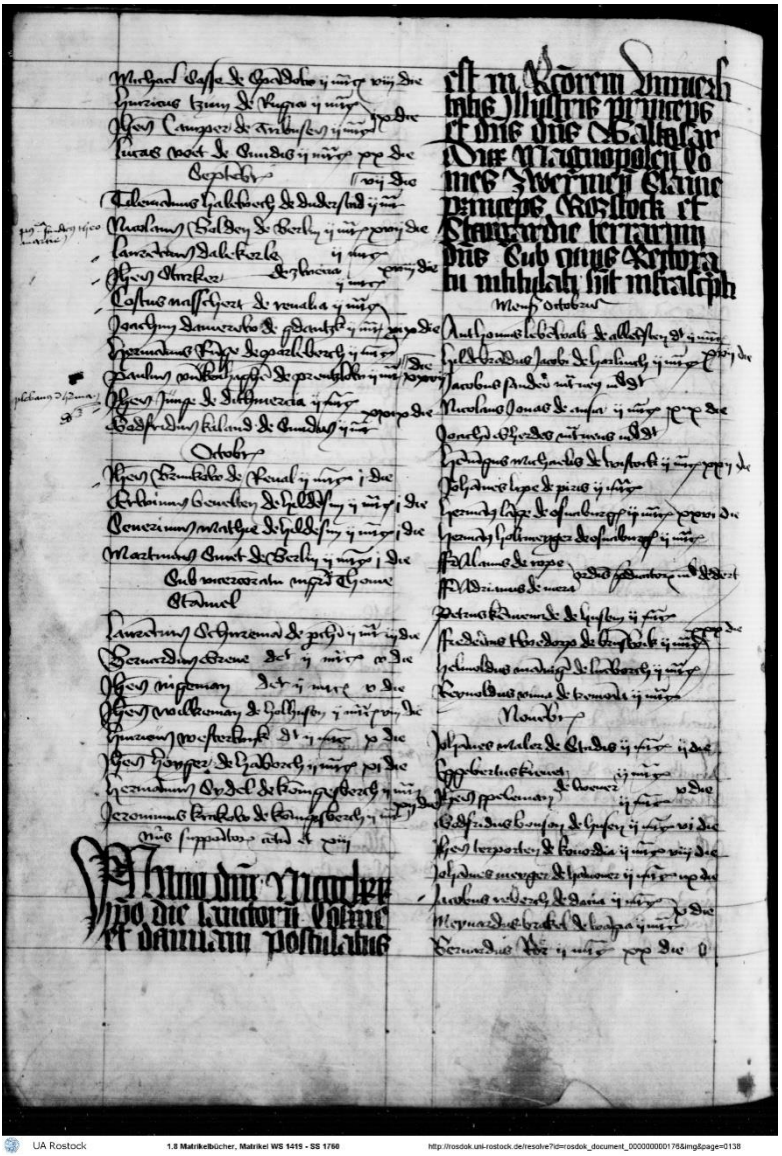

UA Rostock 1.8 Matrikelbücher, Matrikel WS 1415 - SS 1760 http://rosdok.uni-rostock.de/resolve?id=rosdok_document_0000000001768img&page=0138

Università di Rostock, regjister autentik i regjistrimit te studenteve. Ne rrjeshtin 20 te kollones dyte jane permendur si: “fr. Alanus de Rupe”, ashtu dhe “fr. Adrianus de mera”, qe do te mbledhe shenimet e vellait ne vdekjen e tij.

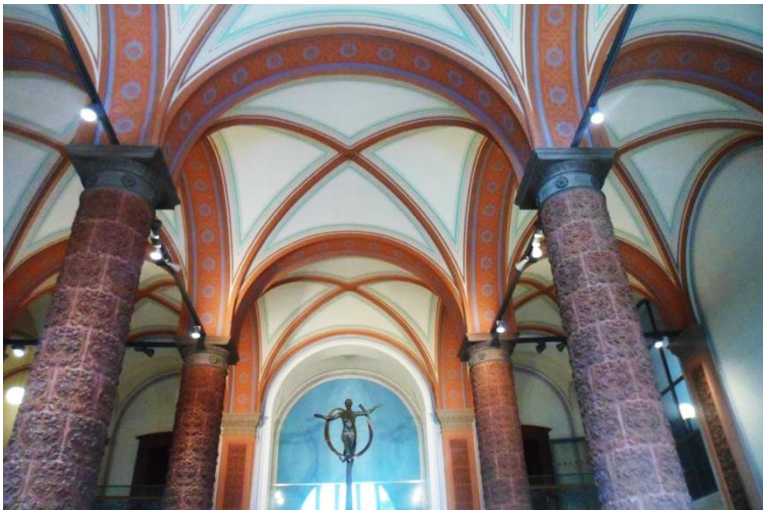

Rostock, *brenda Università* (lart), dhe *oborri* i brendshem ku ndodhen dy vepra te mesjetes, nje paraqitje e Madonna del Rosario-s dhe nje e San Michele Arcangelo. Ka mundesi qe ishte pikerisht Beato Alano qe i komisiononte.

Rostock, oborri i Università: *La Madonna del Rosario*. Jezusi femije ka nje Corona del Rosario te madhe nder duar qe ja drejton botes.

Ne krah te 'Università, *kisha e vjeter e Università*, sot kult evangjelik (lart), dhe manastiri i vjeter (poshte):ishin ekzistues ne kohen e Beato Alano-s.

***Kisha e vjeter San Michele dhe Manastiri i vjeter*, sot kisha e kujtit luteran, dhe Biblioteca mesjetare e Università di Rostock.**

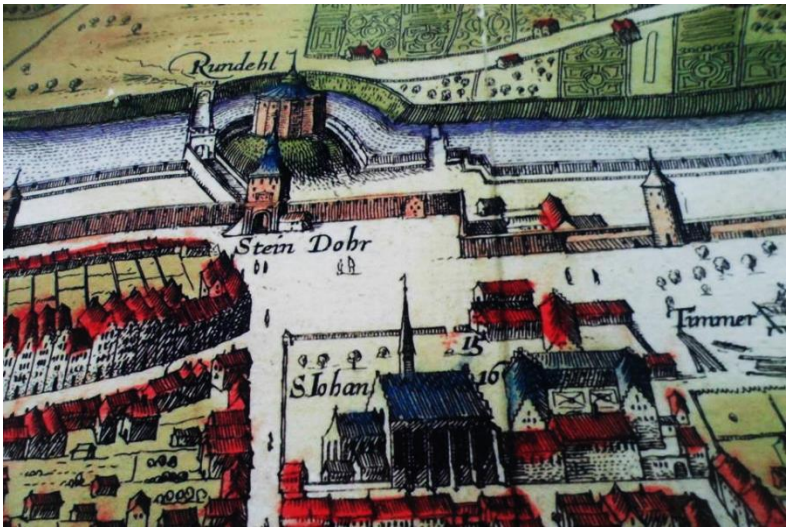

***Kisha antike dhe Konventa antike e Domenikaneve*, ne nje harte te shekullit XVII. Kisha ndodhej ndermjet rrugeve te sotme Steinstraße, Johannisstraße, kistenmacherstraße, prane mureve te Qytetit (wallstraße), dhe Portes se Qytetit, te quajtur Steintor.**

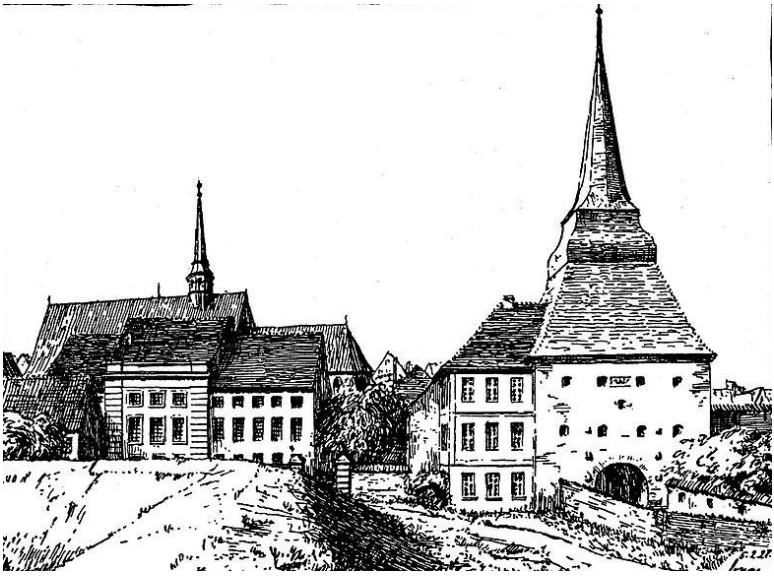

Shtyp i 1820 (lart): mbas shtepise shihet Kisha e domenikaneve; Shtyp i 1841 (poshte): Kisha duket se shfaqet ende, edhe pse u shkatrrua me 1830.

Rostock, Museo (Kunsthistorisce Museum), Pjese e Altarit dedikuar *Madones*, shek. XV: ka shume te ngjarere qe te ishte Pjesa e Altarit ku Beato Alano festonte Meshen e Shenjte te perditshme.
Ajo vjen nga Kisha antike Domenikane (domenikanerKlosterKirKe St. Johannes), pas shkaterrimit te saj me 1831.

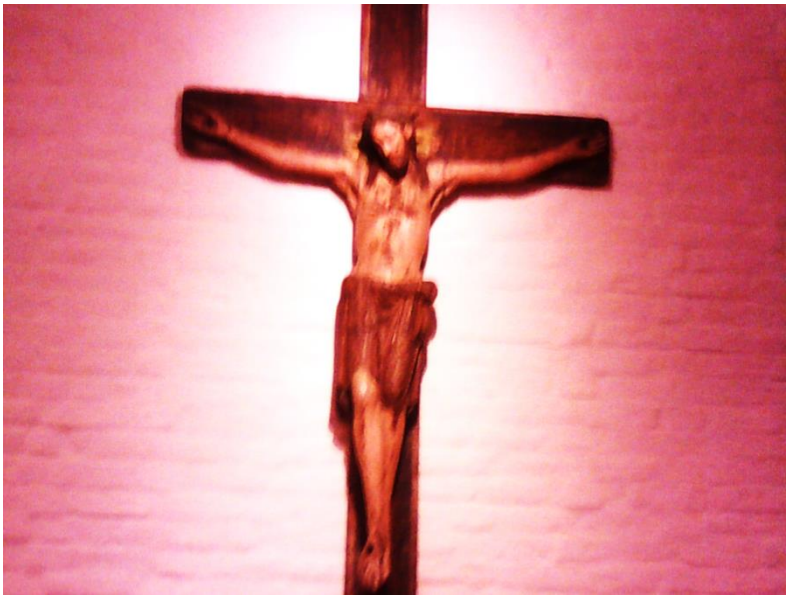

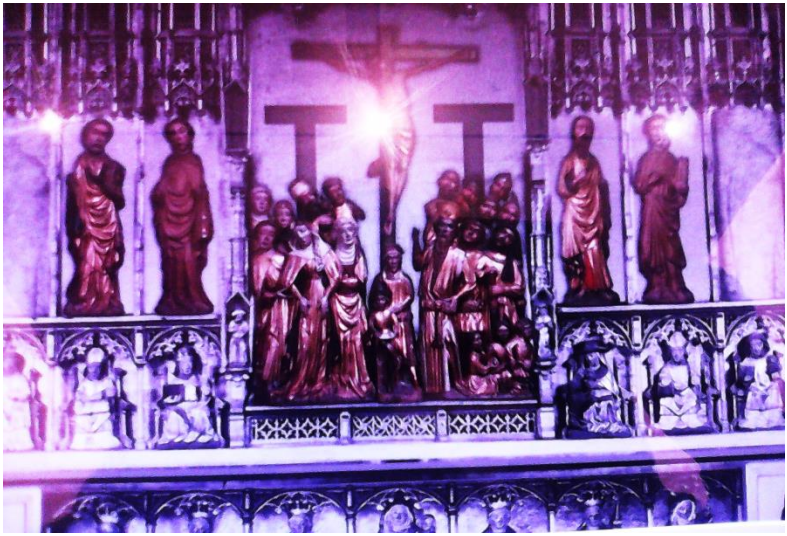

Rostock, Museo(Kunsthistorisce Museum), *Kryqezuesi* (lart) dhe Altari Madhor (*Dreikönigsaltar*) i Kishes antike te Domenikaneve (poshte).

Ne afersi te ketyre *Mureve* gjendej Kisha antike dhe Konventa antike domenikane, te shkaterruara me 1830.

***Muri* antik i Qytetit te Rostock-ut ekzistues ne kohen e Beato Alano-s.**

Porta antike e Qytetit te Rostock-ut, e quajtur *Steintor*, qe qendron ne afersi te Konventes antike domenikane.

Porta antike e Qytetit te Rostock-ut, e quajtur *Steintor*, qe ekziston sot qe nga koha e Beato Alano-s: ne afersi te saj, ngriheshin Kisha e vjeter dhe Konventa e Domenikaneve.

Rostock, nje plan i Manastirit *Certosa di Marianehe*, ne shekullin XVI (lart). Sot ndertesa te Manastirit Certosa, te shkaterruara me 1630, nuk ka mbetur asgje (poshte). Manastiri certosa di Marianehe ndodhej ne rrugen midis Rostock-ut e Warnemünde-s, ndermjet stacionit te sotem hekurudhor Marianehe dhe atij te Warnow-t.

Fragment i nje *Doreshkrimi* vjen nga Manastiri Certosa di Marianehe, shek. XV, ruhet prane Bibliotekes se Università di Rostock.

Pllake Varri **e nje Domenikani, Profesor Teologjie i Università di Rostock, gjendet ne Kishen e Universitetit. Nese Beato Alano do te kishte vdekur ne Rostock, do te kishte patur te njejtin gure varri dhe varri i tij do te ishte ne Kishen e Universitetit te Rostock-ut.**

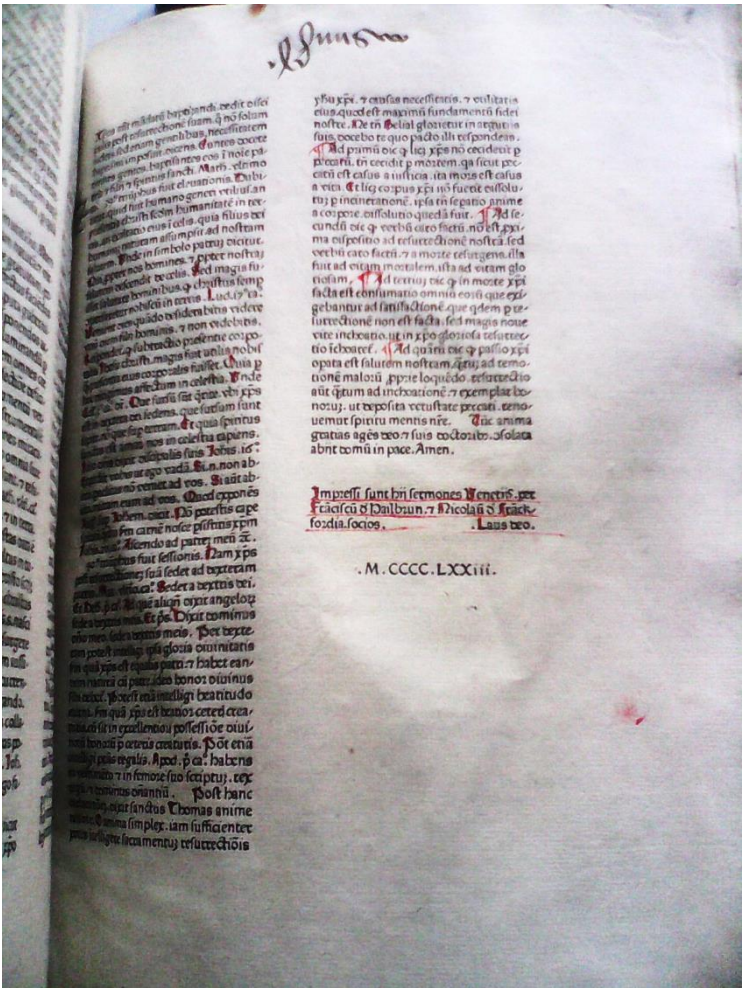

Ekzemplari vetem, Incunabolo **dell'antico Convento domenicano di Rostock, qe mban daten 1473, i ruajtur ne Biblioteca Universitaria di Rostock: ky tekst, sigurisht do te jete marre ne dore nga Beato Alano, duke qene se jane vitet kur ai jepte mesim ne Universitet.**

Rostock, Museo: detaje te nje tablloje te 1705, qe tregon origjinen e Konventes domenikane ne Rostock. San Domenico dhe Murgeshat Domenikane te Manastirit Santa Caterina te Siena-s kane Kuroren e Rruzarit ne duar.

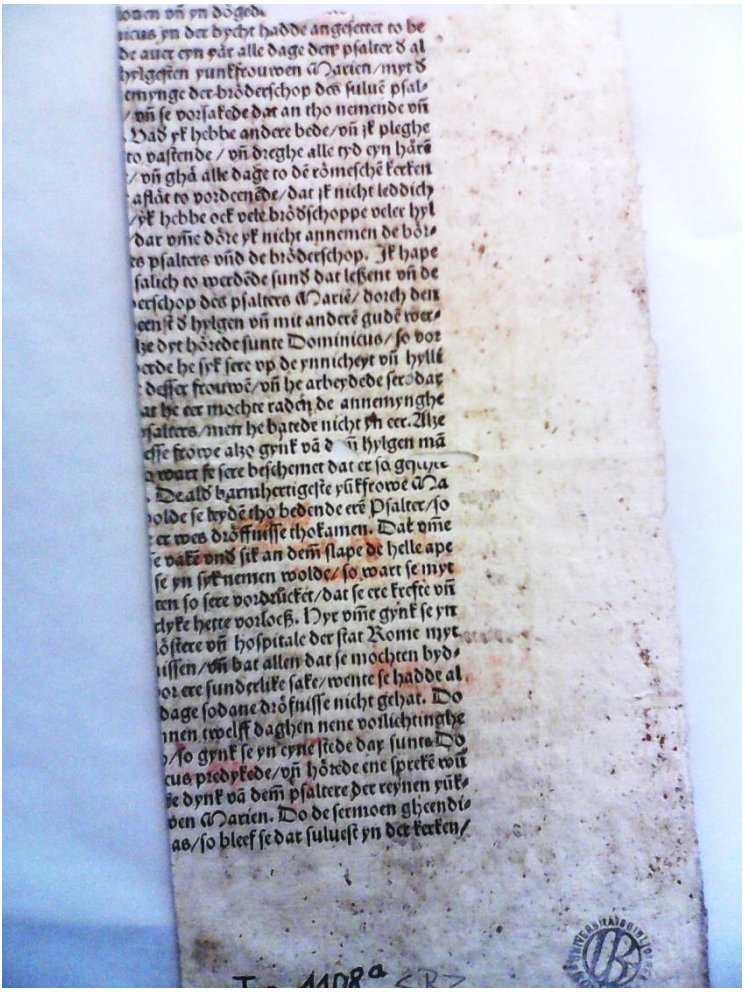

Fragment i nje ekzemplari te 1518, i perkthimit te pare ne gjermanisht te veprave te Beato Alano-s, ruajtur ne Rostock prane Biblotekes se Universitetit.
Ky tregon famen e madhe te shenjterise qe perhapet shpejt pas vdekjes se tij.

u krijua vellazeria e shenjte ne Colonia[78], qe d.m.th. ne diten e Lindjes se te Lavdishmes Vergine Maria, u nda nga kjo jete me perkushtimin me te larte"[79].

U varros ne Kishen e Domenikaneve, ne Zwolle, vazhdim i Konventes ku Alano vdiq.

Kisha, pas pak vitesh, u dogj, dhe u rindertua imponuese dhe madheshtore siç e shohim sot, me 1511, sigurisht per nder te Maestros se madh Alano, qe ishte varrosur aty.

Por sprovat e kesaj Kishe s'kane patur fund ende, dhe ajo eshte ende e perdhosur[80].

---

[78] Sipas Filippo Argelati, Beato Alano vdiq "nel MCCCCLXXV, diten e Lindjes se vete te Lumnueshmes Virgjereshe, vit dhe dite ne te cilen u krijua ne Colonia (Këln) Vellazeria e Rruzarit, qe nga Autori jone (il Beato Alano) ishte promovuar me shume energji", in: F. ARGELATI, *Biblioteca degli volgarizzatori*, p. 394.

[79]Cf. MICHELE DI FRANCESCO DI LILLA, *"Quodlibet"*, version ne gjuhen folklorike pizane, te viteve te para 1500, parte IV n.8, in: ORLANDI S., *Libro del Rosario,* pag. 175.

[80] Kisha ne fillim u pushtua nga Protestantet, pastaj u nuarr nga Shteti dhe u be Biblioteka e Zwolle-s, pastaj u be salle per koncerte dhe per ekspozita, dhe ne fund, me 2012, i ka bere vend nje librarie luksoze. Ish Konventa e domenikaneve, sidoqofte, eshte sot nje Konservator muzike, dhe ish Biblioteka e Konventes, qe ishte ne nje ndertese te vogel ngjitur Kishes antike, i ka bere vend nje Restoranti.

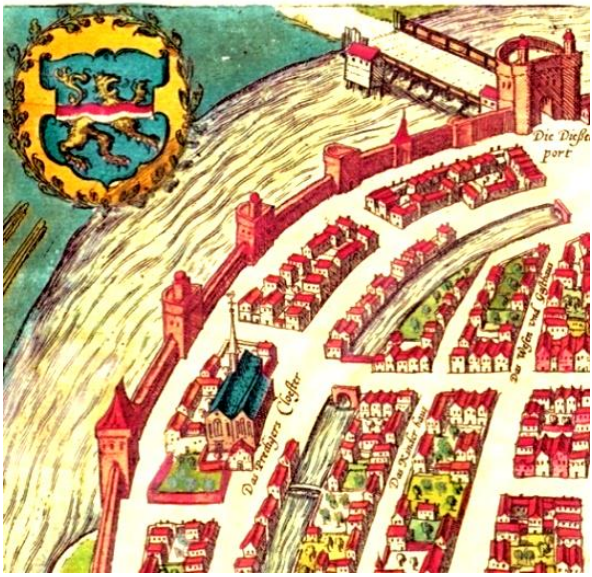

Zwolle, planimetri e Qytetit e shekullit XVI, dhe detaje te Kishes antike te domenikaneve, e quajtur "Broerenkerk".

Zwolle, kisha e re e domenikaneve "San Tommaso d'Aquino" gati jashte qendres historike, e rrethuar nga kanale (siper).

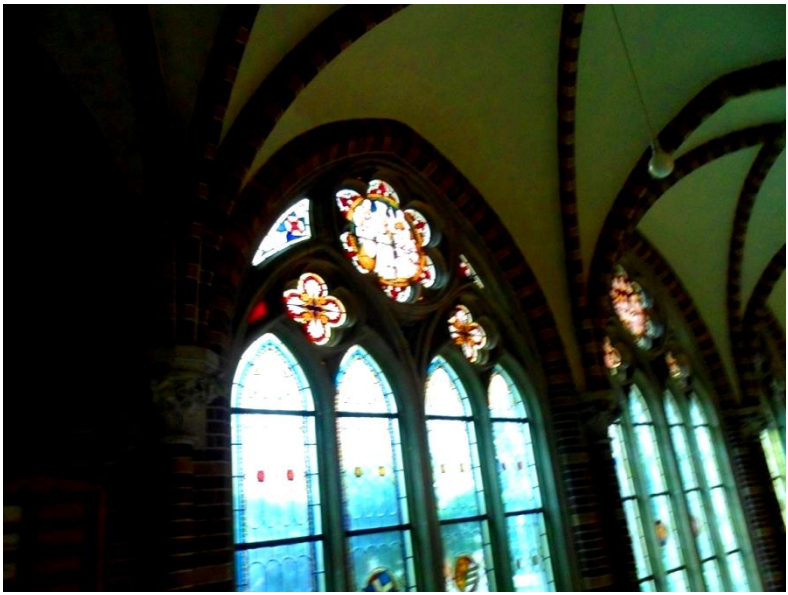

Zwolle, kisha e re e domenikaneve "San Tommaso d'Aquino": il Convento dhe oborri i Chiostro-s.

Zwolle, kisha e re e domenikaneve "San Tommaso d'Aquino": nje *Statuje anonime* ne fasade, me Rruzarin ne dore, duket se paraqet pikerisht Beato Alano-n e Rupe-s.

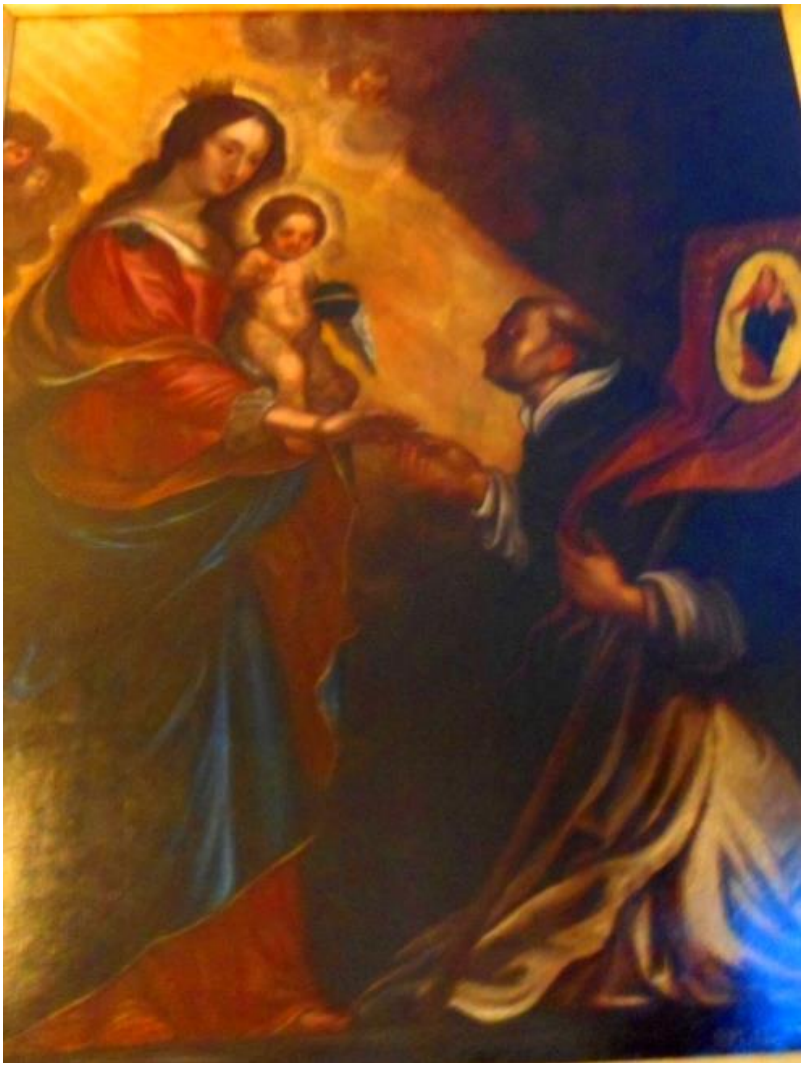

Zwolle, kisha e re e domenikaneve: ne dhomen e sendeve sacrestia nje tabllo e *Beato Alano-s* te kujton nderimin per Maestron e madh, ka qene ne Zwolle (Hollande)te pakten deri ne shekullin XVII.

Zwolle, brenda Kishes se re te Domenikaneve dedikuar San Tommaso d'Aquino-s.

Zwolle, detaje te organos se Kishes se re te Domenikaneve dedikuar San Tommaso d'Aquino-s.

Zwolle, Kisha e re e Domenikaneve San Tommaso d'Aquino", convento: Madona antike e Rruzarit ose Madona e Fitoreve.

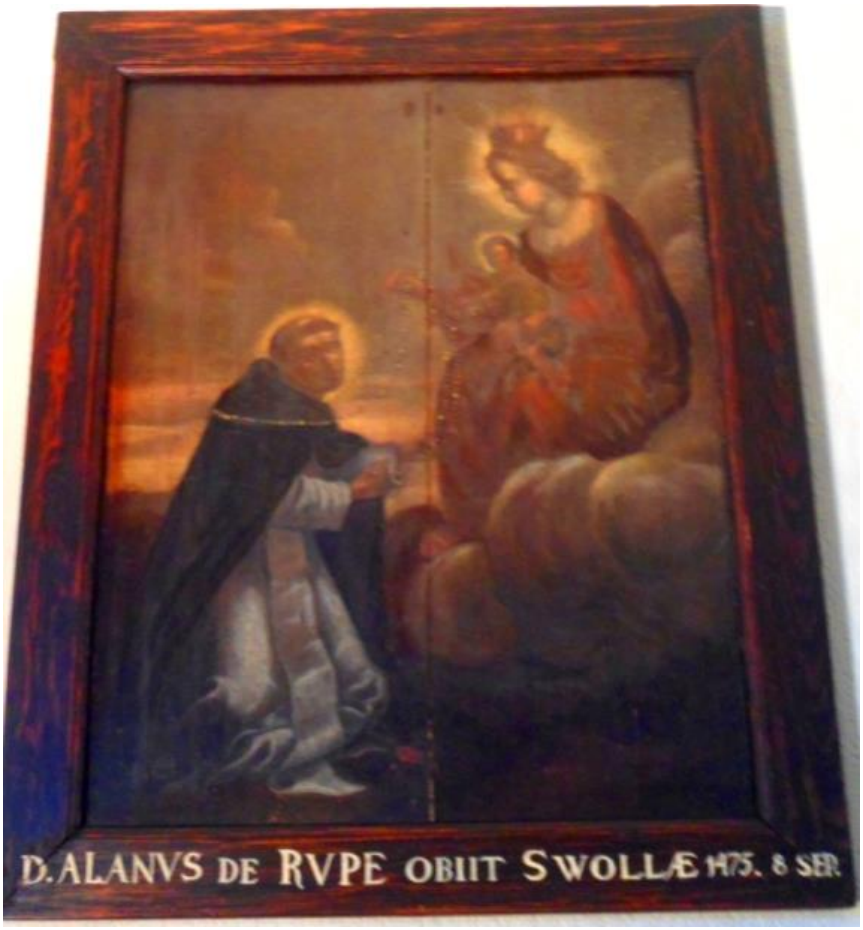

Zwolle, Kisha e re e domenikaneve "San Tommaso d'Aquino", tabllo e vjeter e Beato Alano-s qe gjendet ne mensen e Eterve Domenikane.

Zwolle, Kisha e re e domenikaneve e dedikuar San Tommaso d'Aquino-s, tabllo antike e *Beato Alano-s*, paraqitur ne plan te pare dhe pa korrektime ngjyrash.

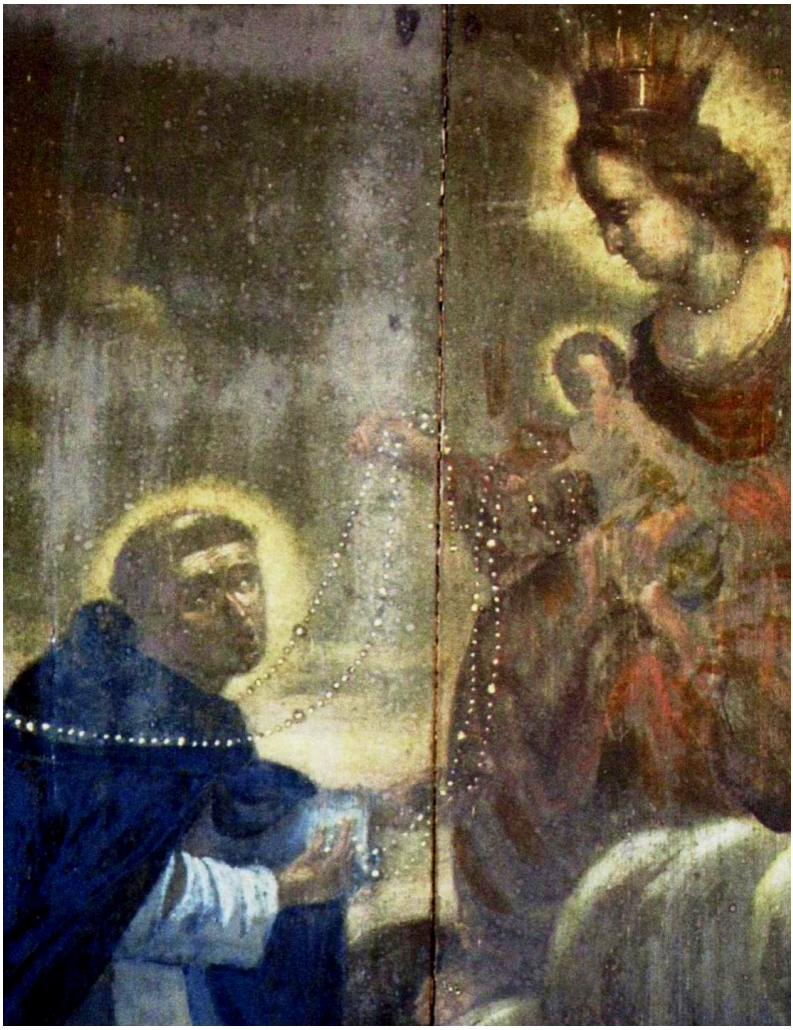

Zwolle, Kisha e re e domenikaneve e dedikuar San Tommaso d'Aquino-s, tabllo antike e *Beato Alano-s*, detaje te vizionit te Beato Alano-s qe merr Rruzarin me 150 rruaza te ndritshme ne qafe, nga Madonna dhe nga Gesù Bambino.

Zwolle, Kisha e re e domenikaneve e dedikuar San Tommaso d'Aquino-s, tabllo antike e *Beato Alano-s*, karakteristik shikimi i Beato Alano-s.

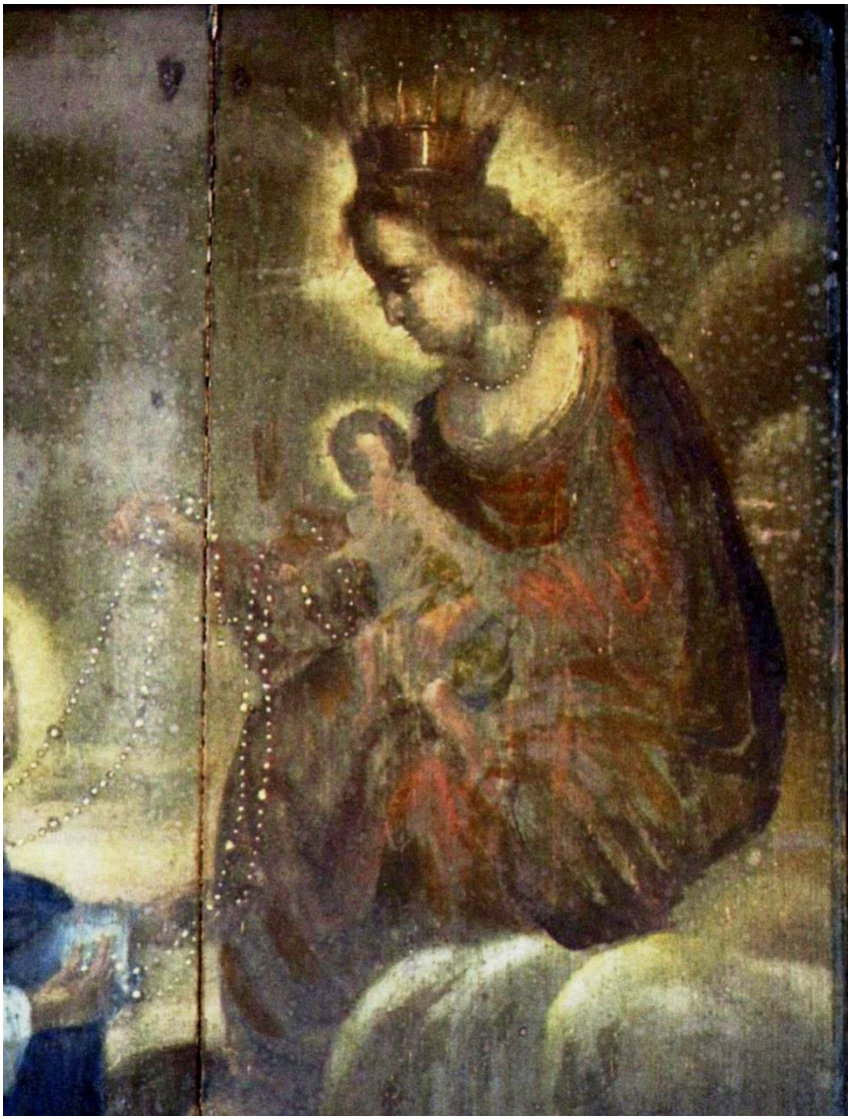

Zwolle, Kisha e re e domenikaneve e dedikuar San Tommaso d'Aquino-s, tabllo antike e *Beato Alano-s*, detaje te Madones se Rruzarit dhe te Jezusit Femije, qe vendosin ne qafen e Beato Alano-s nje Kurore Rruzari me150 kokrra.

Zwolle, Kisha e vjeter e domenikaneve, e quajtur *Broerenkerk*, qe eshte rreth nje km nga Kisha e re, pergjate mureve antike te Zwolle-s (Hollande).

Zwolle, Kisha e vjeter domenikaneve, quajtur *Broerenkerk*: Kisha qendron, ashtu, dhe te mbush zemren pafund, kur e sheh.

Zwolle, Kisha e vjeter e domenikaneve, e quajtur *Broerenkerk*: Kisha, sot eshte e ç'shenjteruar dhe pershtatur ne librari, paçka se brenda ndodhet ende varreza e vjeter e freterve domenikane, nder te cilet edhe varri i Beato Alano della Rupe-s.

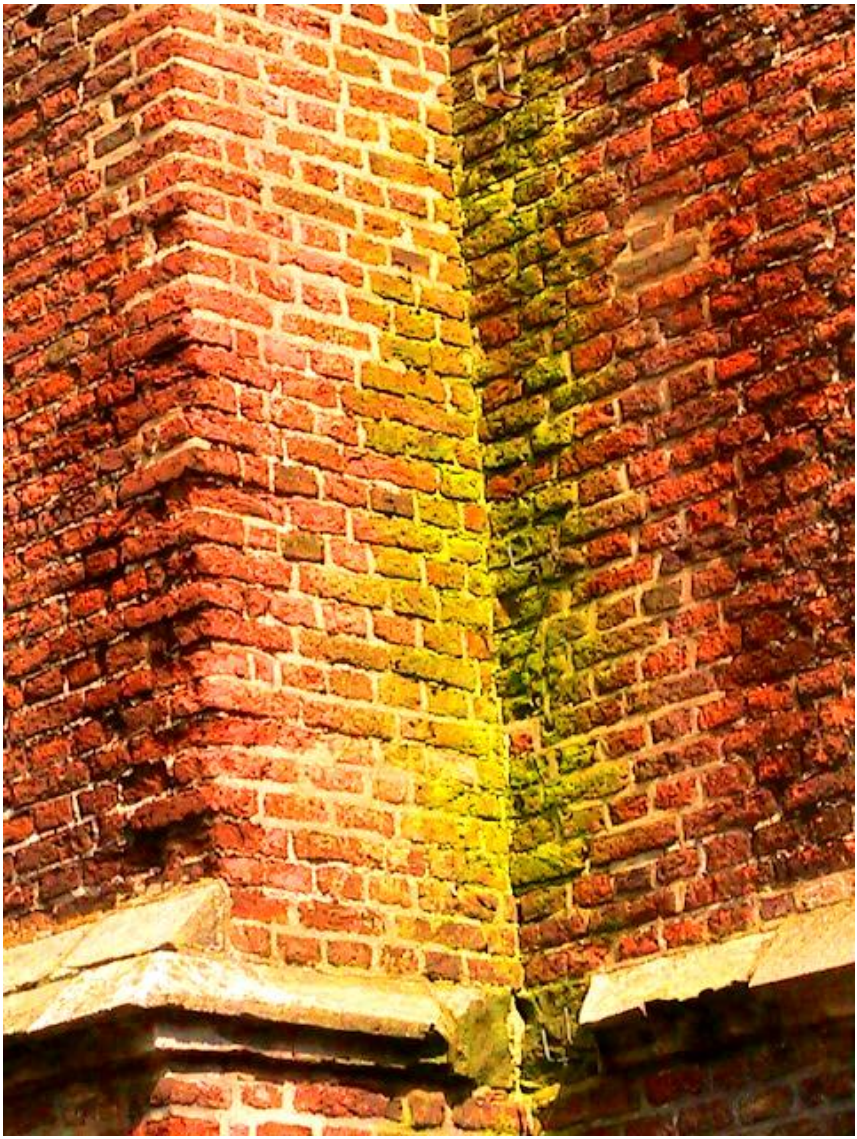

Zwolle, Kisha e vjeter e domenikaneve, e quajtur *Broerenkerk*: detaje te ndertimit me tulla.

Zwolle, Kisha e vjeter domenikaneve, quajtur *Broerenkerk*.

Zwolle, Kisha e vjeter domenikaneve, quajtur *Broerenkerk*.

Zwolle, Kisha e vjeter domenikaneve, quajtur *Broerenkerk*.

Zwolle, Kisha e vjeter domenikaneve, quajtur *Broerenkerk*.

Zwolle, Kisha e vjeter domenikaneve, quajtur *Broerenkerk*.

Zwolle, Kisha e vjeter domenikaneve, quajtur *Broerenkerk*.

Zwolle, Kisha e vjeter domenikaneve, quajtur *Broerenkerk*.

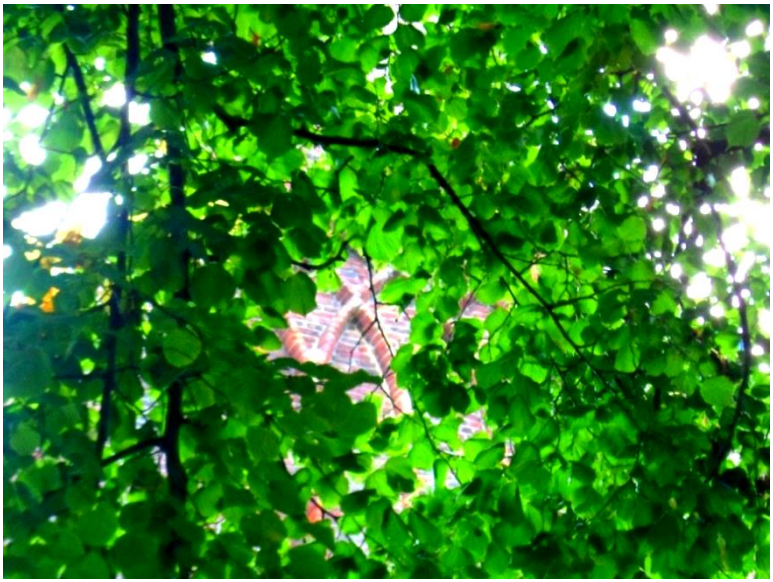

Zwolle, Kisha e vjeter domenikaneve, quajtur *Broerenkerk* (lart), dhe qielli mbi Kishe (poshte).

Zwolle, Kisha e vjeter domenikaneve, quajtur *Broerenkerk*.

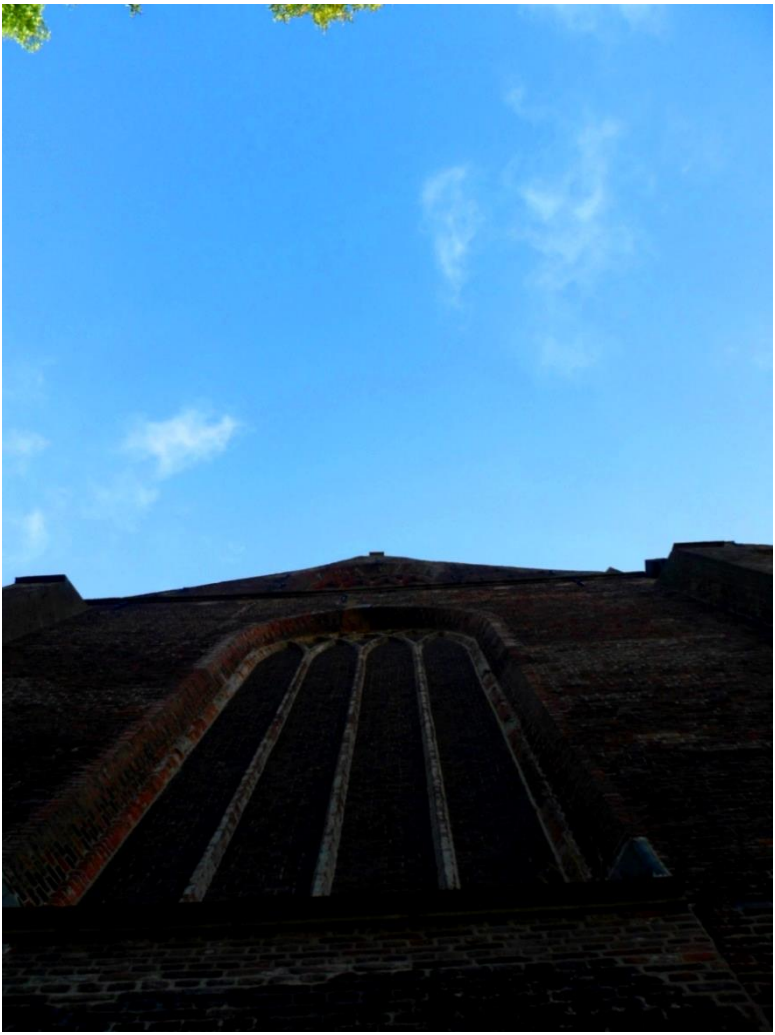

Zwolle, Kisha e vjeter domenikaneve, quajtur *Broerenkerk*.

Zwolle, *Biblioteca* e vjeter, sot restorant, prane Kishes se vjeter domenikane, quajtur *Broerenkerk*.

Zwolle, Kisha e vjeter domenikaneve, quajtur *Broerenkerk*.

Zwolle, *Biblioteca* e vjeter lart), dhe Kisha e vjeter e domenikaneve, quajtur *Broerenkerk*.

Zwolle, fasada anesore e Kishes se vjeter te domenikaneve, e quajtur *Broerenkerk*

Zwolle, fasada anesore e Kishes se vjeter te domenikaneve, e quajtur *Broerenkerk*.

Zwolle, fasada anesore e Kishes se vjeter te domenikaneve, e quajtur *Broerenkerk*.

Zwolle, apsida e Kishes se vjeter te domenikaneve, te quajtur *Broerenkerk*.

Zwolle, apsida e Kishes se vjeter te domenikaneve, te quajtur *Broerenkerk*.

Zwolle, Muzeu, tabllo e shekullit XVII, qe riprodhon Kishen e vjeter te domenikaneve, te quajtur *Broerenkerk*.

.

Zwolle, Muzeu, vizatim i shekullit XV, qe riprodhon Kishen e vjeter domenikane, te quajtur *Broerenkerk*, siç e ka pare Beato Alano (lart); zona e Kishes vjeter dhe Konventes se vjeter, si paraqiten sot (poshte)

Zwolle, Muzeu, vizatim i shekullit XV, qe riprodhon Kishen e vjeter te domenikaneve, te quajtur *Broerenkerk*, siç e ka pare Beato Alano.

Zwolle, Muzeu, vizatim i shekullit XV, qe riprodhon Kishen e vjeter te domenikaneve, te quajtur *Broerenkerk*, siç e ka pare Beato Alano.

Zwolle, Kisha e vjeter e domenikaneve, e quajtur *Broerenkerk*, ne nje harte te shekullit XVII.

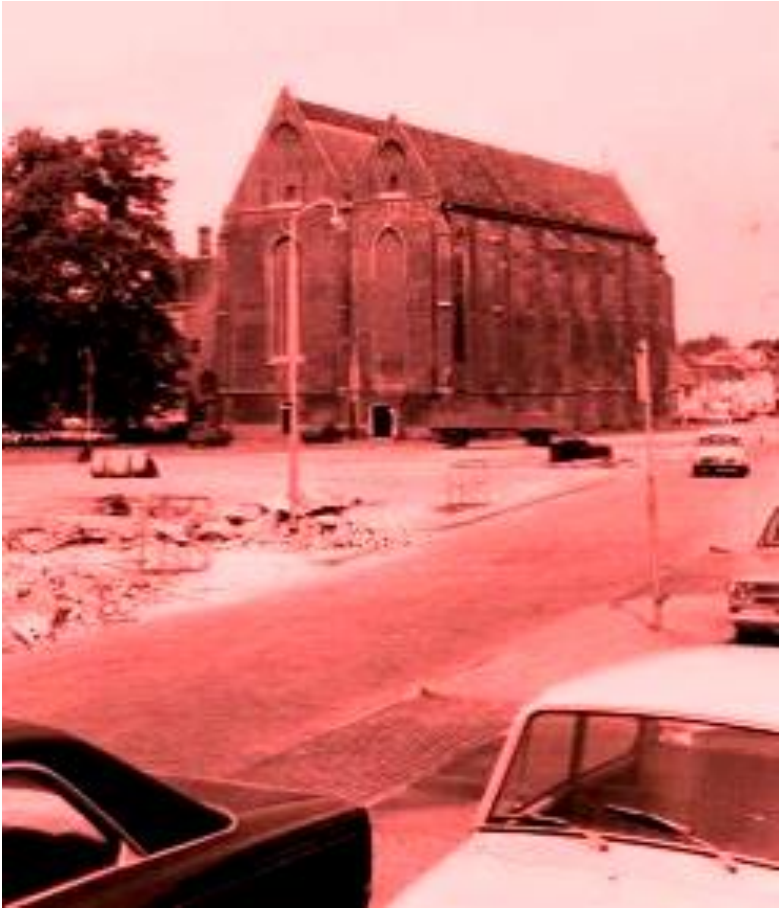

Zwolle, Kisha e vjeter e domenikaneve e quajtur *Broerenkerk*, ne vitet ’60. Te gjitha ndertimet e reja qe e rrethojne tani, nuk ishin ende ne ate kohe.

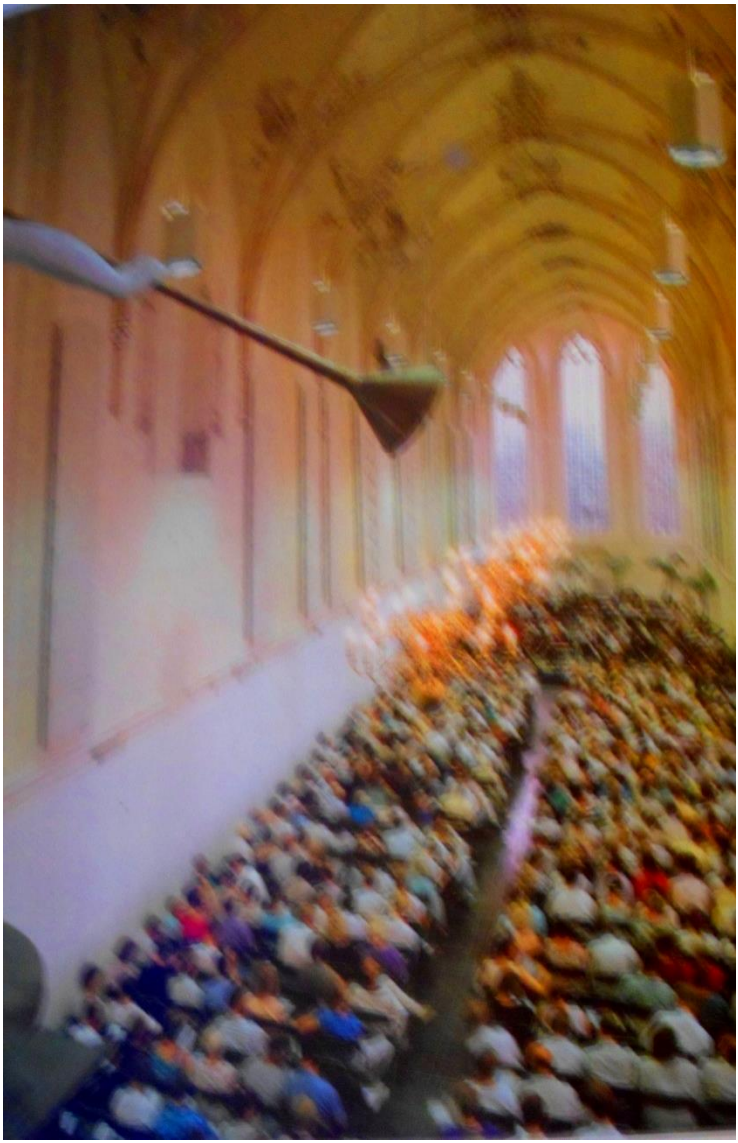

Zwolle, brenda Kishes se vjeter te domenikaneve te quajtur *Broerenkerk*, si paraqitej kur ishte e pershtatur ne salle koncerti (rreth viteve ’80).

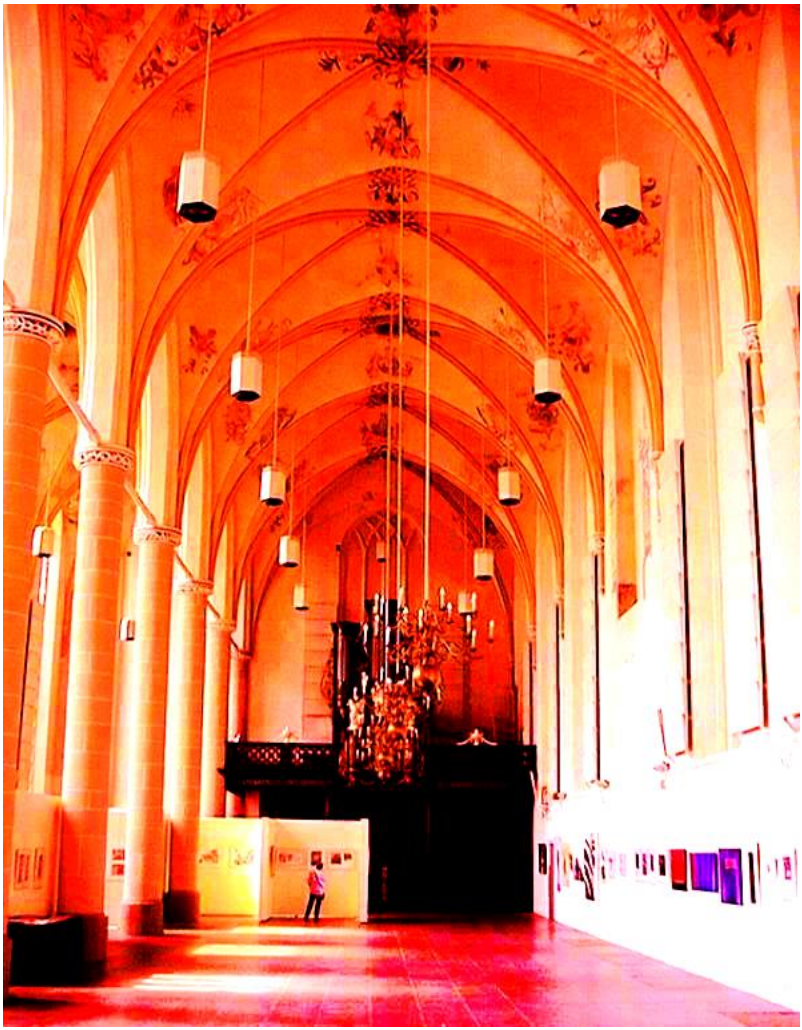

Zwolle, brenda Kishes se vjeter te domenikaneve te quajtur *Broerenkerk*, si paraqitej para restaurimeve te 2012.

Zwolle, brenda Kishes se vjeter te domenikaneve te quajtur *Broerenkerk*, si paraqitej para restaurimeve te 2012.

Zwolle, brenda Kishes se vjeter te domenikaneve te quajtur *Broerenkerk*, si paraqitej para restaurimeve te 2012.

Zwolle, brenda Kishes se vjeter te domenikaneve te quajtur *Broerenkerk*, si paraqitej para restaurimeve te 2012.

Zwolle, brenda Kishes se vjeter te domenikaneve te quajtur *Broerenkerk*, si paraqitej para restaurimeve te 2012.

Zwolle, brenda Kishes se vjeter te domenikaneve te quajtur *Broerenkerk*, si paraqitej para restaurimeve te 2012.

Zwolle, brenda Kishes vjeter te domenikaneve, te quajtur *Broerenkerk*, si paraqitej para restaurimeve te 2012.

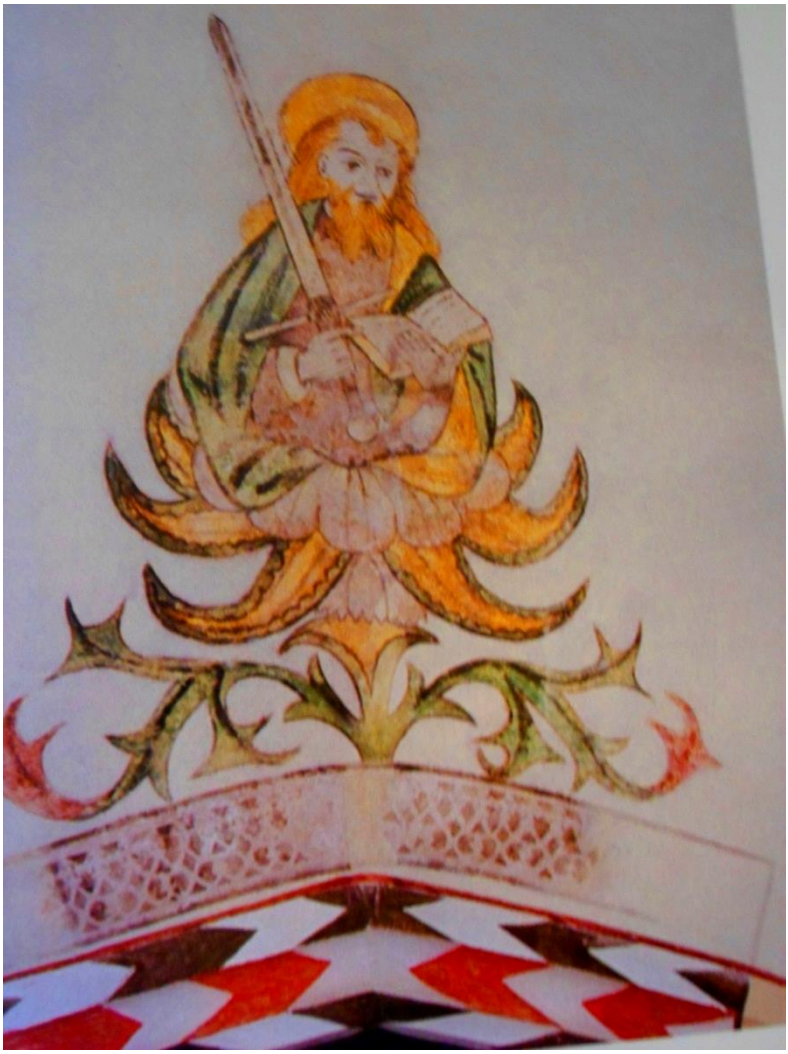

Zwolle, brenda Kishes se vjeter te domenikaneve te quajtur *Broerenkerk*, si paraqitej para restaurimeve te 2012.

Zwolle, brenda Kishes se vjeter te domenikaneve te quajtur *Broerenkerk*, si paraqitej para restaurimeve te 2012.

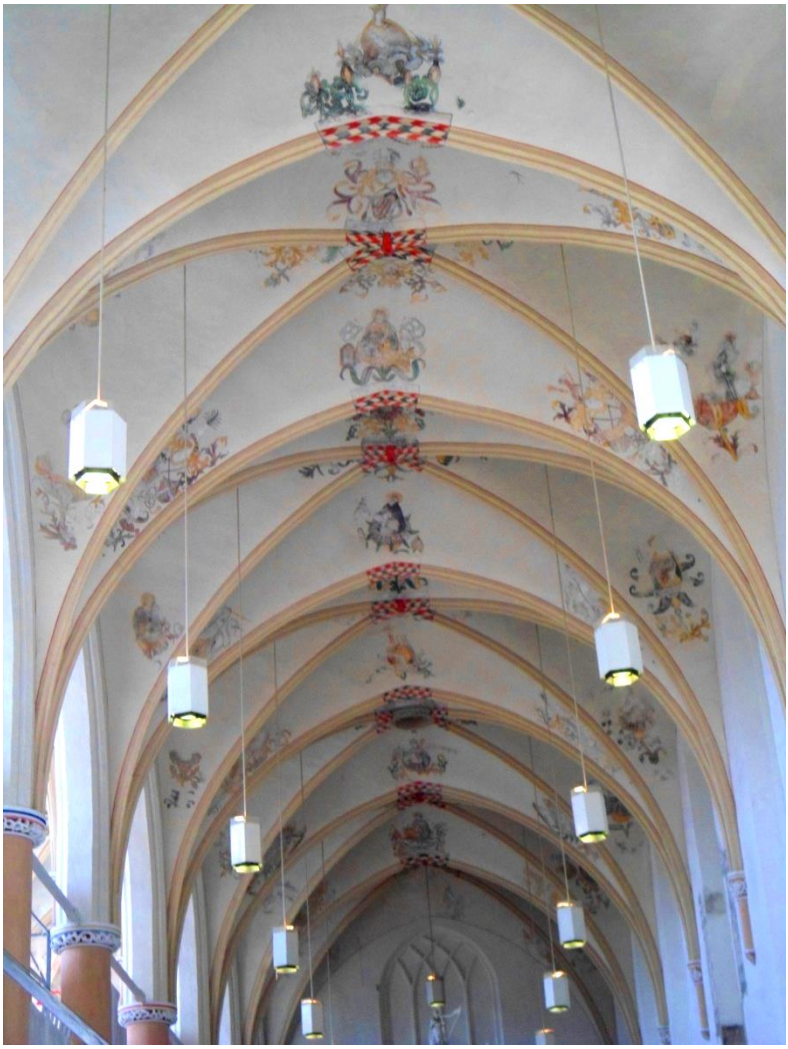

Zwolle, brenda Kishes se vjeter te domenikaneve te quajtur *Broerenkerk*, gjate restaurimeve te 2012: duke pare nga pjesa e ish altarit, shihet vetrata me mur e fasades.

Zwolle, brenda Kishes se vjeter te domenikaneve te quajtur *Broerenkerk*, gjate restaurimeve te 2012.

Zwolle, brenda Kishes se vjeter te domenikaneve te quajtur *Broerenkerk*, gjate restaurimeve te 2012.

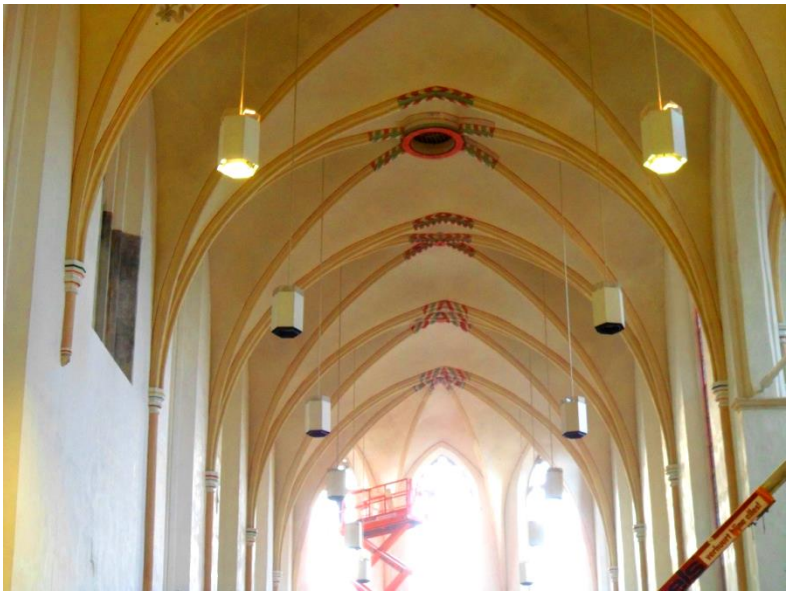

Zwolle, brenda Kishes se vjeter te domenikaneve te quajtur *Broerenkerk*, gjate restaurimeve te 2012.

Zwolle, brenda Kishes se vjeter te domenikaneve te quajtur *Broerenkerk*, gjate restaurimeve te 2012.

Zwolle, brenda Kishes se vjeter te domenikaneve te quajtur *Broerenkerk*, gjate restaurimeve te 2012.

Zwolle, brenda Kishes se vjeter te domenikaneve te quajtur *Broerenkerk*, gjate restaurimeve te 2012.

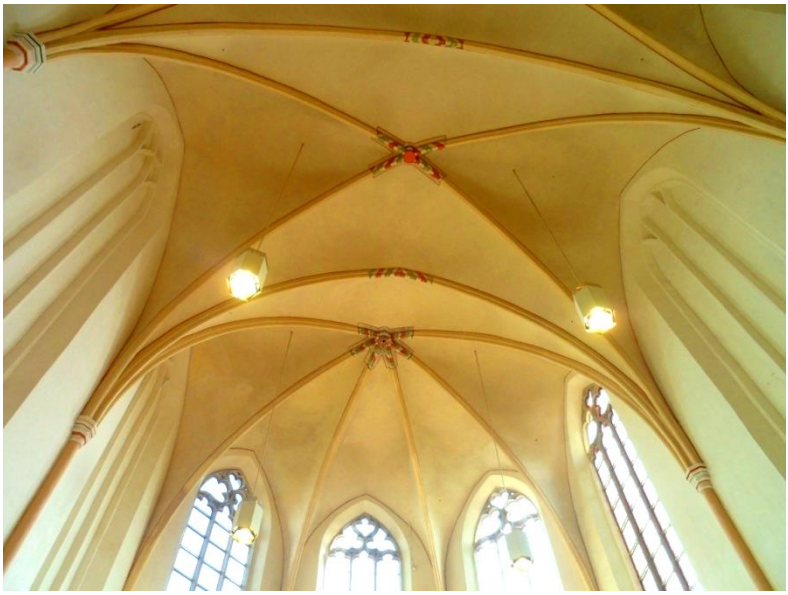

Zwolle, brenda Kishes se vjeter te domenikaneve te quajtur *Broerenkerk*, gjate restaurimeve te 2012.

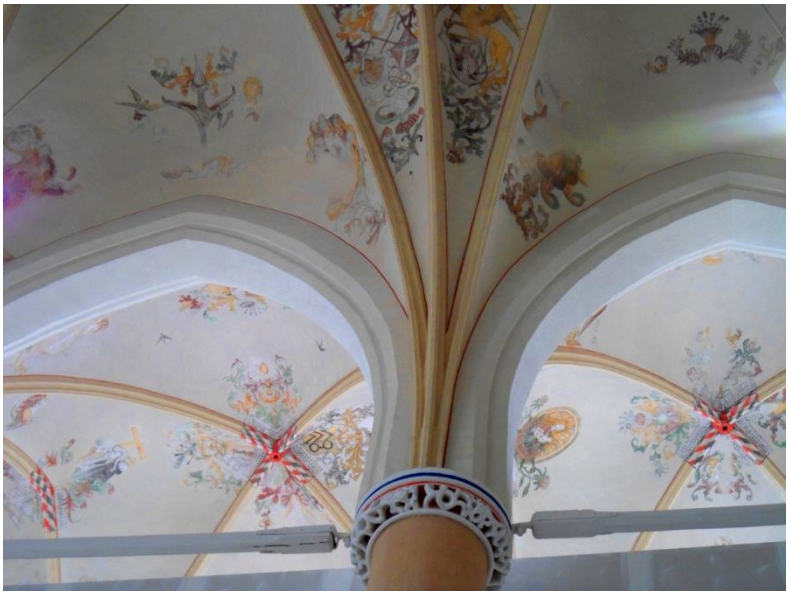

Zwolle, brenda Kishes se vjeter te domenikaneve te quajtur *Broerenkerk*, gjate restaurimeve te 2012.

Zwolle, brenda Kishes se vjeter te domenikaneve te quajtur *Broerenkerk*, gjate restaurimeve te 2012.

Zwolle, brenda Kishes se vjeter te domenikaneve te quajtur *Broerenkerk*, gjate restaurimeve te 2012.

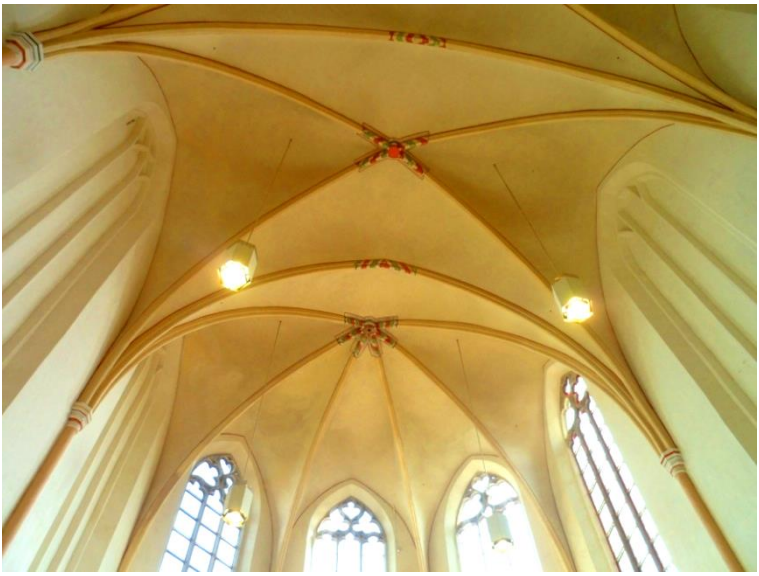

Zwolle, brenda Kishes se vjeter te domenikaneve te quajtur *Broerenkerk*, gjate restaurimeve te 2012.

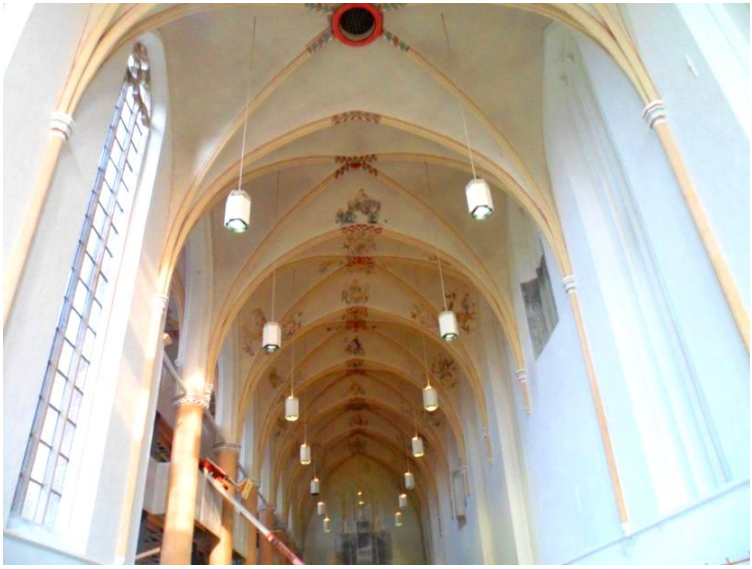

Zwolle, brenda Kishes se vjeter te domenikaneve te quajtur *Broerenkerk*, gjate restaurimeve te 2012.

Zwolle, brenda Kishes se vjeter te domenikaneve te quajtur *Broerenkerk*, gjate restaurimeve te 2012.

Zwolle, brenda Kishes se vjeter te domenikaneve te quajtur *Broerenkerk*, gjate restaurimeve te 2012.

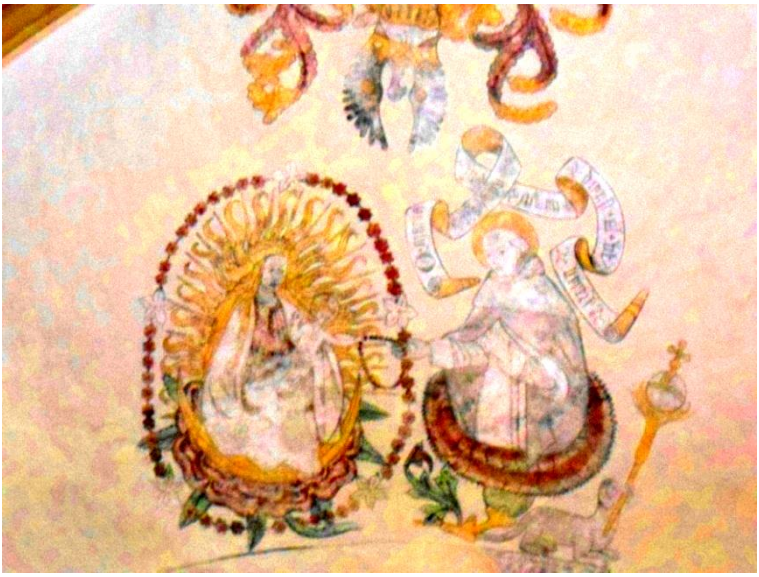

Zwolle, brenda Kishes se vjeter te domenikaneve te quajtur *Broerenkerk*, gjate restaurimeve te 2012.

Zwolle, brenda Kishes se vjeter te domenikaneve te quajtur *Broerenkerk*, gjate restaurimeve te 2012.

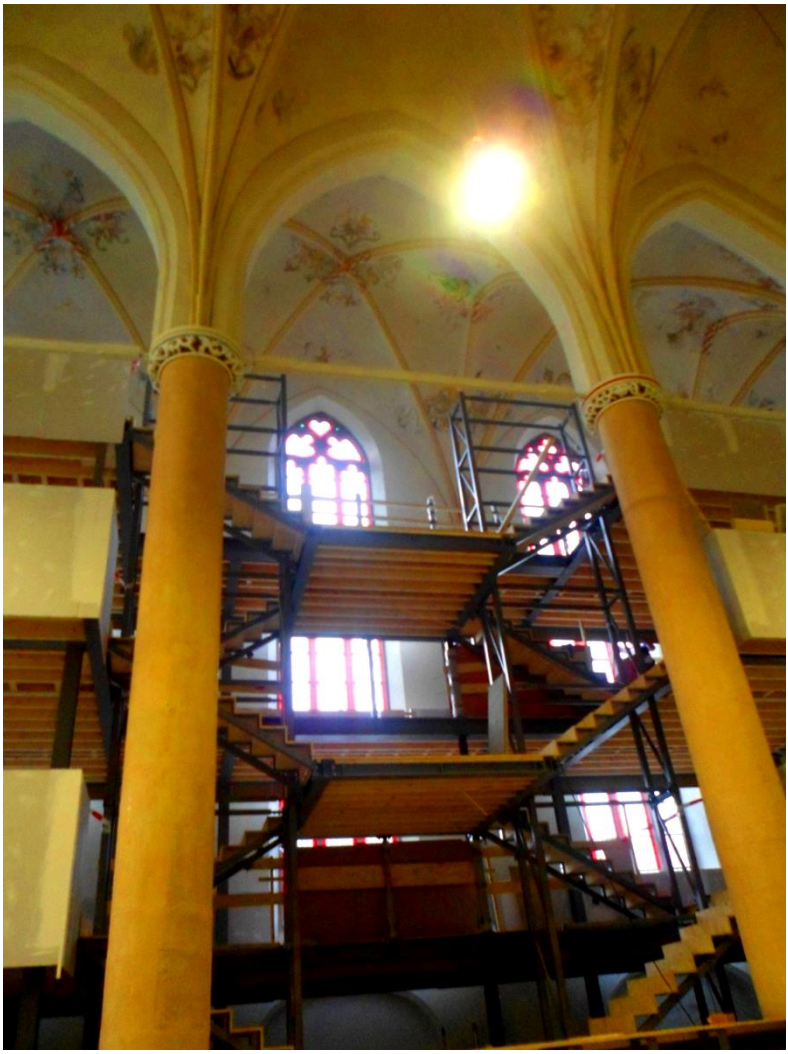

Zwolle, brenda Kishes se vjeter te domenikaneve te quajtur *Broerenkerk*. Sergjenet jane instaluar me 2012, kur Kisha e vjeter u be librari.

Zwolle, prane apsides se Kishes se vjeter domenikane, te quajtur "Broerenkerk", shihet nje pjese e *Konventes* se vjeter qe mbikqyrte ate pjese qe nje kohe kishte qene pemetore dhe kopesht. Nje nga ato dritare mund te kete qene çela ne te cilen Beato Alano kaloi semundjen e fundit dhe agonine.

Zwolle, Apsidja e Kishes se vjeter te domenikaneve, te quajtur *Broerenkerk*, dhe pjese e *Konventes se vjeter*. Disa pjese te Konventes jane rindertuar. Sheshi i vogel modern bente pjese ne pemetoren dhe kopshtin e madh te Konventes se domenikaneve (ose Predikuesve).

Zwolle, pjese e *Konventes* se vjeter domenikane, aneks i Kishes se vjeter te domenikaneve, te quajtur "Broerenkerk".

Zwolle, porta qe nga *Konventa* komunikohej me kopshtin, aneks i Kishes se vjeter te domenikaneve, te quajtur "Broerenkerk".

Zwolle, porta e Konventes qe komunikonte me perimishten dhe kopeshtin e vjeter, pothuajse ngjitur me murin antik te qytetit te Zwolle-s (Hollande).

Zwolle, distanca qe ishte ndermjet mureve te lashta te Qytetit dhe Konventes se vjeter te domenikaneve. Ne foto, pjesa e Konventes e rindertuar, dhe, ne fund mund te shihni Biblioteken e vjeter te Konventes.

Zwolle, qe nga muri i Qytetit duket Apsidja e Kishes se vjeter te domenikaneve, e quajtur *Broerenkerk*, dhe nje pjese e rikostruktuar e Konventes se vjeter.

Zwolle, Konventa e vjeter domenikane, dhe dritarja e nje çele.

Zwolle, Konventa dhe Kisha antike e domenikaneve, e quajtur *Broerenkerk*, ne nje pikture te shekullit XVII.

Zwolle, biblioteka e Konventes se domenikani, prane Kishes se vjeter te domenikaneve, te quajtur "Broerenkerk".

Zwolle, biblioteka e Konventes se domenikani, prane Kishes se vjeter te domenikaneve, te quajtur "Broerenkerk".

Zwolle, biblioteka e Konventes se domenikaneve, prane Kishes se vjeter te domenikaneve, te quajtur Broerenkerk.

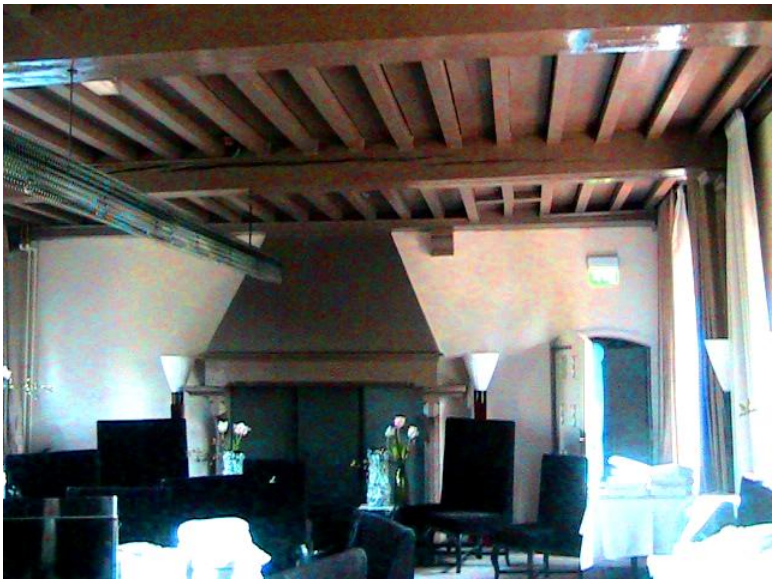

Zwolle, brenda *Bibliotekes* se Konventes se domenikaneve (lart), dhe pare, nga dritaret e saj, te Kishes se vjeter te domenikaneve, te quajtur *Broerenkerk* (poshte).

Zwolle, brenda *Konventes se vjeter te domenikaneve*: hyrja e ish oborrit (lart), dhe pjesa katrore e manastirit (poshte).

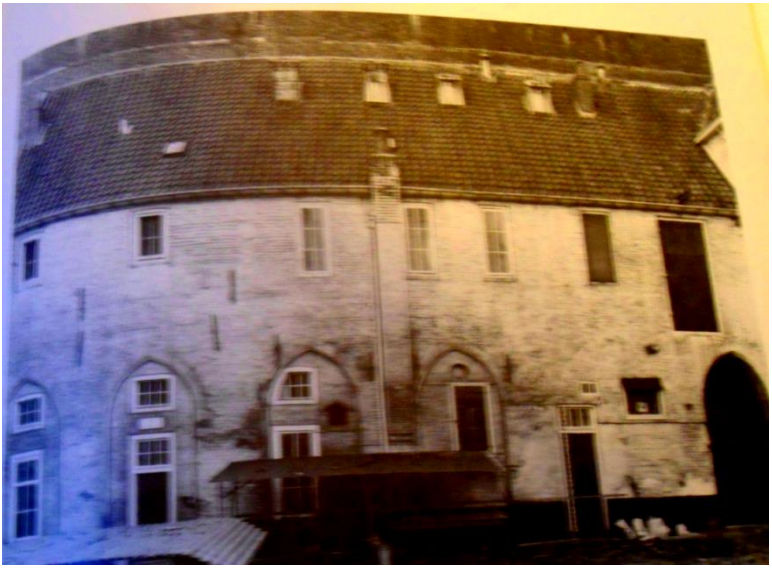

Zwolle, ajo qe mbeti nga Konventa e vjeter e *domenikaneve*, para rikonstruksionit te shek. XX.

Zwolle, jashte oborrit katror te Manastirit te Konventes se vjeter *te domenikaneve*.

Zwolle, porta e aksesit ne K*onventen e domenikaneve*, qe qendron prane Kishes se vjeter te domenikaneve, te quajtur "Broerenkerk". Ajo te çon ne Manastir dhe ne katet e siperme.

Zwolle, brenda *Manastirit te Konventes se vjeter te domenikaneve*, prane portes se hyrjes: portat e muruara komunikonin me Kishen.

Zwolle, brenda *Manastirit te Konventes se vjeter te domenikaneve*, duke u nisur nga porta e hyrjes: dyert e vogla te muruara te çonin ne organon e Kishes.

Zwolle, brenda Chiostro-s, *Manastirit* te Konventes se vjeter te domenikaneve, duke pare nga porta e hyrjes.

Zwolle, brenda *Chiostro-s, Manastirit* te Konventes se vjeter te domenikaneve, duke pare qe nga porta e hyrjes.

Zwolle, brenda *Chiostro-s, Manastirit* te Konventes se vjeter te domenikaneve.

Zwolle, brenda *Chiostro-s, Manastirit* te Konventes se vjeter te domenikaneve.

Zwolle, Konventa e vjeter e domenikaneve, dritarja e *Çeles* se katit te dyte.

Zwolle, Konventa e vjeter e domenikaneve, dritare me pamje nga Kisha, e vendosur ne Korridorin e katit te dyte.

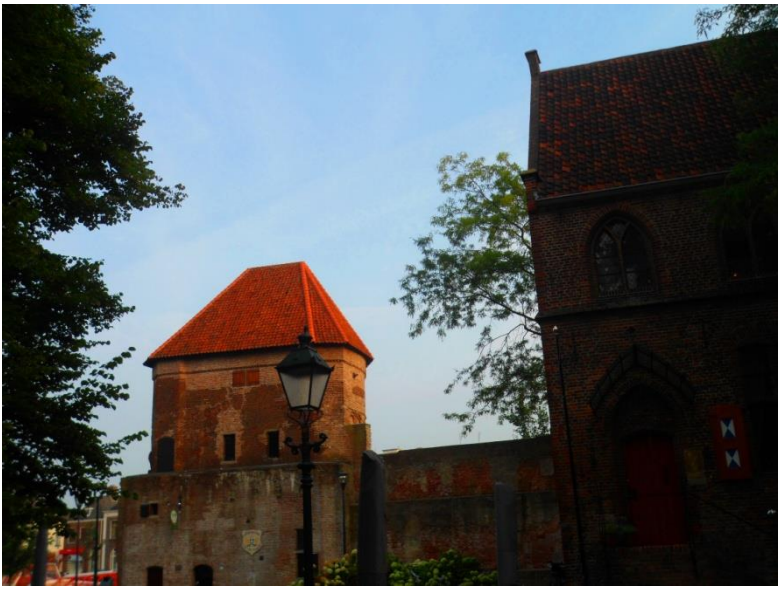

Zwolle, muret dhe kanali, prane Kishes se vjeter te domenikaneve, te quajtur “Broerenkerk”.

Zwolle, muret dhe kanali, prane Kishes se vjeter te domenikaneve, te quajtur “Broerenkerk”.

Zwolle, muret dhe nje kulle, prane Kishes se vjeter te domenikaneve, te quajtur “Broerenkerk”.

Zwolle, kulla dhe kanali, prane Kishes se vjeter te domenikaneve, te quajtur “Broerenkerk”.

Zwolle, muret dhe kulla, prane Kishes se vjeter te domenikaneve, te quajtur “Broerenkerk”

Zwolle, muret dhe kulla, prane Kishes se vjeter te domenikaneve, te quajtur “Broerenkerk”.

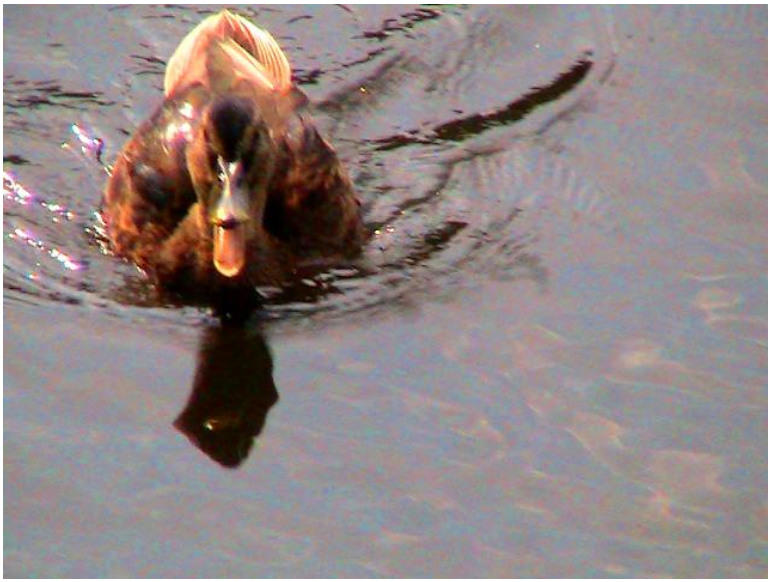

Zwolle, natyra ne kanal dhe ne brigjet e tij, prane Kishes se vjeter te domenikaneve, te quajtur “Broerenkerk”.

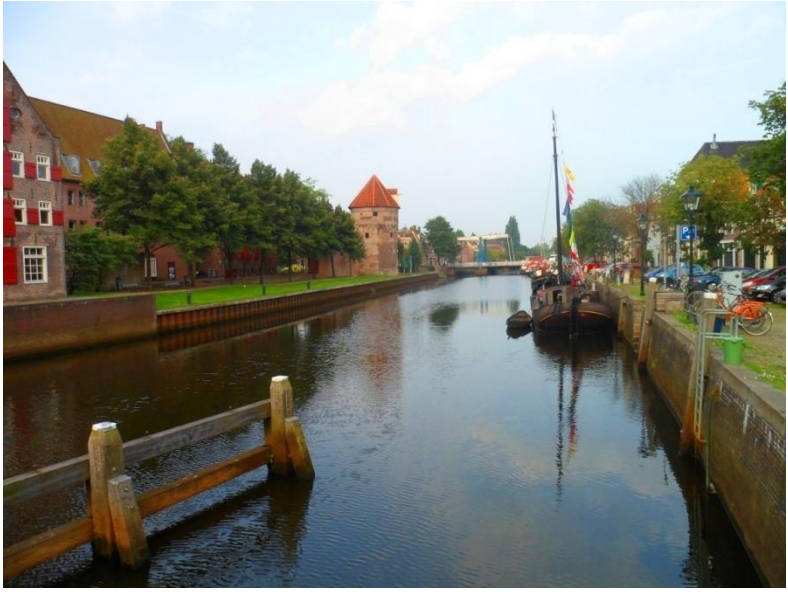

Zwolle, muret dhe kanali, prane Kishes se vjeter te domenikaneve, te quajtur “Broerenkerk”.

Zwolle, muret dhe kulla, prane Kishes se vjeter te domenikaneve, te quajtur “Broerenkerk”.

Zwolle, muzeu, Statua druri e *Madonna e Paperlyer*, shek. XV. Ka mundesi qe statuja te kete qene ne Kishen domenikane, sepse piktori J. Bellegambe, ka pikturuar Beato Alano-n dhe Duns Scoto-n, si teologe te Konçensionit te Paperlyer.

Zwolle, muzeu, Statuje druri e *Santa Barbara-s*, shek. XV.

E megjithate, nden dyshemen e saj, ndodhet ende, i pahapur asnjehere, varri dhe trupi i Beato Alano-s, por nuk dihet me saktesi ne cilen pike te Kishes eshte varrosur ai[81].

Nga Kisha, nje dritare veshtron mbi ish Konventen dhe mbi nje nga ato Çela, ku Kengetari me i madh i Madones se Rruzarit kaloi agonine e vdekjes.

Kur Alano vdiq, ishte vetem kalimthi ne Swolle, dhe shenimet e tij intime dhe shkrimet e tij mbeten ne Rostock, ndersa letrat, ne posedim te marresve perkates.

Shkrimet e vetme qe kishte publikuar ishin Teza e doktoratures mbi Dinjitetin e Ave Maria-s, ose *"Principium super III Sententiarum"*, dhe "Apologjia e Rruzarit"[82].

---

[81] Ne vitet '60 u krye nje germim nden Korin e lashte te Kishes, ku presupozohej te ishte varrosur Beato Alano, por per shkak te sasia se stermadhe te varreve te gjetura ne nje shtrirje te tille te vogel te Kishes grandioze, nuk u shkua me tej me kerkimet.

Beato Alano duket, se pikerisht, nuk deshiron te spostohet nga ajo Kishe, qe, Zotit dhe Maria Santissima duke i pelqyer, nje dite, shpresohet shume, te mund te behet Vendi i Shenjte (pelegrinazhi) i pare i Rruzarit te Shenjte e te Bashkevellazerise se Tij.

[82] Il Kaeppeli, i ka bere katalog shkrimet e Beato Alano della Rupe-s, doreshkrimet, kopjet e vetme origjinale te shtypura para 1500 dhe botimet: cf. T. KAEPPELI O.P., *Scriptores Ordinis Praedicatorum Medii Aevi*, p. 1151-56.

Vetrata e Kishes Bretagna, e paidentifikuar: *i Lumnueshmi Alano* me Rruzarin dhe flamurin e Bashkevellazerise se Rruzarit.

Me 25 maj 1476, Kapitulli i Kongregacionit te Hollandes, i domenikaneve te Haarlem-it, urdheroi te gjithe freterit te mblidheshin dhe te sillnin ne kete seli te gjitha shkrimet e Alano-s, ne kopje ose ne origjinal, dhe ti dorezoheshin peshkopit vikar te Congregazione d'Olanda[83].

Alano tashme thirret, duke nisur qe nga vdekja e tij, me dakortesi *I Lumnueshem* sipas tradites, ndenese per kultin e tij, qe te kete origjine, si te gjithe Shenjtet e Keshillit te Trentos, vetem ne nivel dioqeze, nuk eshte gjetur dokumentacion zyrtar, mund te kete humbur ose te jete shkaterruar.

Grumbullimi perfundoi dy vite mbrapa, me 1478, kur Adriano Van der Meer (+1505), u zgjodh Peshkop, Vicario Generale, ose Superior i Kongregacionit te Hollandes, ne Kapitullin e mbajtur ne Zwolle me 22 prill 1478[84].

Ne baze te materialeve te mbledhura dhe te shkrimeve, te lena nga Alano ne Rostock,

---

[83] **Cf. A DE MEYER O.P., *La Congregation de Hollande ou la reforme dominicaìne en territoire bourguìgnon,* de Meyer, p. 77.**

[84] **Cf. A DE MEYER O.P., *La Congregation de Hollande ou la reforme dominicaìne en territoire bourguìgnon,* de Meyer, p. 84**

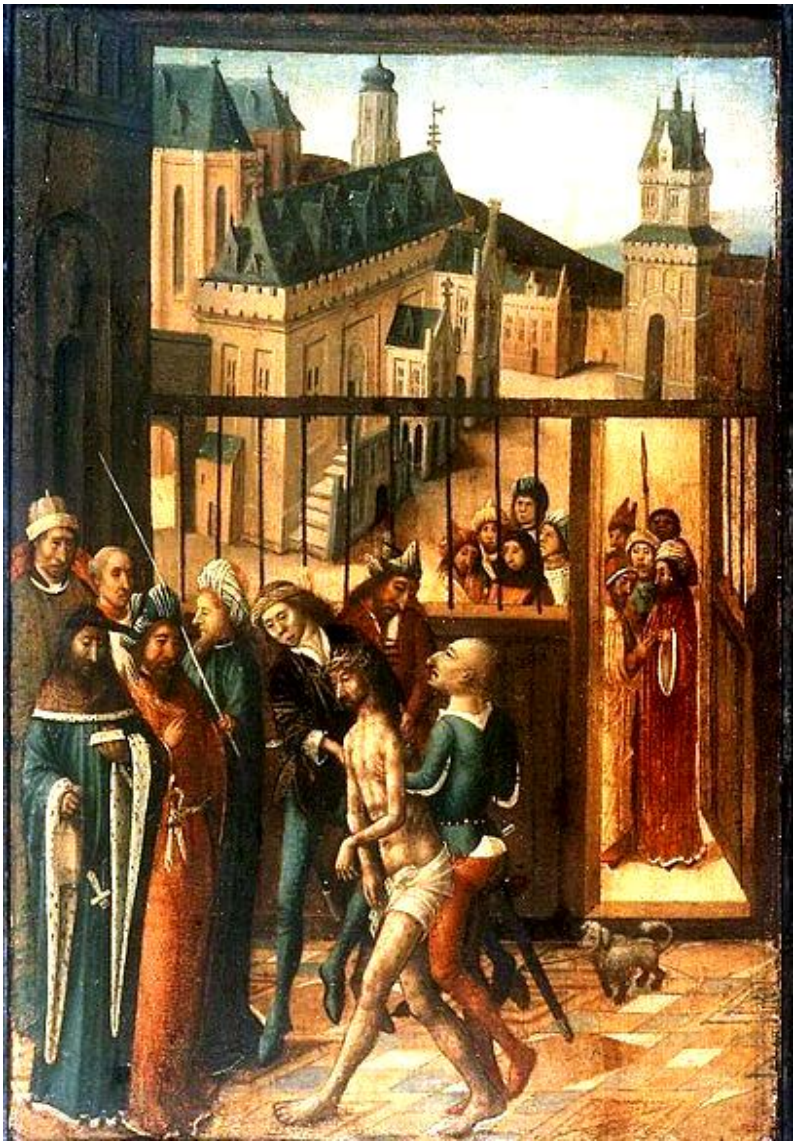

Mjeshter i Arteve te Bukura, *Krishti perpara Pilatit*, rreth 1475, Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam. Skena zhvine rruget e Haarlem dhe, majtas, eshte Konventa e vjeter e domenikaneve

Adriano Van der Meer perpiloi dy broshura, l'"*Instructorium Psalterii*" ("Instruksion mbi Rruzarin")[85], ne mbrojtje te kujtimit e te doktrines mariane te Alano-s, dhe il *"Compendium Psalterii Beatissimae Trinitatis Magistri Alani"*[86]("Permbledhje e SPsallterit te Trinitetit te Shenjte te Maestro Alano-s"), vepra e botuar heren e pare ne Antverp, nga fundi i 1480, qe permbledh te gjithe doktrinen e Alano-s, ne veshtrim te nje futje me te thelle te Psallterit, ose Rruzarit Marian, dhe te Vellazerise se Tij[87].

---

85 Te tilla broshura nuk u stampuan kurre, dhe nje kopje gjendet ne: "Cod. lat. Monac. [Codice latino di Monaco] 13573, foll. 123r-142r:*"Instructorium psalterii sponsi et sponsae Christi Jesu et gloriosae Virginis Mariae ».*Copia anteriore al 19 aprile 1486", in: S. ORLANDI O.P., *Libro del Rosario,* pag. 44.

[86]Cf. T. KAEPPELI O.P., *Scriptores Ordinis Praedicatorum Medii Aevi*, n. 83.

[87] Filippo Argelati, komentator i shekullit XVII, ka shkruajtur se kjo veper u vulgarizua ne *Traktat i Psalterit Trinitetit te Shenjte*. Dhe shton: *"U stampua dhe u fut ky Traktat ne Vepren e titulluar: Libri i Rruzarit te te Lavdishmes Virgjereshes Maria. [...] Kjo Veper e B. Alano-s duket vertet se eshte ajo vete qe l'Abate Triteino (de Scriptoris Ecclesiasticis DCCCL) i atribuon shkrimin ne gjuhen latine me kete titull: Compendium Psalterii Mariani [...] perkthyer ne gjuhen pisane folklorike nga nje domenikan Anonim. Vete Alano e ka reduktuar permbledhjen e Veprave ne XXX Kapituj, nga te cilat pesembedhjete tregojne mrekullite e fituara nga Psalteri, dhe*

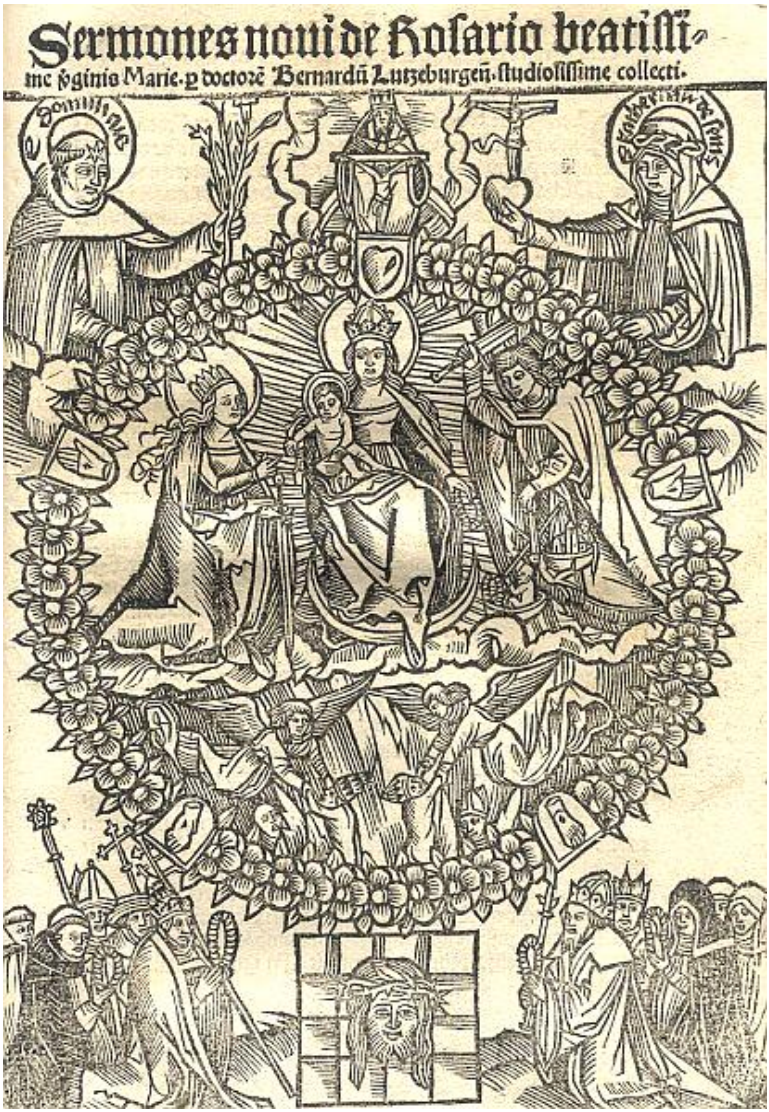

Stampa e viteve rreth 1500: ne te majte, eshte pikturuar Beato Alano.

***pesembedhjete ato te Salutimit Engjellor d.m.th. nga Ave Maria"*, tek: F. ARGELATI, *Biblioteka e Folkloristeve*, p. 393-394.**

Nga 1480, disa murgj te Certosa di Marienehe, te Rostock-ut (Gjermani), miq dhe vleresues te Alano-s, qe ishin ne zoterim te shume dokumentave te tij (dikush mund te pyese nese ishin kopje te materialeve te kaluara ne Hollande, apo dokumenta origjinale), botuan ne Lubeck nje permbledhje te shkrimeve te Alano-s, nder te cilat disa traktate mariane, disa letra me permbajtje doktrinale dhe madje disa konfidenca rreth zbulesave te te Bekuares Virgjereshe, te pas viteve 1463. Kjo Permbledhje pati titullin: *De immensa dignitate et utilitate Psalterii precelsae ac intemeratae Virginis Mariae*.

Disa murgj certosin po me kete prioritet, nisur me 1493 per themelimin e Manastirit Certosa di Mariefred, prane Gripsholm, ne Suedi, ristampuan vepren ne Stokholm, me 1498, pastaj perseri ne Lubeck, me 1506, ndersa dilnin perkthime gjermanisht ne Augusta dhe ne Ulma, para 1500.

Nga 1479 ne 1509, Jean Nesen, nje kanonik i rregullt i Bardelsholm nell'Holstein, transkripton te gjithe ate qe gjeti per Beato Alano-n[88].

---

[88] **Cf. S. ORLANDI O.P., *Libro del Rosario*, p. 49.**

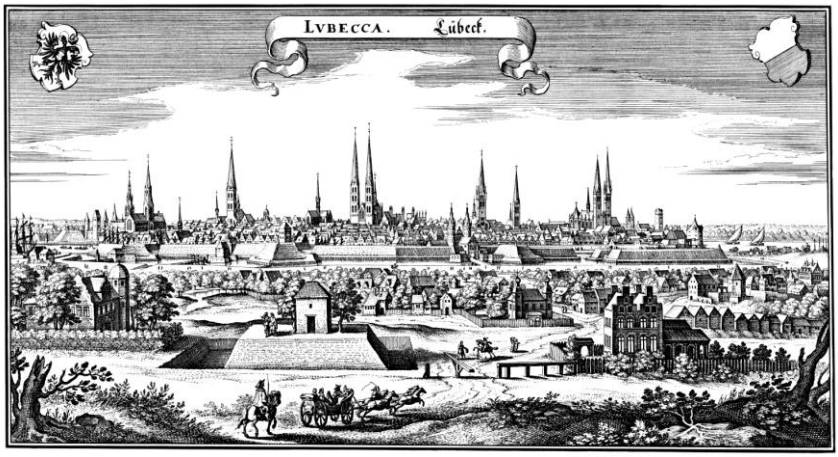

Harta te vjetra te Qytetit Lubecca, ne shekullin XVI, ku u stampua, me 1463, koleksioni i pare i veprave te Beato Alano della Rupe-s, me titull: *De immensa dignitate et utilitate Psalterii precelsae ac intemeratae Virginis Mariae*.

Manastiri Certosa di Mariefred, ose Gripsholm, ne Suedi, ku u ristampua me 1498 *De immensa dignitate et utilitate Psalterii*.

Kur Manastiri Certosa di Mariefred, ose Gripsholm, ne Suedi, u shkaterrua, ne fillimet e shek. XVI, prane u ndertua nje vendbanim mbreteror.

Manastiri i vjeter Certosa di Mariefred ose Gripsholm, sot kisha luterane.

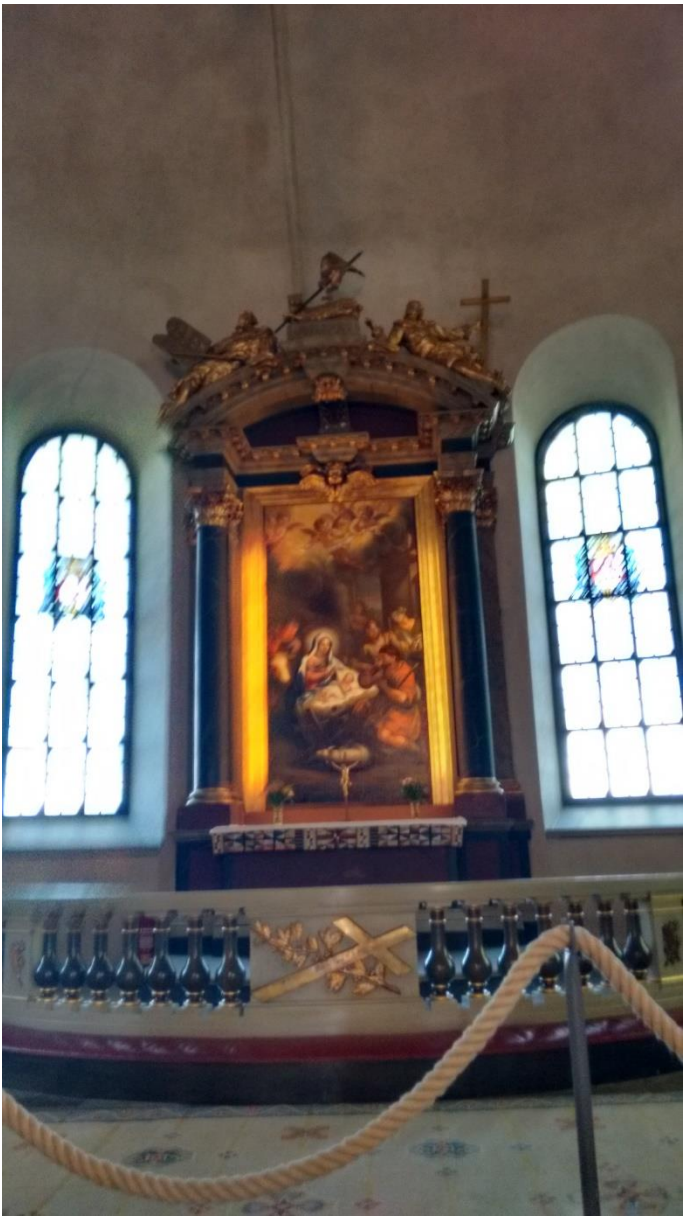

Brenda Manastirit te vjeter Certosa di Mariefred ose Gripsholm, sot kisha luterane.

Gjetje arkeologjike te Manastirit te vjeter Certosa di Mariefred.

Monument guri i vjeter i mirseardhjes ne Mariefred ose Gripsholm nga ana e murgjeve Certosin.

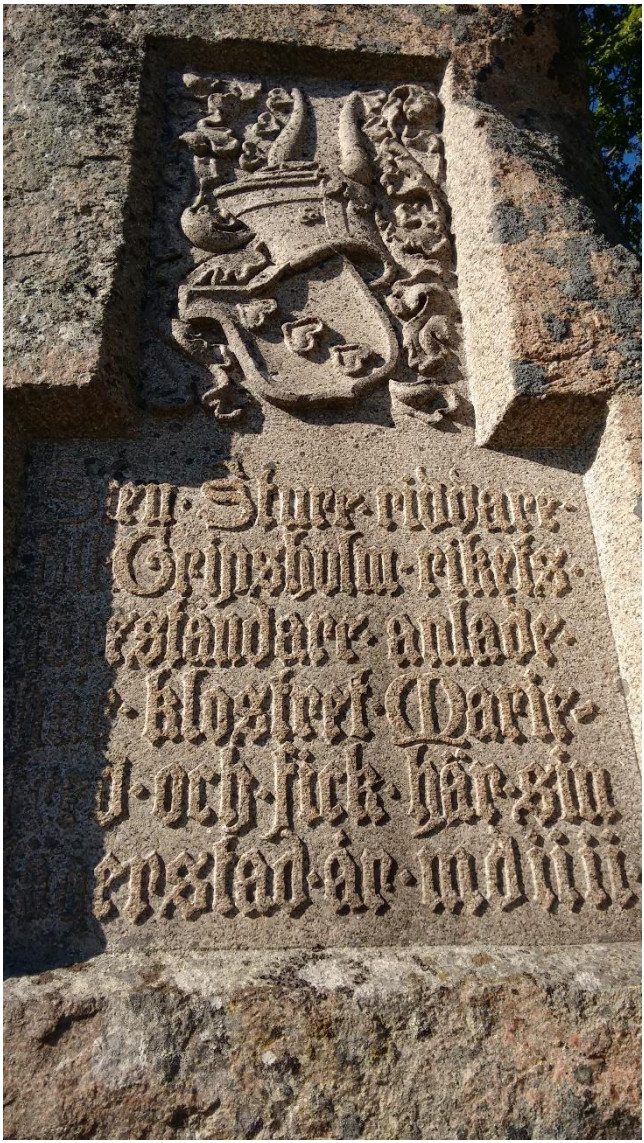

Detaje te monumentit te vjeter prej guri i mirseardhjes ne Mariefred ose Gripsholm nga ana e murgjeve Certosin.

Te ruajtura ne Biblioteca Universitaria te Kiel (Gjermani), te tre volumet e realizuara perbejne materialin me te plote te koleksioneve te vjetra, ku Alano eshte objekt[89].

Ne shekullin XVII, domenikani P. Fra Giovanni Andrea Coppenstein (At Fra Giovanni Andrea Coppenstein) [90], ndermerr nje sistemim te te gjitha shkrimeve te Alano-s, dhe stampoi ne Friburgo, me 1619, dhe ne Keln, me 1624 (pasuar nga shume edicione, deri tek i fundit, ai i Imola-s, i 1847)[91]: *B. Alanus de Rupe Redivivus, de Psalterio seu Rosario Christi et Mariae tractatus",* veper permbledhese e te pesta veprave te Beato Alano

---

[89]Nje pershkrim i detajuar i ketyre tre vellimeve eshte bere nga A. HOOGLAND O.P., *Dissertatio critica de scriptis Ven. P. Alani de Rupe Fr. Ordinis Praedicatorum* in: *Analecta sacri Ordinis Praedicatorum*, an. 2, (1895), p. 113-22.

[90] Coppenstein ishte tashme autor i: *De fraternitate sanctissimi Rosarii beatae Virginis, ortu, progressu, atque praecellentia*, vol. I-III, botuar per here te pare ne Keln me 1613, dhe ristampuar ne Friburgo me 1619; dhe ne Heidelberg me1629; dhe ishte autor edhe i: *Clavis praedicandi Rosarii*, botuar ne Keln me 1613. Keto vepra qe kane frymen e veprat alane, i kane paraprire disa vjet koleksionit grandioz te veprave te Beato Alano-s te Coppenstein-it.

[91] Dhe me 1665, kemi nje botim me titull: COPPENSTEIN JOANNES ANDREAS O.P., *"Beati fr. Alani redivivi Rupensis, tractatus mirabilis de ortu et progressu Psalterii Christi et Mariae eiusque fraternitatis »,* Venetiis, apud Paulum Baleonium, 1665.

B. ALANUS
DE RUPE
REDIVIVUS
DE
PSALTERIO
SEU
ROSARIO CHRISTI AC MARIÆ,
Ejusdemque
FRATERNITATE ROSARIA.
Auctore
R. P. F. IOANNE ANDREA COPPENSTEIN Mandalensi, Ordinis Prædicatorum Theologo.
REDDITUS
1. *Stylo & Methodo meliore:*
2. *Censoriæ virgulæ veritate:*
3. *Nullius Bonæ Rei omissione.*

Cum Facultate Superiorum, & Privilegio Sac: Cæs: Majestis

CAMPIDONÆ
Typis eiusdem Ducalis Monasterij. Anno 1691.

Td 172/374

Nje nga edicionet e shumta te koleksionit te veprave te Beato Alano della Rupe-s, te kuruara nga Coppenstein-i.

Della Rupe-s: *Apologia; Revelationes et Visiones; Sermones S. Dominici Alano rivelati; Sermones et tractaculi; Exempla seu Miracula.*

Coppenstein-i perdori mbi gjithçka edicionin Certosini te 1498.

Vepra eshte keshtu e ndare ne: libri i pare, *Apologia*, eshte nje bekim per Rruzarin dhe Vellazerine e Tij, qe Alano e shkruajti per Ferrico da Cluny-n, Peshkop i Tournai-t (Belgjike); libri i dyte, *Revelationes et Visiones*, permbledhje e Historive te Vjetra, Zbulimi dhe Vizioni i Rruzarit; libri i trete, *Sermones S. Dominici Alano revelati*, sjell Predidimet e San Domenico-s mbi Rruzarin, qe Alano i pati, nga Zbulesa, nga po ky Themelues i Shenjte i Urdherit te Tij; libri i katert, *Sermones et Tractaculi*, sjell Tezen e Doktoratures te Beato Alano-s mbi Dinjitetin e Salutimit Engjellor ose Ave Maria; dhe ka si shtojca, nje Traktat mbi XV Privilegjet Prifterore, dhe, se fundi nje broshure mbi pesembedhjete Misteret e Atit Tone dhe 150 Misteret e Ave Maria-s; libri i peste, *Exempla seu Miracula*, permbledhje Shembujsh, ose Shembuj te burrave dhe grave te perkushtuar Rruzarit. Me shembujt, perfundon Vepra e Alano-s, e koleksionuar nga Coppenstein-i.

Keln, stampim i 1530.

Alano-s i atribohen edhe vepra te tjera, qe nuk jane paraqitur ne koleksionin e Coppenstein-it: *Compendium Psalterii B.mae Trinitatis et S. Mariae; La Confraire du Psautier de Notre Dame; Expositio in regulam S. Augustini* (te ndara ne 15 kapituj sa ç'jane Misteret e Psalterit Marian)[92].

Kulti i Beato Alano-s, pamvaresisht se u zhvillua me shpejtesi, dhe mbeti i gjalle per shekuj, veçanerisht nder domenikanet, gjate shekullit te fundit ka rene ne harrese.

---

[92]Hipolit Marracci ne shekullin XVII sjell titujt e veprave te Beato Alano-s: *"Alanus de Rupe (cuidam, sed male, Alarius) , Batavo, Deiparaeque Virginis (erga quam eximio amore ferebatur) pientissimus cultor, eiusque Rosarij ferventissimus Promotor, multarum virtutum titulis, et caelestium revelationum gloria clarissimus, inter alia ingenji sui celestisque sapientiae insignia monumenta, Marianae Bibliotecae consecravit:De dignitate Rosarij B. Virginis lib. I; Apologiam pro eodem ad Ferricum de Cluniaco, Episcopum Torniacensem; De Fraternitate Rosarij lib. I; Compendium Psalterii Mariani, lib. I; De Miraculis Sanctiss. Rosarij lib. I; in Cantica Canticorum lib. I singula Salomonis verba ad Christum et B. Virginem, se invicem colloquentes accomodando; De 15 Laudibus Psalterij B. Mariae, secundum 15 lapides in Rupe altissima Angelicae Salutationis repertos"*, in: MARRACII HIPPOLYTI, *BibliothecaMariana*, in: *Monumenta italica mariana*, n. 2, p. 15.

Peter Paulus Rubens, *Madonna del Rosario*, 1577-1640.
Prapa San Domenico-s eshte paraqitur i Lumnueshmi Alano.

Kane mbetur nga ai piktura te ndryshme, statuja, dhe stampime, ku shihet shpesh me aureolen e Shenjtit.

Festa e tij eshte 8 shtatori, ndonese Adhurimi i tij nuk eshte konfirmuar ende, dhe non rizulton qe te kete ndonje Kishe, qe te mbaje emrin e tij[93].

4. ZHVILLIMI I RRUZARIT TE TE LUMNUESHMIT ALANO, NGA FUNDI I SHEKULLIT XV DERI NE DITET E SOTME

4.1: *Shkresat Zyrtare Papale te shekujve XV e XVI, mbi Rruzarin dhe Vellazerine e Tij.*

Rruzari i Shenjte ka qene gjithmone nje aset i familjes se Urdherit domenikan, dhe vellezerit freter predikues kane qene promotore konstant te perhapjes se tij.

---

93 Ne *"Acta Sanctorum",* kuruar nga: J. STILINGO et alii, vol. III, septembris 3, p. 205, lexohet: *«Alanus de Rupe, Ordinis Praedicatorum, Beatus vocatur hodie apud Raissium, et apud scriptores Ordinis sui, qui eidem longa texuerunt elogia. At nihilo reperio de cultu ipsius publico; et Saussayus eum veneralibus tantum aggregavit"*, ose: "Alano della Rupe, i Urdherit te Predikuesve, sot festohet si i Lumnueshem nga Raissio dhe nga shkruesit e Urdherit te tij, te cilet prej nje kohe te gjate e kane vleresuar. Por asgje nuk gjendet per shenjterimin e tij publik".

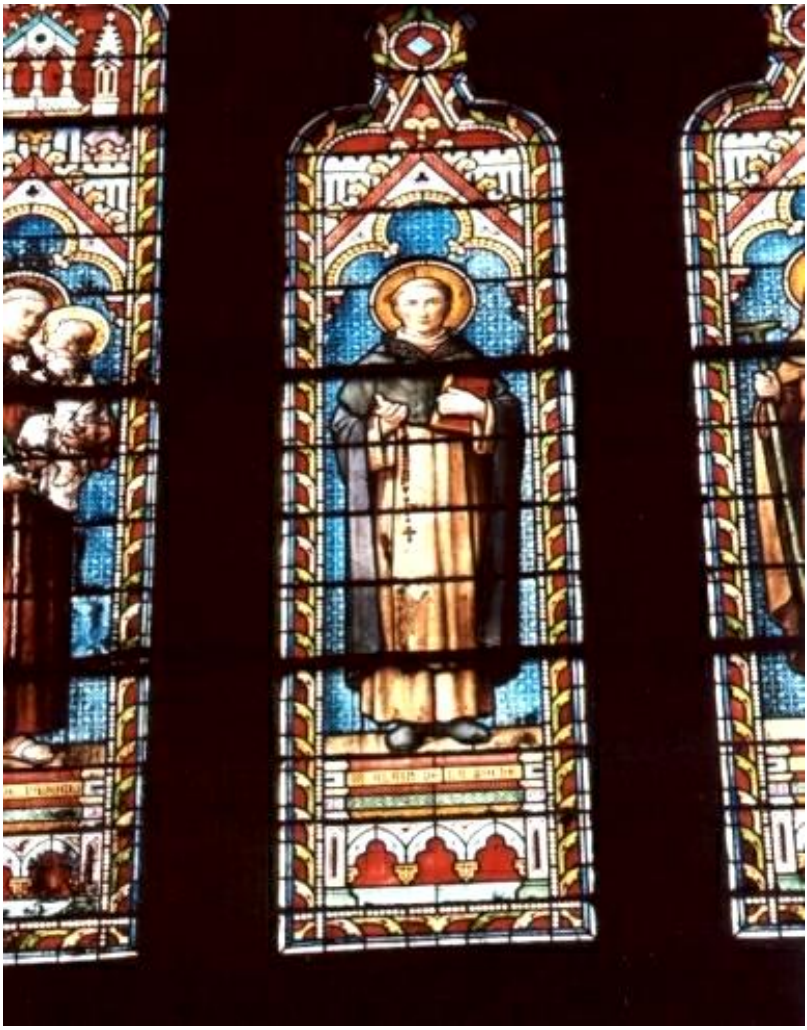

Vetrata e Kishes Eglise Saint Pierre, Hénon, Bretagne: i Lumnueshmi Alano, eshte paraqitur shpesh me aureole.

Kryetari i Konventes se Kelnit P. Giacomo (Jacques) Sprenger (+1496), ishte promotori me aktiv per devocionin ndaj Rruzarit, pas Alano-s, dhe, duke marre spunto nga Vellazeria e Douai-t, themeloi nje ne kishen Chiesa di Andrea, ne Keln.

Thuhet edhe per nje shfaqje te Madones At Giacomo Sprenger-it.

At Spiazzi ka shkruajtur per kete: "Me 1475, e Lumnueshmja Virgjereshe i shfaqet dhe Kryetarit Priore te Konventes se Kelnit, dhe atij te Urdherit te Predikuesve.

Virgjeresha i thote se nese Kelni deshironte vertet te çlirohej nga armiqte, qe e rrethonin, ishte e nevojshme te predikohej dhe mbrohej praktika e Rruzarit. Vetem ne kete menyre Qyteti do te shpetohej.

Kryetari Priore i urte e ben publike komanden e Mbretereshes se Engjejve dhe Qyteti, pasi populli kishte perqafuar dhe praktikuar recitimin e Rruzarit, u çlirua."[94].

Themelimi i Vellazerise se Rruzarit i Kelnit, i cili çliroi Kelnin nga sulmi i dukes Borgogna, Charles le Téméraire, te nisur me 1474.

---

[94]**Cf. R. SPIAZZI O.P.,** ***Kronika dhe lule te manastirit te San Sisto all'Appia*****, p. 359-360.**

Maestro di San Severino, *Madonna del Rosario*, polittico, Kisha Sant'Andrea, Keln, 1510: detaje, paraqitur Beato Alano (me kapele magjistrale, dhe Kuroren e Rruzarit ne duar), dhe At Giacomo Sprenger, mbrapa Beato Alano-s, dhe, prane disa Rruzarane te Vellazerise se Kelnit.

Ja nje tregim i ngjarjeve ne nje tekst bashkekohor te atehershem, i perkthyer ne gjuhen folklorike pisane: "Ne vitin e Zotit 1475, pra ne kohen qe Carlo Duca i Borgonjes rrethoi Nuissiano-n, keshtjelle dinjitoze e Reno-s[95], duke pare qytetaret e qytetit te shenjte te Kelnit qe po vinin teper te rrezikuar, [...] mori masa [...] duke thirrur atje patronet e tij, pra Mbreterit (Magi), [...] nje at te nderueshem te perkushtuar ndaj te lavdishmes Virgjereshes Maria [...] kryetar priore i konventes se freterve predikues (P. Giacomo Sprenger) [...] premtoi se do ti mesonte vellazerise per ate te Lavdishmen Virgjereshe, dhe per devocionin antik te rruzarit te saj ... ne menyre qe ajo e lavdishmja Virgjereshe te denjonte te mbroje dhe ruaj qytetin e lartpermendur nga rreziqet si me lart, qe po vinin. Çfare mrekullie... sepse atehere ishte frike e madhe per derdhje te madhe gjaku, shume shpejt, nese nuk do te ishte ndihma e te lavdishmes Virgjereshes Maria dhe e te shenjteve, nje shprese e madhe erdhi per paqen e ardhshme"[96].

---

[95] Flitet per keshtjellen Neuss, ne bregun e majte te Renit, perballe Düsseldorf-it.

[96] Cf. MICHELE DI FRANCESCO DI LILLE, *"Quodlibet",* Keln, 1476, teksti ne folklorike pizane te viteve te para 1500, cap. V).

Keln, Katedralja e Kelnit, ku ruhen reliket e Magjistareve Magi.

Kjo fitore e mrekullueshme, e beri Perandorin Federico III (tashme anetar i Vellazerise sebashku me gruan e tij Eleonora (+1467) dhe djalin e tyre Massimiliano), te merrnin nga Peshkopi me ambasador papal ne Gjermani, Alessandro Nanni Malatesta, nje dekret falje per Vellazerine e Rruzarit ne Keln.

Ishte Peshkopi i pare qe aprovonte, ne emer te Papes Sisto IV, nje Vellazeri Rruzari, dhe ai vete u regjistrua aty.

Ja teksti i letres, qe mban daten 10 maj 1476:

"Kopje e Letres se Alessandro-s, Peshkop i Forlì-t, Ambasador i posaçem ne Germania, rreth konfirmimit dhe aprovimit te Vellazerise se Rruzarit te Virgjereshes Maria.

Alessandro, me hirin e Perendise dhe te Selise Apostolike, Peshkop i Forlì-t, me fuqine e plote te Ambasadorit te posaçem, essendo Ambasador i Papes dhe Predikues ne Gjermani, besimtareve kristiane qe do te lexojne dhe degjojne me vemendje kete Leter, (i urojme) shpetim te perjetshem tek Zoti.

Pinturicchio, *Takim i Federico III dhe Eleonora e Portugalise*, Siena, Libreria Piccolomini, 1502-1507.

Jane per tu lavderuar mbledhjet e lavdishme, hyjnore dhe te shenjta te besimtareve ne Kishat dhe ne vendet e Shenjta, ose Vellazerite e nderuara, qe te drejtojne atje per ku jane krijuar, atyre lavdia dhe nderi, frute te medha entuziaste ne devocion.

Kemi, ne fakt, gjithmone nevoje per Mbrojtjen e dashur dhe Shpetimin e te Lavdishmes Virgjereshes Maria, Nena e Zotit, qe meriton çdo lavderim, se ciles Biri i Saj (qe e don), nuk i mohon kurre asgje; dhe ne duhet gjithmone ta kemi te dashur, dhe ta nderojme me dashuri te madhe, bashkim dhe kujdes per Vellazerine e Saj, kudo ku eshte ngritur.

San Bernardo shkruante qe pa Maria-n, skemi asgje, pa Ate jemi mizerie, pa Ate s'do kishte asnje veper te mire.

Duhet lavderuar, atehere, Vellazeria e me te Lumnueshmes Virgjereshe, e quajtur Virgjeresha e Rruzarit, qe, vetem ajo, me dashuri, bashkon veprat e mira te Vellezerve te Urdherit te Predikuesve te Kelnit, prej pak i ngritur ne keshtjelle te sigurte ne maksimum Levdata dhe Lavdija ndaj Virgjereshes Maria, dhe ne perfitim te te shumtmeve.

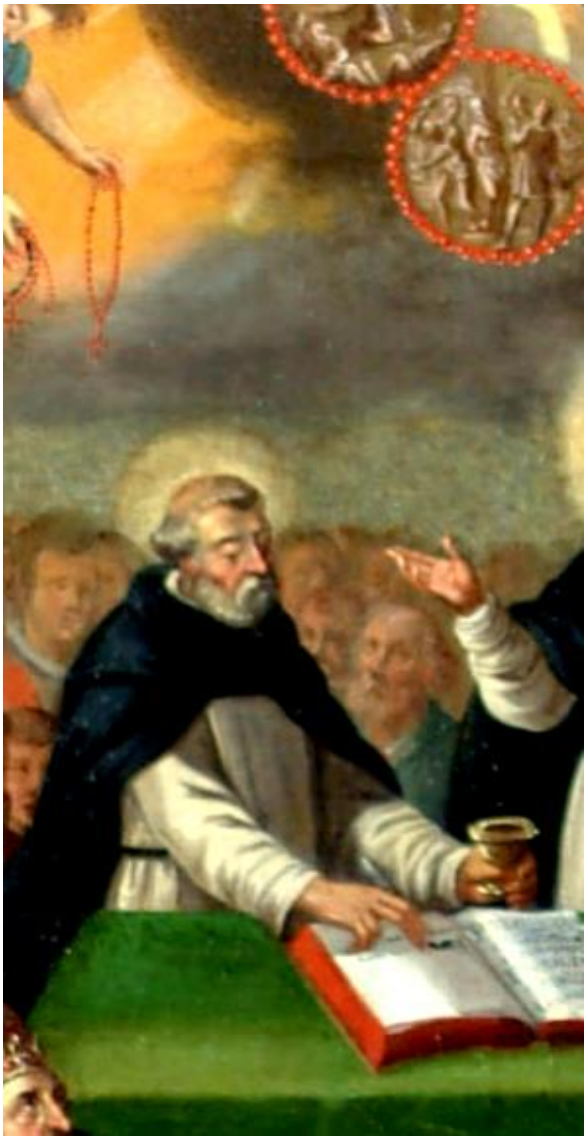

Keln, Kisha Sant'Andrea, *Madona e Rruzarit* 1623: detaje nga At Giacomo Sprenger, themelues i Vellazerise se Kelnit, qe ka regjistrin e vellezerve.

Ajo, dihet, ka qene predikuar nga San Domenico, babai i pare i Urdherit, por me kalimin e kohes u abandonua dhe ra ne harrese; tani Vellazeria eshte risjelle ne jete mbi baza me te forta e te sigurta, dhe rritet nga dita ne dite numuri i besimtareve kristiane qe ndjejne te gjalle deshiren te behen Vellezer te Virgjereshes Maria, dhe po provojne te rinovohen si dhurate e hirit te Perendise.

Njesoj si ata, qe jane te shtyre nga nje devocion i veçante, dhe ne duam te vime dhe te regjistrohemi (nella Confraternita del Rosario).

I pergjigjemi keshtu ne menyre te favorshme lutjeve te devotshme dhe te Augustit me i Paqmi qe eshte pare ndonjehere, Perandor i Romakeve, dhe me Autoritetin Apostolik , qe na eshte dhene ne menyre te veçante, aprovojme, konfirmojme dhe ratifikojme Vellazerine e Rruzarit, duke besuar ne Meshiren e Perendise se Gjithfuqishem dhe ne fuqine e Saj dhe te Shenjteve Apostujve Pietro e Paolo, japim me meshirim sot dhe perjetesisht te gjitheve dhe secilit Vella ose Moter i Vellazerise (se Rruzarit) ne pese Festat kryesore te Shpalljes, te Vizitimit, te pranimit, te Lindjes se Krishtit

Hans Burgkmair, *Ritratto dell'Imperatore Federico III d'Asburgo*, 1468, Kunsthistorisches Museum, Vienna: Federico III (1415-1493) fu l'Imperatore del Sacro Romano Impero che si iscrisse alla Confraternita del Rosario, e si interessò per la sua approvazione presso il Papa Sisto IV.

dhe te pastrimit, njeqind dite falje per cdo dite Feste, sa here qe do te recitojne ose degjojne recitimin e Rruzarit te te Lumnueshmes Virgjereshe, te pesedhjete Ave Maria-ve dhe pese Pater Noster-ave; dhe japim gjithashtu dyzet dite falje (zbritje te denimeve te fajeve), atij qe do te marre pjese ne ditet e shtuna, ne prag, ose ne ditet festive ne Kendimin e Salve Regina, qe pas renies dakort, Vellezerit Predikues do te bejne perpara Altarit te Beata Vergine-s, ku ndodhet Vellazeria.

Kemi porositur qe kjo Letra Jone te shkruhej per te konfirmuar per keto pune besimin e te gjitheve, dhe per ti garantuar autenticitetin asaj, kemi dashur qe ajo te firmoset nga Sekretari Jone me vulen e madhe dhe vezake.

Keln, viti i Misherimit te Zotit 1476, ne oren nona indizione, ose me daten dhjete te muajit mars, ne vitin e peste, per Sigurimin Hyjnor, te Papatit te Atit dhe Sovranit tone me te Shenjte

Hans Burgkmair, *Pikture e Perandores Eleonora te Portugalise* (1434-1467), gruaja e Mbretit Federico III d'Asburgo, rreth 1468: Mbreteresha Eleonora, ishte regjistruar, sebashku me burrin e saj Mbretin Federico III, dhe djalin Massimiliano, ne Vellazerine e Rruzarit te Kelnit. Pas vdekjes se saj te parakoheshme, burri, Mbreti promovoi aprovimin e Vellazerise prane Papa Sisto IV.

ne Krisht, Papa Sisto i katert. Falenderojme Zotin”[97].

---

[97] ***“Alexander Dei et apostolice sedis gratia episcopus Forlivensis cum plena legati de latere potestate per totam Germaniam nuncius et orator, universis et singulis christifidelibus presentes litteras inspecturis visuris pariter et audituris, salutem in Domino sempiternam. Et si gloriosos celestis curie concives et sanctos, ymmo et ecclesias, sacra loca, seu fraternitates laudabiles ad ipsorum laudem et honorem institutas maximo non immerito devotionis fervore venerari debeamus (utpote qui eorum pijs patrocinijs pariter et auxilijs plurimum indigemus) singularissime tamen gloriosissimam Dei Matrem Virginem Mariam omni laude dignissimam (quam eciam Filius nichil negans honorat) eiusque fraternitatem vel loca summo studio, summa affectione, atque summa diligentia incessanter amplecti venerarique tenemur. Sine ea siquidem, devoto teste Bernardo, nichil possumus, sine ea miseri sumus, sine ea factum est nichil. Ut igitur eiusdem beatissime Virginis laudabilis fraternitas de rosario nuncupata in sola liberali bonorum operum communicatione per fratres ordinis predicatorum in Colonia nuper certis sub limitibus ad maximam huius Virginis laudem et gloriam et multorum edificationem salubriter instituta, ymmo pocius renovata, quia per beatissimum illius ordinis primum patrem Dominicum legitur predicata licet ad tempus neglecta fuerit et oblivioni tradita, firmior et securior habeatur, nec non et indies augeatur, eoque libencius christifideles eiusdem Virginis confratres effici concupiscant quo in pretacta fraternitate dono celestis gracie uberius conspexerint se fore refectos, moti ex singulari ad eam devotione, in qua et recipi atque inscribi volumus atque petimus, pijs eciam supplicationibus. Serenissimi Romanorum imperatoris semper augusti super hoc inclinati, pretactam fraternitatem autoritate apostolica***

Dy vite me pas, me 12 maj 1478, Papa Sisto IV (1471-1484), me kerkesen e Katolikeve Kryesore, duka Francesco II i Bretanjes dhe te gruas se tij, Margherita, dukeshe e Bretanjes, dhe te vete Giacomo

---

***nobis specialiter concessa approbamus, confirmamus et ratificamus, de omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius autoritate confisi, omnibus et singulis utriusque sexus dicte fraternitatis confratribus et sororibus in quinque precipuis festivitatibus, scilicet Annunciationis Visitationis Assumptionis Nativitatis et Purificationis centum dies indulgentiarum in qualibet festivitatum dictarum die, atque quotienscumque per se vel per alium rosarium beate Virginis quod quinquaginta Ave Maria cum quinque Pater noster continet legerint vel legi fecerint, seu sabbatis, profestis, atque festivis diebus ad Salve Regina quod post completorium apud eosdem fratres predicatores coram altari beate Virginis in quo eadem fraternitas predicta est cantatur interfuerint, XL dies indulgentiarum pro qualibet vice de iniunctis eis penitencijs misericorditer in Domino relaxamus, presentibus, perpetuis futuris temporibus duraturos. In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium premissorum, presentes litteras nostras scribi, et per secretarium nostrum subscribi, sigillique maioris et oblongi iussimus et fecimus appensione communiri. Datum Colonie. Anno incarnationis dominice M°,CCCC°,LXXVI°. Indictione nona, die vero decima mensis Marcij, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Sixti, divina providentia pape quarti anno quinto. Deo Gracias"*, **in: ALEXANDER (Episcopus Forliviensis), Litt.** ***Etsi gloriosos*, 1476 mart. 10, in: ALANUS DE RUPE, *De dignitate et utilitate Psalterii praecelsae ac intemeratae Semper Virginis Mariae"*, a cura dei: CERTOSINI DI MARIANEHE DI ROSTOCK, Lubecca, 1498, p. 7-8.**

Sprenger qe arriti ne Rome ne pranveren e 1478, me 3 korrik te ketij viti, nxorri Shkresen e pare zyrtare (Bolla) te faljes per kedo qe recitonte Rruzarin: Shkresa, Bolla *"Bari ne Perjetesi"*[98].

Kjo Shkrese Bolla vjen e plote: "Papa Sisto IV, Sherbetor i Sherbetoreve te Zotit, si kujtim te perjetshem.

Ne qe bejme mbi toke rolin e Bariut te perjetshem, edhe pse me merita te pamjaftueshme, me sinqeritet duam ti drejtojme ndaj Deleve Qiellore, delet e grixhes se Zotit, qe me vullnet hyjnor, na jane besuar nga Qielli. Dhe per ti pregatitur ato per Lavdine e Perjetshme, Ne bejme sinqerisht Falje dhe Heqje denimi, ne menyre qe ata te therrasin lutje te devotshme ndaj me te Lartit. Nepermjet atyre, dhe te tjera veprave te devotshme qe do te kene kryer ne kete jete te vdekshme, munden te marrin lehtesisht Çmimin e Lumturimit te Perjetshem.

Per kete aresye, kemi mirepritur, ne Kishen e Konventes se Urdherit te Freterve Predikues te Kelnit, nje Vellazeri besimtaresh te te dy sekseve, te quajtur Vellazeria e Rruzarit e te Lumnueshmes

---

[98] **Cf. SISTO PAPA IV, *Pastoris Aeterni,* 3 julii 1478, in: *Bullarium Sacri Ordinis Praedicatorum*, tom. III, p. 566.**

A. Durer, *Festa e Madones se Rruzarit*, Praga, 1506: Perandori Massimiliano I, djali i Perandorit Federico III i Amburgo-s dhe i Perandores Eleonora te Portugalise, dhe i regjistruar ne Vellazerine e Rruzarit te Kelnit, kurorezohet nga Madonna del Rosario.

Vergine Maria, krijuar per nder te Ave Maria.

Vellezerit dhe Motrat (e Vellazerise) tre dite ne jave mblidhen per te recituar, pesembedhjete Pater Noster dhe njeqind e pesedhjete Ave Maria per nder te Beata Maria Vergine, siç parashikojne Statutet e Vellazerise[99].

Te gjitha bashke Pater Noster-at dhe Ave Maria-t quhen Rruzari, dhe, perveçse ne Qytetin e Kelnit, edhe ne Qytete te tjera e vende jane te shumte Vellezerit e Vellazerise nga te dy sekset.

Atehere duke dashur Noi, qe Vellezerit te dedikohen me besim e devocion ndaj ketyre lutjeve, dhe, nepermjet atyre, te jene, per Meshiren e Zotit te Gjithfuqishmit, ruajtes te dhurates te Hiresise Hyjnore, te themeluar me Autoritetin e Shenjteve Apostujve Pietro e Paolo, deshirojme dhe me Autoritetin Apostolik urdherojme qe te gjithe Vellezerit te te dyja seksesve, si te Vellazerise te Qytetit te Kelnit, ashtu dhe te cfardo vendi tjeter, tani dhe per te ardhmen, nese pendohen dhe rrefehen sinqerisht,

---

[99] In realtà questo fu previsto solo a Colonia, gli statuti voluti da Maria SS. prevedevano solo la domenica.

Melozzo da Forlì, *Sisto IV emeron Platina-n prefekt te bibliotekes se Vatikanit*, 1477, Roma, Pinacoteca Vaticana.

duke i shtuar nje Pater Noster dhe nje Ave Maria lutjes (se Rruzarit), ne festimet e Lindjes se Jezusit, te Shpalljes dhe Pranimit te te Lumnueshmes Virgjereshes Maria, marrin dhe fitojne ne te njejten kohe me Rrefimin, lehtesimin (faljen) e shtate viteve dhe shtate karantinave, per tani dhe ne te ardhmen, gjithmone.

Deshirojme pastaj qe, nese Vellezerve ne fjale qe recitojne Pater Noster-at dhe Ave Maria-t (ne Rruzar), i ishte dhene ndonje falje tjeter pergjithmone, ose per nje kohe te caktuar, ose te rregulluar deri ne skadim, te tilla dispozita duke u nisur nga ky moment te humbasin vlefshmerine e tyre.

Keshtu nuk i lejohet asnje njeriu, te dale kundra kesaj shkrese aprovimi, qe urdheron, deklaron, zoteron Vullnetin dhe Autorizimin, ose me kurajo te marre ta kundershtoje ate.

Ai qe, duke presupozuar, do ta bente, ta dije se do te pesonte indinjaten e Perendise se Plotfuqishem dhe te te Lumnueshmeve Apostujve Pietro e Paolo. Rome, prane San Pietro-s, ne vitin

e Mishirimit te Zotit 1478, me 3 korrik, ne vitin e shtate te

Ludovico Brea, *Madonna del Rosario*, 1500: ne kembet e Madones se Rruzarit, Papa Sisto IV.

Papatit Tone.”[100].

---

[100] ***“Sixtus IV Episcopus, Servus Servorum Dei, Ad Perpetuam Rei Memoriam.***
Pastoris aeterni vices, meritis licet insufficientibus, in terris gerentes, oves Dominici gregis Nobis caelitus traditas ad caulas Facultis aeternae perducere Supernis desideriis exoptamus, ac illas ad preparandum sibi perennem gloriam Indulgentis, & remissionibus sedulo invitamus, ut eo devotius orationes Altissimo effundant, quo per illas, & alia pia opera, quae in hac mortali vita exercuerint, facilius attingere poterunt praemia felicitatis aeternae. Cum itaque sicut accepimus, in Ecclesia Domus Ordinis Fratrum Praedicatorum Coloniem, quidam confraternitas utriusque sexus Fidelium, de Rosario Beatae Virginis Mariae nuncupata, ad honorem Angelicae salutationis instituta, cuius Confratres, & Consorores tribus diebus cuiuslibet Hebdomadae orationem dominicalem quiendecim, & Angelicam Salutationem centum & quinquaginta vicibus, omnibus tribus diebus eiusdem hebdomadae ad honorem ejusdem B. Mariae Virginis juxta ipsius Confraternitatis instituta dicere consueverunt, quas quidem orationes, & salutationes Rosarium Appellant, ac extra Civitatem Colonien in aliis Civitatibus, & loci sint quamplures utriusque sexus eiusdem Confraternitatis Confratres.
Nos, cupientes, ut ipsi Confratres eo sedulius, & devotius orationibus praedictis intendant, quo ex hoc dono caelestis gratiae uberius conspexerint se refectos, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, volumus, & Apostolica Auctoritate ordinamus, quod omnes, & singuli Confratres utriusque sexus, tam in dicta civitate Colonien., quam alibi ubicumque nunc, & pro Tempore existense, vere paenitentes, & confessi qui orationem Dominicam, & Angelicam salutationem modo praemisso dixerint, in singulis Nativitatis, Annunciationis, & Assumptionis ejusdem B. Marię Virginia Festivitatibus, septem annorum, & totidem quadragenarum, de iniunctis eis paenitentiis relaxationem habeant, & consequantur. Praesentibus perpetuo duraturis.

***Volumus autem quod si dictis Confratribus orationem, & salutationem praedictas dicentibus, aliqua alia Indulgentia in perpetuum, vel ad certum tempus nondum elapsum duratura, per Nos concessa fuerit, praesentes literae nullius sint roboris, vel moment. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre approbationis, constitutionis, declarationis, relaxationis voluntatis, et concessionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Rome apud sanctum Petrum.Datum Romae apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicae Millesimo Quadringentesimo Septuagesimo Octavo, Tertio Kalendas Julii, Pontificatus nostri Anno Septimo"*, in: SIXTUS PAPA IV, *Pastoris Aeterni,* 1478 maii 30, in: *Bullarium Sacri Ordinis Praedicatorum*, tom. III, p. 566. Teksti i sjelle eshte nxjerre nga: Beatus ALANUS DE RUPE o.p., *De dignitate et utilitate Psalterii praecelsae ac intemeratae Semper Virginis Mariae"*, nden kujdesin e: CERTOSINI DI MARIANEHE DI ROSTOCK, Lubecca, 1498, p. 6-7.**

Vitin ne vazhdim, me 12 maj 1479, Papa Sisto IV shkruan nje shkrese Bolla te re per te dhene privilegje dhe falje te tjera me Rruzarin. Flitet per shkresen Bolla: *Ea quae ex fidelium*, qe sillet e plote per rendesine si dokument mbi Rruzarin:

"Sisto, Peshkop, Sherbetor i sherbetoreve te Perendise, ne kujtim te panderprere te ngjarjes.

Devocionet e besimtareve, qe pranohen te shenjta, Lavdi Perendise se Plotfuqshme dhe te Lavdishmes Virgjereshes Maria, ne menyre qe te jene te forta, i konsolidojme me forcen e aprovimit tone, dhe i ftojme me falje dhe lirime, keta besimtare, te kryejne me gezim veprat e meshires dhe te shperblehen me miresite hyjnore me te mbara.

Nga momenti qe Parimet Katolike mbeshtesin njohjen e ketij perkushtimi, Ne kemi konstatuar se Zoti ju vjen kundruall me favore.

Ne fakt, nga djali i dashur, Duka fisnik Francesco dhe nga vajza e dashur me Krisht, Fisnikja Margherita, bashkeshortja e tij, Dukesha e Bretagna-s, para pak kohesh na u tha qe, ne dukatin e Bretagna-s dhe ne shume vende te tjera (duke rritur devocionin e besimtareve), per pak kohe

Varri i Francesco-s II i Bretagna-s dhe Margherita di Foix-it, 1502-1507, Katedrale e Nantes: ishin ata qe shtyne papa Sisto-n IV te beje njohjen e Rruzarit dhe te Vellazerise se tij. Rreth e qark varrit kater Mbreteresha te Virtytit (Drejtesise, Qendrushmerise, Maturise, Permbajtjes).

Deri me sot, eshte rinovuar nje menyre e caktuar ose forme e lutjes se perkushtuar dhe te devotshme, qe ishte pare tashme ne kohet antike, me fjale te tjera çdokush, duke dashur te lutet ne ate menyre, te thote, ne çfardo dite, per nder te Perendise dhe te te Lumnueshmes Virgjereshe Maria, dhe kunder rreziqeve qe mbizoterojne ne bote, aq here Pershendetjen Engjellore Salutazione Angelica, ose Pershendetjen e Marias Ave Maria, sa here jane Salmet ne Psalterin e Davidit, 150 here fiks, duke nderfutur nje Ati Yne Pater Noster ose Lutja e Zotit ne çdo dhjeteshe Ave Maria.

Dhe kjo forme ose menyre lutje eshte quajtur nga populli Psallteri-Rruzar i Virgjereshes Maria.

Zoti Duka dhe Dukesha, ne kete menyre, per devocionin e njeanshem dhe te sinqerte qe i frymezon ata, deshirojne qe kjo forme ose menyre lutje te aprovohet nga Selia Il Signor Duca e la Duchessa, per ti mbyllur gojen kundershtareve.

Dhe, perveç Dukes dhe Dukeshes, dhe shume besimtare te tjere jane lutur me perulesi te aprovohet kjo forme ose menyre lutjeje dhe, me miresi apostolike, te jepen perfitime te tjera, perveç te meparshmeve.

Detaje te Fytyrave te Francesco-s II te Bretagna-s dhe te Margherita di Foix, Katedrale e Nantes.

Ne, atehere, duke rekomanduar me force tek Zoti perkushtimin e devotshem te Dukes dhe Dukeshes, dhe te besimtareve te tjere, te mirekuptuar per keto kerkesa lutese, me Autoritetin Apostolik, duke nisur nga ky moment, aprovojme kete Psallter, me fjale te tjera, forma ne fjale e lutjes duhet te inkurajohet, dhe vendosim e deklarojme qe eshte korrekte per te gjithe besimtaret te luten ne ate menyre.

Dhe, per ti nxitur besimtaret e Krishtit, ne vepra devocioni, dhe per tu lutur me zjarr ne ate forme te thene me pare, qe keshtu te shpresojne pastaj qe do te kryhet me kollaj shpetimi i shpirtrave te tyre, te Krishtereve te Kishes Universale, te tanishem dhe atyre te ardshem, qe deshirojne te luten ne menyren e lartpermendur, cdo here qe do te lusin, ne menyren e lartpermendur, nje pesedhjeteshe te ketij Psallteri, me zemergjeresi ja japim ne Zot, pa nderprerje, pese vjet, perveç atyre (te meparshme) dyzet diteve falje, pavaresisht cdo Kushtetute dhe Rregulloreje Apostolike te kundert.

Dhe, nga momenti qe do te ishte e veshtire te dergohej kjo Leter ne origjinal ne çdo vend ku do te ishte e nevojshme, deshirojme, dhe me Autoritet Apostolik lejojme qe ajo te transkriptohet

Francesco II di Bretagna sposa la prima moglie, Margherita di Bretagna, sua cugina, che muore prematuramente e senza lasciare figli nel 1469. Poi sposò Margherita di Foix, che sarà, insieme a Francesco II la paladina del Rosario e della Sua Confraternita. Da loro nacque Anna di Bretagna.

Nga dora e dy Notereve te cdo Sekretarie Kishtare, me firmen dhe vulen e nje Kleriku te larte ose te dikujt tjeter ogni Curia Ecclesiastica, con la segnatura e il sigillo di un Prelato o di qualcun altro te pajisur me dinjitet kishtar, ti jepet atyre besushmeri e plote, sikur te jete paraqitur vete Letra origjinale.

Kerkujt, keshtu, nuk i lejohet te mos njohe kete shkrese aprovimi, qe urdheron, deklaron, ka Vullnetin dhe Autorizimin, ose qe me guxim te pavend te mund ti kundervihet asaj.

Ai, qe me presupozim mund ta bente, ta dije qe do te pesoje indinjaten e Perendise te Gjithfuqishem dhe te te Lumnueshmeve Apostujve Pietro e Paolo.

Leshuar ne Rome, prane san Pietro-s, ne vitin e misherimit te Zotit 1479, diten e tete te idi-ve te majit, ne vitin e tete te Papatit Tone"[101].

---

[101] ***"Sixtus episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam ea que ex fidelium devotione ad Dei omnipotentis et gloriose Virginis Marie laudem et gloriam pie ordinate sunt ut firma permaneant nostre approbationis robore solidamus, ac fideles ipsos ad pietatis opera exercenda indulgencijs et remissionibus libenter invitamus, ut exinde reddantur divine gracie aptiores, cum catholicorum principum illud exposcit***

devocio, et hoc conspicimus in Domino salubriter expedire. Sane pro predilecti filij nobilis viri Francisci ducis, et dilecte in Christo filie nobilis mulieris Margarethe eius conthoralis ducisse Britannie nobis fuit nuper propositum, quod in ducatu Britannie et pluribus alijs locis (crescente fidelium devotione) ab aliquo tempore citra innovatus **(nel Bullarium alla parola innovatus viene riportata questa nota : «Innovatus a Beato Alano de Rupe, Auctor siquidem Rosarii fuit S. Patriarcha Dominicus»)** ***est certus modus sive ritus orandi pius et devotus, qui eciam antiquis temporibus observabatur, videlicet quod quilibet volens eo modo orare dicit qualibet die ad honorem Dei et beatissime Virginis Marie et contra imminencia mundi pericula totiens angelicam salutationem scilicet Ave Maria quot sunt psalmi in psalterio davitico, videlicet cencies quinquagesies, singulis decem salutationibus huiusmodi, orationem dominicam semel proponendo.Et iste ritus sive modus orandi, psalterium Marie Virginis vulgariter nuncupatur. Dominus dux et ducissa prefati propter singularem et sinceram quam ad ipsam beatam Virginem gerunt devotionem, cupiunt ritum sive modum orandi praedictum ad obstruendum ora aliquorum detrahentium per sedem apostolicam approbari. Quare pro parte ducis et ducisse ac aliorum fidelium plurimorum nobis humiliter fuit supplicatum, quotenus ritum sive modum orandi huiusmodi approbare, aliasque super premissis oportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur tam ducis et ducisse quam aliorum fidelium piam devotionem plurimum in Domino commendantes, huiusmodi supplicationibus inclinati, prefatum psalterium sive modum orandi predictum autoritate apostolica tenore presentium approbamus, illumque tollerandum fore, ac cunctis fidelibus eo modo orare licere decernimus et declaramus. Et ut omnes et singuli christifideles ad devotionis opera et predicto modo orandum eo ferventius inducantur, quo exinde facilius animarum suarum salutem consequi***

Fale ketyre dy dokumentave papnor te rendesise se jashtezakonshme, Vellazerite e Rruzarit arriten shkelqimin e tyre maksimal: Coppenstein numeroi nga 1475 al 1479, dyqindmije te regjistruar ne

---

***speraverint, universis et singulis christifidelibus prefato modo orare volentibus ubilibet existentibus, presentibus, et futuris, pro qualibet vice qua sicut premittitur oraverint, pro qualibet quinquagena prefati psalterij, quinque annos et totidem quadragenas indulgentiarum misericorditer in Domino relaxamus, presentibus perpetuis futuris temporibus duraturos, non ostantibus constitutionibus ac ordinationibus apostolicis, ceterisque contrarijs quibuscumque. Et quia difficile foret presentes litteras ad singula loca in quibus illis opus esset originaliter deferri, volumus et apostolica autoritate concedimus quod illarum vero transsumpto manu duorum notariorum alicuius ecclesiastice curie subscripto, et sigillo alicuius prelati seu persone in dignitate ecclesiastica constitute munito, fides detur in omnibus et per omnia ac si ipse originales littere exhibite forent vel ostense. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre approbationis, constitutionis, declarationis, relaxationis voluntatis, et concessionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Rome apud sanctum Petrum. Anno incarnationis dominice Millesimo quadringentesimo septuagesimonono, octavo ydus may pontificatus nostri anno octavo"*, in: SIXTUS PAPA IV, *Ea quae ex fidelium,* 1479 maii 12, in: *Bullarium Sacri Ordinis Praedicatorum*, tom. III, p. 567.**

Ubaldo Gandolfi, *Madonna del Rosario*, sec. XVII, Basilica di San Domenico, Bologna.

Vellazerite e Rruzarit, te lindura ne te gjithe Perandorine[102].

Dy vjet me vone dekreti i faljes i Peshkopit ambasador papnor ne Gjermani, Alessandro Nanni Malatesta, ne favor te Vellazerise se Kelnit, Peshkopi Nicola di Tollentis, ambasador papnor prane dukes Massimiliano di Borgogna, me 30 nentor 1478 inkurajoji *Vellazerine e Rruzarit*, te krijuar ne Konventen domenikane te Lille-s[103].

Nje difuzion akoma me te madh vepra e Alanos e pati nga vepra e Maestrove te pergjitshem te Urdherit domenikan, qe u bene promotore aktive te Rruzarit.

Nderhyrja e pare e nje Maestroje te Urdherit te Predikuesve, per te cilen gjurmet kane mbetur, eshte autorizimi qe Maestro Leonardo de Mansuetis, i jep nga Roma , me 1479 , Atit P. Cornelius Wetzel te Konventes se Leipzing-ut, per te predikuar Psallterin ose Rruzarin

---

[102]J. A. COPPENSTEIN O.P. *De Fraternitate Sanctissimi Rosarii Beatae Virginis, ortu, progressu, atque praecellentia*, p. 376-382.

[103] Cf. M.D. CHAPOTIN, *Attraverso la storia domenicana*, Paris, 1903, p. 130-34, in: A. DUVAL O.P., *Rosaire*, in: *Dictionnaire de spiritualité*, tom. XIII, Paris, 1989, p. 937-980.

Firenze, Basilika Santa Maria Novella, *Kisha Faltore Madonna del Rosario*, sec. XVII, dhe selia e Vellazerise se Rruzarit.

e B. Vergine Maria, ngritjen e Vellazerise se SaJ, dhe te delegoje te tjere per kete qellim.

Dhe, me 12 shkurt 1480 dy freter domenikane nga Kongregacioni i Hollandes, Albert Pietersz dhe Jean d'Erfurt krijuan Vellazerine e Rruzarit ne Bologna, ne Kishen e domenikaneve, duke sjelle nga Roma Kopjen e Shkreses zyrtare te Sisto IV[104].

Gjithmone me 1480, dy freterit domenikane gjermane krijuan Vellazerine e Rruzarit ne Venezia, ne Konventen domenikane te Castello-s[105].

Me 1481 Vellazeria e Rruzarit u krijua ne Firenze, ne Kishen San Marco, dhe ne Rome ne Kishen Santa Maria sopra Minerva, dhe, me 1492 ne Kishen Eglise de Jacobins di Tolouse, ne France, ne Kishen e shfaqjes se Madones se Rruzarit San Domenico-s.

Nga regjistrat e Maestrove Gjenerale te Urdherit te Domenikaneve rezulton se, veçanerisht nga 1487 deri 1509, shume Domenikane gjermane dhe italiane u

---

[104] **Cf. G. G. MEESRSSERMAN O.P., *Ordo Fraternitatis. Vellazerite dhe meshira e laikeve ne mesjete,* f.. 1214.**

[105] **Cf. G. G MEESRSSERMAN O.P., *Ordo Fraternitatis. Vellazerite dhe meshira e laikeve ne mesjete,* f. 1215.**

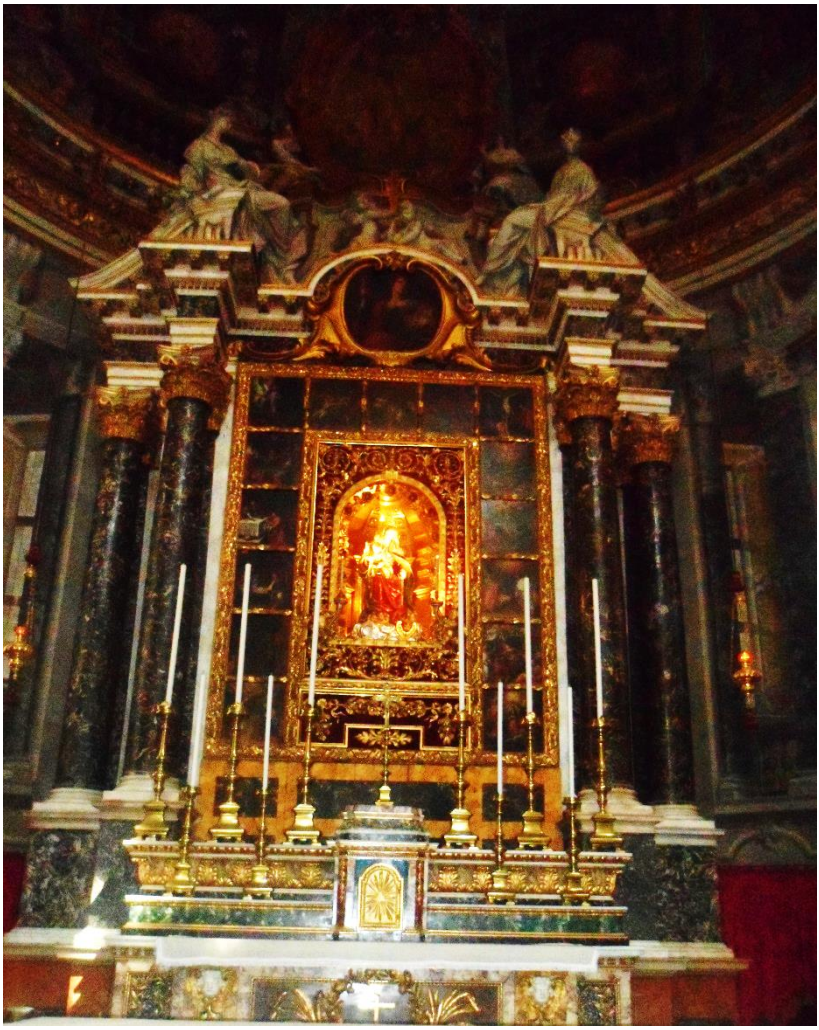

Bologna, *Vellazeria e Rruzarit*, Basilika San Domenico.

deleguan per te predikuar Rruzarin dhe per te ngritur Vellazeri, te quajtura ose *Fraternitates Rosarii*, ose *Societates Psalterii B.M.V.*

Maestro Bartolomeo Comazi (Fr. Bartholomeus Comatius de Bononia), merr me 15 tetor 1484, nga ana e Papa Innocenzo VIII, Falje Plenare «*semel in vita et semel in mortis articulo*» (si gjate jetes, ashtu dhe ne rast vdekje), per te gjithe te regjistruarit ne Vellazerite e Rruzarit.

Ne kete Shkrese zyrtare Bolla, me pas, lavderohet perkushtimi i Vellezerve te Vellazerise "te Lumnueshmes Virgjereshes se Rruzarit" *("Beatae Virginis de Rosario")*[106].

Pas Shkreses Bolla te Sisto-s IV, Popat e larte do te njihnin shprehimisht lidhjen ekzistente te ngushte ndermjet Levizjes Rozariane dhe Urdherit te San Domeniko-s, duke i besuar gjithmone Maestro-s Generale te Freterve Predikues, drejtimin e Levizjes Rozariane, dhe duke i dhene eskluzivisht atij dhe te deleguarve te tij, te drejten te ngrejne Vellazeri te reja Rruzari, mjafton qe Vellazerite e Rruzarit, te themeluara pa

---

[106] **Cf. INNOCENTIUS PAPA VIII, Bull: *Vivae vocis oraculo*, 1484 oct. 15, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, p. 59.**

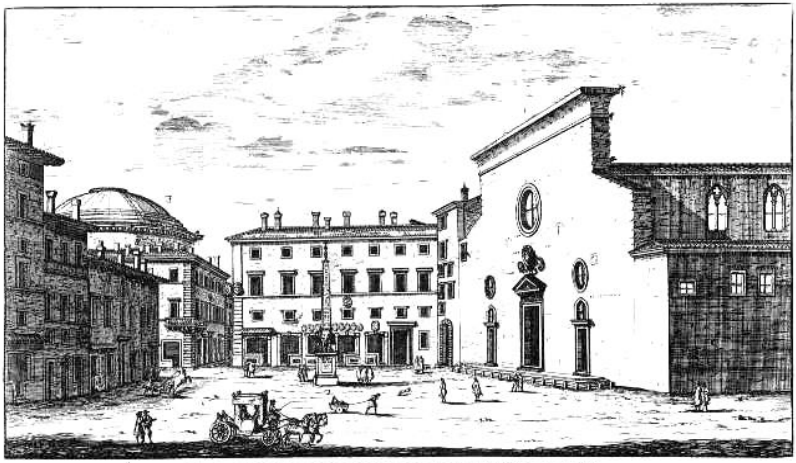

Roma, *Basilica di Santa Maria Sopra Minerva*, ne shekullin XVII (lart), dhe si paraqitet sot: ne ndertesen e bardhe, ngjitur me Baziliken, eshte pjesa e manastirit Chiostro e Vellazerise se Rruzarit, me XV misteret ne afreske.

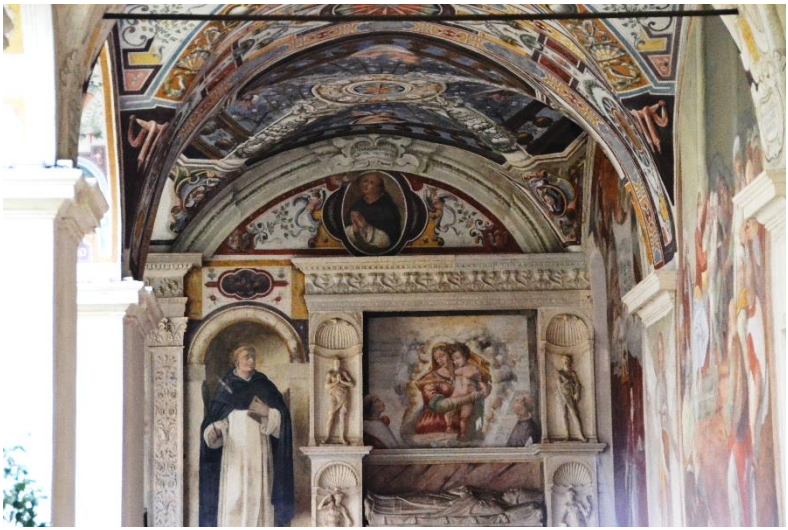

Brenda pjeses se manastirit Chiostro te Minerva-s: duke shkuar ne fund eshte imazhi i Beato Alano della Rupe (lart). Poshte Vizioni i Madones se Rruzarit San Domenikos dhe la lindja e Pemes se madhe domenikane.

tablloja e Beato Alano della Rupe-s ne Minerva-n e Romes me shkrimin: “B. Alanus Brito secundus reparator et praedicator ab Virginis institutus” (Beato Alano, Breton, riparuesi dhe predikuesi i dyte i krijuar nga Virgjeresha).

autorizimin e Maestro-s Generale te Domenikaneve, nuk do te njiheshin nga Selia e Shenjte.

Freterve predikues, Popat e larte do ti njihnin dhe te drejten te predikonin kudo Psallterin e Rruzarit te te Lumnueshmes Virgjereshe, pa kufizime territoriale qe atehere ishin te imponuara nga ligje kanonike.

Vellazerite e Rruzarit, nder te tjera, duhet te themeloheshin vetem ne Kishat e domenikaneve, dhe vetem perjashtimisht ne kisha te tjera, ne vendet ku domenikanet nuk ishin ende te ngulur.

Por ne kete rast, me dekret te nxjerre thuhej shprehimisht, kurdohere qe domenikanet, me pas, te ngrinin nje Konvente ne kete qytet, Vellazeria do te kalohej ne Kishen e tyre.

Shprehja e raportit intim ekzistues ndermjet Levizjes Rruzariane dhe Urdherit domenikan eshte gjithashtu fakti qe, i Maestri-t Generali i njihnin te gjithe te regjistruarve ne Vellazerite e Rruzarit, pjesmarrjen ne Benefitet Spirituale te Urdherit[107].

---

107 Cf. *Acta S. Sedis... pro Societate SS. Rosarii*, II, p. 1027 -1028.

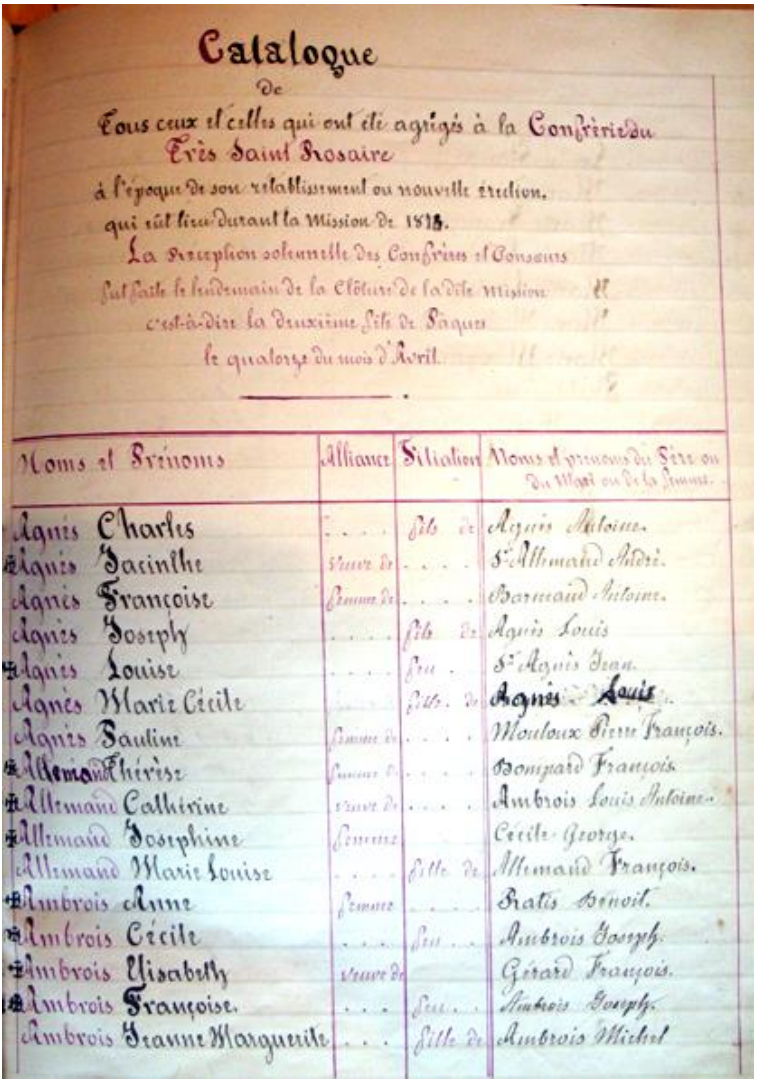

Catalogue
De
Tous ceux et celles qui ont été agrégés à la Confrérie du
Très Saint Rosaire
à l'époque de son rétablissement ou nouvelle érection.
qui eût lieu durant la Mission de 1818.
La réception solennelle des Confrères et Consœurs
fut faite le lendemain de la Clôture de la dite Mission
c'est-à-dire la deuxième fête de Pâques
le quatorze du mois d'Avril.

Noms et Prénoms	Alliance	Filiation	Noms et prénoms du Père ou du Mari ou de la Femme.
Agnès Charles	. . . .	fils de	Agnès Antoine.
Agnès Jacinthe	veuve de	. . . .	St Allmand André.
Agnès Françoise	femme de	. . . .	Barnaud Antoine.
Agnès Joseph	. . . .	fils de	Agnès Louis
Agnès Louise	. . . .	fille	St Agnès Jean.
Agnès Marie Cécile	. . . .	fille de	Agnès Louis
Agnès Pauline	femme de	. . . .	Moulaux Pierre François.
Allemand Thérèse	femme de	. . . .	Bompard François
Allemand Catherine	veuve de	. . . .	Ambrois Louis Antoine.
Allemand Josephine	femme		Cécile George.
Allemand Marie Louise	. . . .	fille de	Allemand François.
Ambrois Anne	femme	. . . .	Gratis Benoit.
Ambrois Cécile	. . . .	fille	Ambrois Joseph.
Ambrois Elisabeth	veuve de		Gérard François.
Ambrois Françoise.	. . .	fille	Ambrois Joseph.
Ambrois Jeanne Marguerite	. . .	fille de	Ambrois Michel

Regjistri i vjeter i anetareve te Vellazerise se Rruzarit ("Agregés à la Confréries du Très Saint Rosaire") qe ishte ne Kishen Sant'Ippolito ne Bardonecchia (Torino). Vellazeria u themelua me17 janar 1568, ne vazhdim dekadon, pastaj u ringrit nga pastori don Tournoud ristabilita, dhe mbijetoi nga 1873 ne 1907.

Papet qe pasuan Papa Sisto-n IV vazhduan ne te njejten linje si paraardhesi.

Me 4 mars 1488, Papa Innocenzo VIII (1484-1492) e pajisi me privilegje Rruzarin, me ane te Shkreses zyrtare Bolla: *Splendor Paternae Gloriae,*ne te cilen shkruhet: "Ne, nderkaq, duke pare me simpati Vellazerine e Rruzarit, me te larten, qe e merr emrin nga Kurora e Rruzarit, qe u soll ne drite[108] ne Urdherin e Predikuesve dhe qe paraardhesi Jone, Papa Sisto IV, e ka konfirmuar, edhe Ne me Autoritet Apostolik, dhe me dispozicion te pergjithshem, e aprovojme dhe konfirmojme, ne menyre qe besniket e Krishtit, te te dyja sekseve, me devocion gjithmone e me te madh, te mbeshteten ne Vallazerine e Rruzarit, me te larten, te deshirojne te regjistrohen aty, duke u bere Vellezer e Motra, dhe te mund te shikojne dhuraten e Hiresise Qiellore, kur te vishen me Dhembshurine e Perendise se Plotfuqishme, dhe te Shenjteve Apostuj Pietro e Paolo.

Duke besuar ne Autoritetin e tyre dhe me ndermjetsimin dhe Meritat e

---

[108]Ne disa Shenime, komentuesi i Shkreses Bulla, i referohet ne menyre ekspliçite Beato Alano-s.

Città del Vaticano, Basilica di San Pietro*, Varri dhe monumenti iPapa Innocenzo VIII*: ne anet e monumentit,Mbretereshat e Virtutitte pershkruara nga Beato Alano.

me te Lumnueshmes Virgjereshes Mari, te gjitheve atyre qe do te recitojne nje pesedhjeteshe te Rruzarit çdo dite, i japim faljen e 60 mije viteve dhe te po aq karantinave, ne vazhdim dhe pergjithmobe [...].

Asnje njeri, nderkaq, nuk guzon te shkele ate qe kemi urdheruar, dhene, aprovuar Ne, ose ti rezistoje atyre me neglixhense ose vullnet, ose te guxoje ti kundervihet ne menyre te pamatur.

Nese dikush do te kete mendjemadhesine te tentoje per kete gje, ta dije se do te pesoje indinjimin e Perendise se Plotfuqishme, dhe te Apostujve te Shenjte Pietro e Paolo.

Publikuar prane San Pietro-s, ne Romeme 1488 te Misherimit te Zotit, diten e katert te Kalendave te Marsit, gjate vitit 7°te Papatit tone"[109].

---

[109] ***"Nos igitur, cupientes devotissimam Confraternitatem de Rosario, seu capelluto nuncupatam, & a Predecessore nostro Sixto Papa quarto, in inclito Ordine Praedicatorum innovatam, & confirmatam, quam etiam auctoritate Apostolica, tenore praesentium approbamus, & confirmamus, & ut Christi Fideles utriusque sexus, eo libentius devotionis causa, ad illam devotissimam Confraternitatem de Rosario constuant, ac Confratres, & Consorores effici, ac inscribi concupiscano, quo ex hoc uberius caelestis gratiae***

Monumento non identificato: *Statua della Madonna del Rosario*, sec. XVII.

***dono conspexerint se fore refectos, de Omnipotentis Dei Misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, ac Beatissime Virginis Mariae meritis, & intercessionibus, omnibus, Rosarium quinquagenarium dicentibus, toties, quoties id dixerint, sexaginta millia Annorum, & totidem quadragenas Indulgentiarum de perpetuis futuris temporibus duraturis. [...] Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae ordinationis, concessionis approbationis, relaxationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romae apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicae Millesimo Quadringentesimo Octuagesimo Octavo, Quarto Kalendas Martii, PontificaTus nostri Anno Septimo"*, in: INNOCENTIUS PAPA VIII, *Splendor Paternae Gloriae*, 1491 febr. 26, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. IV, p. 67.**

Me 13 qershor 1495, instanca e Mjeshtit te Pergjithshem te Urdherit te Predikuesve, Gioacchino Turriani (Joachinus Turriani de Venetiis), Papa Alessandro VI (1492-1503), me ane te Shkreses Bolla: *Illius qui perfecta*, konfirmoi privilegjet dhe amnistite, te dhena tashme te regjistruarve ne Vellazerite e Rruzarit, dhe dha te tjera: dyfishoi faljet qe paraardhesit i kishin dhene Vellazerise se Rruzarit[110].

Ai donte qe tek Vellazerite te festohej te pakten nje Meshe e Shenjte ne vit, ne te cilen duhej te merrnin pjese Vellezerit, ne menyre te veçante ata qe nuk kishin qene prezent ne recitimin e Rruzarit, per ti komunikuar te mirat shpirterore te Vellazerise[111].

---

[110] ***"Omnes indulgentias a praedecessoribus nostris Romanis Pontificibus concessas auctoritate apostolica, tenore praesentium duplicamus, perpetuis futuribus temporibus duraturis"*, in: ALEXANDER PAPA VI, Bull.:*Illius qui perfecta*, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, p. 72.**

[111] ***"Si dicti confratres, istam confraternitatem praedictam observare non valentes, annuatim dicant, aut dicere faciant unam Missam, ut tandem partecipent, et communicent ad invicem in bonis spiritualibus [...] eos fieri participes"*, in: ALEXANDER PAPA VI, Bull.:*Illius qui perfecta*, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, Paris, 1869, p. 72-73.**

Pinturicchio, *Papa Alessandro VI ne meditim perpara Varrit te Lavdishem te Krishtit te Ringjallur*, 1492-1495, Appartamenti Borgia, Città del Vaticano.

Dhe, i lejoi Vellezerve te Vellazerise se Rruzarit, te shenojne ne Librin e Vellazerise edhe te dashurit e tyre te vdekur, kushurinj dhe miq, meqenese per ata mund te zgjatej lutja per meshire: "Duam, dhe me Autoritetin Apostolik vendosim, qe çdo Vella dhe Moter (iVellazerise), qe deshiron te shpetoje shpirtrat e te afermeve te vet ose te vdekurve te tjere qe jane ne Pastrimin Purgator, ti regjistroje emrat e te afermeve te vete te te tjereve qe gjenden ne Purgator"[112].

Shkresa Bolla perfundon me formulen rituale te njoftuar, te pare tashme me lart[113].

---

[112] ***"Volumus, et Actoritate Apostolica decernimus, quod omnes et singuli confratres, et consorores, animabus suorum parentum, et aliorum defunctorum in purgatorio existentium succurrere volentes, singulariter nomina suorum suorum parentum, et aliorum defunctorum in purgatorio existentium exarent, vel exare faciant"*, in: ALEXANDER PAPA VI, Bull.:*Illius qui perfecta*, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, p. 73.**

[113] ***"Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae ordinationis, approbationis, confirmationis, concessionis, relaxationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum"*, in: ALEXANDER PAPA VI, Bull.:*Illius qui**

Città del Vaticano, Hapesira Grotte Vaticane, varri antik i Papa Alessandro VI (lart); Roma, Chiesa di Santa Maria di Monserrato: *Varri* aktual i *Papa Alessandro VI e Papa Callisto III* (poshte).

***perfecta*, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, p. 73.**

Me 4 maj 1504, Papa Giulio II (1503-1513), ne shkresen Bolla:*Ineffabilia Gloriosae*, konfirmoji amnistite e mesiperme[114].

Papa Leone X (papati i te cilit ishte nga 1513 deri 1521), ne shkresen Bolla: *Ad sacram*[115], te 14 shtatorit 1514, konfirmoji amnistite e veçanta, te dhena tashme Vellazerise d'Angers, ne France.

Ne shkresen Bolla: *Vivae vocis oraculo*[116], te 22 majit 1518, Papa Leone X falje Vellazerive qe kishin vizituar pese Kisha Stacionare ne Qytetin e Romes.

Ne shkresen Bolla: *Pastoris Aeternis*[117], te 6 tetorit 1520, Papa Leone X ratifikoji sa

---

[114] ***"Omnes libertates, immunitates et indulgentias, a predecessoribus nostris Romanis Pontificibus, sive privilegia, aut alia indulta conventui vestro Coloniensi, et ordini de Confraternitate B. Virginis Mariae de Rosario noncupata, quae perstitit primitus in praedicto conventu Coloniensi, et etiam in toto Ordine concessa, auctoritate apostolica confirmamus"*, in: JULES PAPA II, Bull.:*Ineffabilia Gloriosae*, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VII, p. 114.**

[115] **Cf. LEO PAPA X, Bull.:*Ad sacram*, 1514 sept. 14, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, p. 78-84.**

[116] **Cf. LEO PAPA X, Bull.:*Vivae vocis oraculo*, 1518 maii 22, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, p. 85-86.**

[117] **Cf. LEO PAPA X, Bull.: *Pastoris Aeternis*, 1520 oct. 6, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. IV, p. 392.**

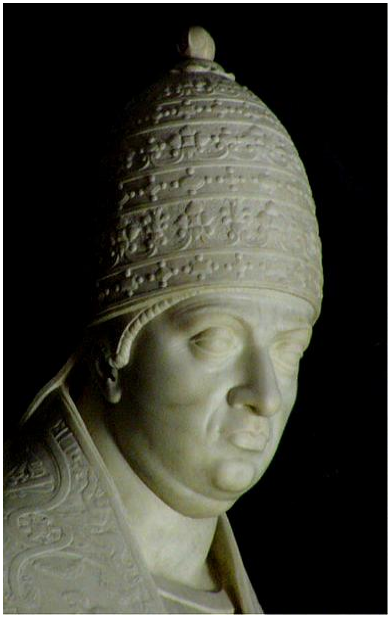

Raffaello Sanzio, Portret i Giulio II, 1511, National Gallery di Londra (lart); Raffaello da Montelupo, Statua di Papa Leone X, 1541, vendosur mbi monumentin e varrit, Basilica di Santa Maria Sopra Minerva, Roma (poshte).

ishte thene nga paraardhesit per Rruzarin dhe Vellazerine e Tij.

Ja nje fragment i gjate i shkreses Bolla: "Leone, Peshkop, Sherbetori Sherbetoreve te Perendise, rinovon, konfirmon dhe rrit privilegjet dhe faljet e Vellazerise se Me te Shenjtit Rruzar, nga Arkivi i Urdherit deri ne Kujtimin e Perjetshem te Eventit [...].

Nga momenti qe Neve na u lut me perulesi, vecanerisht nga nga ana e Sovraneve te botes dhe nga persona te tjere, Ne dhe Selia Apostolike, me favor dhe devocion japim me vullnet sigurimin e aprovimit tone dhe rinovimin e kesaj, per aq kohe sa jemi te ndergjegjshem se veprojme korrektesisht ne Zot.

Sigurisht, nga momenti qe, jo para shume kohesh, na u paraqit, nga ana e Femijeve te dashur, Te Paret dhe Vellezerit e Urdherit te Predikuesve te Kelnit, nje peticion, i cili permbante tekst, qe sapo, sipas sa eshte treguar ne Historite, nje Vellazeri e caktuar e Besimtareve te te dy gjinive, qe e morri emrin nga e Lumnueshmja Mari Virgjeresha e Rruzarit, u krijua nga San Domenico per nder te Ave Maria-s, kjo perben lajm ne pjese te

***La Madonna del Rosario*, Kisha San Pietro, ne Rochemolles, fraksioni Bardonecchia (Torino)**

ndryshme te botes, me shume mrekulli. Dhe, pavaresisisht se Vellazeria, me kalimin e kohes, u la shume pas dore, deri sa u la ne harrese, kur, ne vitin 1475, Qyteti dhe Dioqezae Kelnit u shtyp nga luftra te renda, kjo Vellazeri, per te levduar dhe nderuar Virgjereshen (Maria te Rruzarit), u rinovua dhe perseri u krijua ne Kishen e te njejtit Urdher (te domenikaneve), me qellim qe Qyteti dhe Dioqeza (e Kelnit), fale meritave dhe ndermjetesimit te Virgjereshes, te clirohej nga ato luftra.

Dhe, ne (Vellazeri) u perdor nje menyre e re lutjeje, ose, Vellezerit dhe Motrat e Vellazerise, tre dite ne jave, per nder te Perendise dhe te Virgjereshes (Maria), per te mbrojtur boten nga rreziqet qe i sundonin, recitonin sebasahku ose vecmas shume Ave Maria, sa c'jane Psallmet e Psallterit Davidik, duke i paravendosur cdo dhjetesheje Ave Maria, nje At Yne Pater Noster.

Dhe, kjo forme lutjeje, u quajt Psallter, ose, ne gjuhen popullore, Rruzari i te Lumnueshmes Virgjereshes Maria.

Pastaj, Nunçi Alessandro, atehere Peshkop i Forli-t, i kujtuar me lumturi, me fuqine e Selise Apostolike, per te gjithe

***Altare della Confraternita del Rosario*, Chiesa del Rosario, Lecce.**

Gjermanine krahas Ambasadorit (i çvendosur per shkak te nje devocioni te vetem, dhe vete ai, duke dashur e duke kerkuar te merrte pjese e te regjistrohej ne Vellazerine), perpara kerkeses se Federico-s III, Perandor me kujtime te shkelqyera, approvoi, konfermoi e ratifikoi me autoritetin Apostolik, qe ajo Vellazeri u krijua perseri ne ate Kishe.

Dhe i dha 160 dite falje, çdonjerit prej besimtareve te Vellazerise, qofshin Vellezer, qofshin Motra, sahere, ne pese Festimet e te Lumnueshmes Virgjereshes Maria, ose Shpalljen, Viziten, Pranimin, Lindjen dhe Pastrimin, po te kishin recituar per (qellimin) e vet apo te te tjereve, Rruzarin, ose po te kishin inkurajuar te tjeret ta recitonin ate, ose po te kishin marre pjese, ne te shtunat ose ne ditet Festive, ne kendimin me recitim te Pershendetje Mbretereshe Salve Regina, qe kryhet, pas perfundimit Compieta, ne te njejten Kishe te se Lumnueshmes Virgjereshe, duke filluar nga dita kur u krijua Vellazeria dhe u bekua nga ana e ketij Nunçi.

Ishte Papa Sisto IV, paraardhesi jone i dashur, me nje perkujtim te lumtur, qe donte dhe urdheroi, me ane (te Nunçit), qe Vellazeria te krijohej perseri, dhe qe

Saluzzo (Cuneo), Chiesa di San Giovanni, *Altare della Confraternita del Santissimo Rosario*, 1660.

çdo Vella ose Moter i Vellazerise, qe siguronte shpetimin (e botes, nga rreziqet eminente), si ne qytetin e Kelnit, ashtu dhe ne çfardo vend tjeter ne ate kohe dhe ne te ardhmen, qe pendohej sinqerisht e rrefente gjynafet e veta, nese do te recitonte ne forme lutje (Rruzarin) Pater Noster-in dhe Ave Maria-at, ne çdo Festim te te Lumnueshmes Virgjereshes Maria, (ose), pra ne Lindjen, Shpalljen dhe Pranimin, do te fitonte falje prej shtete vjetesh dhe po kaq karantina.

Dhe nder te tjera, perballe lutjeve te Dukes dhe Dukeshes se atehershme te Bretagna-s (France), (Papa Sisto IV) aprovoi, me te njejtin autoritet kete forme lutjeje, ose Psallterin (e Maria-s), dhe vendosi e deklaroi qe ai duhej te futej (ne mes te lutjeve), dhe qe te gjithe besimtareve i lejohej te luteshin ne ate menyre, dhe qe te nxiten besimtaret e Krishtit, sebashku ose veç e veç, te lusin me devotshmeri ate forme lutjeje, ne çfardo vendi qe do te duan.

Dhe, tani e ne te ardhmen , ne çfardo vendi qe ta kishin recituar kete Psallter (ne menyren qe eshte thene tashme),

Pascale Oddone, *Madonna del Rosario*, Altare della Confraternita del Rosario, Chiesa San Giovanni, Saluzzo (Cuneo).

do te hiqeshin, ne emer te Zotit, denimet e mbetura (per nje kohe te barabarte) prej pese vjetesh dhe po kaq karantina, siç lexohet ne letrat (e faljes) te paraqitura me lart, qe ai i donte te ishin te perhershme.

Dhe, me pas, Papa Innocenzio VII, edhe ai paraardhes me kujtese te devotshme, ne vitin e Zotit 1483, me date13 te muajit tetor (duke qene ne ate kohe Gjeneral Madhor i Urdherit Bartolomeo te Comatis-ve te Bolonjes), ndersa vizitonte nje Asamble te Pergjithshme te Urdherit te tyre, sipas sa shprehur nga buzet e Gjeneralit Bartolomeo, te gjithe atyre qe ishin bere tashme (antare), dhe atyre qe do te beheshin pjese e Vellazerise ne te ardhmen, po te kishin recituar nje Psallter te Beata Vergine Maria-s ne jave, i jepte heqjen plenare te te gjitha mekateve te tyre ne jete, dhe vetem nje here ne prag te vdekjes"[118].

---

[118] ***"Confraternitatis SS. Rosarii privilegia, & indulgentias innovat, firmat & auget. Ex Archivo Ordinis.***

Leo episcopus, Servus Servorum Dei, ad Perpetuam rei memoriam.

[...] Cum a Nobis, praesertim per seculares Principes, & alias personas Nobis, & Apostolicae Sedi gratas, & devotas, humiliter petitur, nostrae approbationis, & innovationis libenter adiicimus firmitatem, prout in

Domino conspicimus salubriter expedire. Sane pro parte dilectorum Filiorum Priorum, & Fratrum Domus Praedicatorum Coloniensium nuper exhibita, petitio continebat, quod olim, prout in Historiis Legitur, a Sancto Dominico quaedam Confraternitas utriusque sexus fidelium, de Rosario ejusdem B. Mariae Virginis nuncupata, ad honorem Angelicae Salutationis instituta, & in diversis mundi partibus predicata fuit, & sequentibus signis: sed cum ipsa Confraternitas decursu temporis fere neglecta fuisset, & in oblivionem transivisset, ac anno millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto, Civitas, & Dioecesis Coloniensis gravibus bellis premeretur, eadem Confraternitas, ad laudem, & honorem praefatae Virginis, ut civitas, & dioecesis praedicta meritis, & intercessionibus ejusdem Virginis ab eis bellis liberaretur, in Ecclesia dictae Domus innovata, & de novo instituta fuit cum certo modo orandi, videlicet, quod Confratres, & Sorores ejusdem Confraternitatis tribus diebus cujuslibet hebdomandare ad honorem Dei, & prefatae Virginis, ac contra imminentia mundi pericula, legerent conjunctim, vel divisim toties Angelicam Salutationem, quot sunt Psalmi in Psalterio Davidico, singulis decem Salutationibus hujusmodi Orationem Dominicam semel, praeponendo, & modum orandi hujusmodi Psalterium, sive Rosarium ejusdem, B. Virginia vulgariter appellatum. Quam quidam Confraternitatem in dicta Ecclesia de novo institutam, postmodum bonae memoriae Alexander Episcopus Foroliviensis tunc Apostolicae Sedis cum potestate, legati de latere per totam Germania Nuncius, singolari devotione permotus, & se in eadem Confraternitate recipi, atque conscribi volens, & petens, ad preces clarae memoriae Federici III, Romani Imperatoris auctoritate Apostolica approbavit, confirmavit, & ratificavit, ac omnibus, & singulis utriusque sexus Fidelibus dictae Confraternitatis Confratribus, & Consororibus, in singulis quinque ipsius Beatissimae Mariae Virginis praecipuis Festivitatibus

scilicet Annunciationis, Visitationis, Assumptionis, Nativitatis, Purificationis, centum, & quoties per se, vel per alium dictum Rosarium legerent, vel legit facerent, seu sabbatis, & Festivis diebus decantationis Salve Regina, quae post Completorium in dicta Ecclesia ejusdem Beatissimae Virginis, ubi dicta Confraternitas instituta extitit, & quam ipse Nuncius antea consecraverat, cantabatur, interessent, XL dies Indulgentiarum concessit. Et post vero felicis recordationis Sixtus Papa IV, Praedecessor noster accepto per eum, quod Confraternitas hujusmodi in dicta Ecclesia sic de novo instituta fuerat: voluti, & ordinavit, quod omnes, & singulis Confratres utriusque sexus, Confraternitatem praedicatam servantes tam in dicta Civitate Coloniensi, quam etiam alibi ubique locorum, tunc, & pro tempore existentes, vere paenitentes, confessi, qui Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam praedictam, modo praemisso dicerent, in singulis Nativitatis, Annunciationis, Assumptionis ejusdem B. Virginis Mariae Festivitatibus Indulgentiam septem annorum, & totidem quadragenarum consequerentur. Et deinde, supplicationibus tunc Ducis, & Ducissae Britanniae inclinatus, praefatum Psalterium, seu modum orandi eadem auctoritate approbavit; illumque tolerandum fore, ac cunctis fidelibus eo modo orare licere decrevit, & declaravit, ac ut omnes, & singuli Christi Fideles ad devotionis opera, ad dictum modum orandi, frequentius inducerentur, universis, & singulis Christi Fidelibus modo praedicto orare volentibus ubilibet, ac tunc, & pro tempore existentibus, pro qualibet vice, qua sic, ut praemittimur, orarent, pro qualibet quinquagena praefafi Psalterii quinque annos, & totidem quadragenas de injunctis paenitentiis in Domino relaxavit, prot in ipsi Sixti Praedecessoris literis desuper confectis, quas perpetuo durare voluit, plenius continetur. Et successive piae memoriae Innocentius Papa VIII, etiam Praedecessor noster, cum anno Domini MCCCCLXXXIII (1483) die XV

Kuader i paidentifikuar: *Rruzarian me Vargun e Rruzarit ne dore*, shek. XVI.

***mensis Octobris quandam Bartholomaeus de Comatiis de Bononia, tunc dicti Ordinis Generalis Magister, cum ejusdem Ordinis Provincialibus Capitulum Generale in alma Urbe celebraret, Bartholomei Generalis vivae vocis oraculo, omnibus qui tunc erant, & in futurum essent de dicta Confraternitate, & per hebdomandam dicerent Psalterium B. Mariae Virginis hujusmodi, plenariam omnium peccatorum suorum remissionem semel in vita, & semel in mortis articulo"*, in: LEO PAPA X, Bull.: *Pastoris Aeternis*, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. IV, p. 392.**

Papa Adriano VI (papati i te cilit zgjati vetem nje vit, nga 1522 ne 1523), me 1° prill 1523, ne shkresen Bolla: *Illius qui Dominicum*, jep amnisti prej pesedhjete vitesh atij qe recitonte nje te treten e Rruzarit ne Kishen e Vellazerise se Rruzarit, dhe amnisti plenare Vellezerve qe, pasi te kishin recituar Rruzarin, ne momentin e vdekjes, te kishin mbajtur nder duar nje pishtar te bekuar[119].

Papa Clemente VII (papati i te cilit zgjati nga 1523 me 1534) shkruajti disa shkresa Bolle per amnisti ne saje te Rruzarit: nje shkrese Bolla, e dates 4 prill 1524: *Considerantes*[120], me te cilen konfirmoji amnistite e dhena nga Papa Adriano VI; nje tjeter, date 10 prill 1530:

---

[119] ***"Unam quinquagenariam Rosarii, sive Psalterii noncupatam, recitassent, pro qualibet die, qua id fecissent, quinquaginta annos de injunctis eis poenitentiis misericorditer in Domino relaxavimus; volentes, quod confratres praefati, qui cum cereo benedicto dictae confraternitatis, illum in honorem ejusdem Virginis Mariae in manibus tenendo, ab hac luce migrassent, et ante oram obitus, dictum Rosarium, sive Psalterium, semel tantum recitassent, remissionem et indulgentiam omnium peccatorum suorum in mortis articulo consequerentur, prout in dictis literis, plenius continetur"*, in: ADRIANUS PAPA VI, Bull.: *Illius qui Dominicum*, 1523 apr. 1, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, p. 97.**

[120] **Cf. CLEMENS PAPA VII, Bull: *Considerantes*, 1524 apr. 4, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. IV, p. 430.**

Portret i paidentifikuar: *PapaAdrianoVI* (lart); *Varri i Papa Adriano VI*, Kisha Santa Maria dell'Anima, Roma.

Ineffabilia Gloriosae Virginis[121], **ne te cilen shpalli falje per Vellazerine e Rruzarit, qe mblidhej per lutjen ne Faltoren e Madones se Rruzarit, ne Kishen Domenicani di Vittoria, ne komunen Calahorra, ne Spanje; nje shkrese tjeter Bolla, e dates 2 dhjetore 1530:** ***Cum itaque***[122], **ne te cilen shpall falje per Faltoren Santa Maria del Rosario, ne Kishen San Domenico, ne Meksike.**

Se fundmi, Papa Clemente VII, me 8 maj 1534, me inisiativen e vet: ***Etsi temporalium***, **i beri te perhershme faljet dhe privilegjet e Rruzarit dhe te Vellazerise se tij, dhe reduktoi ne vetem nje here ne jave recitimin e te gjithe Rruzarit per Vellazerite.**

Ja Inisiativa e plote e tij, ***Etsi temporalium***: **"Gjerat qe kalojne nuk na japin me ankth, kur e kthejme shikimin ne realitetet hyjnore dhe eterne, dhe kuptojme se keto jane me te mira nga realitetet tokesore dhe te vdekshme.**

---

[121] **Cf. CLEMENS PAPA VII, Bull:** ***Ineffabilia Gloriosae Virginis***, **1530 mart. 23, in:** ***Bullarium Ordinis Praedicatorum***, **tom. IV, p. 476.**

[122] **Cf. CLEMENS PAPA VII, Bull:** ***Cum itaque***, **1530 dic. 2, in:** ***Bullarium Ordinis Praedicatorum***, **tom. IV, p. 439.**

Giuliano Bugiardini, *Portret i Papa Clemente VII*, rreth 1532, Deutsches Historisches Museum, Berlino (Germania).

Duhet konsideruar, pra, se sa eshte pershendetur dhe se sa frutdhenese per Fene tone, ka qene krijimi i Rruzarit, dhe se sa ndihme ka sjelle, dhe sjell çdo dite per laiket, si meshkuj ashtu dhe femra [...]

Sisto (IV), ne Letren e krijimit (te Vellazerise), te siperpermendur, dhe qe ketu duam shprehimisht ta sjellim, deshmoi qe Vellezerit dhe Motrat (e Vellazerise) se Rruzarit, per te realizuar, marre dhe fituar plotesisht faljet, dhe per marrjen e tyre te plote, duhet dhe jane te detyruar qe, njehere ne dite, te recitojne te tere Psallterin (Rruzarin) e te Lumnueshmes Vergine Maria, per nder te Virgjereshes.

Megjithate, nga momenti qe disa, te penguar nga preokupimet e shumta e te ndryshme, duke ditur qe (nje detyrim i tille) eshte teper i veshtire (per tu mbajtur), terhiqen teper shpesh (nga Vellazeria), pamvaresisht dashurise qe i lidh me lutjen (e Rruzarit), qe i hap, keshtu, (atyre) rruget e qiejve, dhe per ti mbajtur nden mbikqyrje, dhe, nder te tjera, me shpresen qe ti bejme ata te kryejne, me lehte, shpetimin e shpirtrave te tyre, duam dhe urdherojme qe hapsira e kohes prej nje dite te vetme, te zgjerohet dhe shtrihet ne hapsiren e kohes se nje jave

***Faltorja Madonna del Rosario*, shek. XVI, Kisha domenicani di Vittoria, Calahorra, Spanje: ishte Kisha ne te cilen Papa Clemente VII shpall faljet me 1530.**

te tere. Dhe, nga momenti qe ata ishin te detyruar (te recitonin Rruzarin ne Vellazeri) çdo dite, vendosim qe ata mund ti marrin plotesisht (faljet), pikerisht si me dispoziten e vjeter, (edhe pse do te recitojne Rruzarin) vetem nje here (ne jave), ne vend te te gjitha diteve"[123].

---

[123] ***"Etsi temporalium cura non sollicite angat, tanto accuratius aciem considerationis extendere Nos decet, quanto divina humanis, & perpetua temporalibus digniora cognoscimus. Considerantes igitur, quam Religioni nostrae salubre, & fructuosum fuerit Rosarii institutum, quantaque exinde provenerint, & quotidie proveniant bona, quam ob rem tum laici, tam masculi, quam faeminae [...]. Sed quoniam Sixtus in literis praedictis, quas hic pro expressis haberi volumus, instituendo confirmavit, quod dicti Rosarii confratres, & sorores, ad consequendas, adi piscendes, & indulgentias praedictas integraliter obtinendas, & pro earum totali assecutione tenerentur, & obligarentur semel in die ad honorem Virginis integrum Psalterium B. Mariae Virginis perfecisse, propter quod nonnulli multitudine ac negotiorum varietate impediti, hoc sibi difficillimun fore puntantes, ab hujusmodi saepius retrahebantur, & in amore hac eorum devotione tebescebant; Ad aperiendum igitur coelorum semitas, & ut serventius inducantur, quo exinde facilius animarum suarum salutem consequi speraverint volumus, & ordinamus, quod spatium unius diei, ad spatium integrae hebdomadae amplietur, & dilatetur, & quod in una die, & una vice fortasse tenabantur, pro die dies, pro vice vices assignamus, & nihilominus illud idem consequantur, ac si ritus antiquus integraliter servaretur"***, **in: CLEMENS PAPA VII, Inisiativa e tij: *Etsi temporalium*, 8 maii 1534, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. IV, p. 524.**

***Statuja Madonna del Rosario*, shek. XVI, Faltorja Madonna del Rosario, Kisha domenicani di Vittoria, Calahorra, Spanje**

Papa Paolo III (1534-1549), me shkresen Bolla: *Rationi congruit*[124], te dates 3 nentor 1534, publikoi shkresen Bolla: *Etsi temporalium*, qe vdekja e Papa Clemente VII e kish penguar te publikohej.

Me 20 prill 1537, Papa Paolo III, ne shkresen Bolla: *Romanus Pontifex*, shpall transferimin e Vellazerise Rosario di Vittoria, nga Kisha e vjeter e Domenikaneve, qe ishte shkaterruar, ne ate te rene, dhe qe imazhi i vjeter te vendosej ne Faltoren Madhore te Kishes se re[125].

Papa Pio IV (1559-1565), ne Inisiativen e tij: *Dum praelara*, te dates 28 shkurt 1561, konfirmoi faljet precedente, qe i ishin dhene Kishes Santa Maria sopra Minerva, dhe shpalli falje per Vellezerit qe, te penduar, te kishin vizituar Faltoren e Rruzarit ne po ate Kishe domenikane ne festat mariane te Pastrimit, Shpalljes, Vizitimit, Pranimit,

---

[124] Cf. PAULUS PAPA III, Bull: *Rationi congruit*, 1534 nov. 3, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. IV, p. 533.

[125] Cf. PAULUS PAPA III, Bull:*Romanus Pontifex*, 1537 apr. 20, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. IV, p. 557.

Tiziano Vecellio, *Portret Papa Paolo III* (particolare), shek. XVI, Muzeu Capodimonte, Napoli.

Lindjes, Paraqitjes, Konceptimit te Paperlyer[126].

Me 28 shkurt 1561, Papa Pio IV, me Inisiativen e vet: *Cum sicut accipimus*, i jep Kishes domenikane Santa Maria sopra Minerva printimin eskluziv te imazheve te Madones se Rruzarit.

Ne kete shkrese Bolla tregohet shkurtimisht zhvillimi i mbledhjeve te Vellazerise ne Kishen Santa Maria sopra Minerva: "Kemi mesuar qe Vellazeria e lavdishme e Rruzarit e gloriosa Maria sopra Minerva: cdo te djele te pare muaji, feston nje Processione solemn te Vellezerve (te vellazerise) me qirinj dhe pishtare te ndezur (ne Kishe), per nder te te Lumnueshmes Vergine Maria; ndez, pervec te tjerash, shume qirinj ne Altarin e Virgjereshes se Lavdishme Maria; punohet, per rritjen e Besimit dhe te perkushtimit te Besimtareve te Krishtit, te perkushtuar ndaj Nenes se Perendise"[127].

---

[126] **Cf. PIUS PAPA IV, Motu Proprio: *Dum praeclara*, 1561 febr. 28, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 64.**

[127] ***"Cum sicut accipimus, quod venerabilis Societas gloriosae Mariae de Rosario super Minervam singulis mensibus in prima Dominica mensis, Processionem Solemnem Confratrum dictae Societatis cum calendis, &***

Bartolomeo Passarotti, *Portret Papa Pio IV*.

***facibus accensis in dicta Ecclesia, in honorem B. M. Virginis celebret, multasque candelas ad Altare ejusdem gloriosae Virginis Mariae accendat, multaque alia opera exerceat in fidei, & devotionis Christi fidelium Deiparae devotorum, augmentum"*, in: PIUS PAPA IV, Motu Proprio: *Cum sicut accipimus*, 1561 febr.28, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 64.**

Me 25 shtator 1563, Papa Pio IV publikoi shkresen Bolla: *Unigeniti*, ne te cilen shpalli falje plenare, qe kishin te benin edhe me te vdekurit, per besimtaret ("Christifideles") qe kishin vizituar Faltoren Madonna del Rosario, te vendosur ne Kishen San Vincenzo, ne Plaisance, ne Spanje, ne ditet e Pashkeve dhe ato te te San Vincenzo-s[128].

Me 7 janar 1566, u zgjodh pape domenikani fr. Michele Ghislieri, qe morri emrin Pio V (+1572).

Ai ishte Papa i madh i Rruzarit.

Po ne ate vit te zgjedhjes, me 16 qershor 1566, me ane te shkreses Bolla: *Injunctum nobis*, San Pio V, per te promovuar Vellazerine e Rruzarit, jep falje plenare, ne Festen e shpalljes Annunciazione, per besimtaret ("Christifideles") nese ato ishin rrefyer, kishin komunikuar dhe kishin recituar Rruzarin ne Kishat, ose Faltoret ku ishte prezent nje Vellazeri Rruzari; falje prej dhjete vitesh dhe dhjete karantinash, per kedo qe kishte recituar Rruzarin ne festat e pranimit Assunzione, te lindjes Natività te Maria-s, dhe te pastrimit Purificazione; falje dyzet dite, ne te gjithe ditet e tjera te vitit;

---

[128]**Cf. PIUS PAPA IV, Bull: *Unigeniti*, 1563 sept. 25, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 93.**

August Kraus, *Portreti i San Pio V*, sec. XX.

Falje prej shtate ditesh, per ate qe kishte shqiptuar Emrat e Shenjte te Jezusit dhe Marias[129].

Me 29 qershor 1569, San Pio V, nepermjet shkreses Bolla: *Inter desiderabilia*,perveçse konfirmimit te faljeve te kaluara, pohoi qe krijimi i Vellazerive te reja te Rruzarit i rezervohet Gjeneralit te Urdherit te Predikuesve, ose dikujt te caktuar nga ata, dhe qe regjistrimi ne Vellazeri eshte falas[130].

Regjistrimi ne Vellazeri, ai perserit qe eshte falas.

Vetem Mjeshtri i Urdherit eshte i autorizuar te ngreje Vellazerite, personalisht ose me ane te perfaqsuesit.

San Pio V, me pas, nxorri, nje Dokument me rendesi vitale per Rruzarin e shenjte,shkresenBolla:*Consueverunt*, dt. 17

---

[129] **Cf. PIUS PAPA V, Bull: *Injunctum nobis*, 1566 iun. 16, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 126.**

[130] ***"Statuimus quod nulli licitum existat, minusque aliquis capellam SS. Rosarii in quavis ecclesia, sive loco erigere, praeter dictum Generalem, aut ab eo deputatum, ac praefatum Ambrosium* (Salvius, all'epoca Generale dell'Ordine dei Domenicani)*, minusque aliquis confratrer, seu vir, sive mulier aliquid eidem confraternitati pro illius ingressu, vel alia quavis de causa persolvere"*, in: PIUS PAPA V, Bull: *Inter desiderabilia*, 1569 iun. 29, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 214.**

Roma, Bazilika Santa Maria Maggiore, *Monumenti* (lart) dhe *Varri* (poshte) *i San Pio V*.

shtator 1569[131], ne te cilen pohoi solemnisht qe San Domenico, gjate perhapjes se herezise albixhese, "duke ngritur syte ndaj Qiellit, dhe Lartesise se Virgjereshes se Lavdishme Maria, Nenes se Dashur te Perendise"[132], shikoi "nje menyre per tju lutur dhe per tju pergjeruar Perendise, aq e lehte dhe e mundshme per te gjithe, sa dhe po aq e devotshme: Rruzarin, ose Psallterin e te Lumnueshmes Virgjereshes Maria, nepermjet te cilit e Lumnueshmja Virgjeresha nderohet, duke lutur pershendetjen Ave Maria njeqind e pesedhjete here, sa ç'jane (Psalmet) e Psallterit te Davide-s, dhe, duke nderthuar ne çdo dhjeteshe nje Ati Yne Pater Noster, me disa meditime qe ndjekin te tere Jeten e Zotit Tone Gesù Cristo"[133].

131Cf. PIUS PAPA V, Bull:*Consueverunt*, 1569 sept. 17, Romae, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 223.

132 *"Levans in Coelum oculos, et montem illum Gloriosae Virginis Mariae Almae Dei Genitricis"*, in: PIUS PAPA V, Bull: *Consueverunt*, 1569 sept. 17, Romae, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 223.

133 *"Modum facilem, et omnibus pervium, ac admodum pium, orandi, et praecandi Deum, Rosarium, seu Psalterium eiusdem Beatae Mariae Virginis nuncupatum, quo eadem Beatissima Virgo Salutatione Angelica centies, et quinquagies ad numerum Davidici Psalterii repetita, et Oratione Dominica ad quamlibet Decimam cum certis meditationibus totam eiusdem Domini Nostri Iesu Christi vitam demonstrantibus, interposita, veneratur"*, in: PIUS

***Madonna e San Pio V*, sec. XVII, Abbazia di Sant'Andrea,Borzone in Val Sturla (Genova).**

PAPA V, Bull: *Consueverunt*, 1569 sept. 17, Romae, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 223.

Dhe, San Pio V shkruan qe, nepermjet Rruzarit dhe Vellazerive te Rruzarit: "besimtaret e Krishtit, flake nga meditimet, te ndezur nga keto lutje, shpejt u transformuan ne njerez te tjere, hijet e herezise u refuzuan, dhe u manifestua drita e Besimit Katolik"[134].

Vertetohet keshtu forca dhe efikasiteti i Rruzarit: "Edhe ne, duke ndjekur gjurmet e ketyre paraardhesve, duke pare qe kjo Kishe Militante qe na eshte besuar ne nga Perendia, ne keto kohe eshte e shqetesuar nga kaq shume herezi, nga kaq shume luftra, dhe eshte shtypur dhe kercenuar egersisht nga zakonet e keqia te njerezve, me lot ne sy, por plot me shprese, ngreme syte ne ate Lartesi nga ku vjen çdo ndihme, dhe i nxisim e ftojme te gjithe besimtaret e Krishtit te bejne te njejten gje, me dashuri tek Zoti"[135].

---

134 ***"Coeperunt Christifideles meditationibus accensi, his precibus inflammati in alios viros repente mutari, haeresum tenebrae remitti, et lux Catholicae Fidei aperire"*, in: PIUS PAPA V, Bull: *Consueverunt*, 1569 sept. 17, Romae, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 223.**

135 ***"Nos quoque illorum praedecessorum vestigia sequentes, Militantem hanc Ecclesiam divinitus nobis commissam, his temporibus tot haeresibus agitatam, tot bellis, pravisque hominum moribus atrociter vexatam, et afflictam cernentes, lacrymabundos, sed spei plenos, oculos,***

Roma, Basilica di Santa Maria Maggiore: *Papa Francesco ne lutje perpara Varrit te San Pio V*, 14 mars 2013.

***in montem illum, unde omne auxilium provenit, levamus, et singulos Christifideles ad simile faciendum benigne in Domino hortamur, et monemus"*, in: PIUS PAPA V, Bull: *Consueverunt*, 1569 sept. 17, Romae, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 223.**

Pas dy vjetesh, me 1571, flota turke po invadonte Italine, dhe qendronte ne Golfin e Lepanto-s (Greqi).

Padre Spiazzi shkruan per kete qellim: "Armata turke ishte tashme ne Golfin e Lepanto-s (Greqi).

Me 3 tetor, katoliket (flota veneciane), niset per lufte. [...]

Me 7 tetor pane armaten turke [...] (dhe), ne hapsiren e pese oreve, nga 17 deri me 22, u shkaterrua ose zhduk anija e armiqve. [...] u liruan 15 mije te krishtere, te burgosur nga turqit.

Kur arriti lajmi i fitores, ne te gjithe krishterimin u be feste e madhe.

Por triumfi ishte i papermbajtshem ne vendet aleate dhe ne Vatikan.

Por Papatin Suprem nuk e gjeti papritur ky lajm.

Problemet e Lidhjes e shqetesonin dhe çdo nate ngrihej per tu lutur.

Ndodhi qe tamam ne oren kur mbaroi me fitore lufta [...] (San Pio V) ti afrohej dritares, me syte te ngritura nga qielli.

I rrotulluar tha: "Nuk eshte koha per te arsyetuar, por per te falenderuar Perendine,

Torino, Basilica Santa Maria Ausiliatrice, *San Pio V ha la visione della Vittoria della Battaglia di Lepanto*, sec. XIX.

sepse ushtria jone, ne kete ore, po fiton luften ".

Ishte vene re gjithashtu qe, nderkohe qe Vellazeria e Rruzarit kryente proçesionet publike, ne po te njejten kohe po fitohej beteja.

Ererat nisen te fryjne ne favorin tone.

Nga ana tjeter asgje nuk mund te shpresohej nga konfrontimi balle per balle i te dy paleve: 20 mije te krishtere, kunder 120 mije turqeve; 200 anije kunder 300.

Kush beri te ndryshojne drejtimet e ererave, qe i kthyen kunder turqeve shigjetat dhe topat e tyre, perveçse nderhyrjes se fuqise se marias?

Asaj lavdi e perjetshme"[136].

Rregjistrimi nen kuadrin e luftes, ne pallatin dei Dogi, raporton keshtu: «as fuqia dhe ushtrite as duket, por Zonja e Rruzarit na ndihmoi te fitojme».

Me rastin e fitores se Lepanto-s, qe ndodhi me 7 tetor 1571, San Pio V, ne shkresen Bolla: *Salvatoris*, dell'8 marzo 1572, themeloi Festen e Rruzarit te Shenjte, si kujtim i Shen Merise se fitores,

---

[136]**Cf. R. SPIAZZI O.P., *San Domenico e il monastero di San Sisto all'Appia*, p. 361-364.**

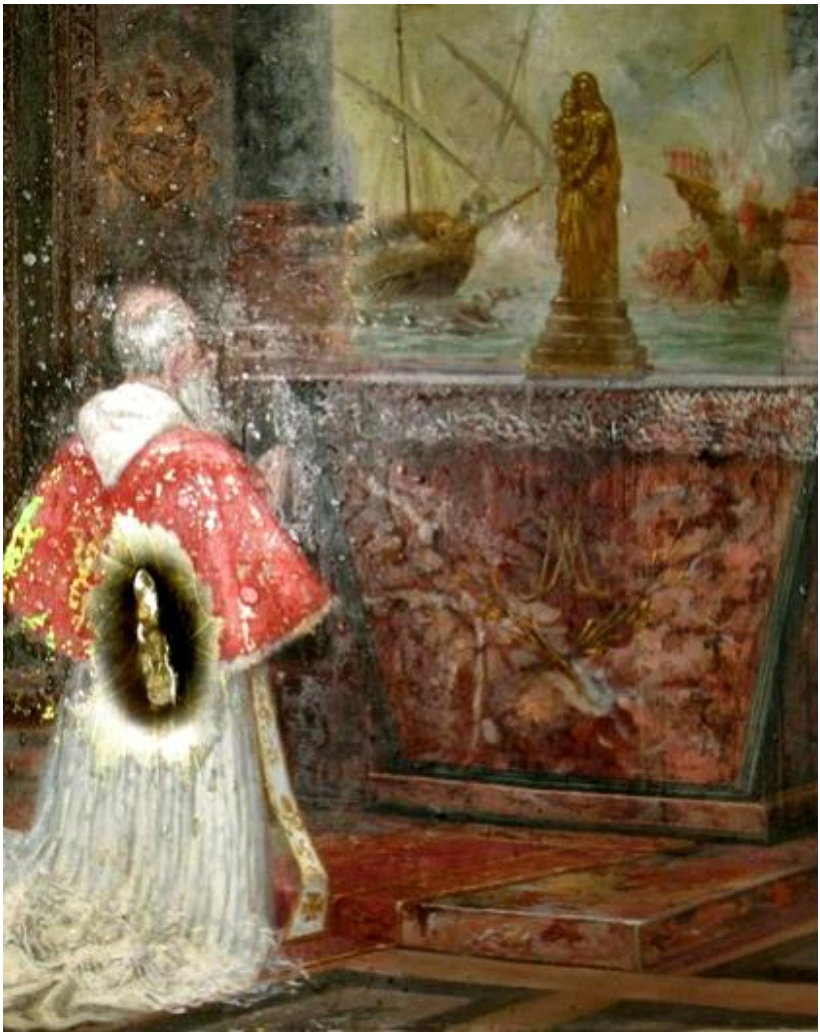

Tabllo e paidentifikuar: ***San Pio V, ndersa lutet me Rruzarin, me7 tetor 1571, perfytyron Fitores e Leopantos*****, shek. XVII.**

per tu festuar te djelen e pare te tetorit[137].

San Pio V, ne vazhdim, do te publikoje shkresa te tjera Bolla per amnisti mbi Rruzarin: *Exponi nobis*, date 27 gusht 1570, per Vellazerine e Messina-s[138].

Papa Gregorio XIII (ishte Pape i Larte nga 1572 me 1585) ka qene nder Papet e medhenj te Rruzarit.

Me 1 prill 1573, me shkresen Bolla: *Monet Apostolus*[139],ngriti ne Solemnitet per te gjithe Kishen, Festen e Rruzarit, te istitucionalizuar tashme nga San Pio V, te djelen e pare te tetorit: "Institucionalizojme festimin e Solemnitetit te Rruzarit, çdo vit, te djelen e pare te tetorit, ne çdo pjese te botes, ne Kishat ku ndodhet nje Altar ose

---

[137] ***"In die festivitatis eiusdem Beatae Mariae del Rosario de caetero die septima mensis octobris annis singulis perpetuis futuris temporibus, loco illius, quae secunda dominica maii celebrare solebat, celebrandae, ac quam ad hujusmodi transmutamus in memoriam dictae victoriae"*, in: PIUS PAPA V, Bull: *Salvatoris,* 1572 mart. 5, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 295.

[138] Cf. PIUS PAPA V, Bull: *Exponinobis*, 1570 aug. 27, Romae, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 250.

[139] Cf. GREGORIUS PAPA XIII, Bull:*MonetApostolus*, 1573 apr. 1, Romae, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 318.

Qyteti i Vatikanit, Bazilika San Pietro, *Varri i Papa Gregorio XIII*: poshte, jane dy Mbreteresha te Virtytit te Rruzarit.

nje Faltore dedikuar Madones se Rruzarir [...] Duam qe kjo te vleje pergjithmone"[140].

Nga 1573 deri 1583, Papa Gregorio XIII do te publikonte shume shkresa te tjera Bolla qe do te permbanin konçesione faljesh per Vellazerite individuale te Rruzarit: ndermjet tyre duhet te mbahet mend: shkresa Bolla: *Exponi nobis*, e dates 10 tetor 1577, u shpallen falje plenare per besimtaret qe do te kishin vizituar Altarin e Madones se Rruzarit, ne Kishen Santa Maria sopra Minerva; dhe, shkresa Bolla: *Ad augendam*, e dates 24 tetor 1577, ne te cilen u shpall falje plenare per ate qe kishte asistuar ne procesion me qirinj, çdo te djele te pare te muajit, ne Vellazerine e Rruzarit, ne Kishen San Domenico, ne Bolonje; referohet ne shkresat Bolla individuale, per shpalljet e veçanta[141].

---

[140] ***"Festum solemne sub nuncupatione Rosarii in prima domenica mensis octobris singulis annis celebrandum instituerimus [...] per universi orbis partes in illis videlicet ecclesiis, in quibus altare, vel Capella Rosarii fuerit. [...] perpetuo valere volumus"*, in: GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *MonetApostolus*, 1573 apr. 1, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 318.**

[141] **Cf. GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *Dudumsiquidem*, 1575 aug. 1, in: *BullariumOrdinisPraedicatorum*, tom. V, p. 335;Bull: *Salutem cunctarum*, 1576 oct. 11, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 345; Bull: *Ad augendam*,**

1577 mart. 12, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 349; Bull: *Omnium saluti*, 1577 maii 8, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 327; Bull: *Exponi nobis*, 1577 oct. 10, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 352; Bull: *Ad augendam*, 1577 oct. 24, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 353; Bull: *Ad augendam*, 1578 nov. 8, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 356; Bull: *Cum sicut accepimus*, 1579 ian. 3, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 356; Bull: *Saluti omnium*, 1579 mart. 19, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 328; Bull: *In specula*, 1579 iun. 3, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 359; Bull: *Gloriosi Principis*, 1579 iul. 15, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 362; Bull: *Omnium saluti*, 1579 iul. 21, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 328;Bull: *Omnium saluti*, 1579 aug. 13, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 328; Bull: *Ad augendam*, 1579 aug. 29, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 367; Bull: *Desiderantes*, 1580 mart. 22, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 397; Bull: *Pastoris aeterni*, 1582 mart. 5, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 409; Bull: *Omnium saluti*, 1582 iul. 31, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 329; Bull: *Omnium saluti*, 1582 oct. 28, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 329; Bull: *Omnium saluti*, 1582 sept. 1, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 330; Bull: *Omnium saluti*, 1582 nov. 6, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 330;Bull: *Omnium saluti*, 1582 dic. 17, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 330; Bull: *Salvatoris et Domini*, 1583 ian. 15, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 417; Bull: *Romanus Pontifex*, 1583 ian. 13, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 418; Bull: *Omnium saluti*, 1583 febr. 21, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 330;Bull: Omnium saluti, 1583 iul. 7, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 330; Bull: *Cupientes*, 1583 dec. 24, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 426.

Pas Papes Gregorio XIII, Papet: Sisto V (ishte Pape Suprem nga 1585 me 1590)[142], Gregorio XIV (ishte Pape Suprem nga 1590 deri 1591)[143], Clemente VIII (ishte Pape Suprem nga 1592 me 1605)[144], Paolo V (ishte

---

[142] Cf. SIXTUS PAPA V, Bull: *Cum sicut accepimus*, 1585 nov. 17, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 441; Bull: *Dum ineffabilia*, 1586 ian. 30, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 444;Bull: *Super gregem Domini*, 1588 oct. 28, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 468.

[143] Cf. GREGORIUS PAPA XIV, Bull: *Apostolicae servitutis*, 1591 sept. 25, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 480.

[144] Cf. CLEMENS PAPA VIII, Bull: *Quaecumque*, 1592 aug. 5, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 492; Bull: *Salvatoris*, 1593 ian. 13, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 503; Bull: *De salute*, 1593 ian. 18, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 504; Bull: *Dum praecelsa*, 1593 apr. 19, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 505; Bull: *Cum Beatus Dominicus*, 1593 nov. 22, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 511; Bull: *Cum sicut*, 1594 maii 14, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 521; Bull: *Decet Romanum*, 1594 nov. 19, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 590; Bull: *Ea sane*, 1595 iul. 18, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 532; Bull: *De salute*, 1595 sept. 11, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 537; Bull: *Decet Romanum*, 1597 aug. 27, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 543; Bull: *Noveritis*, 1597 sept. 13, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 544; Bull: *Ineffabilia*, 1598 febr. 12, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 548; Bull: *Ineffabilia*, 1598 febr. 12, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 549; Bull: *Ineffabilia*, 1598 febr. 12, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 549;

Pape Suprem nga 1605 deri 1621)[145], Gregorio XV (ishte Pape Suprem nga 1621 me 1623)[146], Urbano VIII (ishte Pape Suprem nga 1623 deri 1644)[147], Alessandro VII (ishte Pape Suprem nga 1655 al 1667)[148], Clemente

---

Bull: *Cum sicut*, 1599 oct. 2, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 559; Bull: *De salute*, 1601 febr. 13, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 575; Bull: *Exponi nobis*, 1601 febr. 23, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 575; Bull: *Noveritis*, 1602 sept. 23, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VII, p. 229.

[145] Cf. PAULUS PAPA V, Bull: *Cum Sicut*, 1606 apr. 13, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VII, p. 245; Bull: *Cum certas*, 1606 nov. 3, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 645; Bull: *Exponi nobis*, 1608 apr. 14, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 659; Bull: *Piorum hominum*, 1608 apr. 15, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 660; Bull: *Ex pastoralis officii*, 1608 sept. 28, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 661; Bull: *Vivae vocis oraculo*, 1608 sept. 18, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 669; Bull: *Cum olim*, 1608 sept. 20, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 669.

[146] Cf. GREGORIUS PAPA XV, Bull: *De pastoralis*, 1621 iul. 6, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 1.

[147] Cf. URBANUS PAPA VIII, Bull: *Nuper*, 1634 maii 8, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 94; Bull: *Exponi nobis*, 1651 sept. 18, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 114.

[148] Cf. ALEXANDER PAPA VII, Bull: *Ad augendam*, 1656 iun. 1, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 114; Bull: *Ad augendam*, 1658 apr. 8, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 114; Bull: *In supremo*, 1664 maii 28, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 208;

IX (ishte Pape Suprem nga 1667 me 1669)[149], Clemente X (ishte Pape Suprem nga 1670 me 1676)[150], Beato Innocenzo XI (ishte Pape Suprem nga 1676 me 1689. Per Beato Innocenzo XI duhet kujtuar veçanerisht menyra e shkreses Bolla: *Nuper pro parte*, date 31 korrik 1679, ne te cilen ben nje permbledhje te te gjitha faljeve papnore te Rruzarit dhe Vellazerise se tij)[151], Alessandro VIII (ishte Pape Suprem nga 1689 me 1691)[152], Innocenzo XII (ishte Pape Suprem nga 1691 me 1700)[153], Clemente XI (ishte

---

Bull: *Cum sicut*, 1666 oct. 7, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 222.

[149] Cf. CLEMENS PAPA IX, Bull: *Exponi nobis*, 1668 febr. 22, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 234.

[150] Cf. CLEMENS PAPA X, Bull: *Ad ea*, 1671 febr. 28, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 272; Bull: *Coelestium munerum*, 1671 febr. 16, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 272; Bull: *Ex injunctis*, 1671 sept. 26, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VII, p. 386.

[151] Cf. INNOCENTIUS PAPA XI, Bull: *Exponi nobis*, 1679 iun. 15, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 341; Bull: *Ad ea*, 1679 iun. 15, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 342; Bull: *Exponi nobis*, 1679 iun. 16, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 342; Bull: *Nuper pro parte*, 1679 iul. 31, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 1 ; Bull: *Cum sicut*, 1688 ian. 28, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 375.

[152] Cf. ALEXANDER PAPA VIII, Bull: *Cum sicut accepimus*, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 394.

[153] Cf. INNOCENTIUS PAPA XII, Bull: *Exponi nobis*, 1692 mart. 12, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 393;

Pape Suprem nga 1700 me 1721)[154], Benedetto XIII (ishte Pape Suprem nga 1724 me 1730)[155], kane konfirmuar dhe shpallur falje te reja per Rruzarin dhe Vellazerine e tij.

Bull: *Exponi nobis*, 1697 nov. 14, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 423.

[154] Cf. CLEMENS PAPA XI, Bull: *In supremo*, 1712 mart. 8, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 477; Bull: *Exponi nobis*, 1713 febr. 18, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 492; Bull: *Exponi nobis*, 1713 febr. 25, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 493.

[155] Cf. BENEDICTUS PAPA XIII, Bull: *Exponi nobis*, 1724 sept. 22, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 539; Bull: *In supremo*, 1725 apr. 10, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 556; Bull: *Cum nos*, 1725 aug. 8, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 568; Bull: *Cum nos*, 1725 sept. 15, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 572; Bull: *Quanta Ecclesiae*, 1726 iun. 16, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 594; Bull: *In supremo*, 1726 iun. 16, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 596; Bull: *Pretiosusin conspectu*, 1727 maii 23, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 646; Bull: *Exponi nobis*, 1728 febr. 23, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VII, p. 507.

Madona e Rruzarit me Santa Caterina-n nga Siena dhe Santa Rosa-n nga Lima **(shek. XIX). Loreto, Basilica della Santa Casa, *Monument i Papa Sisto V*: poshte Statujes se tij jane paraqitur kater Mbreteresha te Virtytit te Rruzarit.**

Portret i Papa Gregorio XIV **(lart);** ***Statuja e Papes Clemente VIII*****, shek. XVII, Basilica Santa Maria Maggiore, Rome (poshte).**

Caravaggio, *Potret i Papa Paolo V*, detaj, shek. XVII (lart *Varri i Papa GregorioXV*, detaj, shek. XVII, Kisha Sant'Ignazio a Campo Marzio, Roma poshte).

Gian Lorenzo Bernini, *Varri i Papa Urbano VIII*, 1628-1647, Bazilika San Pietro, Qyteti i Vatikanit: ndodhen ne kembet e Monumentit dy Mbreteresha te Virtytit te Rruzarit, Ia Bamiresia dhe Drejtesia; ne qender, Engjelli i vdekjes i shkruan epitafin Papes.

Gian Lorenzo Bernini, *Varri i Papa Alessandro VII*, 1672-1678: jane paraqitur Mbretereshat e Virtytit te Rruzarit, dhe ne qender, Engjelli i vdekjes me xhamin e ores clessidra per kohen qe ecen lart); *Varri i Papa Clemente IX*, 1671, Basilica Santa Maria Maggiore, Roma: ne ane jane Mbretereshat e Virtytit te Rruzarit, Bamirsia dhe Besimi (poshte).

***Varri i Papa Clemente X*, Basilica di San Pietro, Città del Vaticano: ne anet, dy Mbretereshat e Virtytit te Rruzarit (lart); *Varri i beato Innocenzo XI* (trupi pas lumturimit gjendet nden nje altar te Basilikes San Pietro). Basilica di San Pietro, Città del Vaticano: ne anet dy Mbreteresha te Virtytit te Rruzarit, Besimi dhe Fortesa (poshte).**

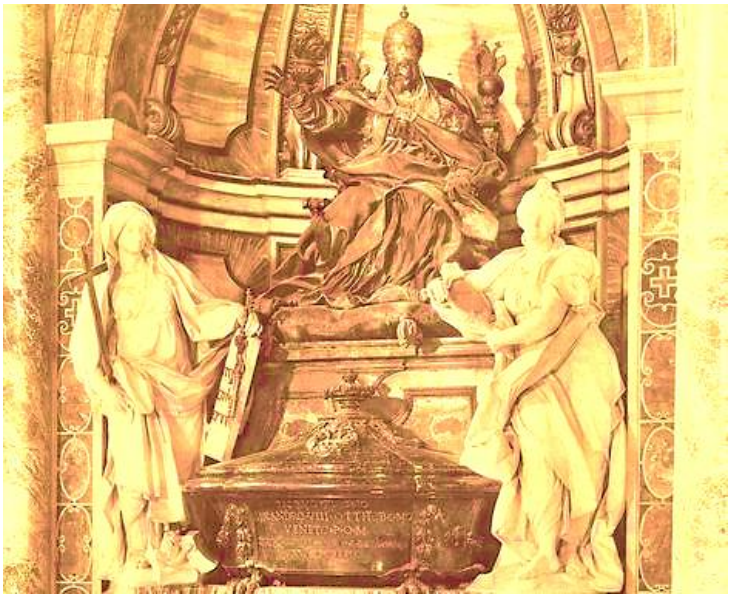

***Varri i Papa Alessandro VIII*, shek. XVII-XVIII: ne anet dy mbreteresha te Virtytit te Rruzarit: Besimi dhe Maturia (lart); *Varri i Papes Innocenzo XII*, shek. XVIII: ne anet, dy mbreteresha te Virtytit te Rruzarit: Bamiresia dhe DRejtesia (poshte). Te dy Monumentet jane ne Baziliken San Pietro, Qyteti i Vatikanit.**

***Potreti i Papes Clemente XI*, shek. XVIII (lart); *Varri i Papes Benedetto XIII*, shek. XVIII, Basilica Santa Maria Sopra Minerva, Roma (poshte).**

4.2: *Shembuj te deshmive artistike mbi Rruzarin, nga fundi i shek. XV, deri ne shekullin XVIII.*

Libri i Rruzarit i te Lumnueshmit Alano, siç kontribuoji ne menyre vitale ne lulezimin e dokumentave papale, po keshtu pati nje influks te madh dhe ne art: jane pothuajse te panumerta deshmite artistike te Rruzarit, duke u nisur nga fundi i shek. XV:

a) Pak vite pas vdekjes se Beato Alano, filluan te duken libra per Rruzarin me XV Misteret: i pari ishte: *Unser lieben frauen Psalter*, qe ishte botuar me 1483, dhe, per here te dyte, me 1492, kur u stampuan pesembedhjete medalione te Rruzarit; me 1488 Franciscus Domenech inçizon nje ksilografi te Madones se Rruzarit me pesembedhjete Misteret, sot te ruajtur ne Biblioteken Kombetare te Madridit; ne botime te ndryshme mbi tre Rruzaret e Maria-s ose Psallterin, Madona eshte e ulur in Fron dhe ne gjunje, perpara Saj, jane Rruzarantet.

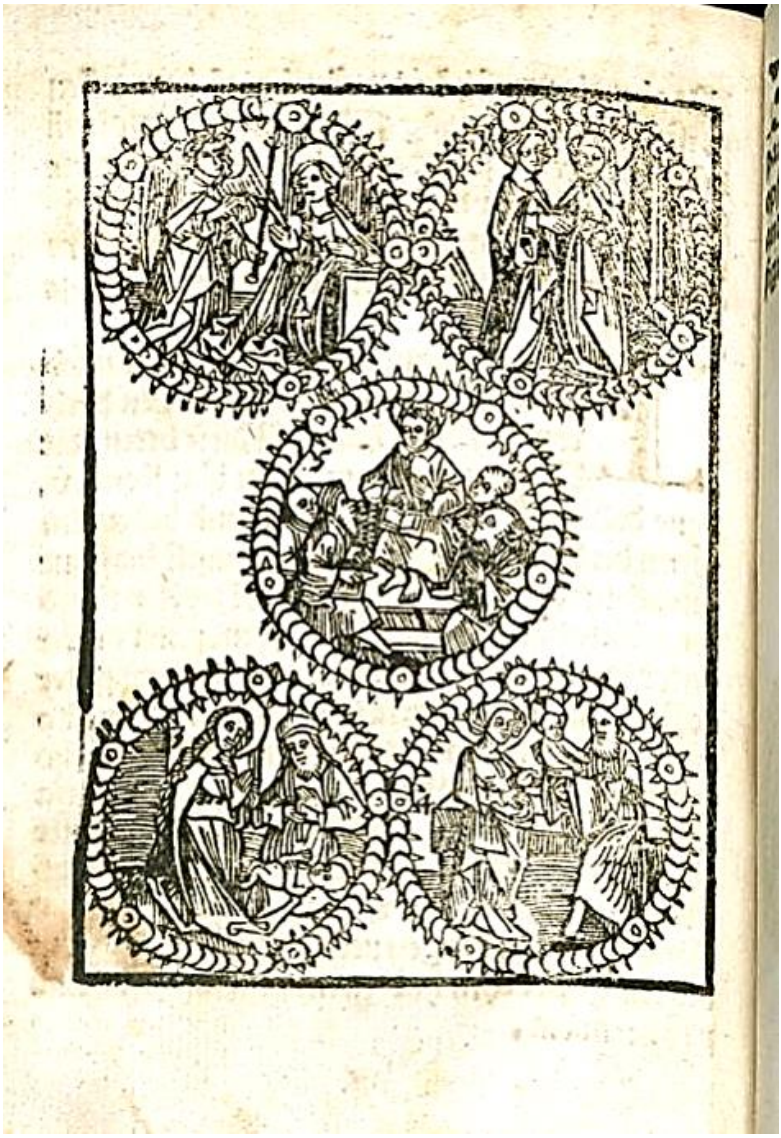

a) Faqe e hequr nga libri *Unser lieben frauen Psalter*, shek. XV: Misteret e Gezueshme.

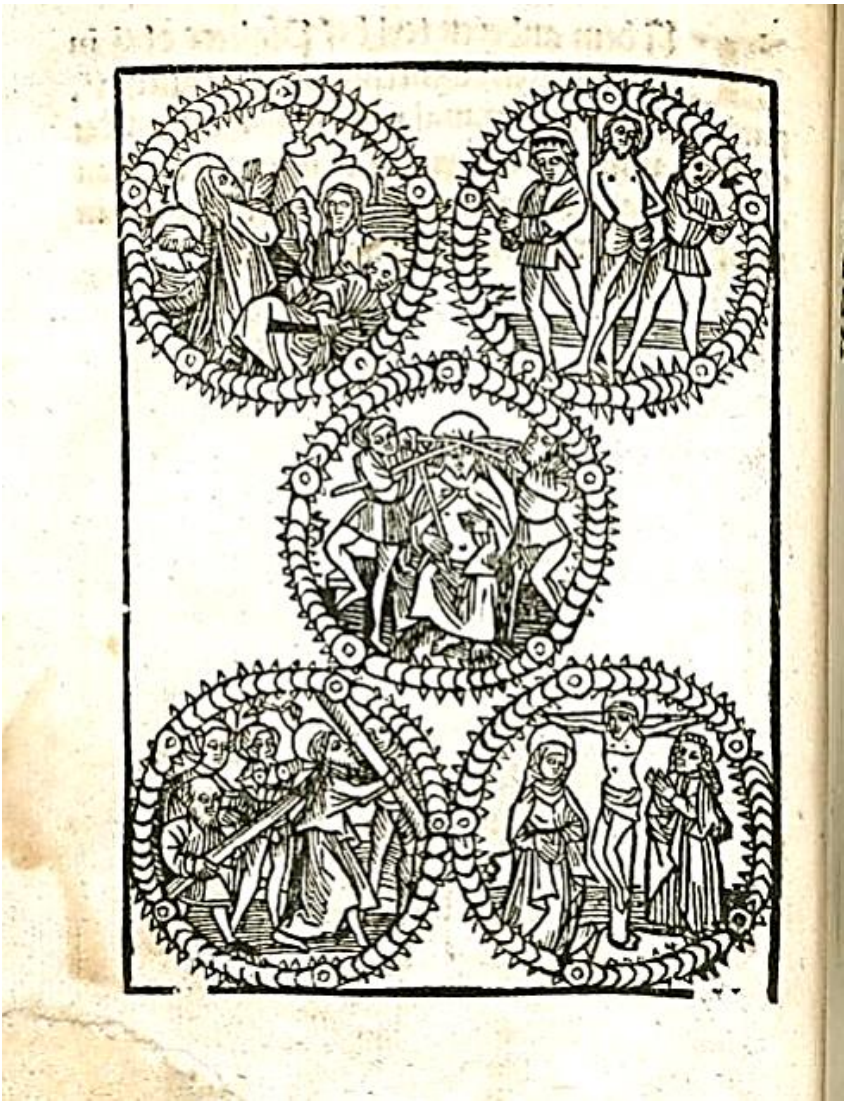

a) Faqe e hequr nga libri *Unser lieben frauen Psalter*, shek. XV: Misteret e Dhimbshme.

a) Faqe e hequr nga libri *Unser lieben frauen Psalter*, shek. XV: Misteret e Lavdishme.

a) Franciscus Domenech, *Madonna del Rosario*, 1488, xilografia, Biblioteca Nazionale di Madrid.

a) Franciscus Domenech, *Madonna del Rosario*, 1488, xilografia, Biblioteca Nazionale di Madrid: detaj i domenikant qe ngriti nje hymn per me te Shenjten Marian: mund te jete fjala pikerisht per te Lumnueshmin Alano.

b) Te 1490 dhe 1495 jane dy piktura te Albrecht Durer, te babait dhe te nenes: ne duart e te dyve eshte pikturuar nje Kurore Rruzari.

c) Ne Prage, ne Muzeun Kombetar, ruhet e famshmja *Festa del Rosario* e

Albrecht Durer, e 1506, ku Jezusi femije dhe Madona e Rruzarit kurorezojne me kurore trandafilash (qe Beato Alano, e emertonte kurora"Serti", ose kurora lulesh) Papa Siston IV dhe Perandorin Massimiliano.

d) Nje ilustrim i nje libri te vjeter te Rruzarit, i botuar ne Lipsia me 1506, me titull: *Der spiegel Hochlobligher Bruderschafft des Rosenkrantz Marie"*, paraqet nje frat domenikan (Beato Alano-n?), me nje Ati Yne te madh, ose Kurore Rruzari, dhe, ne çdo Ave Maria qe reciton, Virgjeresha Maria zgjedh nga goja e saj trandafila qe i vendos ne nje shporte.

e) Me 1504, Barthel Beham (1447-1508), pikturon duken e Bavarise, Albrecht IV, me nje Kurore te madhe Rruzari ne dore.

a) ***Madona e Rruzarit e Rruzarantet*****, ksilografi, marre nga libri: Psallteri i Madones ose tre Rruzaret, botimi i 1495.**

b) Albrecht Durer, *Portret e nenes Barbara Holper*, rreth 1490-1493, Norimberga,Germanisches Nationalmuseum: nder duar, ka nje Kurore Rruzari.

b) Albrecht Durer, *Portret i babait Albrecht, i quajtur "Plaku"*, 1490, Galleria degli Uffizi, Firenze: nder duar, ka nje Kurore te madhe Rruzari.

c) A. Durer, *Festa e Madones se Rruzarit*, Praga, 1506: kurora ghirlanda, ose serto, eshte simboli i Kurores se Rruzarit, qe eshte nje kurore lulesh.

d) faqe e vjeter e librit: *Der spiegel hochlobligher bruderschafft des Roserkranz Marie*, Lipsia, 1515: duket sikur eshte pikerisht Beato Alano, frati nga i cili Madona i heq nje trandafil nga goja. Trandafili eshte simbol i Ave Maria-s te recituar me devocion.

e) Barthel Beham, *duka i Bavarise, Albrecht IV*, 1504: nder duar ka nje Kurore Rruzari te lutur.

f) Me 1509, Hans Baldung Grien pikturon nje te ri me Kuroren e Rruzarit ne dore.

g) Ne Keln, ne Kishen Sant'Andrea, Kisha e vjeter e domenikaneve, ku ishte varrosur Sant'Alberto Magno O.P., dhe selia e Vellazerise se Rruzarit, e themeluar nga Giacomo Sprenger O.P. me 8 shtator 1475, ndodhet Tavolina e Altarit e Vellazerise se Rruzarit, e pikturuar nga Maestro San Severino, e quajtur edhe: *Madona e Mantelit.*

Ne te dy anet e poliptikut, duke mbajtur mantelin e Maria-s, jane portretizuar San Domeniko dhe San Pietro Martire; ndersa, ne anet e Poliptikut jane portretizuar Shenjtoret Dorotea dhe Çeçilia.

Poshte mantelit te Madones se Rruzarit (qe ka ne qafe nje Kurore te madhe Rruzari), ndodhen dy domenikane: perpara, me Rruzarin dhe me kapelen si Mjeshter, dhe ne gjunje mbi Mantelin e Maria-s, eshte Beato Alano; mbrapa, ne lutje, eshte Ati Giacomo Sprenger.

h) Ne te njejten Kishe Sant'Andrea ne Keln, e se njejtes periudhe si Poliptiko, ndodhet nje statuje e madhe druri e Madones se Rruzarit: Virgjeresha Maria

f) Hans Baldung Grien, *Burri me Rruzarin*, 1509.

g) Maestro di San Severino, *Madonna del Rosario*, 1510, Kisha Sant'Andrea, Keln. Ne qender eshte Maria SS. del Rosario dhe Vellezer, poshte pelerines se saj, ne anet, San Domenico dhe San Pietro Martire. Ne panelet e jashtme (faqja me perpara), jane Santa Dorotea dhe Santa Cecilia. Ne kembet e Maria-s, i Lumnueshmi Alano (me kapelen, Rruzarin nder duar dhe ne gjunje mbi Mantelin e Maria-s), dhe Ati Giacomo Sprenger, mbrapa te Lumnueshmit Alano.

Keln, Kisha Sant'Andrea: *Statua della Madonna del Rosario*, rreth 1510.

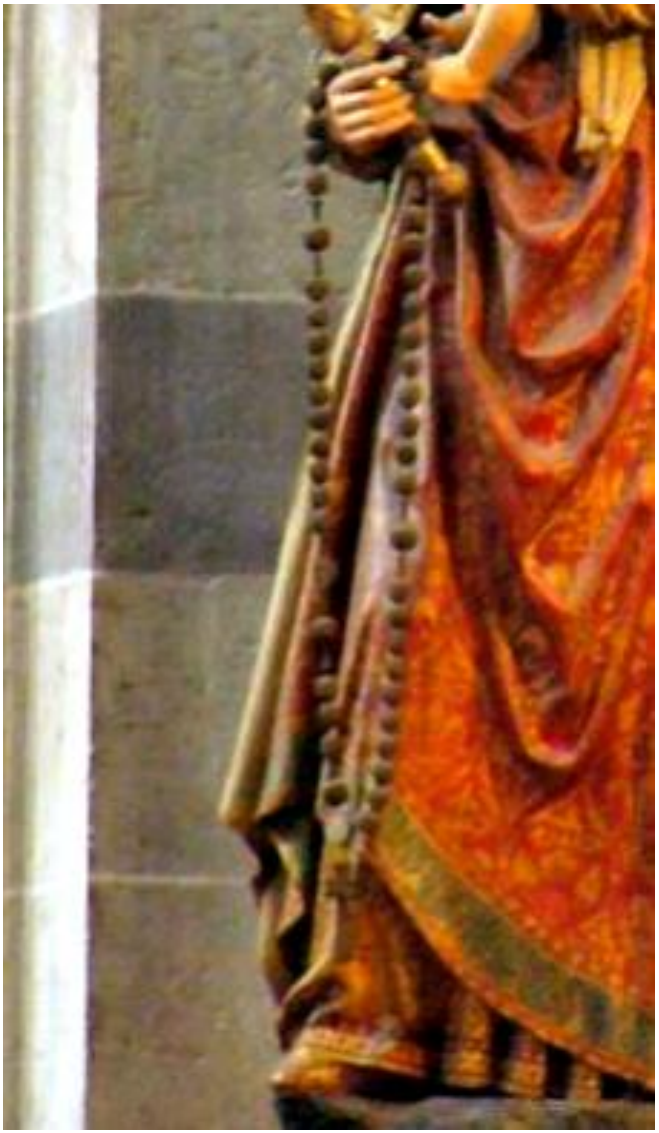

Keln, Kisha Sant'Andrea: *Statuja e Madones se Rruzarit*, rreth 1510: detaji i Kurores se madhe te Rruzarit.

mban ne Dore nje Kurore te madhe Rruzari.

i) Me 1510, Wolf Traut, ne Meditimet e tij mbi Rruzarin, *The freudenreicheschmerzensreiche and glorious Rosenkranz Mary*, qe gjendet ne Museum Badische Kunsthalle (Karlsruhe), vizaton skenarin qiellor te XV Mistereve te Rruzarit, dhe mbi toke, eshte San Domenico qe i dhuron te gjithe te regjistruarve ne Vellazerine e Rruzarit, Kurora Rruzari.

l) Me 1527, Joos Van Cleeve, pikturon nje vajze qe ka ne duar nje Kurore Rruzari.

m) Ne Rome, ne Faltoren Cappella Sistina, Michelangelo, nga 1536 deri me 1541 pikturon te famshmen: *Gjykimi i Fundit*.

Ne nje nga shume skenat, nje nga Shenjtet ngren me Koronen e tij te Rruzarit dy shpirtra te Purgatorit.

n) Tema e *laktacionit* duket ne nje miniature te nje Doreshkrimi te shek XVI, ku shihet San Bernardo qe perjeton te njejten eksperience mistike si Beato Alano, ose *lactatio Mariae*.

E njejta teme e laktacionit shihet ne nje telaio te Alonso Cano-s, e 1650,

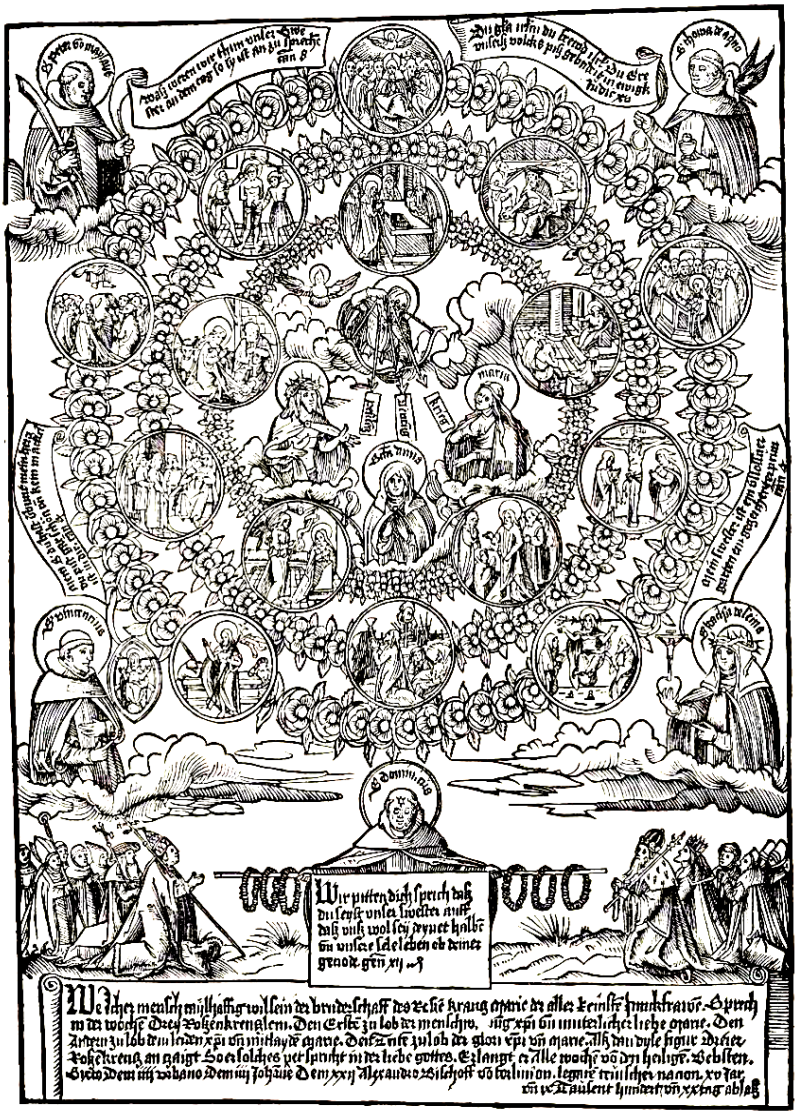

i) Wolf Traut, *The freudenreicheschmerzensreiche and glorious Rosenkranz Mary*, Museum Badische Kunsthalle, Karlsruhe, 1510: San Domenico dhe Vellazeria e Rruzarit ne reflektimin e XV Mistereve te Rruzarit.

Joos Van Cleeve, *Portret gruaje*, rreth 1520-1527, Galleria degli Uffizi, Firenze: ne duar, gruaja ka nje Kurore te madhe Rruzari.

Joos Van Cleeve, *Madonna col Bambino*, 1530, Vienna, Kunsthistorisches Museum, Gemäldegalerie: nder duar, Jezusi femije ka nje Kurore te madhe Rruzari.

Michelangelo Buonarroti, *Gjykimi i Fundit*, Faltorja Cappella Sistina, Città del Vaticano: nje i lumnueshem, ngren, me nje Kurore Rruzari, dy shpirtra te Purgatorit.

Michelangelo Buonarroti, *Giudizio Universale*: detaji i Rruzarit, qe ngren dy shpirtrat e Purgatorit.

n) Miniature e nje pergameni, qe vizaton *Vizionin e San Bernardo-s dhe "laktacionin".*

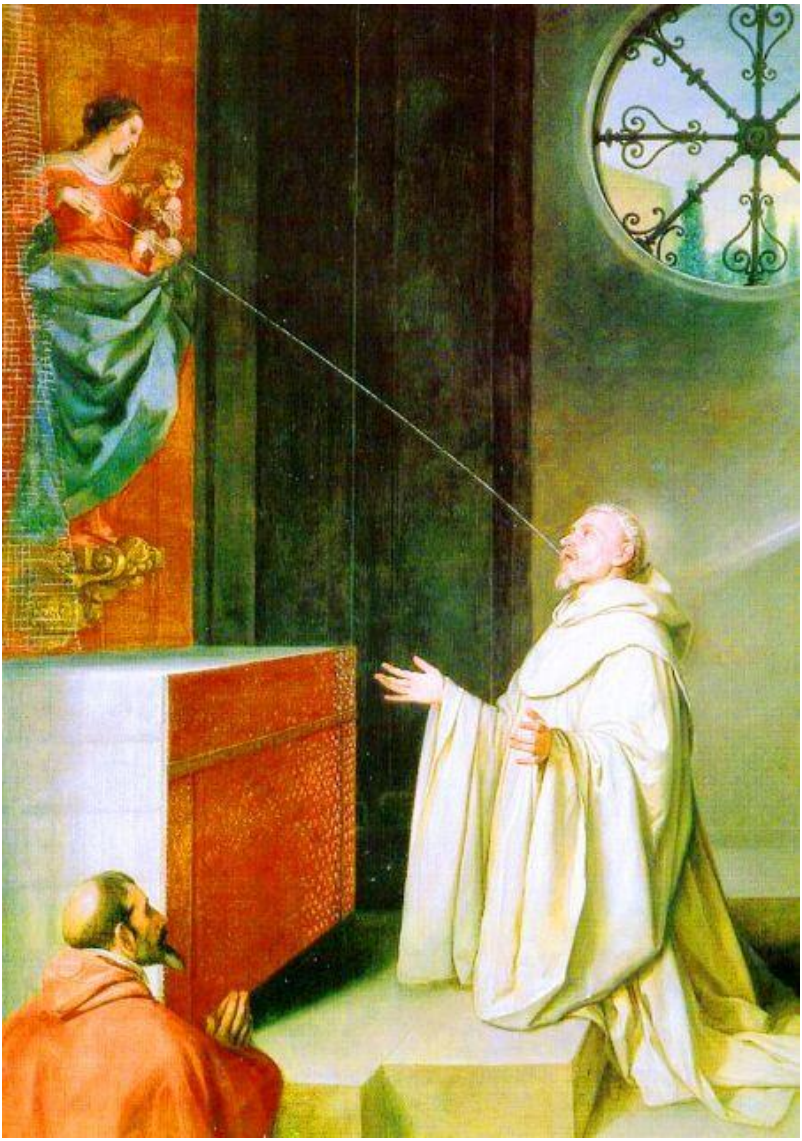

n) Alonso Cano, *Vizioni i San Bernardo ("Lactatio Sancti Bernardi")*, Madrid, Museo del Prado, 1650.

me titull: *Vizioni i San Bernardo-s*, i ruajtur ne Madrid, ne Muzeun e Prado-s.

Ne muzeun Kombetar te Abruzzo-s, ne Aquila, nga ana tjeter, ruhet nje telajo e Michelangelo Bonocore, e 1703, ku paraqitet laktacioni *lactatio Mariae*, per San Domenico-n, qe ndodhi ne çfaqjen e Tolouse-s, ne France, me 1212.

o) Ne biblioteken shtetrore Stadbibliothek di Norimberga, ruhet miniatura e nje artizani e shek. XVI, qe don te prodhoje Kuroren e Rruzarit.

p) Ne Firence, ne Kabinetin e Vizatimeve dhe te Shtypjeve, ndodhet nje skice e Jacopo Palma-s i Riu, e shek. XVI, e quajtur *Madonna del Rosario e Santi*.

q) E shekullit XVII, Gdhendja e Domenico Canuti-t: *La Madonna del Rosario*.

r) Ne Viene, ne Muzeun Kunsthinstorisches, ruhet nje telajo e Michelangelo Merisi Da Caravaggio-s, e 1607, *La Madonna del Rosario*. San Domenico merr nga Maria SS. mandatin te perhape Rruzarin. Domenikani tjeter qe e quan Maria-n me te Shenjten eshte San Pietro Martire.

s) Ne Keln, ne Kishen Sant'Andrea, perveç tabllose se Altarit te

Michelangelo Bonocore, *Madona e Rruzarit i jep Qumeshtin e saj te Virgjer San Domenico-s*, *per sherimin e plageve nga demonet*, 1733, Museo dell'Aquila.

o)*Prodhues i Rruzareve*, miniatura, Artizanat, Biblioteka shteterore, Norimberga.

o) *Prodhuesi i Rruzareve*, miniature, Artizanat, Biblioteka shteterore, Norimberga (detaj).

p) Jacopo Palma i Riu, shek. XVI, *Madona e Rruzarit dhe Shenjtet*, Kabineti i Vizatimeve dhe Printimeve, Firenze.

q) Domenico Canuti, *Madonna del Rosario*, gdhendje, shek. XVI.

r) Michelangelo Merisi da Caravaggio, *Madonna del Rosario*, 1607, Muzeu Historia e Artit, Vienna.

r) Michelangelo Merisi da Caravaggio, *Madonna del Rosario*, 1607, Muzeu Historia e Artit, Vienna (detaj).

Keln, Kisha Sant'Andrea, *Madonna del Rosario*, 1623.

Keln, Kisha Sant'Andrea, *Madonna del Rosario*, detaj i XV Mistereve te Rruzarit.

Keln, Kisha Sant'Andrea, *Madonna del Rosario*, detaji i Engjejve qe mbledhin lutjet e Vellazerise se Rruzarit.

Keln, Kisha Sant'Andrea, *Madonna del Rosario*, detaji i shpirtrave te Purgatorit te regjistruar ne Vellazeri, qe terhiqen lart nga Kurora e Rruzarit.

Keln, Kisha Sant'Andrea, *Madonna del Rosario*, detaji i mbreterve, qe mung te jene edhe tre Mbreterit Magjistare, reliket e te cileve jane ne katedralen Duomo di Colonia, Keln.

Keln, Kisha Sant'Andrea, *Madonna del Rosario*, detaji i San Domenico-s, (ne qender), Atit Giacomo Sprenger, qe shenon emrat ne regjistrin e Vellazerise (ne te majte), dhe i Beato Alano della Rupe-s (per te tjere frà Michele da Lille), qe pregatit Rruzaret per tja shperndare Vellezerve (ne te djathte).

Kisha e vjeter Sant'Andrea (Kirche St. Andreas) **ne Keln, ku Giacomo Sprenger themeloi Vellazerine e Rruzarit, me 8 shtator 1475, tamam ne diten qe vdiq Beato Alano della Rupe.**

***Kisha Saint Andrea*, ne Keln, si paraqitet sot, pas shkaterrimit, pjeserisht gjate luftes se dyte boterore: ketu Ati P. Giacomo Sprenger themeloi Vellazerine e Rruzarit, me 8 shtator 1475, diten ne te cilen vdiq Beato Alano.**

Vellazerise se Rruzarit, ndodhet nje tabllo tjeter, e 1623, qe paraqet Madonen e Rruzarit dhe Vellazerine e tij, me sasine e madhe te te regjistruarve, nder te cilet Pape dhe Mbreter, dhe, gjithandej, ushtri engjellore qe hedhin kurora Corone del Rosario mbi te regjistruarit ne Vellazeri.

Ne qender te tablose eshte San Domenico, dhe per rreth tij jane fra Giacomo Sprenger O.P., themeluesi i Vellazerise se Rruzarit, dhe Beato Alano della Rupe (me mjeker, siç e gjejme disa here ne shek. XVII, dhe me aureolen si i Lumnueshem).

t) Ne Gjenove, Itali ne Galerine Kombetare te Palazzo Spinola-s, gjendet Triptiku i San Donato-s, e Joos Van Cleeve, shek. XVII, ku, ne panelin qendror eshte paraqitur adhurimi i magjistareve l'Adorazione dei Magi.

Ne anen e djathte eshte nje njeri qe ka ne dore nje Kurore te madhe Rruzari.

u) Ne *Alanus Redivivus* te 1691, e J. A. Coppenstein, shihet, ne qender, Pema e madhe e Rruzarit, e San Domenico-s qe e ka mbjelle dhe i leron token, dhe Beato Alano qe e ujit.

v) Jane te shumta imazhet e Beato Alano-s qe u perhapen ne kete periudhe:

t) Joos van Cleve, *Triptiku i San Donato-s*, rreth 1520, Genova, Galleria Nazionale di Palazzo Spinola.

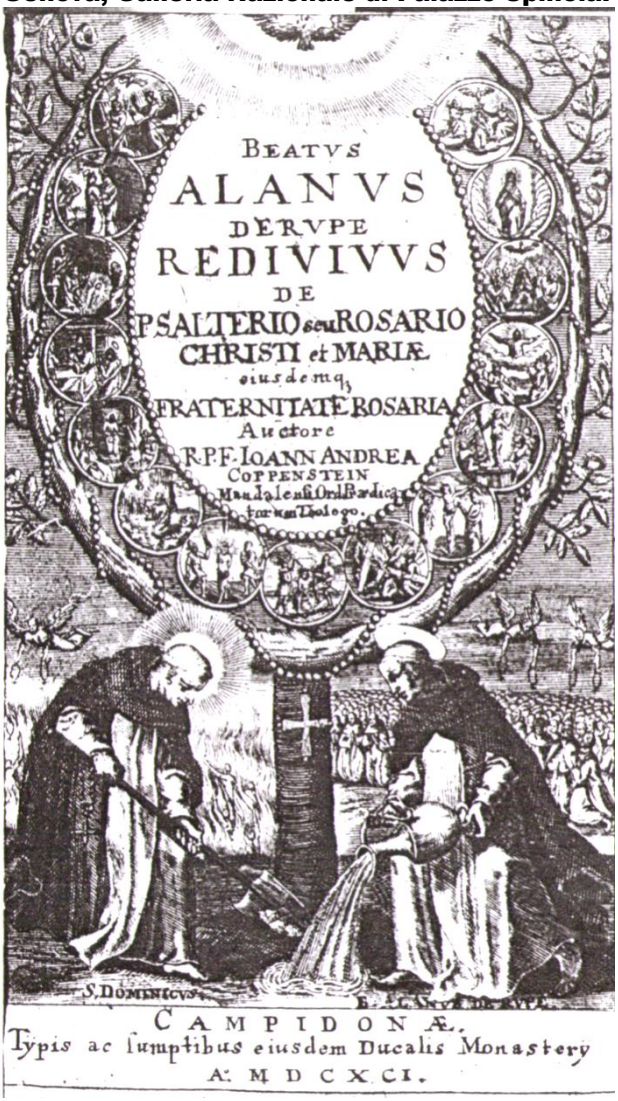

Botimi i 1691 i librit: "Beatus Alanus Redivivus: de Psalterio seu Rosario Christi et Mariae, eiusdemque Fraternitate Rosaria", i Atit Joannes Andreas Coppenstein

O.P.: ***San Domenico mbjell Pemen e Rruzarit, dhe Beato Alano e vadit.***

v) H. Snyers, ***Shfaqja e Madones se Rruzarit Beato Alano della***

nder to, duhen rikujtuar gdhendja e H. Snyers, ku Madona i dhuron Beato Alano-s Unazen e bere me Floket e Saj.

Atje, Alano eshte stolisur me flamurin e Vellazerise se Rruzarit.

Ne Kerasko, Kuneo (Itali), nga 1647 deri me 1688, u ngrit Harku i Triumfit, mbi te cilin dominon Madona e Rruzarit, dhe, nder, figurat e Shenjteve, edhe Beato Alano della Rupe, me flamurin e Vellazerise.

Ne Recanati, (Itali) ne Kishen e Shenjteve Agostino e Domenico, u realizua ne shekullin XVII, nje statuje e madhe e Beato Alano-s me Rruzarin ne dore. Beato Alano atje shfaqet me mjekren, sikurse dhe ne tabllo te tjera.

w) Ne museun e Bazilikes se Santa Sabina-s ne Rome, ruhet nje telaio e Sassoferrato (Giovanni Battista Salvi), e 1643: *La Madonna del Rosario*. Madona i dorezon Rruzarin San Domenico-s dhe Santa Caterina-s, nje paraqitje qe eshte shume e zakonshme ne shek. XVII (nder imazhet me popullore te epokes, spikat la *Madonna del Rosario* e Shkolles se Luca Giordano-s,

e nderuar ne rezervatin Santuario della Madonna del Rosario di Pompei).

Cherasco (Cuneo), Harku i Triumfit, shek. XVII: la Madonna del Rosario, dhe, perrreth, San Domenico dhe Beato Alano.

Cherasco (Cuneo), Harku i Triumfit, shek. XVII: detaji i Statujes se *Beato Alano della Rupe-s*.

Recanati (Itali), Kisha San Domenico, *Statuja e Beato Alano della Rupe-s* (shek. XVII).

w) Sassoferrato (Giovanni Battista Salvi), *Madonna del Rosario*, 1643, Roma, Muzeu i Bazilikes Santa Sabina.

Shkolla e Luca Giordano-s, *Madonna del Rosario*, shek, XVII, rezervati Santuario della Madonna del Rosario, Pompei.

y) Ne Napoli ne Kishen San Domenico, ruhet tablloja e madhe e Solimena Francesco (rreth 1700): *SS. Trinità, la Madonna e San Domenico*, ku Madona dergon San Domenikon, pasi e ka kurorezuar me lavdine e Rruzarit te Saj. Prane Maria-s duket se jane Beato Alano e Santa Katerina da Siena.

z) Ne Kishen Santa Maria del Rosario, ne Venecie, me 1739, Giambattista Tiepolo pikturoi: *L'istituzione del Rosario*. Ne kete pikture, San Domenico merr Rruzarin nga Madona dhe heretiket albixhese bien poshte nga nje shkalle e madhe.

4.3: *Dokumentat Magjisterial, nga shekulli XIX deri ne ditet tona.*

Magjisteri i Rruzarit i shek. XIX vazhdoi ne brazden e shekujve te fundit: Papa Pio VII (ishte Pape Suprem nga 1800 deri 1823)[156], Gregorio XVI (Pape Suprem

---

[156] **Cf. PIUS PAPA VII, Bull: *Ad augendum*, 1808 febr. 16, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, p. 323-327.**

Francesco Solimena, *SS. Triniteti, Madona dhe San Domenico*, shek. XVIII, Kisha San Domenico, Napoli.

Francesco Solimena, *SS. Trinità, la Madonna e San Domenico*, sec. XVIII, Kisha San Domenico, Napoli, detaji i San Domenico-s (ne te majte), dhe mundet i Beato Alano della Rupe-s (ne te djathte)

Giambattista Tiepolo, *Institucioni i Rruzarit*, 1739, Venezia, Chiesa Santa Maria del Rosario, detaj.

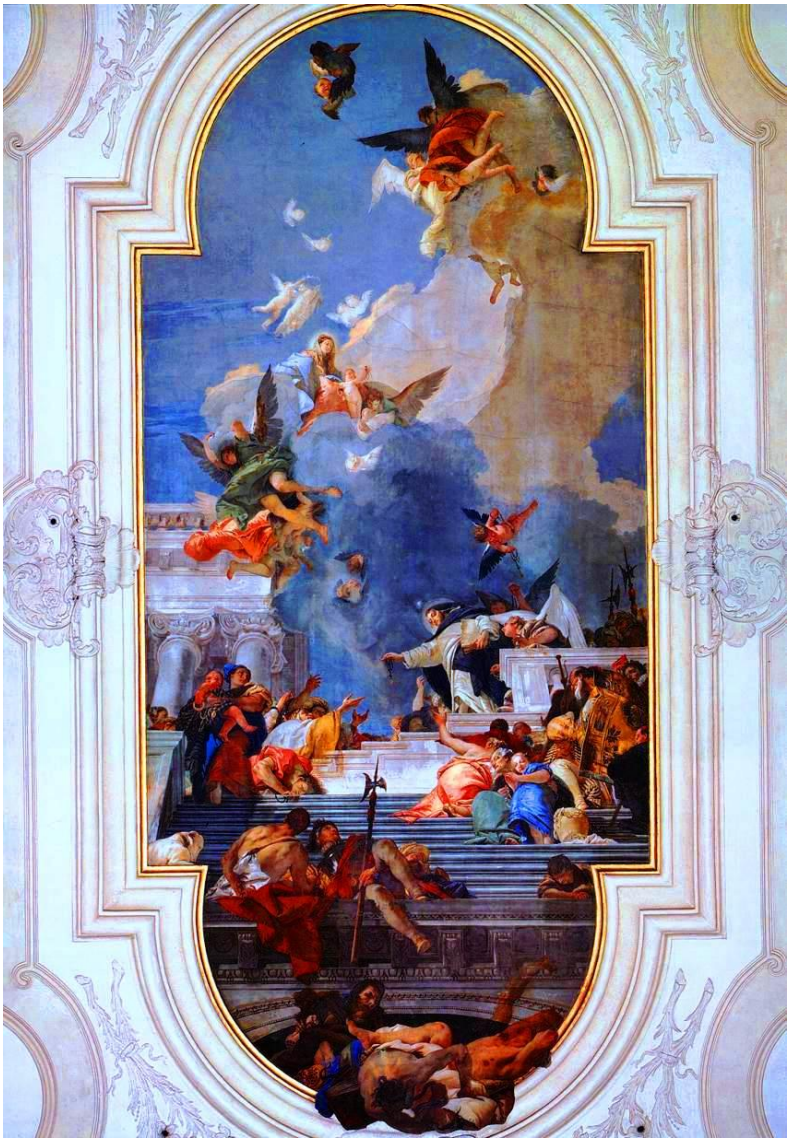

Giambattista Tiepolo, *Institucioni i Rruzarit*, 1739, Venezia, Chiesa Santa Maria del Rosario.

nga 1831 deri me 1846)[157] dhe i Lumnueshmi Pio IX (Papa qe proklamoi dogmen Konceptimit te Paperlyer te Maria-s, ishte Pape Suprem nga 1846 deri me 1878)[158], dhane falje te veçanta mbi Rruzarin dhe Vellazerine e tij.

Nga fundi i shek. XIX, nje pike kthese rinovimi ne Magjisterin e Rruzarit, erdhi nga Papa Leone XIII (Pape Suprem nga 1878 deri 1903), qe eshte quajtur "Papa i Rruzarit", per 22 dokumenta mbi Rruzarin dhe Vellazerine e tij: nder to duhet rikujtuar: dekreti Lettera Enciclica: *Supremi Apostolatus*, i 1883, ku ai rekomandon Rruzarin ne Kishe dhe ne familje, dhe inkurajon Vellazerite e Rruzarit dhe proçesionet e tyre, per te mposhtur herezite dhe te gjitha te keqiat nga te cilat eshte prekur bota.

---

[157] Cf. GREGORIUS PAPA XVI, Bull: *Benedicentes Domino*, 1832 ian. 27, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY,p. 327-330.

[158] Cf. PIUS PAPA IX, Bull: *Expositum est nobis*, 1859 febr. 16, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, p. 330-332; Bull: *Postquam Deo*, 1867 apr. 12, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY,p. 332-336; Bull: *Instante*, 1868 aug. 18, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, p. 337-338; Bull: *Ad augendam*, 1869 febr. 12, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, p. 339.

Varri i Papa Pio VII, shek. XIX, Bazilika San Pietro, Città del Vaticano: ne anet, dy Mbretereshat e Virtytit te Rruzarit.

Papa Pio VII (lart); Beato Pio IX (poshte).

***Varri i Papa Leone XIII*, Bazilika San Giovanni ne Laterano, Roma: ne anen e djathte, Mbretreresha e Virtytit te Rosario: Besimi.**

Madona e Rruzarit, ne fakt, qe po kerkohet edhe me shume, kur "violenca e gabimeve gjeresisht te perhapura ose korrupsioni i shfrenuar i zakoneve ose sulmi i armiqve te fuqishem dukeshin qe po venin ne rrezik Kishen militante te Perendise [...] (arriten) ndihmat, nga Ajo u fituan, dhe Ajo dhuroi qetesi e paqe nga Qielli.

Qe ketu e paten origjinen ata tituj te famshem, me te cilet e salutuan popujt katolike: Ndihmesja e kristianeve, Shpetuesja dhe Ngushelluesja, Dominuesja e luftrave, Zonja e fitoreve, Paqeruajtesja"[159].

Papa Leone XIII kujton, pastaj, origjinat e Rruzarit, fale San Domenico-s, "duke besuar jo ne forcen, jo tek ushtrite, por mbi gjithçka ne ate lutje, qe ai ne fillim e paraqeti me emrin Rruzari Shenjte, dhe, qe, direkt, dhe nepermjet

---

[159] ***"Haec autem tam magna et plena spei in augustam caelorum Reginam pietas luculentius emicuit, cum errorum vis late serpentium, vel exundans morum corruptio, vel potentium adversariorum impetus militantem Dei Ecclesiam in discrimen adducere visa sunt. [...] Hinc insignes illi tituli, quibus eam catholicae gentes christianorum, Auxiliatricem, Opiferam, Solatricem, bellorum Potentem, Victricem, Paciferam, consalutarunt"*, in: LEO PAPA XIII, Ep. Enc.: *Supremi Apostolatum*,1883 sept. 1, in: *Enchiridion delle Encicliche*, vol. III, p. 256-257.**

Shtyp i 1650: *San Domenico* mbjell pemet e Rruzarit dhe te Vellazerise (ne te djathte); *Beato Alano* kujdeset per Pemet e Rruzarit dhe te Vellazerise (perpara. Ne te majte); *Ati Giacomo Sprenger* ja ofron frutet e Pemeve te Rruzarit dhe te Vellazerise popullit (mbrapa, ne te majte). Frutet e Pemeve te Rruzarit, jane miresite e Rruzarit, ilustruar nga Papa Leone XIII.

dishepujve te tij, e popullarizoi pastaj kudo.

Meqenese, si inspirim dhe impuls hyjnor, ai e dinte mire qe me ndihmen e kesaj lutjeje, instrument i fuqishem i luftes (ndaj djallit), besimtaret do te mundnin te fitonin dhe ti mundnin armiqte, dhe do ti detyronin ta ndalonin guximin e tyre te mbrapshte dhe prej budallai. Dhe eshte e njohur qe ngjarjet i dhane te drejte parashikimit te tij. Ne fakt persa kjo forme lutjeje, e mesuar prej San Domenico-s, u perqafua dhe praktikua si duhet nga populli kristian, nga njera ane filluan te rilindin, meshira, besimi dhe pajtimi, dhe, nga ana tjeter, u thyen kudo manovrat dhe grackat e heretikeve"[160].

---

[160] ***"(S. Dominicus) non vi, non armis, sed ea maxime precatione confisus, quam Sacri Rosarii nomine ipse primus instituit, et per se, per suos alumnos longe lateque disseminavit. Dei enim instinctu ac numine sentiebat futurum, ut eius precationis ope, tamquam validissimo instrumento bellico, victi hostes profligatique vesenam impietate audaciam ponere cogerentur. Quod reipsa evenisse compertum est. Etenim ea orandi ratione suscepta riteque celebrata ex institutione Dominici Patris, pietas, fides, concordia restitui, haereticorum molitiones atque artes disiici passim coepere: ad haec, plurimi errantes ad sanitatem revocati"*, in: LEO PAPA XIII, Ep. Enc.:*Supremi Apostolatum*, 1883 sept. 1,in: *Enchiridion delle Encicliche*, vol. III, p. 258-259.**

Stampim i vjeter i *Madones se Rruzarit dhe i XV Mistereve*,(shek. XVI).

Papa, pastaj, nga fundi i Enciklikes, tregon origjinen e Rruzarit: “Nevoja e ndihmes hyjnore nuk eshte sigurisht me e vogel sot, se sa ajo qe u ndje (nje here e nje kohe), kur Domenico i madh, per te sheruar plaget e shoqerise, futi praktiken e Rruzarit Marian.

Ai, i iluminuar nga lart, pa qartazi se per te keqiat e kohes se tij, nuk kishte ilaç me efikas se [...] nderhyrja prane Perendise, me ndermjetesimin e asaj Virgjereshe se ciles ju lejua"te asgjesonte te tera herezite" [...].

Per kete aresye, nderkaq, jo vetem i kerkojme fuqimisht te gjithe te krishtereve te kryejne, pa u lodhur, ushtrimin e shenjte te Rruzarit, ose publikisht, ose ne privatesi, ne shtepite dhe familjet e tyre, por duam qe i gjithe muaji i tetorit i vitit ne vazhdim te shenjterohet dhe ti dedikohet Mbretereshes Qiellore te Rruzarit.

Shpallim, keshtu, dhe urdherojme, qe ne te gjithe boten katolike, solemniteti i Madones se Rruzarit, te festohet kete vit me devocion te veçante dhe me shkelqimin e kultit [...].

Aprovojme gjallerisht qe Vellazerite e Rruzarit, duke ndjekur

Santino, sec. XX: *Madonna del Rosario*, Chiesa San Silvestro I, Civitanova del Sannio, Isernia.

nje tradite te vjeter, bejne proçesione solemne per gjate rrugeve te qytetit, per demostrim publik te besimit te tyre"[161].

Me 20 shtator 1887, Papa Leone XIII publikoi Letren mbi Rrzarin e Shenjte: *Eshte e njohur mire per ju,* aty ai deklaroi: "Dhe keshtu, duke nisur nga viti ne te cilin jemi, kemi vendosur te rrisim me ritem te dyfishte te klasit te dyte per te gjithe Kishen, Solemnitetin e Rruzarit. Dhe ne fund te po ketij deshirojme me zjarr qe populli katolik italian, me moment te veçante devocioni

---

***[161] "Igitur, divini necessitas auxilii haud sane est hodie minor, quam cum magnus Dominicus ad publica sananda vulnera Marialis Rosarii usum invexit. Ille vero caelesti pervidit lumine aetatis suae malis re medium nullum praesentius futurum [...] et Virginem illam, cui datum est "cunctas haereses interimere", deprecatricem apud Deum adhibuissent. [...] Quamobrem non modo universos christianos enixe hortamur, ut vel publice vel privatim in sua quisque domo et familia pium hoc Rosarii officium peragere studeant et non intermissa consuetudine usurpent, sed etiam integrum anni labentis octobrem mensem caelesti Reginae a Rosario sacrum dicatumque esse volumus.Decernimus itaque et mandamus, ut in orbe caholico universo hoc item anno solleoni Deiparae a Rosario peculiari religioni et cultus splendore celebrentur. [...] Magnopere probamus sodalitates a Rosario Virginis sollemni pompa vicatim per urbes, accepta a maioribus consuetudine, publicae religionis causa procedere"*, in: LEO PAPA XIII, Ep. Enc.:*Supremi Apostolatum*, 1883 sept. 1,in: *Enchiridion delle Encicliche*, vol. III, p. 262-265.**

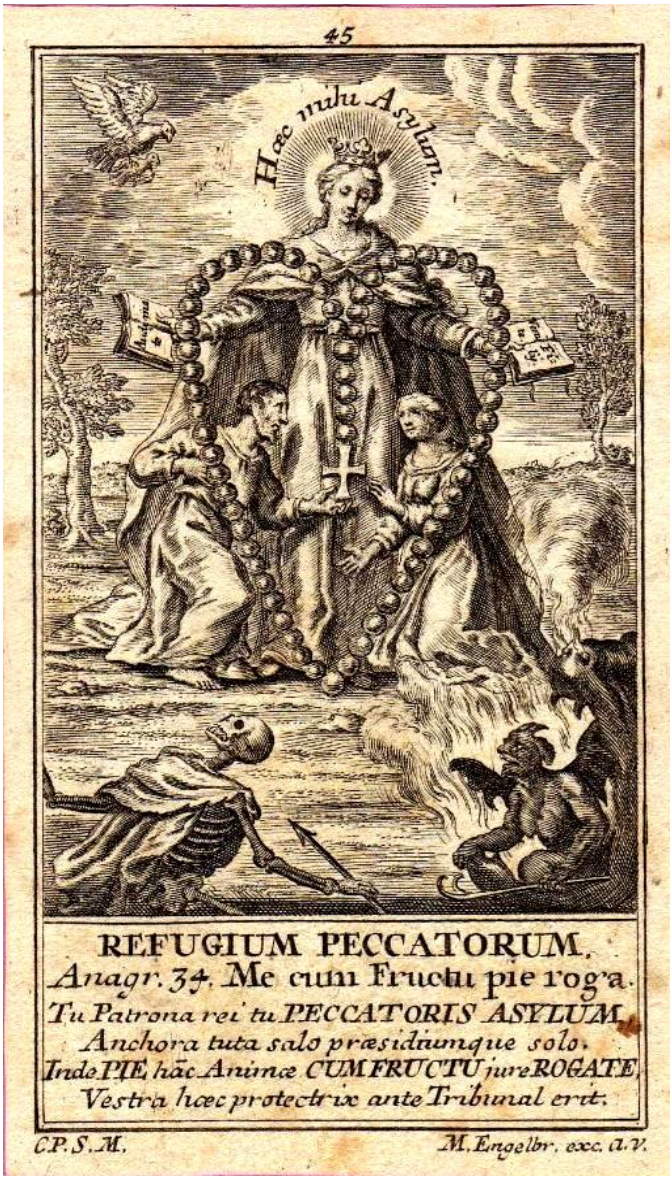

Antico santino, shek. XIX: *Maria, Refugium peccatorum*: Rruzari eshte zemra e paperlyer e Maria-s, Streha e shpirtrave, veçanerisht e mekatareve.

gjithmone, por jo me larg se muajin e ardhshem te tetorit, ti drejtohet kesaj Virgjereshe te madhe, per te pushtuar embelsisht Zemren e Saj prej Nene"[162]

Me 1888, Papa Leone XIII ne dekretin Encikliken: *Superiore anno*, i nxit kristianet te kembengulin ne recitimin e Rruzarit gjate muajit tetor dhe konfirmon faljet, e dhena vitin e meparshem "shtate vite dhe shtate karantina, sa here qe recitohet Rruzari", dhe shton:

"Nder te tjera japim falje plenare atyre qe, ne periudhen ne fjale, te rrefyer e komunikuar do te recitojne, te pakten per dhjete dite, Rruzarin, ne menyren e siper treguar, ne Kishe, ose per nje aresye te rendesishme, ne shtepi.

Ne vend te trete, japim dhe keto falje te plota te fajeve dhe denimeve nese, ne diten e festes se Rruzarit, ose te teten , do te marrin pjese me shpirt te pastruar ne Banketin hyjnor, duke ju lutur ne ndonje Kishe Perendise dhe

---

[162] **Cf. LEO PAPA XIII, Litt: *Vi è ben noto*,1887 sept. 20, in: *Enchiridion delle Encicliche*, vol. III, p. 1414.**

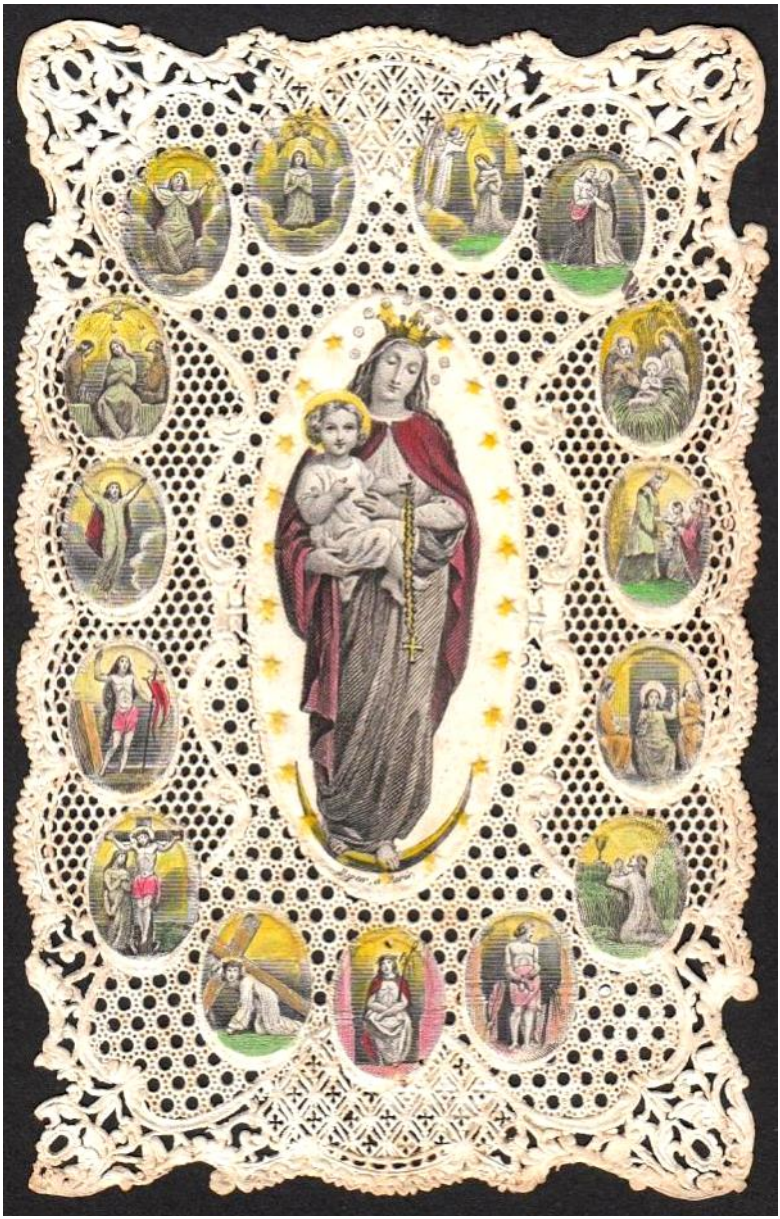

Santino, sec. XIX: *Regina Sacratissimi Rosarii*.

Nenes se Tij me te Shenjte, sipas qellimit Tone"[163].

Me 1891, Papa Leone XIII publikoi dekretin Enciclica: *Octobri mense*, ne te cilen fton per lutjen kembengulese te Rruzarit "pa u lodhur kurre. Dhe, ne veçanti, te kujtoheni te kerkoni me te larten e te gjitha te mirave: shpetimin e perjetshem te te gjitheve dhe sigurine e Kishes"[164].

Dhe perfundon: "Oh, Sa i bukur dhe avantazhues do te jete spektakli i miliona besimtareve

---

[163] ***"Septem annorum itemque septem quadragenarum apud Deum Indulgentiam singulis vicibus concedimus. Eis vero qui supra dicto tempore decies saltem vel publice in templis, vel iustis, de causis inter domesticos parietes eadem peregerint, et criminum confessione expiate, sancta de altari libaverint, plenariam admissorum veniam de Ecclesiae thesauro impertimus. Plenissimam hanc admissorum veniam et poenarum remissionem his omnibus etiam largimur, qui vel ipse Beatae Virginis a Rosario die festo, vel quolibet ex octo insequentibus, animae sordes eluerint et divina convivial sancte celebraverint, et partier ad mentem Nostram in aliqua sacra aede Deo et Sanctissimae eius Matri supplicaverint"*, in: LEO PAPA XIII, Ep. Enc.: *Superiore Anno*,1884 aug. 30, in: *Enchiridion delle Encicliche*, vol. III, p. 326-327.**

[164] ***"Sine intermissione consistant. Prima sit illis cura de summo bono, aeterna omnium salute, deque incolumitate Ecclesiae exposcenda"*, in: LEO PAPA XIII, Ep. Enc.:*Octobri mense*, 1891 sept. 22,in: *Enchiridion delle Encicliche*, vol. III, p. 684-685.**

Ikone e vjeter, shek. XIX: *Madonna del Rosario e San Domenico:* San Domenico, me ndermjetesimin e Madones se Rruzarit, frenon Drejtesine Hyjnore.

qe, ne te gjithe boten katolike, ne qytete e ne fshatra, ne fusha, ne toke e mbi det, duke perzier se bashku levdatat e tyre dhe lutjet e tyre, mendimet e tyre dhe zerat e tyre, do te salutojne ne cdo ore te dites Marian, do te therrasin Marian dhe te gjithe do te shpresojne tek Maria!"[165].

Te njejtat koncepte, Papa Leone XIII i shpalos ne dekretin Enciclica *Dei Matris*, te 1892, duke dhene te njejtat falje per ate qe pranon "Mariale Rosarium"[166] te "Nenes Meshiruese"[167].

Me 8 shtator 1893, Papa Leone XIII ripropozon nje dekret te ri Enciclica sul Santo Rosario: *Letitiae sanctae*, ku shikon Misteret e Rruzarit, te Gezueshme, te Dhimshme dhe te Lavdishme,

---

[165] ***"Quam praeclarum et quanti erit, in urbibus, in pagis, in villis, terra marique, quacumque patet catholicus orbis, multa piorum centena millia, sociatis laudibus foederatisque precibus, una mente et voce singulis horis Mariam consalutare, Mariam implorare, per Mariam sperare omnia!"*, in: LEO PAPA XIII, Ep. Enc.:*Octobri mense*,1891 sept. 22, in: *Enchiridion delle Encicliche*, vol. III, p. 690-692.**

[166] **Cf.LEO PAPA XIII, Ep. Enc.:*Magnae Dei Matris*,1892 sept. 8, in: *Enchiridion delle Encicliche*, vol. III, p. 736-737.**

[167] **Cf.LEO PAPA XIII, Ep. Enc.:*Magnae Dei Matris*,1892 sept. 8, in: *Enchiridion delle Encicliche*, vol. III, p. 738-739.**

Relike te Shenjta, shek. XIX: *Shpallja e B.V. Maria*: Vellezerit quhen"Anetar B. V. Mariae", ose "shoke", "miq" te Beata Vergine Maria.

si mjete per te luftuar tre te keqiat e shoqerise moderne: neveritja per jeten modeste; neveritja per sakrificen; indiferenca per te mirat e perjetshme[168].

Ne fund te dekretit Enciclica, Papa Leone XIII i ben nje elozh te madh Vellazerive te Rruzarit: "Ato jane si toga militante qe, te drejtuara dhe te mbeshtetura nga Mbreteresha qiellore, luftojne per betejat e Krishtit [...].

Prandaj eshte mese e drejte qe, jo vetem femijet e Patriarkut San Domenico, te obliguar sigurisht me shume se te tjeret per shkak te vokacionit te tyre, por edhe ata qe kujdesen per shpirtin, veçanerisht ne Kishat ku keta Vellazeri jane ngritur ne menyre kanonike , te perpiqen me gjithe zellin e tyre ti shumfishojne, zhvillojne dhe ndihmojne ato"[169].

---

[168]**Cf.LEO PAPA XIII, Ep. Enc.:*Laetitiae sanctae*,1893 sept. 8, in: *Enchiridion delle Encicliche*, vol. III, p. 786-801.**

[169] ***"Haec sunt veluti agmina et acies, praelia Christi [...] pugnantes, auspice et duce Regina caelesti. [...] Magno igitur studio in talibus sodalitiis condendis, amplificandis, moderandis, par est contendere et eniti non unos inquimus alumnos Dominici Patris, quamquam illi ex disciplina sua debent summopere, sed quotquot praeterea sunt animarum curatores, in sacris praesertim aedibus ubi illa iam habentur legitime instituta"*, in:LEO PAPA XIII, Ep.**

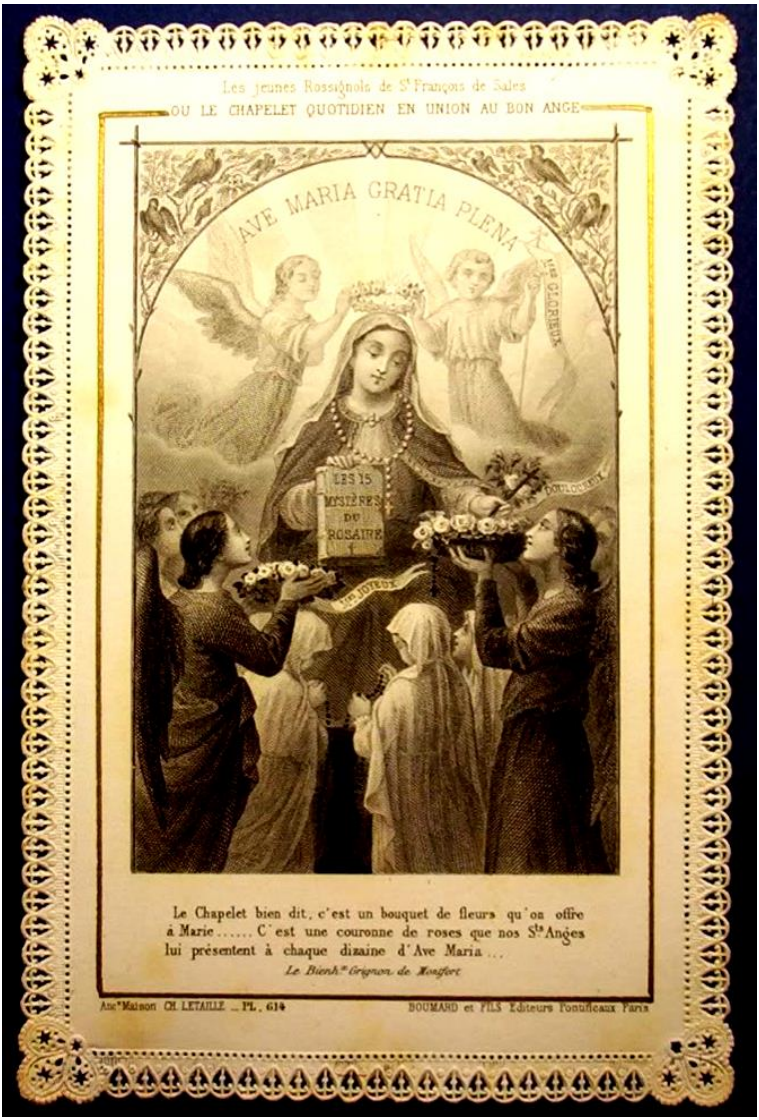

Ikone, shek. XIX: *Muji Maj*:i Rruzare te recituara, jane kurora me lule te dhena me vazo se Shenjtes Maria.

Enc.:*Laetitiae sanctae*,1893 sept. 8, in: *Enchiridion delle Encicliche*, vol. III, p. 800-801.

Me 8 shtator 1994, Papa Leone XIII botoi dekretin Enciclica: *Iucunda semper*, ne te cilen lavderon Marian Ndermjetese, duke deklaruar qe "Eshte Perendija, te nderuar vellezer, qe me Miresine e Meshirshme te Tij na dha nje Ndermjetese kaq te fuqishme, dhe don qe gjithçka te na vije nga Duart e Maria-s"[170].

Me 5 shtator 1895, ne dekretin Enciclica: *Adiutricem populi*, Papa Leone XIII kerkoi te lutet per rikthimin e vellezerve te ndare, ne Kishen e vetme, duke rivendosur tek Rruzari te njejtin besim qe kishte San Domenico di Guzman[171].

Me 20 shtator 1896, Papa Leone XIII botoi dekretin Enciclica: *Fidentem piumque*, ne te cilen ai deklaroi qe dy emrat e Kurores se Maria-s jane: "Rozar, per te shprehur si parfumin e trandafilave ashtu dhe bukurine e kurorave, [...], (dhe), Psallter i

---

[170] ***"Deus autem, Venerabiles Fratres, qui nobis talem Mediatricem, benignissima miseratione providit, quique totum non habere voluit per Mariam"*, in:LEO PAPA XIII, Ep. Enc.:*Laetitiae sanctae*,1893 sept. 8, in: *Enchiridion delle Encicliche*, vol. III, p. 903.**

[171] ***"Unus multorum instar Dominicus est Gusmanus, qui utraque in re elaboravit, marialis Rosarii confisus ope, feliciter"*, in: LEO PAPA XIII, Ep. Enc.:*Adiutricem populi*,1895 sept. 5, in: *Enchiridion delle Encicliche*, vol. III, p. 919.**

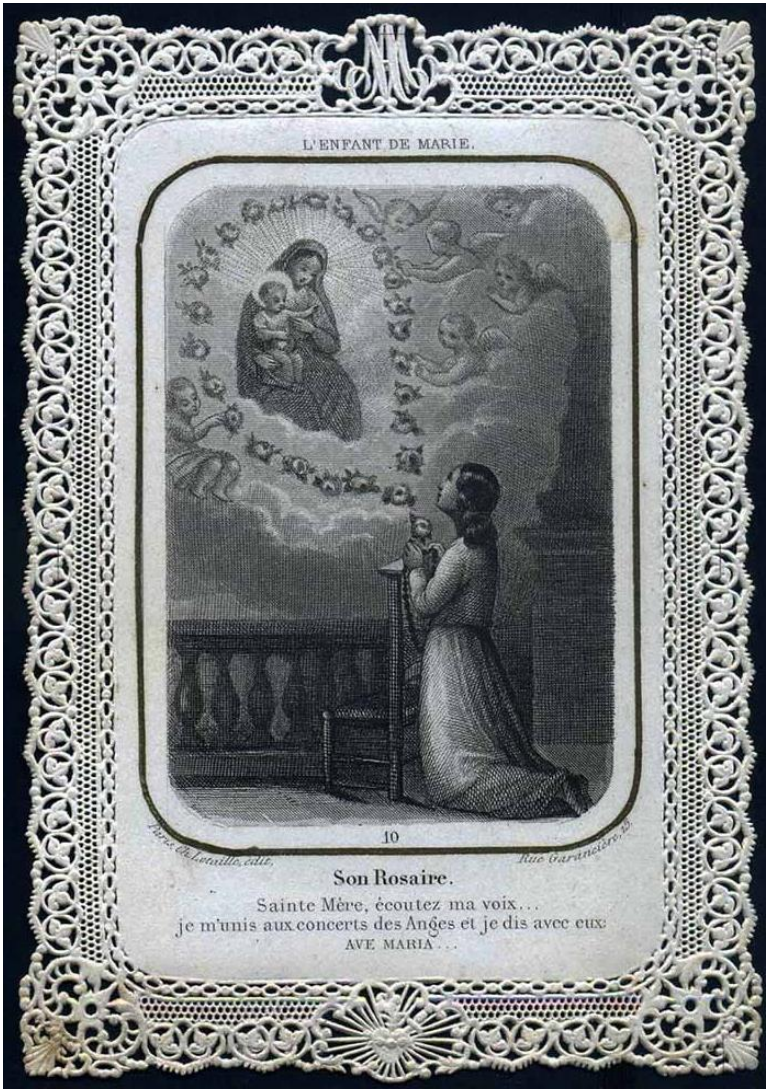

Ikone, shek. XIX: *Madonna del Rosario*: te recitosh Rruzarin recitare il Rosario do te thote ti japesh Maria Santissima-s shume gonxhe trandafili, dhe te shijosh Shoqerine e Saj dhe te djalit te Saj, Jezusit.

Maria-s, sepse paraqitet kaq mire si lutje e perbashket”[172].

Pastaj, Papa ben referenca autobiografike me femijerine e tij: “te mbajme [...] zakonin, qe aq shume lulezoi tek te paret tane, kur familjet kristiane, ne qytete e fshatra, konsideronin si nje detyre te shenjte te mblidheshin, ne mbremje, pas lodhjeve te dites, perpara nje imazhi te Virgjereshes, per te recituar me alternime Rruzarin.

Dhe Asaj i pelqente shume ky homazh besnik dhe harmonik qe, si nene me kurore femijeve e saj, i ndihmonte te devotshmit e saj, dhe i dhuronte atyre paqe ne vend, dhe premtim per paqe te qiellit”[173].

---

[172] ***“Appellatio adhaesit propria Rosarii, velut si rosarum suavitatem venustatemque sertorum contextu suo imitetur. [...] Eiusdem autem Rosarii formula ad precationem communiter habendam optime accommodata est; ut non sine causa nomen etiam “psalterii mariani” obtinuerit”*, in: LEO PAPA XIII, Ep. Enc.:*Fidentem piumque*,1896 sept. 20, in: *Enchiridion delle Encicliche*, vol. III, p. 1000-1003.**

[173] ***“Atque ea religiose custodienda est vel redintegranda consuetudo, quae apud patres viguit, cum familiis christianis, acque in urbibus aeque in urbibus atque in agris, id sanctum erat ut, decedente die, ab aestu operum ante effigiem Virginis rite convenientes, Rosarii cultum alterna laude persolvent. Quo ipsa fideli concordique obsequio admodum delectata, sic eis aderat perinde ac bona mater in corona filiorum, pacis domesticae impertiens munera, quasi pacis praenuncia caelestis”*, in: LEO PAPA XIII, Ep.**

Ikone, shek. XIX: *La Madonna del Rosario*. Perrreth, XV Misteret e Rruzarit.

Enc.:*Fidentem piumque*,1896 sept. 20, in: *Enchiridion delle Encicliche*, vol. III, p. 1002-1003.

Me 12 shtator 1897, Papa Leone XIII, ne dekretin Enciclica: *Augustissimae Virginis*, i ben elozhe Vellazerise se Rruzarit dhe aprovon Rruzarin e perhershem: "Nder shoqatat, Ne nuk hezitojme ti japim nje vend eminent Vellazerise, qe e ka marre emrin nga Rruzari i Shenjte.

Nese, ne fakt, shikon origjinen e saj, ajo eshte nder me te vjetrat; meqenese eshte nje reputacion qe vet ati San Domenico ka themeluar; nese pastaj shikojme privilegjet, ajo eshte shume e pasur me to per shkak te xhenerozitetit te paraardhesve Tane [...].

Prandaj, ne menyre te vecante, shoqatave qe praktikojne devocionin e Rruzarit, i pershtaten fjalet qe S. Paolo i drejtonte dishepujve te Krishtit: "i jeni afruar Monte Sion-it dhe Qytetit te Perendise se Gjalle, Jeruzalemit Qiellor, dhe mijra Engjejve" (Eb.12,22).

Çfare mund te jete me ekselente dhe e ndjere se sa te admirosh Perendine dhe ti lutesh atij sebashku me engjejt?

Si duhet te ushqejne nje shprese te madhe dhe besim se do te gezojne nje dite ne Qiell shoqerine e bekuar te Engjejve, te atyre qe mbi toke, ne nje fare menyre te caktuar, kane ndare sherbimin e tyre.

***San Francesco di Paola*,ksilografi, shek. XVI: San Francesco di Paola, bashkekohes i Beato Alano-s, ishte teper i devotshem ndaj Rruzarit te Maria Santissima-s.**

Nder te tjera, Innocenzo VIII e percakton "Vellazeria me e Devotshme"[174].

Pio V ja atribuon influences se saj rezultatet e meposhtme: «Besimtaret transformohen me shpejtesi ne te tjere njerez; erresira e herezise zhduket; dhe manifestohet drita e besimit katolik»[175].

Sisto V, duke pare se sa i frytshem ka qene ky institucion per fene, prononcohet per te me shume devocion.

Shume te tjere, se fundmi, e pasurojne ate me falje te çmuara dhe te bollshme, ose e vendosin ate nden mbrojtjen e tyre te veçante, duke u rregjistruar tek ajo, dhe duke i manifestuar ne menyra te ndryshme dashamirsine e tyre.

Te impresionuar nga keta shembuj te paraardhesve Tane, edhe Ne, vellezer te nderuar, ju nxisim ju gjallerisht dhe ju pergjerohemi, sic kemi bere shume here, te doni ti dedikoni nje kujdes komplet te vecante kesaj armate te shenjte; ne menyre qe, fale zellit

---

[174] Cf. INNOCENTIUS PAPA VIII, Bulla: *Splendor paternae gloriae*, 1491 febr. 26, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. IV, p. 67.

[175] Cf. PIUS V, Bulla: *ConsueveruntRomani Pontifices*, 17 sept. 1569, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 223.

Ikone, shek. XX: *Regina Sacratissimi Rosarii*: Madona e Rruzarit i dorezon Rruzarin San Domenico-S, dhe Jezusi Femije Santa Caterina da Siena-s.

tuaj, çdo dite te rregjistrohen kudo armata te reja [...].

Populli (i Perendise) njeh vleren e madhe dhe efikasitetin e kesaj Vellazerie, dhe perparesine e saj per shpetimin e perjetshem te njerezve.

Dhe, insistojme akoma me shume ne kete rekomandim, nga momenti qe, kohet e fundit, ka rilulezuar nje manifestim shume i bukur i meshires mariane: Rruzari «i perjetshem».

Ne e kemi bekuar me deshire kete inisiative, dhe deshirojme sinqerisht qe ju te punoni me perkushtim dhe zell per rritjen e saj.

Ushqejme ne fakt shprese te vertete qe nuk mund te mos jene teper te vlefshme levdatat dhe lutjet qe dalin, pa pushim, nga goja dhe nga zemra e nje shumice te panumurt, dhe qe, duke u alternuar, dite dhe nate, per aresyet e ndryshme te botes, bashkojne harmonine e zerave me meditimin e te vertetes hyjnore"[176].

---

[176] ***"In his minime dubitamus praeclarum dignitatis locum assignare sodalitati, quae a Sanctissimo Rosario nuncupatur. Nam sive eius spectetur origo, e primis pollet antiquitate, quod eiusmodi institutionis auctor fuisse feratur ipse Dominicus pater; sive privilegia aestimentur, quamplurimus ipsa ornata est, Decessor Nostrorum***

munificientia. Piissima igitur Rosarii prece inter sodales utentibus ea maxime convenire possunt, quibus Paulus Apostolus novos Christui asseclas alloquebatur: "Accessistis ad Sion montem, et civitatem Dei viventis, Ierusalem caelestem, et multorum millium Angelorum frequentiam" (Hb.12,22). Quid autem divinius quidve suavius, quam contemplari cum Angelis cum iisque precari? Quanta nisi spe liceat atque fiducia fruituros olim in Caelo beatissima Angelorum societate eos, qui in terris eorum ministerio sese quodammodo addiderunt? His de causis Romani Pontifices eximiis usque praeconiis Marianam huiusmodi sodalitatem extulerunt, in quibus eam Innocentius VIII "devotissimam Confraternitatem" appellat; Pius V affirmat, eiusdem virtute haec consecuta: "Coeperunt Christi fideles in alios viros repente mutari, haeresum tenebrae remitti et lux catholicae fidei aperiri; Sixtus V, attendens quam fuerit haec institutio religioni frugifera, eiusdem se studiosissimum profitetur; alii denique multi, aut praecipuus eam indulgentiis, iisque uberrimus auxere, aut in peculiarem sui tutelam, dato nomine variisque editis benevolentiae testimoniis, receperunt.

Eiusmodi Decessorum Nostrorum exemplis permoti. Nos etiam, Venerabiles Fratres, vehementer hortamur vos atque obsecramus, quod saepe iam fecimus, ut sacrae huius militiae singularem curam adhibeatis, atque ita quidem, ut, vobis adnitentibus, novae in dies evocentur undique copiae atque scribantur [...].Noscant ceteri e populo, atque ex veritate aestiment, quantum in ea soliditate virtutis sit, quantum utilitatis ad aeternam hominum salutem. Hoc autem contentione poscimus maiore, quod proximo hoc tempore iterum viguit pulcherrima in sanctissimam Matrem pietatis manifestatio per Rosarium, quod "perpetuum" appellant. Huic Nos institutio libenti animo benediximus; eius ut incrementis sedulo vos naviterque studeatis, magnopere optamus.

Me 5 shtator 1998, Papa Leone XIII, ne dekretin Enciclica: *Diuturni temporis*, pasi kish kujtuar "origjinen, me shume qiellore se sa humane, te kesaj lutje"[177] (te Rruzarit), kujton punen e paraardhesve, per rritjen e kultit te Rruzarit: Sisto V aprovoi zakonin e lashte te recitimit te Rruzarit; Gregorio XIII shpalli Festen e Rruzarit; Clemente VIII e futi ate ne Martirologji; Clemente XI e shtrin ne te gjithe Kishen; Benedetto XIII e futi ne permbledhjen Breviario Romano.

Se fundmi, kujton inisiativat personale per rritjen e dashurise ndaj Rruzarit, ose muajin tetor te dedikuar Rruzarit te Shenjte, dhe shtimin e lutjes:

***Spem enim optimam concipimus, laudes precesque fore validissimas, quae, ex ingenti multitudinis ore ac pectore expressae, numquam conticescant; et per varias terrarum orbis regiones dies noctesque alternando, conspirantium vocum concentum, cum rerum divinarum meditatione coniungant"*, in: LEO PAPA XIII, Ep. Enc.:*Augustissimae Virginis*,in: *Enchiridion delle Encicliche*, vol. III, p. 1066. 1072-1075.**

[177] *"Caelesti potius quam humana eius precationis origine"*, in: LEO PAPA XIII, Ep. Enc.:*Diuturni temporis*,in: *Enchiridion delle Encicliche*, 1898 sept. 5, vol. III, p. 1122-1123.

N. S. del S.S. Rosario di Pompei
Pregate per noi

Ikone, shek. XX, *Madonna del Rosario di Pompei*.

“Regina Sacratissimi Rosarii” (Mbreteresha Rruzarit te Shenjte), ne litancat lauretane[178].

Dhe, ne fund te dekretit Enciclica, premton te dekretoje nje Kushtetute Apostolike mbi Rruzarin: “Edhe ne, per aq sa, te bindur qe keto hiresi e keto falje, si shume xhevahire te tjere te ruajtur, i shtojne shkelqimin Kurores se Maria-s, kemi vendosur, pas nje reflektimi te pjekur, te shpallim nje Kushtetute per te drejtat, privilegjet, faljet e rezervuara per Vellazerite e Rruzarit. Te konsiderohet kjo kushtetute nje deshmi publike e dashurise Sone ndaj Nenes Augusta te Perendise, dhe, ne te njejten kohe, nje stimul dhe nje çmim per devocionin e besimtareve, ne menyre qe, ne nje ore ekstreme te jetes se tyre te mund te rehatohen me ndihmen e saj, dhe te flenin butesisht mbi gjirin e saj.

Ky eshte nderi qe kerkojme nga Perendija, per ndermjetesimin e Mbretereshes te Rruzarit te Shenjte ”[179].

---

[178]**Cf. LEO PAPA XIII, Ep. Enc.:*Diuturni temporis*,in: *Enchiridion delle Encicliche*, 1898 sept. 5, vol. III, p. 1124-1125.**

[179]***“Itaque Nos etiam, rati his beneficiis atque Indulgentiis Marialem Coronam pulchrius collucere, quasi gemmis distinctam nobilissimis, consilium, diu mente versatum, maturavimus edendae Constitutionis de***

Santino, sec. XX: ***Madonna del Rosario di Pompei*.**

***iuribus, privilegiis, Indulgentiis, quibus Sodalitates a Sacratissimo Rosario perfruantur. Haec autem Nostra Constitutio testimonium amoris esto erga augustissimam Dei Matrem, et Christi fidelibus universis incitamenta simul et praemia pietatis exhibeat, ut hora vitae suprema possint ipsius ope relevari in eiusque gremio suavissime conquiescere. Haec ex animo Deum optimum maximum, per Sacratissimi Rosarii Reginam, adprecati, caelestium bonorum auspicium et pignus vobis"*, in: LEO PAPA XIII, Ep. Enc.:*Diuturni temporis*,in: *Enchiridion delle Encicliche*, 1898 sept. 5, vol. III, p. 1124-1127.**

Por kete Kushtetute te Rruzarit, Papa Leone XIII nuk arriti ta sillte ne realizim, duke lene nje boshllek te madh ne Magjisterin e Rruzarit.

San Pio X e ka rekomanduar Rruzarin ne shume nga diskutimet e tij.

Me 1921, Papa Benedetto XV, ne dekretin Enciclica: *Fausto appetente die,* ne njeqindvjetorin VII te vdekjes se San Domenico-s, lavderon perhapjen e Rruzarit dhe te Vellazerise se Tij: ishte vete Maria "qe deshironte te sherbehej vepra e Domenico-s, per tu mesuar ne Kishe, Nusja mistike e Birit te Saj, Rruzari i Shenjte, lutje gojore dhe mendore, e perbere nga meditimi i Mistereve kryesore te Fese, dhe nga recitimi i pesembedhjete Ati Yne dhe po kaq dhjetesheve Ave Maria"[180].

Me 1937, Papa Pio XI shkruan Encikliken mbi Rruzarin: *Ingraviscentibus malis*, ku

---

[180] ***"Quam grate autem complexa sit caelorum Regina pientissimum servum, ex eo facile colligitur, quod huius ministerio usa est, ut Sanctissimum Rosarium Ecclesiam, Filii sui Sponsam, edoceret: illam precationem scilicet quae cum simul voce et mente fiat – mysteriis religionis potissimis contemplandis, dum oratio dominica quindecies totidemque decades salutationum Mariae iterantur"*, in: BENEDICTUS PAPA XV, Ep. Enc.:*Fausto appetente die*, in: *Enchiridion delle Encicliche,* 1921 iun. 29, vol. IV, p. 728-729.**

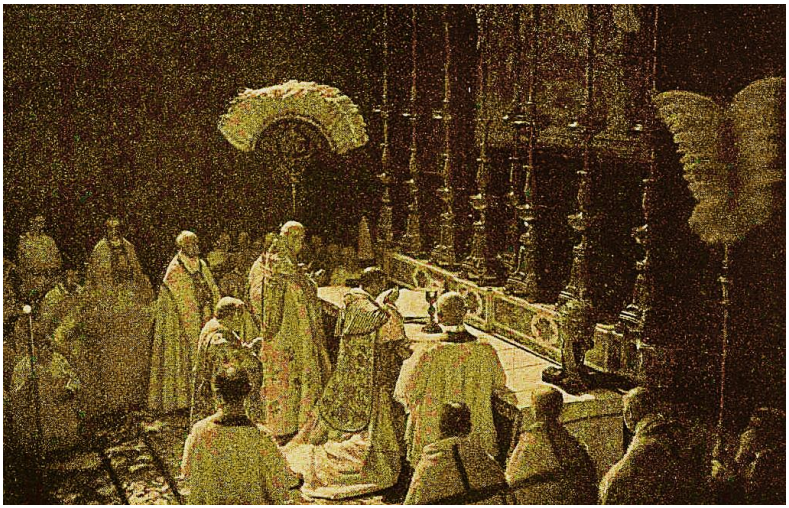

San Pio X **(lart);** ***Papa Benedetto XV*** **gjate Meshes te kurorezimit te atij: ne gjunnje, gjate Shenjterimit Eucaristik (poshte).**

deklaron qe Rruzari "u perhap nga San Domenico, i keshilluar dhe i inspiruar nga Virgjeresha Nena e Perendise [...].

(Rruzari) u recitua me dashuri te madhe nga nje shumice njerezish te shenjte te çdo moshe, te çdo gjendje, si arma me e fuqishme, per te perzene demonet, per ta ruajtur te plote jeten, per ta fituar me lehte virtytin, per arritjen e paqes se vertete tek njerezit [...].

Virgjeresha e Shenjte, qe nje dite perzuri fitimtare nga vendet kristiane sektin e tmerrshem te Albixheseve, tani, e thirrur me perulesi nga Ne, te pastroje gabimet e reja"[181].

---

[181] ***"Quem S. Dominicus mirabiliter provexerit, non sine Deiparae Virginis instinctu supernoque admonitu [...] innumera prorsus cohors sanctissimorum hominum cuiusvis aetatis; cuiusvis condicionis, non modo carissimum habuere, piissimeque recitarunt, sed etiam veluti potentissima arma ad fugandos daemones, ad vitae integritatem conservandam virtutemque alacrius adipiscendam, ad pacem denique conciliandam hominibus nullo non tempore adhibuerunt. [...] Quae teterrimam Albigensium sectam e christianorum finibus propulsavit victrix, ipsamet, supplicibus efflagitata precibus, novos etiam depellat errores"*, in: PIUS PAPA XI, Litt.:*Ingraviscentibus malis*,1937 sept. 29, in: *Enchiridion delle Encicliche*, vol. V, p. 1240-1243.**

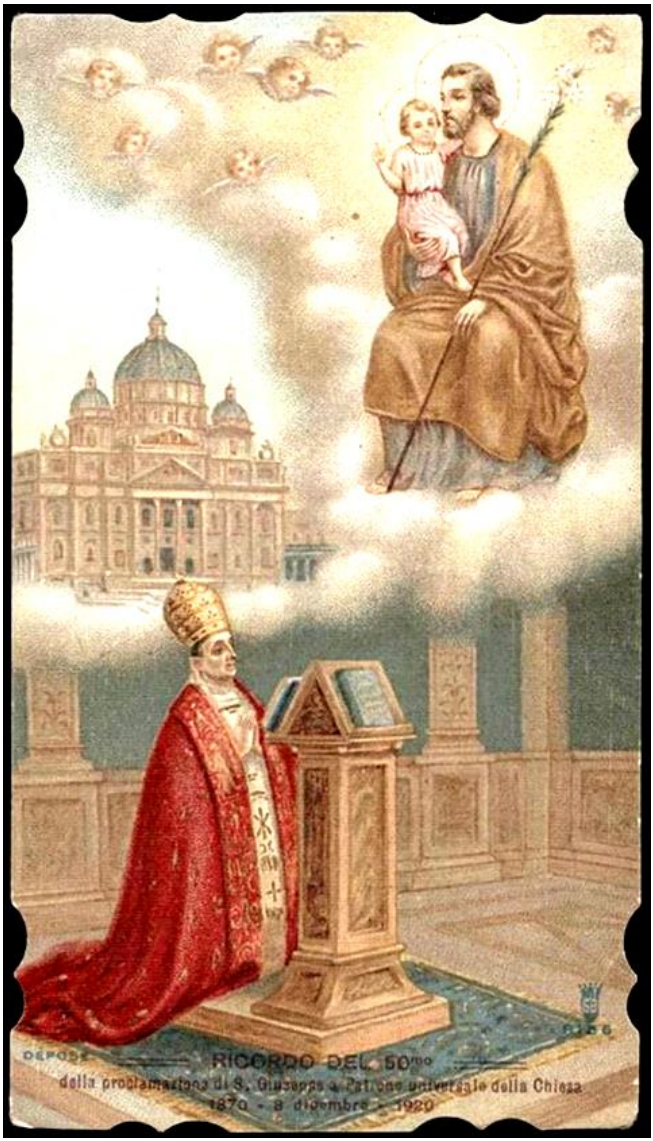

Ikone, shek. XX: ***Papa Pio XI.***

Papa perfundon Encikliken me nje nxitje shume te bukur: "Baballaret dhe nenat e familjes, ne veçanti, edhe per kete te jene shembull per femijet e tyre; veçanerisht kur, ne perendim te dites, mblidhen pas lodhjeve te dites, brenda mureve te shtepise, duke recituar ata, te paret, te perkulur ne gjunje, perpara imazheve te Virgjereshes se Rruzarit te Shenjte, duke bashkuar sebashku zerin, besimin, sentimentin.

Zakon shume i bukur dhe i shendetshem, nga i cili sigurisht nuk mund te mos sjelle, ne bashkesine shtepiake, qetesi te paqme dhe bollik dhuratash qiellore"[182].

Papa Pio XII (1939-1958), qe i ka dhene Lavdi Virgjereshes Maria me dogmen e Pranimit me Trup dhe Shpirt ne Qiell

---

[182] ***"Ac peculiari modo patres matresque familias, hac etiam in re, suae suboli exemplo sint; cum praesertim, inclinato iam die, intra domesticos parietes e laboribus, e negotiis redeunt omnes, tum coram sacratissima caelestis Matris immagine una voce, una fide, unoque animo Sacrum Rosarium filiorum circulus, parentibus praeeuntibus, recitent. Pulcherrima haec quidem est ac salutifera consuetudo, ex qua procul dubio fieri non potest quin familiaris convictus serena tranquillitate fruatur, ac superna munera impetret"*, in: PIUS PAPA XI, Litt.:*Ingraviscentibus malis*,1937 sept. 29, in: *Enchiridion delle Encicliche*, vol. V, p. 1246-1247.**

Ikone, shek. XX: *Papa Pio XII*: ne barken e San Pietros,eshte Ankora e Shpreses dhe Virtytit Kristian (Gruaja me Kryq ne dore). Jezusi Zemra e Shenjte, me goten Eucaristia ne dore, eshte Bamiresia Hyjnore.

te te Lumnueshmes Virgjereshes Maria, rekomandoi Rruzarin ne dekretin Enciclica: *Ingruentium malorum*, te 15 shtatorit 1951[183].

Me 26 shtator 1959, San Giovanni XXIII, ne Encikliken: *Grata recordatio*, ftoi te recitohet Rruzari me devocion te veçante[184].

I Lumnueshmi Paolo VI (1963-1978), ne dekretin Enciclica: *Mense Maio*[185], te 29 prillit 1965; dhe: *Christi Mater*[186], te 15 shtatorit 1966, rekomandoi recitimin e Rruzarit.

Ne keshillen Esortazione Apostolica: *Marialis Cultus*[187], te 2 shkurtit 1974, pershkruan natyren adhurimit.

---

[183] **Cf. PIUS PAPA XII, Epist. Enc.: *Ingruentiummalorum*, 1951 sept. 15, in: *Acta Apostolicae Sedis*, an. 43 (1951), p. 577-582.**

[184] **Cf. IOANNES PAPA XXIII, Epist. Enc.: *Gratarecordatio*, 1959 sept. 26, in: *Acta Apostolicae Sedis*, an. 51 (1959), p. 673-678.**

[185] **Cf. PAULUS PAPA VI, Litt. Enc.: *Mense Maio*, 1965 maii 29, in: *Acta Apostolicae Sedis*, an. 57 (1965), p. 353-358.**

[186] **Cf. PAULUS PAPA VI, Litt. Enc.: *Christi Mater*, 1966 sept. 15, in: *Acta Apostolicae Sedis*, an. 58 (1966), p. 345-349.**

[187] **Cf. PAULUS PAPA VI, Adhort ap.: *Marialis Cultus*, 1974 febr. 2, in: *Acta Apostolicae Sedis*, an. 66 (1974), p. 113-168.**

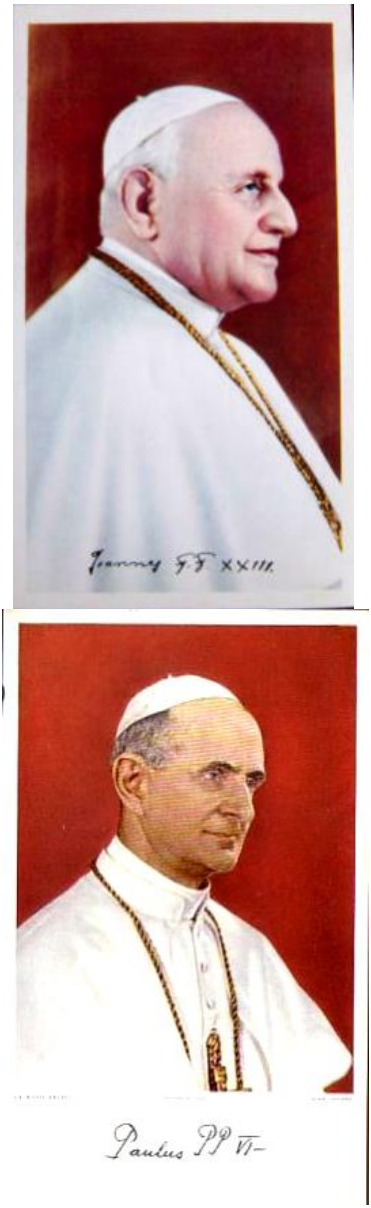

Ikona, shek. XX: ***San Giovanni XXIII*** **(lart);** ***Beato Paolo VI*** **(poshte).**

San Giovanni Paolo II, ne dekretin Lettera Enciclica: *Rosarium Virginis Mariae*[188], ka rideklaruar vleren e Rruzarit per kohet moderne, edhe me deshmite e tij personale: "Rruzari me ka shoqeruar ne momente gezimi dhe ne ato te sproves.

Tek ai kam dorezuar shume halle, tek ai kam gjetur gjithmone ngushullim.

Njezet e kater vjet me pare, me 29 tetor 1978[189], gati dy jave nga zgjedhjet ne Seline Pietro, ndersa po hapja zemren u shpreha keshtu: Rruzari eshte lutja ime e preferuar.

Lutje e mrekullueshme!

I mrekullueshem ne thjeshtesine e tij dhe ne thellesine e tij"[190].

---

[188]**IOANNES PAULUS PAPA II, Litt. Ap. *Rosarium Virginis Mariae*, 2003 oct. 16, in:*Acta Apostolicae Sedis*, an. 95 (2003), p. 5-36.**

[189]**Cf. IOANNES PAULUS PAPA II, Allocutio, 1978 oct. 29, in:*Osservatore Romano,* 3-11-1978.**

[190]***"Temporibus enim laetitiae sicut et tristitiae Nos est corona haec precatoria comitata, cui tot commendavimus sollicitudines, in qua magnam semper repperimus consolationem. Viginti quattuor abhinc annos, die XXIX mensis Octobris anno MCMLXXVIII, duabus vix hebdomadis ab electione Petri ad Sedem, aperientes animum fere Nostrum sic sumus elocuti: «Carissima Nobis***

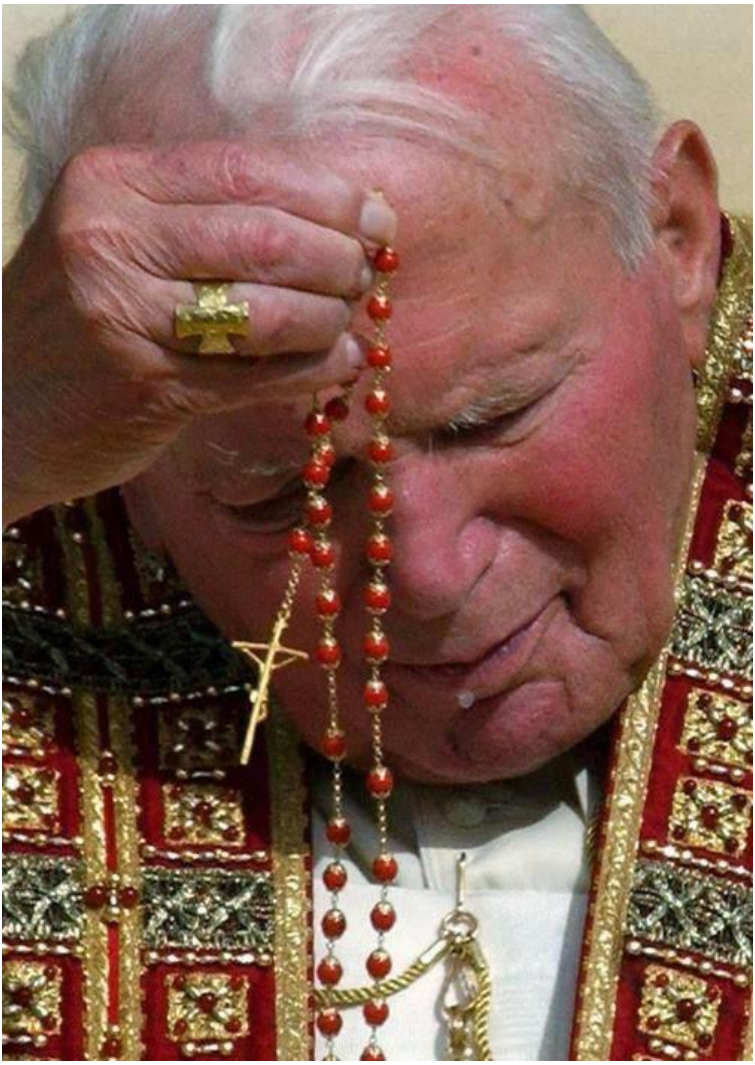

Ikone, shek. XXI: ***San Giovanni Paolo II*.**

***precatio Rosarium est. Oratio mirabilis! Miranda nempe sua in simplicitate atque etiam altitudine"*, in: IOANNES PAULUS PAPA II, Litt. Ap. *Rosarium Virginis Mariae*, 2003 oct. 16, in:*Acta Apostolicae Sedis*, an. 95 (2003), n.2.**

Dekreti La *Rosarium Virginis Mariae*, al n. 19, e la ne "vleresim te lire" te besimtareve, mundesine, qe te enjten, te zevendesoheshin Misteret e Gezueshme, me Misteret e Drites, ose me Misteret e Jetes publike te Jezusit, qe zhvillohen nga Baptizimi ne Jordan deri ne Istitucionin e Eucaristia-s.

Kjo shtese, specifikohet ne dekretin Lettera Apostolica, eshte nje integrim, por sidoqofte, pa e modifikuar strukturen, ne asnje menyre,[191].

Misteret e Drites nuk jane nje gje e re: ato ekzistonin tashme ne njeqind e pesedhjete "Nenet" ose Misteret e Ave Maria-s, qe i Lumnueshmi Alano i kishte strukturuar, krahas 15 Mistereve Madhore te Pater Noster-it, sepse, çdo Ave Maria-s, ose Pershendetjeje Engjellore, i korispondonte nje "Mister" i Jetes se Jezu Krishtit dhe i Maria-s[192].

---

[191] ***"Quae sunt lucis mysteria [...] non detrahens ullam necessariam rem traditae huius precationis formulae"*, in: IOANNES PAULUS PAPA II, Litt. Ap. *Rosarium Virginis Mariae*, 2003 oct. 16, in:*Acta Apostolicae Sedis*, an. 95 (2003), n.19.**

[192] **Keto klauzola, ndoshta ishin ideuar ne manastiret Certose, duke filluar nga shekulli XIII, dhe arriten majen kur ishte shek. XV, kur ishte i pare Priore di Trèves, Adolfo di Essen. Ai futi klauzolat e shkrujtura nga Domenico Hèlion, i quajtur i Prusise (1382-1460), çertozin**

Alberto da Castello, *Rruzari i te Lavdishmes Virgjereshes Maria*, Venezia, botim i 1578: kopertina e librit.

---

bashkekohes i tij, ose komente te shkurtra prej 50 rrjeshtash per jeten e Jezusit (Femijeria, Jeta Publike, Pasioni), qe i shtoheshin 50 Ave Maria-ve prej nje pesedhjetesheje. Ne ate kohe, ne fakt, Ave Maria kishte vetem pjesen e pare te Ave Marias aktuale.

Beato Alano ishte sigurisht ne dijeni, per aresye te miqesise qe kishte me murgjit çertozine, per keto klauzola, per kete aresye krijon *klauzolat* per Psallterin e Marias, ose Rruzarin me tre pesedhjetesheve.

Keto Mistere ju shtuan, ne forme klauzolash, pershendetjes Ave Maria, meqenese pjesa e dyte e pershendetjes Ave Maria (Santa Maria, Madre di Dio, etc.), ekzistonte akoma ne nivel lokal, siç deshmojne studimet e G. Rosati-t mbi beato Antonio da Stroncone, jetuar rreth periudhes 1371 deri 1450[193].

Pershendetja Ave Maria, sic e kemi sot u kanonizua nga Kisha vetem nden Papatin e San Pio V, me 1568[194]: nga atehere, pjesa e dyte e pershendetjes Ave Maria u be klauzola fikse e Pershendetjes Anxhelike, prandaj nuk qene me te nevojshme klauzolat e vjetra, ose Misteret e vogla te pershendetjes Ave Maria, qe Alberto da Castello (Albertus Castellanus O.P.), me 1510, i kishte bere te famshme ne Kishe me nje Liber ikonografik mbi Misteret e Rruzarit, il *Libro della Gloriosa Vergine Maria*.

Keshtu, klauzolat e futura ndermjet pjeses se pare e te dyte te Ave Maria-s, te cilat asistohen shpesh, aktualisht, ne Faltoret Mariane, e bejne te komplikuar recitimin e

---

[193] **Cf. G. ROSATI, *L'Ave Maria e i Francescani*, p. 117-125.**

[194] **Riporta G. Rosati, nel medesimo studio, che l'Ave Maria canonizzata da San Pio V ha 31 parole, da Ave ad Amen, 15+1+15, e il cuore della preghiera è "Jesus".**

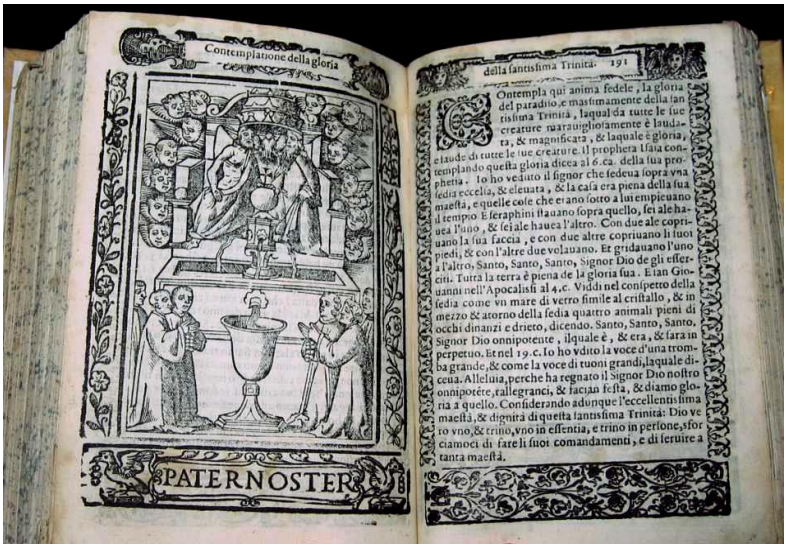

Alberto da Castello, *Rruzari i te Lavdishmes Virgjereshes Maria*: ne Rruzar meditoheshin 15 Misteret madhore te Rruzarit, per çdo Pater Noster (lart), dhe 150 Mistere te vogla, per Ave Maria-n, nder te cilet Misteret e Drites.

Rruzarit, sepse eshte nje klauzole e lidhur me nje klauzole tjeter.

I lumnueshmi Beato Giovanni Paolo II e perfundon keshtu *Rosarium Virginis Mariae*: "I bej te miat me deshire fjalet prekese me te cilat (Beato Bartolo Longo) mbyll Lutjen e famshme drejtuar Mbretereshes se Rruzarit te Shenjte: «O Rruzar i bekuar i Marias, zinxhir i embel qe na lidh me Perendine, lidhje dashurie qe na bashkon me Engjejt, kulle shpetimi ne sulmet e ferrit, port i sigurte i anijes se perbashket, ne s'do te te leme kurre me.

Ti do te na jesh ngushellim ne oret e agonise.

Per ty puthja e fundit e jetes qe shuhet.

Dhe permendja e fundit e buzeve tona do te jete emri jot i embel, o Mbreteresha e Rruzarit te Pompei-t, o Nena jone e dashur, o Streha e mekatareve, o Sovrane ngusheshuese e te trishtuarve.

Qofsh kudo e Bekuar, sot dhe pergjithmone, ne toke dhe ne Qiell»[195].

---

[195] ***"Nostras libenter voces permoventes illas facimus quibus pernotam claudit Supplicationem ad Virginem Rosarii Sancti: «O benedictum Mariae Rosarium, dulcis cum Deo nos alligans catena, amoris nos vinculum cum Angelis coniungens, salutis turris contra inferorum impetus, tutus communi in naufragio portus, te non amplius deseremus umquam. In agoniae hora nobis eris solacio. A te extremum***

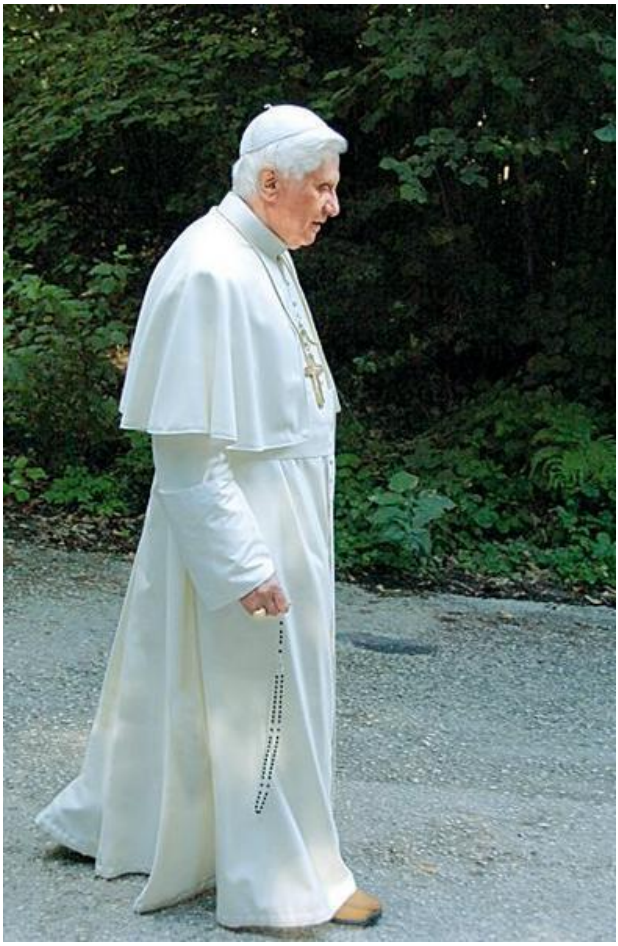

***Papa Benedetto XVI*, ndersa reciton Rruzarin ne Kopshtet e Vatikanit (viti 2006).**

***vitae evanescentis osculum. Et postremum labiorum nostrorum erit effatum suave tuum nomen, o Regina Rosarii Pompeiani, o cara Mater nostra, o peccatorum Refugium, o Princeps maerentium consolatrix. Esto ubique benedicta, et hodie et in sempiternum, terris item atque in caelis"*, in: IOANNES PAULUS PAPA II, Litt. Ap. *Rosarium Virginis Mariae*, 2003 oct. 16, in:*Acta Apostolicae Sedis*, an. 95 (2003), n. 43.**

Rruzari i Shenjte dhe lutja “me Papen dhe per Papen”.

Alfedena, San Rocco, Kisha San Rocco, shek. XIX: Rruzari drejton hapat e Kishes drejt Zotit te Tij.

Bibliografia

FONTI

***Acta Sanctae Sedis: necnon Magistrorum et Capitulorum Generalium Sacri Ordinis Praedicatorum pro Societate SS. Rosarii, confraternitatibus SS. Rosarii, sodalitiisque Rosarii-Viventis et Rosarii-Perpetui* / Iosephi Mariae Larroca, eiusdem Ordinis, Magistri Generalis iussu edita. Vol. I-II, Lugduni, 1891.**

***Acta Sanctorum,* cura: STILINGO J. - LIMPENO J. SUYSKENO - C. PERIERO J., vol. I-III, Antuerpiae, 1750.**

ADRIANUS PAPA VI, Bull.:*Illius qui Dominicum*, 1523 apr. 1, Romae, apud S. Petrum, in:*Bullarium Sacri Ordinis Praedicatorum,* tom. IV, p. 412.

Beatus ALANUS DE RUPE o.p., *Rosarium beatae Mariae Virginis,* Bologna, 1505.

Beatus ALANUS DE RUPE o.p., *De immensa dignitate et utilitate Psalterii precelsae ac intemeratae Virginis Mariae*, a cura di: CERTOSINI DI MARIANEHE DI ROSTOCK, Lubecca, 1480. Questa edizione fu ristampata dai Certosini di Mariefred, nel 1498 a Stoccolma, e nel 1506, in Svezia.

Beatus ALANUS DE RUPE o.p.,*Compendium Psalterii Beatissimae Trinitatis, ad laudem Domini*

***nostri Iesu Christi et Beatissimae Virginis Mariae*, (anche conosciuto come: *Compendium Psalterii B.mae Trinitatis et S. Mariae*,ovvero come: *Compendium Psalterii Beatissimae Trinitatis Magistri Alani*),a cura di ADRIANO VAN DER MEER o.p., Haarlem, 1478.**

Beatus ALANUS DE RUPE o.p., *Instructorium Psalterii Sponsi et Sponsae Christi Jesu et Gloriosae Virginis Mariae,* a cura di: ADRIANO VAN DER MEER o.p., Haarlem, 1478.

Beatus ALANUS DE RUPE o.p., *Beati fr. Alani redivivi Rupensis, tractatus mirabilis de ortu et progressu Psalterii Christi et Mariae eiusque fraternitatis,* a cura di: COPPENSTEIN J. A. o.p., Venetiis, 1665. Le edizioni del Coppentein iniziano a partire dal 1619 (con il titolo:*B. Alanus redivivus, de Psalterio seu Rosario Christi et Mariae tractatus*), e sono ristampate fino al 1847. Tale collezione raccoglie cinque opere del Beato Alano:*Apologia; Revelationes et visiones; Sermones S. Dominici Alano rivelati; Sermones et tractaculi; Exempla seu miracula.*

Beatus ALANUS DE RUPE o.p.: *La Confraire du Psautier de Notre Dame*, sec. XV.

Beatus ALANUS DE RUPE, o.p.: *Expositio in regulam S. Augustini*, sec. XV.

ALBERTO DA CASTELLO, o.p., *Rosario della Gloriosa Vergine Maria,* Venezia, 1510, ed edizioni seguenti.

ALBERTO DA CASTELLO o.p., *Essercitio, spirituale di Christiani il quale contiene il Rosario della Gloriosa Vergine Maria, ordinato per S. Domenico o per Frati Predicatori*, Vinegia (Venezia), 1559.

ALEXANDER (Episcopus Forliviensis), Litt. *Etsi gloriosos*, 1476 mart. 10, de confirmatione et approbatione fraternitatis rosarij Virginis Marie, in: Beatus ALANUS DE RUPE o.p.: *De dignitate et utilitate Psalterii praecelsae ac intemeratae Semper Virginis Mariae",* a cura dei: CERTOSINI DI MARIANEHE DI ROSTOCK, Lubecca, 1498, p. 7-8.

ALEXANDER PAPA IV, Bull.:*Splendor Paternae Gloriae*, 1258 maii 13, Romae, apud S. Petrum, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, Paris, 1869, p. 11.

ALEXANDER PAPA IV, Bull.:*De studio*, 1260 maii 4, Romae, apud S. Petrum, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, p. 14-15.

ALEXANDER PAPA VI, Bull.:*Illius qui perfecta*, 1495 iun. 13, Romae, apud S. Petrum, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, Paris, 1869, p. 71-73.

ALEXANDER PAPA VII, Bull: *Ad augendam*, 1656 iun. 1, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 114.

ALEXANDER PAPA VII, Bull: *Ad augendam*, 1658 apr. 8, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 114.

ALEXANDER PAPA VII, Bull: *In supremo*, 1664 maii 28, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 208.

ALEXANDER PAPA VII, Bull: *Cum sicut*, 1666 oct. 7, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 222.

ALEXANDER PAPA VIII, Bull: *Cum sicut accepimus*, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 394.

BENEDICTUS PAPA XIII, Bull: *Exponi nobis*, 1724 sept. 22, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 539.

BENEDICTUS PAPA XIII, Bull: *In supremo*, 1725 apr. 10, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 556.

BENEDICTUS PAPA XIII, Bull: *Cum nos*, 1725 aug. 8, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 568.

BENEDICTUS PAPA XIII, Bull: *Cum nos*, 1725 sept. 15, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 572.

BENEDICTUS PAPA XIII, Bull: *Quanta Ecclesiae*, 1726 iun. 16, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 594.

BENEDICTUS PAPA XIII, Bull: *In supremo*, 1726 iun. 16, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 596.

BENEDICTUS PAPA XIII, Bull: *Pretiosusin conspectu*, 1727 maii 23, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 646.

BENEDICTUS PAPA XIII, Bull: *Exponi nobis*, 1728 febr. 23, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VII, p. 507.

BENEDICTUS PAPA XV, Ep. Enc.: *Fausto appetente die*, 1921 iun. 29, Romae apud S. Petrum, in: *Enchiridion delle Encicliche,* vol. IV, p. 728-729.

BOLLANDISTAE, *Acta Sanctorum*, aprilis, tomo III, Anversa, 1643 ss., (II edizione: Parigi, 1854 ss.).

***Bullarium Ordinis Fratrum Praedicatorum*, ed. Ripoll - Brémond, vol. I-VIII, Romae, 1729-1740.**

CALLISTUS PAPA III, Bull.: *Generis tui claritas*, 1456 oct. 9, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Sacri Ordinis Praedicatorum*, tom. III, p. 355.

CLEMENS PAPA VII, Bull: *Considerantes*, 1524 apr. 4,Romae, apud S. Petrum: Indulgentia Confratribus SS. Rosarii concessa, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. IV, p. 430.

CLEMENS PAPA VII, Bull: *Ineffabilia Gloriosae Virginis*, 1530 mart. 23,Romae, apud S. Petrum: Indulgentias Sanctissimi Rosarii Confraternitati Conventus de Victoria concessas firmat, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. IV, p. 476.

CLEMENS PAPA VII, Bull: *Cum itaque*, 1530 dic. 2, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. IV, p. 439.

CLEMENS PAPA VII, Motu Proprio: *Etsi temporalium*, 1534 maii 8, Romae, apud S. Petrum: Societatis SS. Rosarii Indulgentias firmat & auget, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. IV, p. 524.

CLEMENS PAPA VIII, Bull: *Quaecumque*, 1592 aug. 5, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 492.

CLEMENS PAPA VIII, Bull: *Salvatoris*, 1593 ian. 13, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 503.

CLEMENS PAPA VIII, Bull: *De salute*, 1593 ian. 18, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 504.

CLEMENS PAPA VIII, Bull: *Dum praecelsa*, 1593 apr. 19, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 505.

CLEMENS PAPA VIII, Bull: *Cum Beatus Dominicus*, 1593 nov. 22, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 511.

CLEMENS PAPA VIII, Bull: *Cum sicut*, 1594 maii 14, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 521.

CLEMENS PAPA VIII, Bull: *Decet Romanum*, 1594 nov. 19, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 590.

CLEMENS PAPA VIII, Bull: *Ea sane*, 1595 iul. 18, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 532.

CLEMENS PAPA VIII, Bull: *De salute*, 1595 sept. 11, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 537.

CLEMENS PAPA VIII, Bull: *Decet Romanum*, 1597 aug. 27, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 543.

CLEMENS PAPA VIII, Bull: *Noveritis*, 1597 sept. 13, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 544.

CLEMENS PAPA VIII, Bull: *Ineffabilia*, 1598 febr. 12, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 548.

CLEMENS PAPA VIII, Bull: *Ineffabilia*, 1598 febr. 12, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 549.

CLEMENS PAPA VIII, Bull: *Ineffabilia*, 1598 febr. 12, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 549.

CLEMENS PAPA VIII, Bull: *Cum sicut*, 1599 oct. 2, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 559.

CLEMENS PAPA VIII, Bull: *De salute*, 1601 febr. 13, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 575.

CLEMENS PAPA VIII, Bull: *Exponi nobis*, 1601 febr. 23, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 575.

CLEMENS PAPA VIII, Bull: *Noveritis*, 1602 sept. 23, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VII, p. 229.

CLEMENS PAPA IX, Bull: *Exponi nobis*, 1668 febr. 22, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 234.

CLEMENS PAPA X, Bull: *Ad ea*, 1671 febr. 28, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 272.

CLEMENS PAPA X, Bull: *Coelestium munerum*, 1671 febr. 16, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 272.

CLEMENS PAPA X, Bull: *Ex injunctis*, 1671 sept. 26, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VII, p. 386.

CLEMENS PAPA XI, Bull: *In supremo*, 1712 mart. 8, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 477.

CLEMENS PAPA XI, Bull: *Exponi nobis*, 1713 febr. 18, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 492.

CLEMENS PAPA XI, Bull: *Exponi nobis*, 1713 febr. 25, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 493.

CESAREO DI HEINSTERBACH (+1240), *Dialogus miracolorum*, Coloniae, 1851.

CHOQUET F. H., o.p., *Sancti Belgi Ordinis Praedicatorum,* Douay, 1618.

COPPENSTEIN JOANNES ANDREAS o.p., *De fraternitate sanctissimi Rosarii beatae Virginis, ortu, progressu, atque praecellentia*, libri tres, Friburgo 1619; Heidelberg 1629.

EUGENIUS PAPA IV, Bull.:*Advesperascente*, 1439 aug. 17, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Sacri Ordinis Praedicatorum*, tom. III, p. 110.

GAUTIER DE COINCI, *Les Miracles de Notre Dame*, sec. XIII.

GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *Monet Apostolus*, 1573 apr. 1, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 318.

GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *Dudum siquidem*, 1575 aug. 1, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 335.

GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *Salutem cunctarum*, 1576 oct. 11, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 345.

GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *Ad augendam*, 1577 mart. 12, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 349.

GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *Omnium saluti*, 1577 maii 8, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 327.

GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *Exponi nobis*, 1577 oct. 10, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 352.

GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *Ad augendam*, 1577 oct. 24, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 353.

GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *Ad augendam*, 1578 nov. 8, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 356.

GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *Cum sicut accepimus*, 1579 ian. 3, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 356.

GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *Saluti omnium*, 1579 mart. 19, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 328.

GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *In specula*, 1579 iun. 3, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 359.

GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *Gloriosi Principis*, 1579 iul. 15, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 362.

GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *Omnium saluti*, 1579 iul. 21, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 328.

GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *Omnium saluti*, 1579 aug. 13, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 328.

GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *Ad augendam*, 1579 aug. 29, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 367.

GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *Desiderantes*, 1580 mart. 22, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 397.

GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *Pastoris aeterni*, 1582 mart. 5, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 409.

GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *Omnium saluti*, 1582 iul. 31, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 329.

GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *Omnium saluti*, 1582 oct. 28, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 329.

GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *Omnium saluti*, 1582 sept. 1, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 330.

GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *Omnium saluti*, 1582 nov. 6, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 330.

GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *Omnium saluti*, 1582 dic. 17, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 330.

GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *Salvatoris et Domini*, 1583 ian. 15, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 417.

GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *Romanus Pontifex*, 1583 ian. 13, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 418.

GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *Omnium saluti*, 1583 febr. 21, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 330.

GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *Omnium saluti*, 1583 iul. 7, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 330.

GREGORIUS PAPA XIII, Bull: *Cupientes*, 1583 dec. 24, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 426.

GREGORIUS PAPA XIV, Bull: *Apostolicae servitutis*, 1591 sept. 25, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 480.

GREGORIUS PAPA XV, Bull: *De pastoralis*, 1621 iul. 6, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 1.

GREGORIUS PAPA XVI, Bull:*Benedicentes Domino*, 1832 ian. 27, Romae, apud S. Petrum, in:*La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, Paris, 1869, p. 327-330.

GUIDUS, Litt.:*Ad divini*, 1268, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, p. 16.

HUMBERTUS (Humbert de Romans), Litt.:*Fideli et grata*, 1255 maii 25, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, Paris, 1869, p. 8-9.

INNOCENTIUS PAPA VIII, Bull: *Vivae vocis oraculo*, 1484 oct. 15, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, p. 59.

INNOCENTIUS PAPA VIII, Bull: *Splendor Paternae Gloriae*, 1491 febr. 26, Romae, apud S. Petrum: Sodales SS. Rosari Indulgentii ornat, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. IV, p. 67.

INNOCENTIUS PAPA XI, Bull: *Exponi nobis*, 1679 iun. 15, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 341.

INNOCENTIUS PAPA XI, Bull: *Ad ea*, 1679 iun. 15, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 342.

INNOCENTIUS PAPA XI, Bull: *Exponi nobis*, 1679 iun. 16, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 342.

INNOCENTIUS PAPA XI, Bull: *Nuper pro parte*, 1679 iul. 31, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 1.

INNOCENTIUS PAPA XI, Bull: *Cum sicut*, 1688 ian. 28, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 375.

INNOCENTIUS PAPA XII, Bull: *Exponi nobis*, 1692 mart. 12, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 393.

INNOCENTIUS PAPA XII, Bull: *Exponi nobis*, 1697 nov. 14, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 423.

IOANNES PAPA XXII, Bulla indulgentiarum, sec. XIV.

IOANNES PAPA XXIII, Epist. Enc.: *Gratarecordatio*, 1959 sept. 26, Romae, apud S.Petrum: de Mariali Rosario per Octobrem praesertim mensem pie recitando, in: *Acta Apostolicae Sedis*, an. 51 (1959), p. 673-678.

IOANNES PAULUS PAPA II, Allocutio, 1978 oct. 29, in: *Osservatore Romano,* 3-11-1978.

IOANNES PAULUS PAPA II, Litt. Ap. *Rosarium Virginis Mariae*, 2003 oct. 16, Romae, apud S.Petrum: de mariale Rosario, in: *Acta Apostolicae Sedis*, an. 95 (2003), p. 5-36.

JULES PAPA II, Bull.: *Ineffabilia Gloriosae*, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VII, p. 114.

KAEPPELI T. o.p., *Scriptores Ordinis Praedicatorum Medii Aevi*, Roma, 1970- 1980, vol. I-III.

LEO PAPA X, Bull.: *Ad sacram*, 1514 sept. 14, Romae, apud S. Petrum, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, p. 78-84.

LEO PAPA X, Bull.: ***Vivae vocis oraculo*****, 1518 maii 22, Romae, apud S. Petrum, in:** ***La Theologie du Saint Rosaire*****, cura: M. CHERY, p. 85-86.**

LEO PAPA X, Bull.: ***Pastoris Aeternis*****, 1520 oct. 6, Romae, apud S. Petrum: Confraternitatis SS. Rosarii privilegia, & indulgentias innovat, firmat & auget, in:** ***Bullarium Ordinis Praedicatorum*****, tom. IV, p. 392.**

LEO PAPA XIII, Ep. Enc.: ***Supremi Apostolatum*****,1883 sept. 1, Romae, apud S. Petrum: qua peculiares preces in Beatissimam Virginem a Rosario indicuntur, in:** ***Enchiridion delle Encicliche*****, cura: E. LORA, R. SIMIONATI, Bologna, 1997, vol. III, p. 254-267.**

LEO PAPA XIII, Ep. Enc.: ***Superiore anno*****,1884 aug. 30, Romae, apud S. Petrum: de perseverantia in ea precandi ratione et formula quae "Rosarium Mariale" dicitur, in:** ***Enchiridion delle Encicliche*****, cura: E. LORA, R. SIMIONATI, Bologna, 1997, vol. III, p. 322-329.**

LEO PAPA XIII, Litt.: ***Più volte*****,1886 oct. 31, Romae, apud S. Petrum: sulla devozione del Rosario, in:** ***Enchiridion delle Encicliche*****, cura: E. LORA, R. SIMIONATI, Bologna, 1997, vol. III, p. 1397-1398.**

LEO PAPA XIII, Litt.: ***Vi è ben noto*****,1887 sept. 20, Romae, apud S. Petrum: sul Santo Rosario, in:** ***Enchiridion delle Encicliche*****, cura: E. LORA, R. SIMIONATI, Bologna, 1997, vol. III, p. 1412-1415.**

LEO PAPA XIII, Ep. Enc.: ***Octobri mense*****,1891 sept. 22, Romae, apud S. Petrum: de Mariae Virginis Rosario, in:** ***Enchiridion delle Encicliche*****, cura: E.**

LORA, R. SIMIONATI, Bologna, 1997, vol. III, p. 666-691.

LEO PAPA XIII, Ep. Enc.:*Magnae Dei Matris*,1892 sept. 8, Romae, apud S. Petrum: de Rosario mariali, in: *Enchiridion delle Encicliche*, cura: E. LORA, R. SIMIONATI, Bologna, 1997, vol. III, p. 732-755.

LEO PAPA XIII, Ep. Enc.:*Laetitiae Sanctae*,1893 sept. 8, Romae, apud S. Petrum: de Rosario mariali, in: *Enchiridion delle Encicliche*, cura: E. LORA, R. SIMIONATI, Bologna, 1997, vol. III, p. 786-803.

LEO PAPA XIII, Ep. Enc.:*Iucunda semper*,1894 sept. 8, Romae, apud S. Petrum: de Rosario mariali, in: *Enchiridion delle Encicliche*, cura: E. LORA, R. SIMIONATI, Bologna, 1997, vol. III, p. 886-903.

LEO PAPA XIII, Ep. Enc.:*Adiutricem populi*,1895 sept. 5, Romae, apud S. Petrum: de Sacratissimo Rosario, in: *Enchiridion delle Encicliche*, cura: E. LORA, R. SIMIONATI, Bologna, 1997, vol. III, p. 912-931.

LEO PAPA XIII, Ep. Enc.:*Fidentem piumque*,1896 sept. 20, Romae, apud S. Petrum: de Rosario Mariali, in: *Enchiridion delle Encicliche*, cura: E. LORA, R. SIMIONATI, Bologna, 1997, vol. III, p. 998-1013.

LEO PAPA XIII, Ep. Enc.: *Augustissimae Virginis*,1897 sept. 12, Romae, apud S. Petrum: de Soliditate Santi Rosarii, in: *Enchiridion delle Encicliche*,

cura: E. LORA, R. SIMIONATI, Bologna, 1997, vol. III, p. 1061-1075.

LEO PAPA XIII, Ep. Enc.:*Diuturni temporis*,1898 sept. 5, Romae, apud S. Petrum: de Soliditate Santi Rosarii, in: *Enchiridion delle Encicliche*, cura: E. LORA, R. SIMIONATI, Bologna, 1997, vol. III, p. 1120-1127.

MAMACHI T. M. o.p. - POLLIDORIUS F. M., (O.P.), *Annalium Ordinis Praedicatorum*, Romae, ex typ. Palladis, 1756.

MARRACII HIPPOLYTI, *Bibliotheca Mariana*, in: *Monumenta italica mariana*, n. 2, a cura di: De Fiores S., Roma, 2005.

MICHELE DI FRANCESCO DI LILLA o.p., *Quodlibet de veritate Fraternitatis Rosarii, seu Psalterii beatae Mariae Virginis*, Colonia, 1476.

MICHELE DI FRANCESCO DI LILLA, *Libro del Rosario della Gloriosa Vergine Maria* (contenente il *Quodlibeto*, il *Trattato della Fraternità del Rosario*, e il *Psalterio de la Gloriosa Vergine Maria*), in volgare pisano, 1505.

MUNIUS ZAMORENSIS (Munio da Zamora) o.p., Litt.:*Et coeli*, 1288 maii, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, p. 20.

PAULUS PAPA III, Bull: *Rationi congruit*, 1534 nov. 3, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. IV, p. 533.

PAULUS PAPA III, Bull: *Romanus Pontifex*, 1537 apr. 20,Romae, apud S. Petrum: De B. Virginis Imagine, ac Confraternitate Sanctissimi Rosarii transferendis ex uno ad aliud Sacellum Coenobii Victoria, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. IV, p. 557.

PAULUS PAPA V, Bull: *Cum Sicut*, 1606 apr. 13, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VII, p. 245.

PAULUS PAPA V, Bull: *Cum certas*, 1606 nov. 3, Romae, apud S. Petrum, in: 645.

PAULUS PAPA V, Bull: *Exponi nobis*, 1608 apr. 14, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 659.

PAULUS PAPA V, Bull: *Piorum hominum*, 1608 apr. 15, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 660.

PAULUS PAPA V, Bull: *Ex pastoralis officii*, 1608 sept. 28, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 661.

PAULUS PAPA V, Bull: *Vivae vocis oraculo*, 1608 sept. 18, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 669.

PAULUS PAPA V, Bull: *Cum olim*, 1608 sept. 20, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 669.

PAULUS PAPA VI, Litt. Enc.: *Mense Maio*, 1965 maii 29, Romae, apud S. Petrum: in mensem maium supplicationes Beatae Mariae Virgini indicuntur, in: *Acta Apostolicae Sedis*, an. 57 (1965), p. 353-358.

PAULUS PAPA VI, Litt. Enc.: *Christi Mater*, 1966 sept. 15, Romae, apud S. Petrum: in mensem maium supplicationes Beatae Mariae Virgini indicuntur, in: *Acta Apostolicae Sedis*, an. 58 (1966), p. 345-349.

PAULUS PAPA VI, Adhort ap.: *Marialis Cultus*, 1974 febr. 2, Romae, apud S. Petrum: de Beatae Mariae Virginis cultu recte instituendo et augendo, in: *Acta Apostolicae Sedis*, an. 66 (1974), p. 113-168.

PIUS PAPA II, Bull.: *Dum levamus*, 1464 iun. 12, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Sacri Ordinis Praedicatorum*, tom. III, p. 431.

PIUS PAPA IV, Motu Proprio: *Cum sicut accipimus*, 1561 febr. 28, Romae, apud S. Petrum: Jus Imagines SS. Rosarii typis edendi, ceteris exclusis, uni ab ejusdem Societatis officialibus, seu Prioribus constituendo conceditur, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 64.

PIUS PAPA IV, Motu Proprio: *Dum praeclara*, 1561 febr. 28, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 64.

PIUS PAPA IV, Bull: *Unigeniti*, 1563 sept. 25, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 93.

PIUS PAPA V, Bull: *Injunctum nobis*, 1566 iun. 16, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 126.

PIUS PAPA V, Bull: *Inter desiderabilia*, 1569 iun. 29, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 214.

PIUS PAPA V, Bull: *Consueverunt*, 1569 sept. 17, Romae, apud S. Petrum: Confratres SS. Rosarii privilegiis, & Indulgentiis ornat, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 223.

PIUS PAPA V, Bull: *Exponi nobis*, 1570 aug. 27, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 250.

PIUS PAPA V, Bull: *Salvatoris*, 1572 mart. 5, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 295.

PIUS PAPA VII, Bull:*Ad augendum*, 1808 febr. 16, Romae, apud S. Petrum, in:*La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, Paris, 1869, p. 323-327.

PIUS PAPA IX, Bull: *Expositum est nobis*, 1859 febr. 16, Romae, apud S. Petrum, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, Paris, 1869, p. 330-332.

PIUS PAPA IX, Bull: *Postquam Deo*, 1867 apr. 12, Romae, apud S. Petrum, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, Paris, 1869, p. 332-336.

PIUS PAPA IX, Bull: *Instante*, 1868 aug. 18, Romae, apud S. Petrum, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, Paris, 1869, p. 337-338.

PIUS PAPA IX, Bull: *Ad augendam*, 1869 febr. 12, Romae, apud S. Petrum, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, Paris, 1869, p. 339.

PIUS PAPA XI, Litt.:*Ingraviscentibus malis*,1937 sept. 29, Romae, apud S. Petrum: de Sacro B. Virginis Mariae Rosario, in: *Enchiridion delle Encicliche*, cura: E. LORA, R. SIMIONATI, Bologna, 1995, vol. V, p. 1234-1249.

PIUS PAPA XII, Epist. Enc.:*Ingruentiummalorum*, 1951 sept. 15: de mariali Rosario octobri praesertim mense pie recitando, in: *Acta Apostolicae Sedis*, an. 43 (1951), p. 577-582.

PONTIUS DE PONZONIBUS, Litt.:*Nos Pontius*, 1274, in: *La Theologie du Saint Rosaire*, cura: M. CHERY, p. 19.

SIXTUS PAPA IV, *Pastoris Aeterni,* 1478 maii 30, Romae, apud S. Petrum: Societatem Sanctissimi Rosarii Indulgentiis ornat, in: *Bullarium Sacri Ordinis Praedicatorum*, Romae, 1731, tom. III, p. 566.

SIXTUS PAPA IV, *Ea quae ex fidelium,* 1479 maii 12, Romae, apud S. Petrum: Aprobat Rosarium ipsumque recitatibus Indulgentias elargitur, in: *Bullarium Sacri Ordinis Praedicatorum*, Romae, 1731, tom. III, p. 567.

SIXTUS PAPA V, Bull: *Cum sicut accepimus*, 1585 nov. 17, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 441.

SIXTUS PAPA V, Bull: *Dum ineffabilia*, 1586 ian. 30, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 444.

SIXTUS PAPA V, Bull: *Super gregem Domini*, 1588 oct. 28, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. V, p. 468.

SPRENGER G. o.p., *Statuta veteris sodalitii SS. Rosarii Coloniensis*, in: *Acta Sanctae Sedis: necnon Magistrorum et Capitulorum Generalium Sacri Ordinis Praedicatorum pro Societate SS. Rosarii, confraternitatibus SS. Rosarii, sodalitiisque Rosarii-Viventis et Rosarii-Perpetui* / Iosephi Mariae Larroca, eiusdem Ordinis, Magistri Generalis iussu edita, Lugduni, 1891, vol. II, p. 1218-1220.

TOMMASO DI CANTIMPRÉ o.p..*Bonum universale de apibus*, sec. XIII, ristampato a Douai nel 1627.

URBANUS PAPA VIII, Bull: *Nuper*, 1634 maii 8, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 94.

URBANUS PAPA VIII, Bull: *Exponi nobis*, 1651 sept. 18, Romae, apud S. Petrum, in: *Bullarium Ordinis Praedicatorum*, tom. VI, p. 114.

LETTERATURA

ARGELATI F., ***Biblioteca degli volgarizzatori: o sia notizia dall'opere volgarizzate, d'Autori che scrissero in lingue morte prima del secolo XV*****, tomi I-IV, Milano, 1767.**

BARILE R. o.p., ***Il Rosario, Salterio della Vergine",*** **Bologna, 1990.**

CHAPOTIN M. D. o.p., ***Attraverso la storia domenicana*****, Paris, 1903.**

CHARLES DE SAINT VINCENT o.p., ***Alanus de Rupe,*** **in:** ***Annee Dominicaine, ou les vies des saints, des bienheureux, des martyrs, et des autres personnes*****, 8 september, Lyons, 1702, p. 372-386.**

DE MEYER A. o.p., ***La Congregation de Hollande ou la reforme dominicaìne en territoire bourguìgnon,*** **de Meyer, La Congregazione di Olanda, Liegi, 1946.**

DUVAL A. o.p., ***Rosaire*****, in:** ***Dictionnaire de spiritualité*****, tom. XIII, Paris, 1989, p. 937-980.**

ESSER T. o.p., ***Zur Archaologie der Paternoster-Schnur*****, Fribourg, 1898.**

FIORINI MOROSINI G., ***Il carisma penitenziale di San Francesco di Paola e dell'Ordine dei Minimi, Storia e Spiritualità,*** **Roma, 2000.**

HOOGLAND A. o.p., ***Dissertatio critica de scriptis Ven. P. Alani de Rupe Fr. Ordinis Praedicatoris*****, in:*****Analecta sacri Ordinis Praedicatorum*****, an. II, 1895, p. 116-122.**

GETINO ALONSO L. o.p., ***Origen del Rosario y Leyendas Castellanas del siglo XIII sopre S.to Domingo de Guzman, Vergara*****, Tip. de «El santisimo Rosario», 1925.**

GORCE M. o.p., ***Le Rosaire*** **et** ***ses antécédentes historiques d'après le manuscript 12483, fond francais de la Bibliotèque Nationale*****, Paris 1931.**

IEAN DE SAINTE MARIE o.p., ***La vie du B. Alain de la Roche*** **in:** ***Les vies et actions memorables des saints canonizez de l'ordre des freres precheurs, et de plusieurs Bienheureux, & illustres personages du même Ordre*****, vol. II, Paris, 1647, p. 758-805.**

LEVI E., ***Inni e laudi d'un frate piemontese del secolo XIV*****, in:*****Archivio Storico Italiano*****, vol. X, pars. 1, an. 86 (1928), p. 91-100.**

MARCHESE D. M. o.p., ***Sagro Diario Domenicano nel quale si contengono le Vite de' Santi, Beati, e Venerabili, dell'Ordine dei Predicatori*****, tom. I-VI, Napoli, 1679.**

MEISTER A., ***Die Fragmente der Libri VIII Miraculorum des Caesarius von Heisterbach*****, Roma, 1901.**

MEERSSERMAN G. G. o.p., *Les Frères Precheurs et le Mouvement Dévot en Flandre au XIII siècle,* in:*Archivum Fratrum Praedicatorum,* vol. XVIII (1948, I), p. 69-130.

MEESRSSERMAN G. G. o.p., *La predication domenicaine dans les congregations mariales en Italie au XIII siècle*, in:*Archivum Fratrum Praedicatorum*, vol. XVIII (1948).

MEERSSERMAN G. G. o.p.:*Etude sur les anciennes Confrèires Dominicaines. Les Congrégations de la Vierge*, in:*Archivum Fratrum Praedicatorum*, vol. XXII, (1952), p. 5-176.

MEESRSSERMAN G. G. o.p., *Ordo Fraternitatis. Confraternite e pietà dei laici nel medioevo,* Roma, 1977.

ORLANDI S. o.p., *Libro del Rosario della Gloriosa Vergine Maria*, Roma, 1965.

QUETIF J. o.p. - ECHARD J. o.p., *Scriptores Ordinis Praedicatorum*, Lutetiae Parisiorum, 1721.

RAZZI S. o.p.,*Vite dei santi, e beati cosi uomini, come donne del sacro ordine de' FF. Predicanti,* Firenze, 1577.

ROSATI G., *L'Ave Maria e i francescani,* in ATTI DELLE GIORNATE DI STUDIO, n. III, Stroncone, 4 maggio 1996 e 29 novembre 1997, su *"Il Beato Antonio da Stroncone",* a cura di SENSI M., Ed. Porziuncola 1999, pp. 117-125.

SCHMITZ W., *Das Rosenkranzgebet im 15. und anfange des 16 jahrhunderts*, Freiburg, 1903.

SISTO PAPA IV, *Ea quae ex fidelium,* 30 maggio 1476, in: *Bullarium Sacri Ordinis Praedicatorum*, Roma 1731, tom. III, p. 567ss.

SPIAZZI R. o.p., *Cronache e fioretti del monastero di San Sisto all'Appia*: Raccolta di studi storici, tradizioni e testi d'archivio, Roma, 1994.

WALZ A. o.p.,*Compendium historiae Ordinis Praedicatorum*, Romae, 1948.

WALZ A. o.p.,*De Rosario Mariae a Sixto IV ad S. Pium V*, Romae, 1959.

WINSTON- ALLEN A., *Stories of the Rose: The Making of the Rosary in the Middle Ages*, Pennsylvania, 1997.

APPENDICE: *Antica vita del Beato Alano della Rupe, scritta nel secolo XVII*

SAGRO DIARIO DOMENICANO.

TOMO QVINTO.

Nel quale si contengono

LE VITE DE' SANTI, BEATI, E VENERABILI DELL' ORDINE DE' PREDICATORI.

Morti nelli due Mesi

SETTEMBRE; ET OTTOBRE.

COMPOSTO

DAL M. REV. PADRE MAESTRO

F. DOMENICO MARIA MARCHESE

DELL' ISTESSO ORDINE.

DEDICATO

A TVTTI

GLI HEROI DI SANTITÀ

DEL MEDESIMO ORDINE

TRIONFANTI NEL CIELO.

Ad usum Fr. Antonij Randing Ordinis Predicatorum Conventus Grabmyensis 1691.

Bibliotheca Conventus Augustani 1684.

IN NAPOLI.

Nella Stamparia di Giacinto Passaro. M. DC. LXXIX.

Con licenza de' Superiori.

fioritissima Primauera, e come che sino dal principio hauea eletto Domenico, & i suoi figli per cultori di questi vagni fiori, volle sciegliere vno di essi per ristoratore del suo Rosario; fù questi il nostro Beato Alano, in tempo che ei predicaua con gran feruore per la Prouincia de' paesi bassi, cioè per l'Olanda, al quale comparendo circondata di gloria, e di splendore disse: Io, ò Alano, già diedi la diuotione del mio Rosario al tuo Padre Domenico, per mezzo del quale ei potè debellare l'inferno, distruggere l'heresia de gli Albigensi, riformare i corrotti costumi del Christianesimo, & introdurre ne' popoli la pietà, e diuotione, che ne era stata bandita: crebbe, anzi nacque trà queste mie Rose la tua Religione de' Predicatori, e pria coronata, che combattente potè facilmente trionfar dell'abisso, riportandone mille trofei sotto la mia protettione, perche essendomi io dichiarata lor Madre, e Signora la difesi da' nimici, la liberai dall'insidie, la purgai dalle calunnie, la protessi come Padrona, la lattai come Madre, l'insegnai come Maestra, la priuilegiai come lor coronata Regina, la conseruai sempre pura nella verità della Fede Cattolica, sempre santa ne' costumi, sempre ardente nel zelo della salute dell'anime, in somma la trattai come cosa mia, hauendo dato ad essa à conseruare le Rose del mio Rosario; hora però non posso non querelarmi della lor negligenza nella coltura delle mie Rose, e che non seguitando l'orme del lor Padre, e Patriarca Domenico, non curano di promouere ne' popoli questa diuotione, e son causa, che il mondo resti priuo di tanto bene: son quasi due secoli, che cominciò à raffreddarsi, & hoggi nel mondo è spento affatto questo santo esercitio, non vi essendo chi lo predichi, e molto meno chi l'vsi, hauendo ciò procurato il nimico infernale, che ben conosce quanto gran danno apporti al suo tirannico impero questa diuotione: onde io ti ho eletto come mio figlio, e Sposo, acciòche predichi il mio Rosario, e rinoui nel mōdo questa scordata diuotione, e ne' popoli i sātī costumi; & acciò possi farlo con più vigore, tò prēdi questo Rosario, col quale meglio, che col cinto militare ti costituisco mio Caualiero, e così dicendo, toltosi vn Rosario dal collo, lo pose nel collo del nostro Beato Alano, indi soggiunse: Voglio di più dotarti di vn nuouo, & inusitato fauore, perche eliggendoti per mio Sposo, per arra dello spōsalitio ti dono questo anello non di oro, ò di argento, nè di stelle formato, ma de' miei stessi capelli; prēdilo mio caro Sposo, e ponilo nel tuo dito anulare, e sij certo, che da hoggi auanti ti trattarò come mio caro Sposo; và dunque animoso, predica il mio Rosario, promulga a' popoli questa scordata diuotione, che io la confirmarò co' miracoli, & ornarò le tue prediche con sapienza, e facondia Celeste: non ti mancaranno nimici, anzi si scatenarà l'inferno à tuoi danni; ma tu qual forte Sansone sarai inuincibile, perche la tua fortezza non consisterà in vn sol capello di vn Nazareno mortale, ma in questo cerchio di crini della Madre dell'immortal Nazareno: io sarò sempre al tuo lato, sarò tua guida, tua protettrice, tua fortezza, in somma tua Madre, e tua Sposa: opra tu da Sposo fedele, e non dubitare: và predica, e vinci con l'heresie, il vitio, e l'inferno tutto. Così disse la Regina del Cielo, mentre il Beato estatico per la marauiglia di vn sì raro, & insolito fauore, hebbe à naufragare in vn mare di dolcezza; e tornato all'vso de' sensi, quando si vidde nelle mani l'anello formato di quei capelli, che la Santissima Trinità corona di stelle, distillandosi il suo cuore in lagrime di tenerezza, prouò in esso così cocenti le fiamme del Diuino Amore, che credè douerne morire, perche quei Verginei Capelli diuenuti quasi amorose saette l'accendeano tutto di Celeste fuoco; che se vn sol capello di questa vaghissima Sposa bastò à ferire il cuore dell'Altissimo, che quasi lagnandosene diceua: *Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in vno crine colli tui*; quali amorosi affetti non douè causare nel cuore del nostro Beato vn mucchio, e fascio di essi intrecciati in vn'anello? Restò egli con quell'anello nel deto, e con quel Rosario nel collo si fortemente inceppato, che da quel punto tutta la sua vita non fù altro, che vn continuo seruitio della Vergine nella predicatione del suo Rosario: sono ammirabili le fatiche, e diligenze da lui fatte, che raccontano gli Autori della nostra, e di altre Religioni, trà quali il Padre Bonifacij della Compagnia di Giesù *lib. 2. historia Virginalis cap. 11.* hauendo narrato questo fauore fatto dalla Vergine al nostro Beato, afferma, che ei non apriua la bocca, che non cominciasse il suo discorso dall'Aue Maria: non ponea penna in carta, che sul bel principio non vi ponesse l'Aue Maria; circondò tutta la Germania inferiore, e superiore, l'Olanda, la Fiandra, la Sassonia, e la Francia, piantandoui questa diuotione, donde per tutto il mondo si sparse l'odore di queste Rose, potendosi vantare il Settentrione, che non sempre *Ab Aquilone pandetur omne malum*, mentre questa volta non hà data alla Chiesa l'inuerno co gli horrendi Aquiloni, ma vna fiorita Primauera cogli Austri della predicatione del Santo Rosario.

Furono marauigliosi gli effetti, che per mezzo della predicatione del Beato Alano produssero queste sagre Rose nel Christianesi-

nesimo, perche in vn subito si vidde rinouata la pietà bandita, rediuiua la diuotione, introdotta la frequenza de'Sagramenti, e le Chiese, pria desolate, si viddero frequentate da'fedeli, non si ascoltauano più ciarle, ò parole vane, anzi perniciose, come prima; ma per tutte le Città, e Ville, & in ogni adunanza de'fedeli si sentiuano risuonare le sagre canzoni del Pater noster, & Aue Maria, che compongono la sagra corona del Rosario; non vi fù luogo sì picciolo, ò sì remoto di tutte quelle vaste Prouincie, che ei girò predicando, oue non fusse abbracciata questa diuotione, e con essa la riforma de'trauiati costumi, & oue non si ergessero Altari, ò fondassero Confraternità sotto il glorioso titolo del Sagrosanto Rosario, nelle quali à migliaia si arruolauano i Confratelli non solo della plebe, ma anco della più fiorita Nobiltà, anco de'Prelati, e Pastori di Santa Chiesa, stimando à gloria, & honor loro i stessi Porporati, e Rè della terra esserui ascritti, hauendo conosciuto coll'esperienza i beni, che veniuano per così salutifera diuotione; nè la Regina del Cielo vēne meno della promessa fatta al suo nuouo Sposo, anzi l'aiutò sempre, non solo comunicandoli con la sua continua assistenza nuoui lumi di sapienza, gratia, facondia, e spirito, ma impetrando infinite gratie, e miracoli in confirma della sua predicatione à prò de'diuoti del suo Rosario, il racconto de'quali si lascia à penne più erudite sì della nostra, come di altre Religioni, che ne hanno scritto volumi intieri. Inoltre questa gran Signora fauorì il nostro Beato, cōparendoli diuerse volte, e conuersando seco con tanta familiarità, che hebbe à dire Iodico Brisellio *Opuscolo de Rosario*, parlando del nostro Beato: *Cum Maria tantam habuisse familiaritatem inuenitur, quantum homo cum homine mortali vix habet*. Onde spesse volte li confirmò lo sponsalitio celebrato, & vna volta sollennemente essendoli comparsa in compagnia del suo Diuino Figliuolo, del Santo Patriarca Domenico, e di vna infinita moltitudine di spiriti beati. Vn giorno, mentre ei contemplaua la dolcezza, che quella gran Regina douea prouare, quando con le sue poppe lattaua colui, *Per quem nec ales esurit*, apparendoli li diede à succhiare le proprie mammelle: & vn'altra volta con vn castissimo bacio gl'infuse nell'anima la purità. A tanto giunge la benignità di questa gran Signora verso i figli di Domenico, e Predicatori del suo Rosario. L'animò anco il Signore, della cui vita, morte, e resurrettione si contemplano i misterij nel Sāto Rosario, à proseguirne la predicatione, perche apparendoli chiaramente vn giorno mentre dicea Messa, li comandò, che attendesse con tutto il suo sforzo à promulgare il Rosario, perche sarebbe stato grande il suo premio in Cielo; e l'inuentore, ò per dir meglio, il primo promulgatore di così santa diuotione, Domenico, essendoli apparso lo confortò, acciò proseguisse l'impresa, assicurandolo, che a sua imitatione douea fare frutto ammirabile ne'popoli cō la predicatione del Santo Rosario. Così il nostro Beato prendea alla giornata più vigore per diuulgare nel mondo questa saluberrima diuotione.

Ma l'inimico infernale non potendo soffrire i grauissimi danni, che alla giornata vedea farsi all'inferno, e temendo di quei, che hoggi à suo marcio dispetto proua, e per l'auuenire prouarà per questa santa diuotione, fieramente sdegnato contro del nostro Beato così fauellò a'suoi spiriti rubelli: Ecco, ò miei fidi, tornate di nuouo al mondo le Rose, e con esse auuelenato il nostro Tartareo regno: quante Congregationi si fondano al mondo sotto il vessilio di questi fiori, tante armarie si aprono contro i vitij, tante scuole di pietà, e militia contro l'inferno, e per nostra vergogna fino a'più teneri fanciulli, & alle più imbelli dōne si ornano con questi fiori, e ci fan guerra cantando, vincendoci con gragnuola di fiori, e trionfando di noi con corona di Rose. Sù dunque non si perda il tempo, armisi tutto l'abisso contro Alano il Britanno rinouatore de'nostri danni. Era già venuta in obliuione questa militia sempre contro di noi vittoriosa, perche coronata, tutto che fusse stata piantata, & irrigata co' sudori del suo Padre Domenico, perche le nostre diligenze la ferono trascurare, & hora costui, che vn tempo fù nostro schiauo, ardisce suegliarla ne'popoli, e di nuouo introdurla nel mondo; ma non ce ne staremo à vedere, impugnisi nell'anima, e nel corpo, per ogni verso, con tentationi di carne, con detrattioni de gli emoli, con visioni di larue; resti combattuto per ogni parte, ponganseli a'fianchi l'Erinni, l'assaltino i più sozzi spiriti di Acheronte, cinganlo i mostri più spauentosi dell'Erebo à separarli l'anima, ò da Dio, ò dal corpo, perche tolto ci costui dauanti cesseranno le nostre perdite. Con questo comando sgangherate le cauerne d'abisso, sboccarono legioni di demonij à combattere contro il nostro Alano, permettendolo il Signore per gloria sua, corona del suo Seruo, e confusione dell'inferno, che l'assaltò da principio con tentationi di carne così gagliarde, che spesso si vedea fino alla gola nel loramaio di quelle impure rappresentationi, e quasi incenerito nello stesso tempo dalle bituminose fiamme della libidine; si affliggea egli, ma senza frutto, diggiunaua, accresceua penitenze, ma tutto in vano, perche come se

quel-

quella fiamma d'impure tentationi si nudrisse de'suoi diggiuni, e rinforzasse co'suoi flagelli, così à momenti la sperimentaua più vigorosa: onde disperando della vittoria per questa via, si voltaua al Cielo, e con le lagrime più, che con le voci gridaua à Dio: *Immersus sum in limo profundi, & non est substantia*; e con Geronimo in simil bisogno spesso congiungea al giorno la notte, implorando il Diuino aiuto; ma il Cielo parea sordo a'suoi lamenti, & inesorabile alle sue suppliche; il peggio era, che combattuto da ogni parte da così procellosa tempesta, parea hauesse perduta di vista la sua Cinosura, la già Vergine Madre, la già dichiarata sua Sposa; quindi confondeasi la sua coscienza, e parcali, che anco con la volontà si fusse immerso in quelle sozzure, tutto che in verità ei vi resistesse con tutte le forze; onde pensando di stare in disgratia di Dio, e della sua Madre, daua occasione al demonio di darli vn'altra più pericolosa battaglia, riducendolo all'orlo della disperatione; facea che si ricordasse de'riceuuti fauori, ma che da questa ricordanza apprendesse con più vehemenza la presente miseria: e quello stesso anello, che benche di sottilissimi capelli, haurebbe bastato à scompigliare, & incatenare l'inferno, non li seruiua, che per motiuo di disperarsi, perche il nimico li suggeriua questi sensi: Alano, tu fornicario, tu rubelle, e nimico del Rè del Cielo: guai à te, che niuno potrà soffrire creatura così abomineuole, ingratitudine si detestabile, temerità così escecranda: infame, perciò ti elesse la Vergine Predicatore del suo Rosario, acciò con i pazzi della sapienza andassi dicendo: *Coronemus nos rosis, antequam marcescant, nullum pratum sit, quem non pertranseat luxuria nostra*. Per questo la più pura Vergine dell'vniuerso ti dichiarò per suo Sposo, acciò ti facessi schiauo delle più sozze disinuoltura della libidine? Per questo ti coronò co'suoi Celesti capelli, acciò i tuoi pensieri tirassero al fango? Infame, scelerato, escecrando, sozzura della terra, marcidume de'vitij, vomito d'inferno, nimico di Dio, abomineuole al mondo, ingrato alla Vergine. Ah che la terra non può più sostenerti, nè l'aere soffrire la puzza de'tuoi falli, nè il Cielo influire nelle tue putride dissolutezze. Alano, Alano, hor che farai, oue anderai? fuggirai? ma oue, se in ogni luogo ti giungera la spada della Diuina giustitia arruotata da'tuoi peccati? Ti sepelirai nell'abisso? sì, che questo è luogo douuto, e proportionato a'tuoi misfatti: iui, in compagnia de'dannati, starai eternamente priuo di Dio. Così il nostro Beato dalle furie, che se li poneano a'fianchi era forzato à discorrere: & vna volta, che lo strinsero con insulti più violenti, dato di piglio ad vn coltello, senza sapere lo che si facesse, alzaua la mano per ferirsi nella gola, & incorrere nell'vltimo sterminio dell'anima, e del corpo, quando la sua pietosa Signora, e Sposa Maria, che parea si fusse di lui scordata, compatendoli all'improuiso, li tenne con vna mano il braccio, che già correa à ferirsi nella gola, e coll'altra lo percosse leggiermente sù la guancia, e sgridollo dicendo: Ah misero che fai? se tu nel principio della tentatione hauessi inuocato il mio nome, come soleui, non saresti incorso in tal pericolo. Con che ella disparue, & ei restò per buono spatio di tempo quasi fuora di se per quel che gli era successo: indi prostrato à terra, ringratiò con tutto l'affetto la sua benigna liberatrice, e da indi in poi dopò sette anni di queste interne tentationi, ne restò libero affatto.

Così diuenuto più forte per l'altre battaglie, li compariuano leggioni di demonij, che lo strascinauano, e flagellauano crudelmente fino à lasciarlo quasi morto sul suolo: ma egli inuocando la sua Signora, e Sposa Maria, era da quella visibilmente consolato, e medicato delle ferite con vnguento Celeste, in vn momento restaua sano, & allegro. Vna pugna hebbe frà l'altre più acerba, perche à suoi danni erano congiurate le furie di abisso coll'infermità corporali, e le tenebre della mente con i rimorsi della coscienza. Giaceua egli sul letto, oppresso da capo à piedi di dolori, & infermità, à segno, che i Medici più sperimentati dubitauano della sua vita, quando i demonij fecero l'vltimo sforzo per farlo cadere nelle lor reti, ò almeno per torlo dal mondo; quindi oltre all'hauerlo per lungo tempo fieramente battuto, & agitato con mille mostruose larue, e brutti fantasmi, li mossero tal tempesta de'scrupoli nella coscienza, che ei si vidde perduto; e perche il Signore volea purgarlo nella fornace di quelle pene, si era nascosto, e lasciatolo in oscure tenebre: onde egli, quasi venuto meno, volgendosi alla Vergine sua Sposa, e Signora per aiuto, così li disse: Et oue hora sete, ò mia dilettissima Sposa, e potentissima Protettrice, così ne'maggiori bisogni abbandonate chi tanto vi ama, così lasciate perire colui, che confidato in voi dopò di Dio, speraua douer esser eletto Cittadino del Cielo, e non condannato all'inferno: ah mia cara Signora, così non curate i miei sospiri, nè vi cale delle mie pene? Non vedete, che *Foris pugnæ, intus timores*, e che *Circumdederunt me gemitus mortis, dolores inferni inuenerunt me*. L'infermità con estremi dolori mi han ridotto a'confini della morte, i demonij cercano accelerarmela co'loro stratij, trema il mio cuore intimorito dalla turbata coscienza, circondato da'nimici,

miei, oppresso dall'infermità, offuscato da neri fantasmi, abbandonato da tutti, nè vi è chi mi soccorra, la natura coll'infermità mi tormenta, gli amici mi abbandonano, i diauoli mi perseguitano, la coscienza mi intimorisce, Dio stesso pare mi habbia abbandonato: dunque à voi ricorro, voi chiamo in aiuto, ò lucida Stella del procelloso mare del secolo, ò salute degl'infermi, e rifugio de'tribulati, potentissimo aiuto de' peccatori: deh venite, ò mia Signora, perche se voi non mi aiutate il vostro Cappellano, e Predicatore è perduto; anzi il vostro Sposo; così ei dicea singhiozzando, quando essendo ancor notte oscura, vidde nella sua Cella vna luce più chiara del mezzo giorno, & in quella li comparue la Regina del Cielo con gran corteggio d'Angeli, e Santi, che à lui auuicinatasi, così piacevolmente li disse; Non temere, mio caro, eccomi pronta in tuo aiuto per sollevarti dalle pene, & vngendoli le piaghe col proprio latte, che bastarebbe ad addolcire le pene dell'inferno, lo sanò da quelle, e da tutti gli altri dolori; Viui Sposo mio, li dicea, viui per seruirmi fedele, viui per predicare feruoroso il mio Rosario; non dubitare, che il nimico non preualerà contro di te, nè l'inferno potrà nuocerti, mentre io sono tua Protettrice; Tu non dubitare del mio aiuto, mentre ti ho eletto per mio Sposo, e per confirmarti nella confidenza, & assicurarti del mio patrocinio, in presenza di tutta questa Celeste compagnia ti confirmo i sponsali celebrati trà di noi, e di nuouo ti dichiaro mio Sposo. Così disse la Vergine, & il Beato non solo si trouò libero da'dolori, ma nuotando in vn mare di dolcezze, fugate le tenebre, & illustrato da Celeste luce.

Pure per fauorita che si troui vn'anima dalle consolationi Celesti, con tutto ciò, mentre dimora in questa valle di lagrime, è necessario, che di quando in quando proui l'amarezze di quà giù. Il nostro Beato con le nuoue gratie fortificato, stimaua, che l'inferno istesso con tutte le sue furie, e patimenti non haurebbe bastato ad amareggiarli vna goccia delle sue contentezze, si che dicea col Profeta: *Ego dixi in abundantia mea non mouebor in æternum*, e coll'Apostolo Pietro: *Paratus sum tecum & in carcerem, & in mortem ire*; tali erano i feruori della sua anima, tale lo spirito ardente della sua predicatione, quando *Ne magnitudo reuelationum extolleret eum*, fù di nuouo abbandonato da quella luce Celeste, che addolcisce, e conforta l'anima, e di nuouo si vidde trà dense, & oscure caligini, nella regione di morte, scordato de'Celesti fauori, se non quanto la rimembranza del bene passato, potea seruirli per affliggerlo al presente, che ne era priuo. Parcali, che il Cielo per lui tenesse diamantine le porte, che Dio sordo alle sue voci non lo conoscesse più per Seruo, anzi che la stessa Vergine sua Sposa, scordata del suo affetto non curasse le sue pene; Questa aridità di spirito, e questo Chaos di tenebre interiori, l'affliggeano in particolare, quando recitaua il Sagrosanto Rosario, siche tutte l'estasi, contemplationi, & intime vnioni, che pria gustaua in quei santi misteri, eran mutate in tenebre, tedij, & angoscie così mortali, che poco à poco si vedea venir meno, e morire sotto di essi; & vn giorno trà l'ottaua di tutti i Santi, fù così oppresso da queste desolationi, & angoscie, mentre recitaua il Rosario, che non potendole più soffrire, disse: Hor che gioua il dirlo in questo modo, che nè meno intendo, ò sò quel che mi dico? Per lo che si partiua fuggendo dalla Chiesa, quando lo trattenne la Vergine, che apparendoli, li disse: Ferma; Alla qual voce ei restò immobile, e come inchiodato in quel pauimento. Era ella così bella, che dall'humano intendimẽto non puote imaginarsi cosa così perfetta, quasi che à farla tale hauesse vsato il suo sforzo l'Onnipotente, onde ei rincorato da quella vista pendea estatico da quel volto, che potea beatificarlo; e la Vergine così li disse: Oue tu fuggi Alano, se dubiti della presenza mia, ò di queste donzelle, che mi accompagnano, fà contro di noi quel segno, che pone in fuga, e scompiglio le larue di abisso, e vedrai come riuerẽti l'adoriamo, come che in esso redente; non più dubitare, perche così subito ti confondi, e diffidi, quando sai, che ti hò eletto per mio caro Sposo; che forsi pretendeui di viuere in terra senza la Croce de'trauagli, sẽza l'amaro delle desolationi? Errasti, non che io, ne anco mio figlio, al quale per heredità toccaua la gloria, vi entrò se non per mezzo della Croce: *Nonnè sic oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam*; nè io ti elessi per Sposo, perche godendo le delitie, e diletti dello spirito, te ne restassi effeminato, ma perche inalborassi come valoroso Campione le trionfali bandiere trà gli eserciti de'nimici, e penetrassi sino a' lor proprij presidij per debellarli; Animo, e cuore Alano, che se fin'hora hai combattuto sol coll'inferno, da hoggi auanti à tuoi danni congiurarà coll'inferno anco il Cielo, e la terra; Tu però non temere, che tutto seruirà per rendere più gloriose le tue vittorie; si moltiplicaranno i nimici, ma con questo si augumentaranno le palme; crescerà l'aridità con la desolatione dello spirito, acciò l'anima tua risplenda più pura: Animo dunque nelle Croci, che queste sole posson condurti a' trionfi. Così hauendolo animato disparue la Vergine; e ben li bisognò questo auuiso,

per-

perche i patimenti, che li sourauennoro furono assai maggiori de' passati, e tali, che senza questi ricordi si sarebbe perduto.

Crebbero i trauagli simili a' raccontati, e vi si aggiunse la persecutione degli huomini, perche, come ei per comandamento della Vergine predicasse le grandezze del Sagrosanto Rosario, e con ciò fusse da tutti honorato, se li solleuorno contro molti emoli, che con le maldicenze procurarono discreditarlo, prendendo per motiuo delle loro detrattioni l'istesse cose marauigliose, che ei prediceua, che quantunque scarse à quel che si sperimenta dell'vtile di questa diuotione, nondimeno come quei li misurauano all'humana, li sembrauano incredili, e perciò le riccueano contra stomaco, e gli apportauano nausea insoffribile: onde arruotando contro di lui le lingue, prima con priuate mormorationi, dopò con libelli famosi, & alla fine con querele, & accuse date contro di lui al Vescouo Tornacense, procurorno di auuilirlo, e calunniarlo. Il Beato, perche non restasse screditata la predicatione del Santo Rosario, si difese, dando fuori vn' Apologia, nella quale mostra chiaramente esser più che vere le grandezze del Rosario, che ei predicaua, e rispōde à tutte l'accuse, e contumelie degli auersarij; quando però cō questo pēsò d'hauere ismorzato quel fuoco, lo vidde cresciuto à segno, che diuidēdosi i popoli in fattioni, ne nacquero molti scandali; per lo che parēdoli, che quei mali fussero causati dalla sua predicatione, giudicò, che con essa facea più danno, che vtile ne' popoli, e perche egli l'hauea ordinata à gloria di Dio, e della sua Santissima Madre, pensò fusse meglio il dismetterla almeno fino à tāto che fussero cessati quei turbini così violenti, e così lo pose in esecutione, ritirandosi con Madalena a' piedi del Crocifisso; poco dopò però restò auuertito, che non douea per i scandali passiui di quei Farisei lasciare il bene, che risultaua ne' popoli con la predicatione del Rosario, poiche vna mattina mentre dicendo la Santa Messa tenea nelle mani l'hostia cōsagrata, gli apparue in essa il suo Signore Crocifisso, & in quella forma miserabile, come si crede, che nel Caluario pendesse dal sagro legno della Croce frà due ladroni, e li disse: *Tu me iterum crucifigis*. Tremò à questa inuettiua Alano, e quasi senza cuore nel petto dicea: O me misero, come, ò Signore, posso io intentare così nefanda scelleraggine; & il Saluatore li replicò: *Tu me iterum crucifigis*, se non con commettere peccati, almeno con lasciare la predicatione del mio Rosario; poiche hauendoti io dati i talenti necessarij per esercitar questa cariea con frutto nel Christianesimo, ti fai reo di tutte le colpe, che col predicare po-

A tresti impedire nel mondo, per lo che diuenuto cane muto, non inuigili alla custodia delle mie pecorelle, che vedi circondate da' lupi, nè vuoi latrare contro di essi: onde io ti giuro per l'onnipotenza del mio eterno Padre, che se non ti emendi, ti mandarò à penare cogli empij nell'inferno; & in questo con suo gran spauento ei vidde sotto i suoi piedi aperta profonda voraggine, & in essa la tragica scena delle pene di abisso: alla qual vista inhorridito il suo cuore co' violenti salti cercaua fuggire dal petto, e sentì, che il Signore li soggiunse: Questa che tu vedi stanza horrenda de' miseri dannati, se non ti emendi, sarà la tua perpetua habitatione. All'hora ei tutto tremando rispose: *Domine quid me vis facere*; & il Signore li co-

B mandò: Và, e con tutte le tue forze predica il Salterio di mia Madre, e mio, che io combatterò per te contro de' tuoi nimici, non dubitare. Con che disparue la visione, & ei spauentato per ciò che hauea visto, & inteso, si pose à predicare il Rosario con tutte le sue forze senza più temere dell'inferno, nè di quanti si erano contro di lui congiurati à farli guerra.

Seguitò per tutto il tempo che visse à predicare questa santa diuotione con incredibil frutto de' popoli, riducendo à migliaia i più ostinati peccatori à penitenza, e gli heretici alla Fede Cattolica, à segno, che questa santa diuotione si dilatò per tutto il Settentrione, non vi essendo Città, nè Villa, oue non fusse eretta la Confraternità del

C Rosario: onde la sua Celeste Sposa Maria per più animarlo, e darli anco in questa vita mortale vn saggio di quella gloria, che li staua apparecchiata nel Cielo, *Quam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit*. Vn giorno dopò, che ei con lunghe meditationi hauea recitato il Rosario, mentre nell'vltimo mistero staua contemplando la gloria della Beatissima Vergine, fù alienato da' sensi, e si vidde auanti alla sua diletta Sposa, e Regina, che dopò hauerlo animato ad inferuorarsi più nella predicatione del suo Rosario, così li disse: Acciòche tu veda, e sperimenti vn picciol saggio di quella gloria, che sta apparecchiata à quei, che mi seruono fedelmente nel mio

D Rosario, vieni, e vedi; e così hauendo detto l'introdusse nella felice patria de' Beati, oue con suo stupore vidde diuisa quella Regione di luce in quelle Celesti mānsioni, che il Signore promise a' suoi seguaci: & ogni mansione, più vasta di qualsiuoglia Città della terra, hauea il pauimento di finissimo oro, e le mura di tersissimo cristallo; tutta lucida, & odorosa, con giocondissimi habitatori; in somma vidde tanto di gloria, che lingua humana non può spiegarlo, anzi nè meno capirlo l'intendimento. Tutto

questo, disse all'hora la Vergine, stà apparecchiato a chi mi serue nel mio Rosario: e se tu brami, che la tua mansione si renda più grande, più magnifica, e gloriosa in questa bella patria, affaticati quanto puoi in quel poco, che ti resta di vita. Con che lui tornò a'sensi, ma tanto afflitto per hauer perduta quella vista, che niuna cosa di questo mondo potè più dilettarli; non però si inferuorò tanto nella predicatione del Rosario, & in recitarlo, che ancò dormendo parea tenesse in bocca l'Aue Maria; così più per desiderio di vedersi vn'altra volta in quella gloria, che per altra causa. Nel sagro giorno dell'Assuntione della Vergine Madre cadde infermo, mentre contemplaua quel glorioso trionfo, perche col desiderio di cantarli l'Aue Maria in compagnia de'Santi, & Angelici Spiriti, se gli accese vna gran febre, che crescendo alla giornata sino à gli 8. di Settembre giorno dedicato à gli honori della Nascita in terra della Madre di Dio, quando dopò hauer riceuuti tutti i Santissimi Sagramenti, meritò di esser condotto in Cielo dalla stessa gran Signora, che tante volte si era dichiarata sua Sposa. Successe la sua morte nel detto giorno 8. di Settembre dell'anno 1475. e fù sepolto nella nostra Chiesa del Conuento di Euul nell'Olanda auanti all'Altare maggiore, oue per molto tempo fù venerato da' Cattolici come Santo, e secondo che dice il Lopez, fù la sua morte honorata dal Signore con molti miracoli. Questo è quanto hò possuto raccogliere dagli Autori della vita di sì grand'huomo, e senza dubio è stato assai più quello, di che siamo restati priui per la negligenza de'Scrittori. Scrisse egli molti trattati, de'quali godiamo alcuni pochi, cioè quelli, che il Padre Maestro Fra Gio: Andrea Coppestein tradusse dalla naturale nella lingua Latina, e sono i seguenti: L'Apologia del Rosario, che scrisse al Vescouo Tornacense. Vn trattato della dignità del Rosario. Vn'altro de'miracoli del Rosario, & vn'altro di diuersi sermoni, & vna lettura da lui fatta sul primo delle sentenze, quando fù graduato Baccelliero.

8. di Settembre.

Vita del Seruo di Dio Fra Francesco Reta, ò Retza. Cauata dal Piò, Razzi, Taegio, Lusitano, & altri.

D'Vn diuotissimo Seruo, e Figlio suiceratissimo di Maria non posso non farne mentione in questo giorno: Egli fù naturale di Vienna, e preso l'habito dell'Ordine in quello Conuento diuenne celebertimo per la santità della vita, e per l'altezza di sua dottrina, dopò molte Letture nell'Ordine, fatto Maestro, ottenne dal Duca d'Austria non solo Catreda, ma la Regentia, ò Rettoria, come dicono, della Studio, & Vniuersità di Vienna, nella quale lesse per lo spatio di 26. anni. Era egli così diuoto dell'Aue Maria, che non solo sentendo nominare il dolcissimo nome della Vergine, ò passando auanti per qualche immagine fùa la recitaua, ma sempre parea stesse con l'Aue Maria in bocca, hauea in vso di recitarla mentre passaua da vn banco all'altro della libraria, ò mentre apriua vn libro, ò volgea le carte, in fine quanto di spatio gli restaua trà vn'attione ad vn'altra, lo spendea in recitare Aue Maria. Per dodici anni continui, che lesse sopra li Prouerbij di Salomone, replicò ogni giorno nel tema quelle parole: *Primi, & purissimi fructus eius*, applicandole sempre alla Vergine cō qualche diuota ponderatione, & ogni Sabbato per qualsiuoglia materia, che hauesse trà le mani, l'hauea da applicare alla Vergine, spendendo almeno la metà della Lettione in celebrare le sue lodi. Tutta la prouisione, che riceuea dal Duca d'Austria come Rettore, ò Regente dell'Vniuersità, spendea con licenza de'suoi Superiori in adornare, ò riparare Chiese, e Cappelle erette in honor della Vergine. Scrisse tre tomi delle sue lodi, esponendo la Salue Regina, e finalmente essendo così innamorato della Vergine, che parea non pensasse ad altro, che ad honorarla, benedirla, e lodarla, carico d'anni dopò esserne stato vicino à settanta nell'Ordine, nelli quali osseruò rigorosamente li digiuni, & altri rigori di esso, adornato con il dono delle lagrime, specialmēte recitando la Messa, e l'Officio piccolo della Vergine, che non lasciò mai. Essendo di 84. anni si confessò con il dottissimo nostro Fra Giouanni Nider, e si communicò per viatico nella Chiesa il giorno della Nascita della Beatissima Vergine, indi ritirato in Cella, senza altra agonia, recitando l'Aue Maria placidamente spirò, lasciādo a'posteri per rudimenti dell'ardente sua diuotione alla Vergine le seguenti opre: Vna espositione sopra li Prouerbij di Salomone, vn'altra sopra la Salue Regina diuisa in tre volumi, & vn gran tomo delle virtù, e de'vitij. Morì alli 8. di Settembre circa gli anni del Signore 1416.

8. di Settembre.

Vita della Serua di Dio Suor Maria Battista. Cauata dalla Cronica di Portogallo del Padre Maestro Sosa, e da altri.

FV questa Serua di Dio nobile di prosapia, ma più nobile di costumi, come incli-

15 PREMTIMET E MADONES SE RRUZARIT BERE SAN DOMENICO-s DI GUZMAN o.p. (1212 d.C.) DHE BEATO ALANO-s DELLA RUPE o.p. (1464 d.C.)

1. Une (Maria), i premtoj Mbrojtjen time te veçante dhe Hiresi teper te medha, atij qe do te recitoje me devocion Rruzarin Tim.

2. Une (Maria), i premtoj Hiresi te veçanta, atij qe do te jete kembengules ne Rruzarin Tim.

3. Rruzari do te jete nje Arme teper e fuqishme kunder ferrit: do te shkaterroje veset, çliroje nga mekatet, do te zhduke herezite.

4. Rruzari do te beje' te lulezojne virtytet' dhe veprat e mira, dhe do te zbrese ne toke' per shpirtrat, nga meshirat me te shumta hyjnore; (Rruzari) do te zevendesoje ne zemrat, Dashurine e Perendise ne vend te dashurise se botes; (Rruzari) do te rrise deshiren per te mira qiellore dhe te perjetshme. Oh, sa shpirtra do te shenjterohen ne kete menyre!

5. Kush beson tek une, (Maria), me Rruzarin, nuk do te humbe kurre.

6. Kush reciton me devotshmeri Rruzarin Tim, duke medituar misteret, nuk do te bie ne fatkeqesi: nese eshte mekatar, do te kthehet'; nese eshte drejt, do te rritet ne hiresi; dhe do te behet i denje per Jeten e Perjetshme.

7. I veri devoti del Mio Rosario non morranno, pa marre me pare Sakramentet e Kishes.

8. Kush do te recitoje Rruzarin Tim, gjate jetes dhe ne oren e vdekjes, do te ndriçohet nga Perendija dhe do te marre Hiresi te panumurta dhe ne Qiell do te marre pjese ne Meritat e Shenjteve.

9. Une (Maria), do te liroj menjehere nga Purgatori shpirtrat e perkushtuar ndaj Rruzarit Tim.

10. Femijet e Rruzarit Tim do te gezojne Lavdine e Madhe ne Qiell.

11. Ate qe ti do te kerkosh nga Rruzari Im, do ta marresh.

12. Kush e perhap Rruzarin Tim, do te shpetohet nga une ne çdo nevoje qe te kete.

13. Une kam arritur prej Djalit Tim, qe te gjithe anetaret e Vellazerise se Rruzarit te kene, per Vellezer, Shenjtet e Qiellit, si gjate jetes ashtu dhe ne oren e vdekjes.

14. Kush do ta rrecitoje besnikerisht Rruzarin Tim, eshte biri im me i dashur, vella dhe moter e Jezu Krishtit.

15. Devotshmeria ndaj Rruzarit Tim eshte nje Shenje e madhe e Predestines per Shpetim.

CENTRO STUDI
ROSARIANI

H. Snyers, Shfaqja e Virgjereshes Beato Alano della Rupe-s, shek. XVII, Kupferstichkabinett